

NSVL
ÜLEMKOHTU PRAKTIKA

1944. A.

VIHUD VII(XIII) — X(XVI)

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“

A-28508

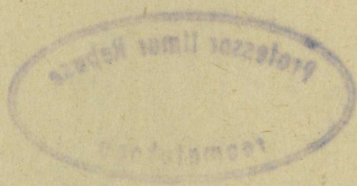
NSVL
ÜLEMKOHTU PRAKTIKA
1944. A.

VIHUD VII(XIII) — X(XVI)

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU, 1947

**TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU**

NSVL ÜLEMKOHTU PRAKTIKA

1944. a.

VII (XIII) vihk

NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrused.

1. Sotsialistliku omandi suurelatuslikku riisumist isiku poolt, kes kasutab oma teenistuslikku seisundit kuritegelikel eesmärkidel, tuleb kvalifitseerida 7. aug. 1932. a. seaduse järgi.

Popovi asi. Pleenumi 17. augusti 1944. a. määrus.

Kohtuotsusega ja toimikus leiduvate materjalidega on tuvastatud, et Popov, olles sovhoosi vanemagronoom ja direktori asetäitja, pani toime oma teenistuslikku seisundit kasutades suurelatusliku nisuriisumise sovhoosist. Arvestades seda, et Popovi poolt toimepandud riisumine oli suurelatuslik ja peale selle kasutas ta seejuures oma vastutava teenistuja seisundit, tuleb tunnistada, et esimese astme kohus kvalifitseeris Popovi teod õigesti 7. aug. 1932. a. seaduse järgi ja et Sõjakollegiumil ei olnud alust tema teo VNFSV KrK § 162 p. „d“ järgi ümberkvalifitseerimiseks. Arvesse võttes eeltoodut ja teiselt poolt seda, et Kollegiumi määrus VNFSV KrK § 28 märkuse 2 kohaldamise kohta Popovi suhtes on juba täidetud ja seepärast selle määruse tühistamine tähendatud osas oleks käesoleval ajal otstarbetu, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

NSVL Ülemkohtu Sõjakollegiumi määrus osas, millega Sergei Vladimiri p. Popovi tegu on 7. aug. 1932. a. seaduselt ümber kvalifitseeritud VNFSV KrK § 162 punkti „d“ järgi ja tema karistust vähendatud, tühistada ja selles osas jösse jätta SiseRK vägede Orjoli oblasti sõjatribunali 29. jaanuari 1943. a. otsus, kustutades sellest õigustekaotuse; NSVL Ülemkohtu Sõjakollegiumi määrus 23. maist 1944. a. — Popovi suhtes VNFSV KrK § 28 märkuse 2 kohaldamise osas jätta jösse ülalesitatud kaalutlustel erilise erandina.

2. 26. detsembri 1941. a. seadlus karistab nii omavolilist lahkumist kui ka omavolilist üleminekut ühest ettevõttest teise, kuigi riigikaitsetööstuse süsteemis.

Mišini asi. Pleenumi 3. augusti 1944. a. määrus.

Kohtuotsusega käesolevas asjas tunnistati Mišin süüdi selles, et ta 1. juunil 1943. a. deserteeris tehases.

Kohaldades Mišini suhtes VNFSV KrK § 53, tähendas Sõjakoolegium, et Mišinil ei olnud kavatsust hoopis kõrvale hoiduda tööst riigikaitsetööstuses, vaid, tagasi tulnud endisele töökohale Bazarno-Karbulaki puutöötlemisskombinaati, kust ta oli tehasesse üle viidud, võeti ta seal 16. juunil 1943. a. tiserina tööle ja ta töötas seal kuni vahistamiseni tagaselja tehtud kohtuotsuse põhjal.

Asjas pole tuvastatud, mis korras ja kui kauaks lähetati Mišin tehasesse. Tehase direktori vahikirjast prokurörile nähtub, et Mišin saadeti tehasesse lähetatuna Bazarno-Karbulaki rajoonitööstuskombinaadi poolt; kombinaadi teatises aga, mis on lisandatud süüdimõistetu ema kaebusele, on tähendatud, et Mišin oli lähetatud Stalingradi ehitustöödele ja pärast sealt tagasitulekut ta asus tiserina tööle. Kõigi nende Mišini tehasesse-saatmisega seoses olevate asjaolude väljaselgitamisel on käesolevas asjas oluline tähtsus. Kui Mišin oli saadetud tehasesse abistamise korras teatud tähtjaks, mille lõppemisel ta tuli tagasi endisele töökohale, siis puudub Mišini käitumises üldse kuriteo koosseis. Kui aga Mišin saadeti tehasesse alalisele tööle mobilisatsiooni korras, siis ei saa antud juhul tunnustada veenvaks Sõjakoolegiumi motive, et Mišinil ei olnud kavatsust hoopis kõrvale hoiduda tööst riigikaitsetööstuses, kuna 26. dets. 1941. a. seadlus sätib vastutuse mitte kõrvalehoidmise eest tööst üldse, vaid omavolilise lahkumise eest antud konkreetsest ettevõttest.

Kõigi eeltoodud küsimuste kohta pole asjas küllaldaselt materjale, ja eriti pole süüdimõistetu enda seletusi. Tema ema kaebuses on tähendatud, et Mišin seletas oma koju tagasitulekut söökla ja ühiselamu puudumisega tehases.

Leides kõigil eeltoodud asjaoludel, et nii sõjatribunali otsus, kui ka Sõjakoolegiumi määrus on tehtud mitteküllaldaste andmete põhjal, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Stalingradi oblasti sõjatribunali 26. juuni 1943. a. otsus ja NSVL Ülemkohtu Sõjakoolegiumi 30. mai 1944. a. määrus Ivan Maksimi p. Mišini asjas tühistada ja saata asi tema kohta tagasi täiendavaks eeluurimiseks.

3. Seaduspäraselt teise ettevõttesse üleviimisele kuuluva ja õigeaegselt uuele kohale ilmunud isiku ennetähtaegset töölt lahkumist vanast töökohast ei või kvalifitseerida omavolilise töölt lahkumisenä.

Dolženko asi. Pleenumi 17. augusti 1944. a. määrus.

Kohtuotsusega käesolevas asjas tunnistati auriku „Uljanov“ endine õlitaja Dolženko süüdi selles, et ta 14. oktoobril 1942. a. riisus reisijalt Luzanovalt paari kingi ja 20. novembril 1942. a. lahkus aurikult töölt omavoliliselt.

Käesolevas toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et sees navigatsiooni lõppemisega pidi aurik „Uljanov“ novembrikuus jääma talvitama lahesoppi, meeskond aga kuulus tööle-saatmisele laevanduse kaadriteosakonna kaudu. 20. nov. 1942. a. Dolženko, ära ootamata meeskonna laalisatsioonist, lahkus omavoliliselt aurikult töölt. Mõni päev hiljem ta ilmus aga laevanduse kaadriteosakonda ja avaldas, et dokument tema saatmise kohta aurikult kaadriteosakonna käsutusse on kaotsi läinud. Kaadriteosakond määras Dolženko ajutiselt teisele aurikule, kus ta töötas kuni vahistamise päevani. Et Dolženko, pärast lahkumist aurikult, tuli ise, omal algatusel, laevanduse kaadriteosakonda, kuhu saatmisele ta seoses navigatsiooni lõppemisega niikuinii kuulus, tuleb pidada tema süüdistust deser-teerimises põhjendamatuks. Tema käitumine, mis väljendus selles, et ta omavoliliselt aurikult lahkus ja viivitas mõne päeva laevanduse kaadriteosakonda ilmumisega, kujutab endast mõjuvate põhjusteta omavolilist töölt puudumist, mida tuleb kvalifitseerida NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 26. juuni 1940. a. seadluse § 5 lg. 2 järgi.

Mis puutub Dolženko süüdistusse kingade riisumises, siis süüdistust asjas ei saa pidada tõendatuks, kuna see põhjeb kahjukannatanu üldsõnalistel ja ebakonkreetsetel seletustel, mida ei kinnita mingisugused teised andmed.

Silmas pidades kõike eeltoodut NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab: Aleksander Dmitri p. Dolženko käitumise kvalifikatsioonist kustutada VNFSV KrK § 162 p. „v“ ja selles osas menetlus tema suhtes lõpetada; kvalifitseerida Dolženko käitumine NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 26. det. 1941. a. seadlusest NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 26. juuni 1940. a. seadluse §-le 5 lg. 2, määrates temale karistuseks 6 kuud paran-

duslikke töid töökoha järgi ühes 25% mahaarvamisega töötasust, ja arvestades seda, et Dolženko oli vahi all, lugeda see karistus kantuks ning vabastada Dolženko käesolevas asjas vahi alt.

4. Sõjaväeliste kuritegude määrustiku § 17 (VNFSV KrK § 193¹⁷) ei saa kohaldada sõjaväelaste suhtes, kes ei kuulu juhtivasse koosseisu.

Tšernovi asi. Pleenumi 9. augusti 1944. a. määrus.

Leningradi meregarnisoni sõjatribunali 5 okt. 1943. a. otsusega mõisteti Tšernov VNFSV KrK § 59^{3v} lg. 1 järgi 8 aastaks vabadusekaotusele paranduslike tööde laagris ilma õigustekaotuseta.

Punalaevastiklane Tšernov tunnistati süüdi selles, et ta, sõites 22. sept. 1943. a. autojuhina Leningradis Engelsi prospektil, rikkus jämedalt liiklemiseeskirju, mille tagajärjel tekitas kodanik Stepanovale raske kehavigastuse, millest viimane suri; püüdes peituda, sõitis Tšernov, masinat peatamata, vähendamata kiirusega edasi ja ajas peale teisele autole, vigastades autot, millel ta ise sõitis.

NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 25. det. 1943. a. määrusega kvalifitseeriti Tšernovi tegu VNFSV KrK § 193¹⁷ p. „a“ järgi, jäeti jõusse kohtuotsusega määratud karistus ja kohaldati VNFSV KrK § 28 märkust 2.

Tšernovi teod on kvalifitseeritud Kolleegiumi poolt VNFSV KrK § 193¹⁷ p. „a“ järgi ebaõigesti, kuna Tšernov, kes ei kuulu juhtivasse koosseisu, ei võinud vastutada selle paragrahvi järgi, millist kohaldatakse eranditult juhtiva koosseisu kohta. Kuid vääralt on kvalifitseeritud kohtu poolt Tšernovi käitumine ka VNFSV KrK § 59^{3v} järgi, kuna avariide, katastroofide ja masina mahajätmise eest autojuhtide-sõjaväelaste süü tõttu tuleb viimased vastutusele võtta nagu relvade mahajätmise ja rikkumise eest, s. o. VNFSV KrK § 193¹⁴ p. „d“ järgi, mille järgi tulnuks kvalifitseerida ka Tšernovi käitumine.

Silmas pidades eeltoodut ja ühtlasi seda, et Tšernovi asja saatmine uuesti läbivaatamiseks ebaõige kvalifikatsiooni motiivil oleks käesoleval momendil ilmselt otstarbetu, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 25. detsembri 1943. a. määrus Tšernovi tegude kvalifikatsiooni muutmise osas tühis-

tada, jättes määrus muus osas jõusse; juhtida Sõjakollegiumi ja otsuse teinud sõjatribunali tähelepanu sellele, et Tšernovi käitumist oleks tulnud kvalifitseerida VNFSV KrK § 193¹⁴ p. „d“ järgi.

5. Kahe või mitme isiku käitumist, kes pole seotud omavahel eesmärgi ja kavatsuse ühtsusega, ei saa vaadelda kui tegutsemist grupiga.

Bogdanovi asi. Pleenumi 17. augusti 1944. a. määrus.

(Väljavõtte.)

Otsusega käesolevas asjas on tuvastatud, et 13. aprillil 1944. a. Bogdanov, olles mittekaines olekus ja jalutades oma kaaslaste Pitateleviga, kes on samuti süüdi mõistetud käesolevas asjas, Tveri bulvarit mööda, tõukas kod. Suhhanovat ja, kui viimane nimetas teda huligaaniks, hakkas tema kallal norima, samal ajal aga Pitatelev haavas noaga huligaanlikel motiividel Suhhanovat seljast.

Toimikus leiduvate materjalidega on tõepoolest tuvastatud, et Bogdanov tõukas Suhhanovat ja, kui viimane nimetas teda huligaaniks, küsis, kelle kohta see käib; sel ajal Pitatelev haavas Suhhanovat noaga.

Asjaolude analüüsist nähtub, et Bogdanovi käitumine polnud mingisuguses seoses Pitatelevi tegudega ega olnud need omavahel seotud eesmärgi ja kavatsuse ühtsusega. Selliseil tingimustel ja võttes arvesse, et Bogdanovi tegudel ei olnud kuritahtlikku iseloomu, tuleb tunnistada, et Bogdanovi kuritegu kvalifitseeriti ilma küllaldaste alusteta VNFSV KrK § 74 lg. 2 järgi ja et see langeb KrK sama paragrahvi lõige 1 tunnuste alla.

6. Lohakuses süüdistamine eeldab konkreetsete asjaolude olemasolu, millistes avalduks süüaluse kuritegelik suhtumine oma kohustesse ja mis oleksid aluseks süüdistusele.

Komarova ja Solohhovi asi. Pleenumi 17. augusti 1944. a. määrus.

Otsusega käesolevas asjas mõisteti Lennukitööstuse RK TVO magasini nr. 1 direktor Komarova ja tema asetäitja Solohhov süüdi selles, et nad lasksid oma kohustesse kuritegelikult lohaka suhtumise tagajärjel 1943. a. augustis tekkida

magasinis produktide puudujäägi turuhindade järgi 36 426 rubla suuruses summas. Tunnistades kohtualused süüdi lohakuses, ei näidanud kohus aga, milles see lohakus konkreetset avaldus. Toimikus leiduvais materjalides puuduvad samuti andmed, mis oleksid aluseks sellele süüdistusele. Asjast nähtub, et puudujääk tekkis ajavahemikul, mil Komarova ei töötanud haiguse tõttu magasinis, Šolohhov aga ei töötanud samuti kogu sel ajavahemikul. Pidades neil põhjustel Komarova ja Šolohhovi süüdistust mitte tõendatuks, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Moskva sõjatribunali 28. detsembri 1943. a. otsus ja NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 12. jaanuari 1944. a. määrus Maria Fedori t. Komarova ja Semjon Sergei p. Šolohhovi suhtes tühistada ning menetlus nende asjas lõpetada, vabastades nad samuti solidaarsest vastutusest materiaalse kahju tasumise alal.

7. Teenistusliku seisundi kasutamiseiga seotud kuritegude asjus on teenistuslik seisund süüastme määramisel kaasamõjuvaks asjaoluks.

Antipovi ja Golovatjuki asi. Pleenumi 17. augusti 1944. a. määrus.

Otsusega käesolevas asjas on tuvastatud, et autojuht Antipov koos vanema Nikolai Vladimiri p. Golovatjukiga, s. o. koos isikuga, kes oli autojuht Antipovi suhtes tema ülemaks, panid toime suure partii riide varguse. Sealjuures aga karistuse määramisel käesolevas asjas kohus määras Antipovile raskema karistuse kui Golovatjukile, kuigi kohtuotsuse järgi Golovatjuki tegudel on kuritahtlikum iseloom, võrreldes tema teenistuslikku seisundit Antipovi omaga. Pidades sellega asja pilti moonutatuks sõjatribunali poolt, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Moskva garnisoni sõjatribunali 27. mai 1944. a. otsus ja NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 21. juuni 1944. a. määrus Anatoli Nikifori p. Antipovi ja Nikolai Vladimiri p. Golovatjuki kohta tühistada ja nende asi saata uueks läbivaatamiseks samale tribunalile teises koosseisus, alates kohtuliku uurimise staadiumist.

**8. VNFSV KrK § 6 märkust ja § 8 ei või kohaldada süüdlas-
tele raskes kuriteos.**

Bezuglõi asi. Pleenumi 3. augusti 1944. a.
määrus.

Arvesse võttes, et Bezuglõile inkrimineeritakse tema teenis-
tusliku seisundi süstemaatilist kuritarvitamist ja vara omasta-
mist suures koguses, et selliseil tingimustel asja lõpetamist
VNFSV KrK § 6 märkuse ja § 8 alusel ei saa pidada õigeks,
kuna asjaolud ei vasta asja lõpetamise aluseile, mis sisalduvad
KrK mainitud paragrahvides, et motiivid, mis on esitatud kohtu-
organite määrustes käesoleva asja kohta, võisid olla ainult
karistuse kergendamise aluseks juhul, kui süüdistus on tunnisi-
tatud tõendatuks, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Novosibirski linna garnisoni sõjatribunali ettevalmistava
istungi 18. jaanuari 1944. a. määrus, Siberi sõjaringkonna
sõjatribunali 21. veebruari 1944. a. määrus ja NSVL Ülemkohtu
Sõjakolleegiumi 14. aprilli 1944. a. määrus Vassili Fedoti p.
Bezuglõi asjas tühistada ja asi tema suhtes saata uueks läbi-
vaatamiseks, alates ettevalmistava istungi staadiumist.

**9. Kohaldades karistust, on kohus kohustatud ära näitama
need konkreetset asjaolud, mis tema arvates vähendavad koh-
tualuse ühiskonnaohtlikkuse määra.**

Lõtkina asi. Pleenumi 3. augusti 1944. a.
määrus.

Otsusega käesolevas asjas tunnistati Lõtkina tagaselja
süüdi omavolilises lahkumises Ehitusmontaaži Eriüksusest.
Kohaldades Lõtkinale tingimisi karistust, piirdus Sõjakolleegium
üldise tähendusega, et tema ohtlikkuse määr ei nõua tema tin-
gimatu isoleerimist ühiskonnast, jättes märkimata need konk-
reetset asjaolud, mis Sõjakolleegiumi arvates vähendasid Lõt-
kina ühiskonnaohtlikkuse määra. Selliseil tingimusil ei saa
Sõjakolleegiumi määrust jõusse jätta. Ühtlasi ei saa jätta jõusse
sõjatribunali tagaselja tehtud otsust, ilma et oleks Lõtkina sele-
tusi ära kuulatud, kui ka kõigi asjaolude puuduliku uurimise
pärast.

Arvesse võttes eeltoodut ja juhindudes NSVL RKN 29. juuni
1944. a. määrusest, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Krasnojarski garnisoni sõjatribunali 11. märtsi 1943. a.
otsus ja NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 5. mai 1944. a.
määrus Anna Gavrilli t. Lõtkina asjas tühistada ja tema asi
saata uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist.

10. Küsimus meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise kohta otsustatakse kohtu poolt kohtuistungil ja vormistatakse kohtumäärusena. Meditsiinilise iseloomuga vahendeid ei saa vaadelda kui karistusvahendeid.

Danilovi asi. Pleenumi 13. juuli 1944. a. määrus.

Vastavalt Novosibirski oblastikohtu kriminaalajade kohtukollegiumi 27. mai 1942. a. määrusele lõpetati kriminaalkorras Aleksei Viktori p. Danilovi asi, keda süüdistati VNFSV KrK 58¹⁰ lg. 2 järgi, tema süüdimatuse tõttu; ühtlasi kohus määras kohaldada Danilovi suhtes meditsiinilise iseloomuga sotsiaalse kaitse vahendina sundravimist Tomski vaimuhaigustehaiglas ilma eraldamiseta.

Selle määruse peale esitas VNFSV prokurör protesti VNFSV Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumile. Oma protestis tähendas prokurör, et VNFSV KrK § 11 ja 24 mõtte järgi on sundravi kohtulik-meditsiinilise iseloomuga karistusvahend, mida võib määrata ainult kohtuotsusega ja mida ei võinud määrata ettevalmistava istungi määrusega. Seoses sellega palus prokurör tühistada määrus ja anda asi läbivaatamiseks kohtuistungil. VNFSV Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumi 24. aprilli 1943. a. määrusega jäeti protest tagajärjeta; seejuures Kollegium, ilma igasuguse aluseta, piirdus motiveerimata tähendusega, et kohtulik istung ei ole nõutav selleks, et määrata sundravi, kui selle kohta on andmeid, mis on kogutud enne asja kuulamist.

Mõlema ülaltähendatud määruse peale esitas NSV Liidu Prokurör protesti NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumile. Oma protestis tähendas prokurör, et iga, sealhulgas ka meditsiinilise iseloomuga, sotsiaalse kaitse vahend, määratakse ainult kohtuotsusega. Seepärast prokurör palus tühistada mõlemad määrused ja saata asi uueks kohtulikuks läbivaatamiseks kohtuistungil.

NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumi 16. veebruaril 1944. a. määrusega tühistati VNFSV Ülemkohtu ja Novosibirski oblastikohtu määrused ja asi saadeti Novosibirski oblastikohtusse arutamiseks kohtuistungil. Seejuures tähendas Kollegium, et iga, sealhulgas ka meditsiinilise iseloomuga, karistusvahend määratakse ainult kohtuotsusega.

Kollegiumi määrus ei või jõusse jääda järgmistel põhjustel:

1. Vastavalt VNFSV KrK § 9 ja Kohukorralduse seaduse § 3 on karistus samaaegselt nii karistusliku kui ka

parandusliku iseloomuga vahend, mida kohaldatakse isikule, kes on süüdi tunnistatud mõnesuguse kuriteo kordasaatmises. Karistust ei saa kohaldada isikule, kes pole süüdi tunnistatud. Süüdlaseks tunnistamise üks vältimatuid tingimusi on süüaluse süüdivus. Seepärast ei saa süüdimatu isiku suhtes kohaldada ka karistust. Seoses sellega tuleb Kolleegiumi määrus tunnistada ebaõigeks selles osas, milles Kolleegium arvab meditsiinilise iseloomuga vahendid, mida kohaldatakse süüdimatuile, karistusvahendite hulka.

Karistusvahendite ja meditsiinilise iseloomuga vahendite ülesanded ja eesmärgid ise on oma loomult erinevad. Kui karistuse eesmärgiks on kurjategija karistamine ja parandamine, siis meditsiinilise iseloomuga vahendite eesmärgiks on haige ravimine ja ühiskonna kaitsmine haige ohtlike tegude eest, mida viimane oma haigusliku seisundi tagajärjel võib toime panna. Selles mõttes võib meditsiinilise iseloomuga vahendeid nimetada täie õigusega sotsiaalse kaitse vahendeiks, erinevalt karistusvahendest, millede suhtes see termin pole kohaldatav, ja kuigi seda tarvitatakse KrK ja Kriminaalseadusandluse põhialustes, tuleb see lugeda oskussõnana kõrvaleheidetuks hilisema seadusandluse poolt, eriti Kohtukorralduse seaduse § 3 ja § 4 p. „a“ poolt.

2. Samuti pole õige Kolleegiumi tähendus, et meditsiinilise iseloomuga vahend määratakse ainult kohtuotsusega. Vastupidi, kohtulahendit meditsiinilise iseloomuga vahendi kohaldamise kohta ei või nimetada kohtuotsuseks, kuna vastavalt VNFSV KrPK § 23 p. 9 nimetatakse otsuseks kohtulahendit süüaluse süü või süütuse kohta. Antud juhul kohtu lahend ei saa olla lahend süü kohta, kuna süüdimatut isikut ei saa mingil tingimusel tunnistada süüdlaseks. Seda lahendit ei saa aga ka nimetada lahendiks süütuse kohta. Süütus esineb seaduse järgi kolmel juhul: a) kui isik ei saanud korda inkrimineerivaid tegusid; b) kui need teod ise ei sisalda kuriteo koosseisu ja c) kui kuritegelike tegude kordasaatmine pole tõendatud. Ainult siis, kui esineb üks ülaltähendatud tingimustest, tunnistatakse süüdiv süüalune süütuks. Mis aga puutub süüdimatusse, siis tema vabastamine karistusest toimub alustel, mis ei vasta ühelegi ülaltähendatud süütuse alusele, kuna süüdimatu ei vastuta oma tegude eest ka sel juhul, kui need on tõendatud ja objektiivselt sisaldavad kuriteo koosseisu. Seepärast võidakse nii süüdlasteks kui ka süütuiks tunnistada ainult süüdivaid isikuid. Kuna seega kohtulahend süüdimatuile meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise kohta ei ole lahend süü ega

süütuse kohta, ei või sellist lahendit teha kohtuotsuse kujul asja kohta, vaid VNFSV KrPK § 23 p. 10 jõul tehakse see määruse kujul. Sellega nimelt seletubki, et VNFSV KrPK § 322 jõul kohus ei tee süüdimatu kohta õigeksmõistvat otsust, vaid teeb määruse asja lõpetamise kohta ja seejuures võtab kaalumisele küsimuse sotsiaalse kaitse vahendi kohaldamise kohta. Selle paragrahvi mõtte järgi juhul, kui tunnistatakse vajalikuks kohaldada süüdimatule meditsiinilise iseloomuga vahendeid, võetakse see kohtulahend määrusesse asja lõpetamise kohta.

Eeltähendatud alustel kuulub NSVL Ülemkohtu Kohtukollegiumi määrus tühistamisele, kuna see sisaldab eeltoodud väiteid, mis ei põhjene seadusel.

Kuid olenemata eeltoodust ei või tunnistada õigeks ka VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi määrust, milles toonitatakse, et meditsiinilise iseloomuga vahendeid võidakse kohaldada ettevalmistaval istungil. See määrus pole õige järgmistel põhjustel:

a) Vastavalt VNFSV KrPK § 203 meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamiseks saadetakse asi kohtusse. Kusagil KrPK ei sisaldu juhiseid selle kohta, et need küsimused lahendatakse ettevalmistaval istungil. Muuseas VNFSV KrPK § 236, mis loetleb alused, millistel asi antakse ettevalmistavale istungile, ei arva nende hulka küsimuse lahendamist meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise kohta. Ei sisalda seda alust ka Kohtukorralduse seaduse § 27, samuti mitte NSVL Ülemkohtu 54. Pleenumi 29. märtsi 1936. a. määrus, mis sisaldab küsimuste loetelu, millised kuuluvad lahendamisele ettevalmistaval istungil. Seepärast tuleb tunnistada, et nõudes asja andmist kohtusse, peab seadus silmas mitte ettevalmistavat istungit, vaid kohtuistungit, seda enam, et teistel juhtudel seadus sätib, et vastavad küsimused arutatakse ettevalmistaval (korraldaval) istungil (vt. näit. VNFSV KrPK § 345, 346 jt.).

b) Meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise küsimus on vahetult seotud süüdimatu sotsiaalse ohtlikkuse küsimusega. Mitte olles karisuvahendid, on need vahendid siiski sunnivahendid. Olenevalt süüdimatu ühiskonnaohtlikkuse astmest kohaldatakse kas sundravi (VNFSV KrK § 24 p. „a“) või paigutamist ravisutisse ühenduses eraldamisega (sama paragrahvi p. „b“). Süüdimatu ühiskonnaohtlikkuse astme määrab mitte ainult tema haigusliku seisundi aste, vaid ka nende ohtlike

tegude iseloom ja laad, mis tema poolt on toime pandud tema haigusliku seisundi tagajärjel. Seepärast võib nii ühiskonnaohtlikkuse fakti enda tunnistamine, mis nõuab sunnivahendite kohaldamist, kui ka nende vahendite valik, olenevalt sellest ühiskonnaohtlikkuse astmest, nõuda kohtult rea kohtulike toimingute teostamist, mida ei saa teostada ettevalmistaval istungil, nagu näiteks: eksperdi väljakutsumine ja ülekuulamine, tunnistajate väljakutsumine (näiteks selleks, et tuvastada, kas tõepoolest leidsid aset ühed või teised ohtlikud teod süüdimatu poolt, miljöö ja olukorra selgitamine, milles viibib süüdimatu, jne.). Kõigil neil küsimustel on oluline tähtsus mitte vastutusele võetud isiku süüdimatuse otsustamiseks, kuna süüdimatus loetakse juba tuvastatuks, vaid ühiskonnaohtlikkuse astme kindlaksmääramiseks ja küsimuse lahendamiseks, millised meditsiinilise iseloomuga vahendid on vajalikud. Seejuures pole võimatu, et süüdimatu seaduslikud esindajad (sugulased, kaitsja) esinevad kohtus taotlusega süüdimatule mitte kohaldada sunnivahendeid; need taotlused kuuluvad kohtus läbivaatamisele üldaluseil.

Kõigil eeltoodud põhjustel tuleb tunnistada, et meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise küsimus lahendatakse kohtu poolt kohtuistungil ja vormistatakse kohtumäärusena.

Kirjeldatud põhjustel oleks tulnud tühistada kõik asja kohta tehtud kohtulahendid ja asi anda kohtulikule arutamisele kohtuistungil. Kuid võttes arvesse, et kohtumääruse tegemise momendist ettevalmistaval istungil on möödunud üle kahe aasta ja et kõigi asjaolude järgi Danilovile sundravi kohaldamine ei või vastuväiteid esile kutsuda, ei ole asja uuesti läbivaatamiseks andmine otstarbekohane.

Silmas pidades eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

NSVL ja VNFSV Ülemkohtu Kriminaalrajade Kohtukollegiumi ülaltähendatud määrused käesolevas asjas tühistada, jättes jõusse Novosibirski oblastikohtu ettevalmistava istungi 27. mai 1942. a. määrus ja piirdudes kohtule seletuse andmisega, et meditsiinilise iseloomuga vahendeid tuleb kohaldada mitte ettevalmistava istungi, vaid kohtuistungi määrusega.

11. Kohtumäärus VNFSV KrK § 28 märkus 2 kohaldamise kohta võib olla kassatsiooninstantssis arutamise aineks ainult sel juhul, kui selle määruse peale, kuigi see määrus oli võetud kohtuotsuse teksti, esitati seaduses ettenähtud korras, kohtuotsusest sõltumata, iseseisev kaebus või protest.

Šišlovi asi. Pleenumi 13. juuli 1944. a. määrus.

(Väljavõte.)

Nenetski ringkonnakohtu 1. aprilli 1944. a. otsusega mõisteti süüdi VNFSV KrK § 193¹⁷ p. „a” järgi ja karistati kaheaastase vabadusekaotusega ilma õigustekaotuseta ühes otsuse täitmise edasilükkamisega ja tööle saatmisega Petšora sadamasse mainitud sadama TVO kalamajandi ülem Šišlov.

Arutanud asja kassatsioonikorras Šišlovi kassatsioonikaebuse põhjal, NSVL Ülemkohtu Veetranspordi Sõjakollegium oma 19. mai 1944. a. määrusega jättis kohtuotsuse jõusse, kuid ühtlasi määras kustutada otsusest VNFSV KrK § 28 märkus 2 kohaldamise Šišlovi suhtes, mida kohus kohaldas 27. veebruari 1942. a. seadluse alusel.

Kollegium tegi vea, kustutades otsusest KrK § 28 märkus 2 kohaldamise Šišlovi suhtes. Oma iseloomult on kohtu määrus KrK § 28 märkus 2 kohaldamise kohta, kuigi see on sisse võetud otsuse teksti, iseseisev kohtulahend, mitte aga otsuse vältimatu koostisosa. Otsus kujutab endast kohtulahendit süüaluse süü või süütuse küsimuses ja süüdi tunnistamise. juhul karistuse liigi ja määra kohta. Määrus KrK § 28 märkus 2 kohaldamise kohta on aga lahend, mis on seotud otsuse täitmise korra küsimusega. Sellega nimelt seletubki, et otsuse täitmise edasilükkamine, vastavalt KrK § 28 märkusele 2 kujutab endast otsuse teinud kohtu erimäärust. Seepärast määrus objektiks kõrgemas kohtus ainult sel juhul, kui selle määruse enda peale, kuigi see määrus on võetud otsuse teksti, on iseseisvalt, eraldi kohtuotsusest, kaevatud või protestitud seaduses ettenähtud korras. Kuna antud juhul selle kohtumääruse peale ei olnud kassatsioonikorras kaevatud ega selle vastu protestitud, siis polnud Kollegiumil õigust, arutades kassatsioonikorras kaebust kohtuotsusele, asuda arutama kohtumäärust KrK § 28 märkus 2 kohaldamise küsimuses ja Kollegium võis ainult esineda NSVL Ülemkohtu Esimehele ettepanekuga selle määruse protestimise kohta järelevalvekorras.

NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. Omavolilist lahkumist ettevõttest, millele ulatub 26. detsembri 1941. a. seadluse kehtivus, tuleb kvalifitseerida selle seadluse järgi, olenemata sellest, kas omavoliliselt lahkunu astus sellesse ettevõttesse tööle töölepingu alusel või mobilisatsiooni korras.

Goldenbergi asi. 24. mai 1944. a. määrus.

Goldenberg võeti kriminaalvastutusele 26. detsembri 1941. a. seadluse järgi süüdistatuna selles, et ta lahkus omavoliliselt tehastest töölt. Džambuli oblastikohus kvalifitseeris ettevalmistaval istungil Goldenbergile inkrimineeritava käitumise 26. juuni 1940. a. seadluse järgi ja andis asja arutamiseks rahvakohusse. Džambuli oblastikohtu määrus tühistati Kazahhi NSV Ülemkohtu poolt, kes saatis asja uurimisele, et selgitada eriti, kas Goldenberg asus tööle kokkuleppe alusel või mobilisatsiooni korras. NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegium, kes vaatas asja läbi kohtuliku järelevalve korras, tähendas oma määruuses järgmist:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et kõnesolev tehase kuulub tööstusettevõtete süsteemi, mille tööliste ja teenistujate kohta kehtib 26. detsembri 1941. a. seadlus.

Seega tuleb Goldenbergile inkrimineeritavat käitumist kvalifitseerida 26. detsembri 1941. a. seadluse, aga mitte 26. juuni 1940. a. seadluse järgi.

Goldenbergi tehasesse-astumise asjaolude selgitamine — kas ta saadeti sinna mobilisatsiooni korras või astus töölepingu alusel, pole vajalik, kuna 26. detsembri 1941. a. seadlus näeb ette kriminaalvastutuse deserteerimise eest olenemata sellest, kas süüalune töötas tehases mobilisatsiooni korras või töölepingu alusel.

Sellest lähtudes NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Kazahhi NSV Ülemkohtu ja Džambuli oblastikohtu määrused tühistada ja Goldenbergi süüdistusasi NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 26. detsembri 1941. a. seadluse järgi anda läbi vaatamiseks vastavale sõjatribunalile alluvuse järgi.

2. Ametiisiku käitumist, mis pole seoses tema poolt oma teenistuslike volituste kasutamise, ei või vaadelda kui teenistusliku seisundi kuritarvitust.

Hatšidze ja Loštšininina asi. Süüdi mõistetud Tbilisi linna Lenini rajooni 4. jaoskonna rahvakohtu poolt Gruusia NSV KrK § 114 järgi (teenistusliku seisundi kuritarvitus). 20. mai 1944. a. määrus.

Hatšidze ja Loštšininina, kes töötasid Transpordi Toidukaubastu kaupluses nr. 75, tunnistati süüdi selles, et nad said ostjailt rohkem raha ja omastasid selle, mille tagajärjel kummalgi neist avastati kaupluses laualaekas 600 rubla üleliigset raha. Gruusia NSV Ülemkohus kvalifitseeris süüdimõistetute kuriteo Gruusia NSV KrK § 118 lg. 2 järgi (kuritarvitus ilma raskendavate tunnusteta), märkides, et Hatšidze ja Loštšininina süüdistus ostjailt ebaseaduslikul teel summade saamises pole tõendatud, et selle raha nad võtsid kodunt kaasa ja kavatsesid osta kõrvaliselt isikult leivakioskist riiet, milleks pidasid läbirääkimisi kõrvalise isikuga.

Gruusia NSV Ülemkohus tunnistas õigesti Hatšidze ja Loštšininina süüdistuse KrK § 114 järgi tõendamatuks, kuid ilma igasuguse aluseta tunnistas nad süüdi teenistusliku seisundi kuritarvituses, mis avaldus läbirääkimiste pidamises riide ostmise kohta kellegi naiskodanikuga, kes oli tulnud leivakioskisse. Süüaluste selles teos pole kuriteo koosseisu, kuna nad nende läbirääkimiste pidamiseks ei kasutanud oma teenistuslikku seisundit, vaid astusid kui eraisikud kõnelusse neile tundmatu naiskodanikuga, kes tegi neile ettepaneku osta temalt riiet kahe kleidi jaoks, 600 rubla eest tükk.

Silmas pidades eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleegium määras:

Tbilisi linna Lenini rajooni 4. jaoskonna rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja menetlus Hatšidze ja Loštšininina süüdistuses lõpetada nende tegudes kuriteo koosseisu puudumise tõttu.

3. Ametiisiku kuritegelikult lohakas suhtumine oma kohustesse annab aluse süüdistamiseks lohakuses, aga mitte teenistusliku seisundi kuritarvituses.

§ 1. Gassanovi asi. Süüdi mõistetud Imišlini rajooni rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 151 järgi (raiskamine). Azerbaidžani NSV Ülemkohtu poolt ümber kvalifitseeritud KrK § 143 järgi (teenistusliku seisundi kuritarvitus). 21. mai 1944. a. määrus.

Gassanov tunnistati süüdi selles, et tema, töötades kolhoosi „Közöl-Asker“ farmi juhataja ajutise kohusetäitjana, laskis tekkida puudujäägi, mis koosnes 7 lambast.

Toimikus leiduvatest materjalidest nähtub, et puudujääk 7 lamba näol tekkis Gassanovi kuritegelikult lohaka suhtumise tagajärjel oma kohustesse. Neil põhjustel tuleb Gassanovi käitumine kvalifitseerida Azerbaidžani NSV KrK § 146 lg. 1 järgi. Seepärast Kohtukolleegium määras:

Gassanovi kuritegu kvalifitseerida Azerbaidžani NSV KrK § 146 lg. 1 järgi ja määrata temale karistuseks üks aasta vabadusekaotust, võttes arvesse tema poolt ärakantud aega.

§ 2. Rutškini ja Kožomini asi. Süüdi mõistetud Džambuli oblasti Merkeni rajooni rahvakohtu poolt VNFSV KrK § 109 järgi. 22. juuli 1944. a. määrus.

Rutškin ja Kožomin tunnistati süüdi selles, et nemad, töötades kolhoosis „Novõi putj“, esimene esimehena, teine piima-farmi juhatajana, kuritarvitasid oma teenistuslikku seisundit sellega, et lubasid kolhoosis ebamajanduslikkust, mille tagajärjel lõppes 16 mullikat, 6 lehma ja 2 emist nurisünnitased, 20 põrsast ning 940 lammast nakatus kärntõppe. Sellised nähtused esinesid seetõttu, et loomad ei eraldanud haiget karja tervest ja ruumid, kus peeti karja, olid antisanitaarses seisundis. Süüdimõistetute süü on tuvastatud. Siiski kohus kvalifitseeris ebaõigelt nende käitumise VNFSV KrK § 109 järgi. Rutškin ja Kožomin suhtusid lohakalt oma teenistuskohustesse ja peavad vastutama KrK § 111 järgi.

Silmas pidades eeltoodut, Kohtukolleegium määras:

Rutškini ja Kožomini kuritegu kvalifitseerida VNFSV KrK § 109-lt § 111-le ja määrata neile karistuseks kolm aastat vabatuskaotust kummalegi, arvesse võttes nende poolt ära-
kantud aega.

4. Teenistuslikkude volituste ületamine eeldab tegusid, mis on seotud oma teenistuskohuste täitmisega süüaluse poolt.

Bulatovi asi. Süüdi mõistetud Tašau oblasti Tahtini rajooni rahvakohtu poolt Turkmeeni NSV KrK § 105 järgi (teenistuslike volituste ületamine). 24. juuni 1944. a. määrus.

Bulatov mõisteti süüdi selles, et tema, töötades kolhoosi brigadiirina, ületas teenistuslikke volitusi, nimelt peksis läbi kolhoosi liikme Džantilapovi ja sõimas kolhoosnikuid ebatsensuursete sõnadega.

Toimikus leiduvate materjalidega pole süüdimõistetud Bulatovi süü kolhoosnikute solvamises tuvastatud. Käesolevas asjas kohtus ülekuulatud külanõukogu esimees Sabirov ja kolhoosi esimees Muhtarov tunnistasid, et Bulatov ei solvanud kolhoosnikuid, vaid arvustas neid jämedalt, et sellega õhutada neid kolhoosi tööle, kuna need kolhoosnikud suhtusid oma kohustesse kohusetundetult. Selliseil asjaoludel polnud kohtul küllalt alust lugeda Bulatovi süü kolhoosnikute solvamises tõendatuks.

Süüdimõistetud Bulatovi süü Džantilapovi läbipeksmises on tuvastatud toimikus leiduvate materjalidega. Kuid kohus märgeb oma otsuses, et Bulatov peksis kolhoosnik Džantilapovit halva hoolitsemise pärast hobuste eest. See kohtu väide ei vasta asjaoludele. Süüdimõistetud Bulatov ja Džantilapov on sugulased, Džantilapov ei olnud käesoleva kolhoosi liige, nad sõimlesid omavahel ja seejuures Bulatov haavas Džantilapovit. Arsti-tõendist nähtub, et Džantilapovi haav kuulub kergete liiki.

Neil asjaoludel polnud kohtul küllaldast alust kvalifitseerida Bulatovi käitumist kui teenistuslike volituste ületamist. Bulatovi teod tuleb kvalifitseerida Turkmeeni NSV KrK § 139 lg. 2 järgi kui kehavigastuste tekitamist.

Toetudes eeltoodule NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Bulatovi tegu kvalifitseerida Turkmeeni NSV KrK §-lt 105 §-le 139 lg. 2 ja määrata temale selle paragrahvi järgi kuus kuud paranduslikke töid töökoha järgi ühes 25% kinnipidamisega palgast.

5. Azerbaidžani NSV KrK § 146, VNFSV KrK § 111 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavaid paragrahve võidakse kohaldada ainult tunnuste olemasolul, mis on tähendatud Azerbaidžani NSV KrK §-s 143, VNFSV KrK §-s 109 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavais paragrahvides.

Kuusiku asi. Süüdi mõistetud Kirovabadi linna rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 146 lg. 1 järgi. 10. juuni 1944. a. määrus.

Kuusik tunnistati süüdi selles, et tema, töötades raamatu-pidajana Kirovabadi jalatsite individuaalõmblemise vabrikus, ajas oma lohakuse tõttu segi ja viis kaootilisse seisukorda vabriku arvestuse ja aruandluse.

Rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele, asi aga lõpetamisele järgmistel põhjustel:

Vabriku arvestuse ja aruandluse seisukorda ei teinud kohus kindlaks Kuusiku kogu töö kontrollimise teel, vaid ühe juhuliku episoodi järgi, kui vabriku kaupluse juhataja ajas kirjendeis segi 30 paari jalatsite vastuvõtu, kusjuures ka sel ainukesel episoodil ei olnud mingisuguseid tagajärgi.

Kuna süüaluse käitumises puuduvad tunnused, mis on tähendatud KrK §-s 143, s. o. süstemaatilisus või rasked tagajärjed, ei ole alust Azerbaidžani NSV KrK § 146 lg. 1 kohaldamiseks.

Eeltoodust lähtudes NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukollegium määras:

Kirovabadi linna 1. jaoskonna rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asja menetlus Kuusiku suhtes lõpetada.

6. Puudujääk on aluseks süüdistamiseks raiskamises ainult sel juhul, kui asjas on tuvastatud, et puuduvad väärtused omastati isiku poolt, kellele need olid usaldatud.

Faradževi asi. Süüdi mõistetud Akstafini rajooni rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 151 järgi (raiskamine). 22. juuli 1944. a. määrus.

Faradžev tunnistati süüdi selles, et tema, töötades Akstafini rajooni kolhoosi „Orak“ laojuhatajana, omastas ja raiskas 2015 kg teravilja, 2434 kg kartuleid ja 98 kg soola.

Kambarov mõisteti süüdi selle eest, et tema, töötades kol-

hoosi arveametnikuna, suhtus lohakalt oma kohustesse, jättis hooletusse aruandluse ega vormistanud operatsioone laos, mille juhatajaks Faradžev oli.

Rustamov mõisteti süüdi selles, et tema, töötades laovalvurina, suhtus lohakalt oma kohustesse, ei valvanud ladu ja võimaldas sealt teravilja riisumise.

Toimikus leidub rajooni maaosakonna intsruktor-raamatupidaja Batrovi arvamus. Sellest arvamusel nähtub, et nisu, odra jm. puudujääk laos seletub sellega, et arveametniku Kambarovi aruandlus polnud õige, oli lohakile jäetud ega näidanud alati lao-operatsioone.

Tuleb märkida, et kuigi teravilja kulutati külviks, pole seda aruandluses märgitud. Samuti Kambarovi süü tõttu pole kuludeks maha kantud teravilja, mis jagati kolhoosnikuile tööpäevade eest.

Kui isegi tunnustada, et puudujääk Faradževi juures on tõepoolest tuvastatud selles ulatuses, nagu see on tähendatud otsuses, ei olnud kohtul siiski alust kvalifitseerida seda puudujääki kui omastamist, kuna puudusid tõendid, et teravili, kartul ja muud produktid omastati Faradževi poolt. Aga ka puudujäägi suurust ei saa tunnustada tuvastatuks, ja on täiesti tõenäoline, et faktiliselt puudujääki ei olnudki, vaid see on raamatutejärgne puudujääk, mis on tekkinud aruandluse segasusest. Seepärast on vajalik asja täiendavalt uurida ja kindlaks teha, kas tegelikult esines puudujääk, ja, kui esines, kui suures ulatuses. See on võimalik autoriteetse raamatupidamise-ekspertiisi kaudu asjast mittehuvitatud isikute poolt, süüaluste osavõtul. Kui puudujäägi olemasolu tõendatakse, peab uurimine välja selgitama selle põhjusi ja, olenevalt asjaoludest, kvalifitseerima süüaluste käitumist kui lohakust või, kui on tõendatud omastamine ja muud kuritarvitused, Azerbaidžani NSV KrK § 151 või 143 järgi. Rustamovi süüdimõistmise osas puuduvad asjas igasugused konkreetsete tõendid tema süü kohta Azerbaidžani NSV KrK § 146 lg. 1 järgi.

Eeltoodud põhjustel Kohtukolleegium määras:

Akstafini rajooni 1. jaoskonna rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja süüdimõistetud Rustamovi osas menetlus lõpetada, Faradževit ja Kambarovit puutavas osas aga asi saata uueks arutamiseks, alates eeluurimisstaadiumist.

7. Altkäemaksu andmine väljapressimise tagajärjena altkäemaksu saaja poolt ei too kaasa altkäemaksu andja kriminaalvastutust.

Darbinjani asi. Süüdi mõistetud Samšadini rajooni rahvakohtu poolt Armeenia NSV KrK § 144 järgi (altkäemaksu andmine). 10. juuni 1944. a. määrus.

11. juunil 1943. a. sai Darbinjan puhkuse haiguse tõttu ja sõitis oma koju Tšintšini külla. 6. juulil 1943. a., kui puhkuse tähtaeg lõppes, pöördus Darbinjan Berdi küla haiglasse, kus töötas arstina Gozaljan, teatades, et ta on haige. Gozaljan andis talle õiendi töölt vabastamise kohta 10 päevaks, seejärel aga pikendas töölt vabastamist haiguse pärast 45 päevaks. 1943. a. septembri algul tegi Gozaljan Darbinjanile ettepaneku temale väljaantud õiendit tagasi tuua, mida viimane tegigi. Gozaljan teatas seejuures Darbinjanile, et kui tal pole haiguslehte, areteeritakse ta, ja nõudis 6000 rubla haiguslehe vormistamise eest. Darbinjan maksis Gozaljanile 6000 rubla ja sai temalt haiguslehe.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Darbinjan oli tõesti haige ja seepärast vabanes töölt.

Tema poolt 6000 rubla andmine Gozaljanile toimus väljapressimise tagajärjel viimase poolt. Gozaljan võttis Darbinjanilt ära tema poolt väljaantud õiendid ja rebis need katki, nõudes Darbinjanilt haiguslehe vormistamise eest altkäemaksu. Darbinjan oli sunnitud oma sugulastelt 6000 rubla koguma ja need Gozaljanile andma.

Säärastel asjaoludel on Darbinjani süüdistus alusetu.

Seepärast Kohtukolleegium määras:

Samšadini rajooni rahvakohtu otsus ja Armeenia NSV Ülemkohtu määrus Darbinjani suhtes tühistada ja asja menetlus kuriteo koosseisu puudumise tõttu kriminaalkorras lõpetada.

8. Kaalutlused kohtualuse isiku ja kahju suuruse kohta ei või olla aluseks kvalifikatsiooni muutmiseks VNFSV KrK § 162 punktilt „g” punktile „a”.

Rossinskite asi. Süüdi mõistetud Priišimi rajooni rahvakohtu poolt VNFSV KrK § 162 p. „g” järgi. Kazahhi NSV Ülemkohtu poolt kvalifitseeritud sama paragrahvi p. „a” järgi. 31. mai 1944. a. määrus.

Jefrosinia ja Jelena Rossinskid mõisteti süüdi selles, et nad riisusid kolhoosile kuuluva kombaini punkrist 50 kg nisu. Selle

nisuga Rossinskid tabati, nisu võeti neilt ära ja anti kolhoosi lattu. Süüdimõistetute kuritegu, kes panid toime kolhoosi vara riisumise, oli kvalifitseeritud õigesti VNFSV KrK § 162 p. „g” järgi.

Kazahhi NSV Ülemkohus 9. novembri 1943. a. määrusega kvalifitseeris Rossinskite kuriteo VNFSV KrK § 162 p. „a” järgi, esitamata kvalifikatsiooni muutmise motiive ja viidates ainult süüdimõistetute isikule ja kahju puudumisele. VNFSV KrK § 162 p. „a” näeb ette vastutuse võõra isikliku, mitte aga ühiskondliku vara varguse eest, milleks antud juhul on nisu, mille süüdimõistetud riisusid ühiskondlikust hoiupaigast. Seepärast Kazahhi NSV Ülemkohtu määrus on ebaõige. Sellest lähtudes NSV Liidu Ülemkohtu Kriminaalaljade Kohtukolleegium määras:

Kazahhi NSV Ülemkohtu määrus Jefrosinia ja Jelena Rossinski asjas muuta, jättes jõusse kuriteo endise kvalifikatsiooni VNFSV KrK § 162 p. „g” järgi; pidades mitteotstarbekohaseks käesoleval ajal süüdimõistetute vahi all pidamist nende poolt toime pandud kuriteo ammususe tõttu, jätta jõusse määratud karistus — kolm kuud paranduslikke töid kummalegi.

9. Süüdistus pordumaja pidamises eeldab tegusid, mis toime pandud äritsemisena kasusaamise sihil.

M. ja D. asi. Süüdi mõistetud Bakuu linna Kirovi rajooni rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 198 lg. 1 järgi. 6. mai 1944. a. määrus.

M. ja D. tunnistati süüdi selles, et nemad, elades Hurdalani jaamas, organiseerisid oma korteris pordumaja.

Toimikus leiduvatest materjalidest nähtub, et M. korraldas mitu korda oma korteris koosviibimisi, kuhu kutsus oma naistuttavad D. ja S., samuti ka meessoost isikuid.

Kuid see asjaolu ei andnud kohtule alust lugeda M. ja D. süüdi kuriteos, mis on ette nähtud Azerbaidžani NSV KrK §-s 198 lg. 1, kuna koosviibimiste korraldamine tuttavate osavõtul ei ole kriminaalselt karistatav tegu. Seepärast Kohtukolleegium määras:

Bakuu linna Kirovi rajooni rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asja menetlus M. ja D. suhtes lõpetada, nende käitumises kuriteo koosseisu puudumise tõttu.

10. Sõjaväelisest arvestusest kõrvalehoidmine eeldab tahtlikult toimepandud tegusid.

Denekise asi. Süüdi mõistetud Ferghana oblastikohtu poolt Uzbeki NSV KrK § 128-a järgi (kõrvalehoidmine sõjaväelisest arvestusest). 24. juuni 1944. a. määrus.

Denekis mõisteti süüdi selles, et tema, olles sõjaväekohuslane, ei ilmunud sõjaväelisele arvestusele 1942. a. novembrist kuni 1943. a. veebruarini.

Süüdimõistetud Denekis ei tunnistanud ennast süüdi kõrvalehoidmises sõjaväelisest arvestusest ja seletas, et ta 1942. a. novembris sõitis Ferghana linna evakuatsiooni korras ja asus seal tööle õlitehasesse ekspediitorina, millisel kohal töötas kuni areteerimishetkeni. Asunud õlitehasest tööle, andis Denekis kohe oma dokumendid ühiselamu komandandi Žabritskaja kätte palvega vormistada pass sissekirjutamiseks, sõjaväetunnistus aga sõjaväeliseks arvestuseks; teisel päeval Žabritskaja tagastas talle dokumendid, tema aga oli veendunud selles, et tema dokumendid on vormistatud, ja ise oma dokumente ei kontrollinud. Denekise seletusi ei lükka ümber toimikus leiduvad materjalid. Nii eeluurimisel kui ka kohtus palus Denekis tunnistajana üle kuulata ühiselamu komandanti Žabritskajat selle tõendamiseks, et ta tõepoolest andis viimasele oma sõjaväetunnistuse ja passi palvega vormistada need elukoha järgi. Kuid ei uurimisorganid, ega kohus ei rahuldanud süüdimõistetud Denekise seaduslikku nõuet ega kuulanud üle Žabritskajat, kuigi viimase ülekuulamine oli asjas hädavajalik.

Sellistel asjaoludel ei olnud kohtul küllaldast alust Denekise süüditunnistamiseks Uzbeki NSV KrK § 128-a järgi — tahtlikus kõrvalehoidmises sõjaväelisest arvestusest.

Eeltoodule toetudes NSVL Ülemkohtu Kriminaalrajade Kohtukolleegium määras:

Ferghana oblastikohtu otsus ja Uzbeki NSV Ülemkohtu määrus Denekise suhtes tühistada ja asi saata uueks läbivaatamiseks, alates kohtuliku uurimise staadiumist.

11. Süüalune ei või kanda vastutust tagajärgede eest, mis saabusid asjaolude tõttu, mida ta ei pidanud kõrvaldama ega saanud kõrvaldada.

§ 1. Tšekulajevi asi. Süüdi mõistetud Bakuu linna Vorošilovi rajooni 2. jaoskonna rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 146 lg. 1 järgi (lohakus). 20. mai 1944. a. määrus.

Tšekulajev tunnistati süüdi selles, et tema, töötades Bakuu universaalmagasini laojuhatajana, suhtus lohakalt oma kohustesse, ei valvanud laotöötajate järele, kes töötasid jalatsite sorteerimisel, laskis lattu kõrvalisi isikuid, mille tagajärjel tekkis 23 paari jalatsite puudujääk.

Kohtuotsus Tšekulajevi suhtes on ebaõige ja kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvate materjalidega pole tuvastatud, et 23 paari jalatsite puudujääk tekkis Tšekulajevi lohakuse tõttu. Asjas on tõendatud, et Tšekulajev oli samaaegselt 3 lao — majapidamissööginõude-, metalltoodete- ja jalatsitelao — juhataja ja, olles materiaalselt vastutav kõigi ladude kauba eest, oli tema selle tõttu sunnitud jalatsitelaost lahkuma. Jalatsite vastuvõtmine lattu toimus Tšekulajevi äraolekul. Seoses jalatsite massilise saabumisega lattu toimus nende sorteerimine universaalmagasini direktori korraldusel universaalmagasini teiste osakondade töötajate poolt, kel polnud tegemist jalatsitelaoga.

Tšekulajev, avastanud veebruaris 14 paari jalatsite kaotamineku, teatas sellest magasini direktorile, kes jalatsite hoidmiseks vajalikke abinõusid tarvitusele ei võtnud. Aktile lisandatud õiendist nähtub, et jalatsiteladu asus ühes ruumis pommivarjendiga ja et uste halva lukustatuse tõttu oli võimalik kõrvalistel isikutel pommivarjendist lattu tungida ja jalatseid riisuda. Kohus, tunnistades Tšekulajevi süüdi lohakuses, ei tähendanud oma otsuses, milles see avaldus ja missuguseid kõrvalisi isikuid lubas Tšekulajev lattu.

Leidmata Tšekulajevi tegudes kriminaalkuriteo koosseisu, NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus Tšekulajevi suhtes tühistada ja menetlus tema asjas lõpetada.

§ 2. Tšhikvišvili asi. Süüdi mõistetud Tbilisi linna 6. jaoskonna rahvakohtu poolt Gruusia NSV KrK § 117 järgi (lohakus). 20. mai 1944. a. määrus.

Tšhikvišvili tunnistati süüdi selles, et tema, töötades Tbilisi Kanalisatsioonitrusti elamute komandandina, suhtus kuritegeli-

kult lohakalt oma teenistuskohustesse — ei võtnud tarvitusele abinõusid käimla parandamiseks ega ehitanud prügikasti, mille tõttu maja õues valitses ebasanitaarne seisund. Süüdimõistetu ei tunnistanud end süüdi ja väitis, et trusti juhatus ei andnud summasid käimla remondiks ja prügikasti ehitamiseks, selle tõendamiseks aga esitas trusti õiendi.

Neil asjaoludel on Tšhikvišvili süüdistus alusetu.

Seepärast Kohtukolleegium määras:

Tbilisi linna Stalini rajooni 6. jaoskonna rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu määrus Tšhikvišvili suhtes tühistada ja asja menetlus Gruusia NSV KrPK § 4 p. 5 alusel kriminaalkorras lõpetada.

12. Süüalust võib tunnistada vastutavaks tema tegudega esile kutsutud tagajärgede eest ainult juhul, kui asjas on tuvastatud tema tahtlik või ettevaatamatu süü.

Abroštšenko asi. Süüdi mõistetud Armeenia NSV Ülemkohtu poolt Armeenia NSV KrK § 165 järgi (ettevaatamatu tapmine). 20. mai 1944. a. määrus.

Abroštšenko tunnistati süüdi selles, et tema, töötades veoautojuhina ja sõites sellega Erevani linnas Mikojani prospekti mööda, sõitis surnuks militsionär Džapojani, kes seisis trammioodates trammipeatusel.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Abroštšenko, sõites lubatud kiirusega trammipeatuse suunas, kus trammid ei olnud, andis signaale, posti militsionäär aga tegi publikule ettepaneku astuda kõnniteele, andes sellega teed autole. Kannatanu jäi edasi seisma 2,5 m kaugusele trammipeatusest. Auto, millega sõitis Abroštšenko, möödus kannatanust ühe meetri kaugusel. Kui aga autokere jõudis kannatanu kohale, tegi viimane ootamatult pöördudes, liigutuse auto poole, sai hoobi autokere peatsuga ja sattus auto tagumiste rataste alla. Abroštšenko peatas kohe auto. Nii tekkis õnnetusjuhtum kannatanu jämeda ettevaatamatuse tagajärjel, Abroštšenko aga mõisteti süüdi aluseta. Seepärast Kohtukolleegium määras:

Armeenia NSV Ülemkohtu otsus Abroštšenko suhtes tühistada ja asja menetlus tema tegudes kriminaalkuriteo koosseisu puudumise tõttu kriminaalkorras lõpetada.

13. Süüdistamine puudujäägis võib loimuda ainult juhul, kui puudujääk tekkis tahtliku või ettevaatamatu süü tagajärjel.

Ter-Arutjunovi asi. Süüdi mõistetud Kirovabadi linna Stalini rajooni 1. jaoskonna rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK §146 lg. 2. järgi (lohakus). 22. juuli 1944. a. määrus.

Ter-Arutjunov mõisteti süüdi selles, et tema, töötades Hatšulaki vastuvõtupunkti juhatajana, suhtus kuritegelik-lohakalt oma teenistuskohustesse, mille tagajärjel võimaldas tekkida 690 kg juustu puudujäägi.

Rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Asjast nähtub, et Ter-Arutjunov võttis sovhoosidelt vastu värsket, seismata juustu; seepärast, vastavalt Liha- ja Piimatööstuse RK juhisele, tuli rakendada kõrgendatud loomuliku kao protsent, s. o. 20%. Ter-Arutjunovi poolt saadud juustule sellist kaonormi ei kohaldatud. Eksperti arvamusest kohtus nähtub, et 20% loomuliku kao kohaldamisel Ter-Arutjunovil juustu puudujääki ei oleks. Selliste andmete olemasolul ei olnud kohtul küllaldaselt alust teha Ter-Arutjunovi kohta süüdimõistvat otsust. Eeltoodu alusel Kriminaalasjade Kohtukollegium määras:

Rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus Ter-Arutjunovi suhtes tühistada ja menetlus tema asjas kuriteo koosseisu puudumise tõttu kriminaalkorras lõpetada.

14. Uurimisorganid ja kohus on kohustatud hoolikalt uurima kõiki asjaolusid, mis töid kaasa rasked tagajärjed, ja süüüksimuse lahendama sõltuvalt neist asjaoludest, aga mitte ainult isiku, kes on seotud operatsioonidega, mille tagajärjel esinesid ülaltähendatud tagajärjed, teenistusliku seisundi formaalsete tunnuste järgi.

Zaitseva asi. Süüdi mõistetud Tienšani oblastikohtu poolt 7. augusti 1932. a. seaduse järgi. 22. juuli 1944. a. määrus.

Zaitseva tunnistati kohtu poolt süüdi selles, et tema, töötades „Kaška-Su“ kaevanduses magasinini nr. 10 juhatajana, oma mehe Badanovi osavõtul, kes oli magasinini suhtes kõrvaline isik, tegeles süstemaatiliselt kaupade omastamisega ja mahasahkerdamisega. Zaitseva, lubades Badanovit magasinini, tegi temale ülesandeks kaubelda iseseisvalt ja usaldas temale

sissetuleku, millist asjaolu viimane kasutas ja, riisunud 9548 rubla, peitus.

Magasini revideerimisel avastati Zaitseval puudujääk 33 609 rubla suuruses summas, mis kohtu poolt tunnistati omastatuks.

Kohtuotsus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest, eriti raamatupidamise ekspertiisi aktist nähtub, et kaupade puudujäägi tekkimisele Zaitseva juures mõjus kaasa kaevanduse „Kaška-Su“ juhatuse vahelesegamine kaupade realiseerimise korrasse, osa kaupu realiseeriti magasinist teadmata, vahetult kaevanduse valitsuse laost. Seejuures arvepidamine kaevanduse valitsuse lao ja magasinist vahel toimus kaevanduse juhatuse korraldusel kaupadeta faktuuride väljakirjutamise teel. Kõik see tõi kaasa arvelduse segasuse. Kuid ei kohus ega uurimisorganid ei võtnud süüdlasi selle eest vastutusele.

Kohtuotsuses on tähendatud, et Zaitseva võimaldas kaupadele juurdepääsu Badanovile, kes, kasutades tema usaldust, riisus magasinist 9548 rubla, kuna toimikus leiduvast õiendist nähtub, et Badanov võeti pärast vahistamist vastutusele ainult huligaansuse pärast.

Selliseil asjaoludel ei saa tunnistada asja küllaldaselt uurituks.

Seepärast Kriminaal-asjade Kohtukolleegium määras:

Tienšani oblastikohtu otsus ja Kirgiisi NSV Ülemkohtu määrus Zaitseva suhtes tühistada ja asi saata uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimistaadiumist.

15. Hädaseisundis kordasaadetud teod ei too kaasa kriminaalvastutust.

Saakjani asi. Süüdi mõistetud Armeenia NSV Beria nimelise rajooni rahvakohtu poolt.
10. mai 1944. a. määrus.

Saakjan tunnistati kohtu poolt süüdi selles, et tema, töötades Konservitruusti soyhoosis nr. 1 plaanijana, pani toime omavolilise mõjuvate põhjusteta töölt puudumise, lahkudes loata kaheks tunniks töölt, selleks et tõkestada vett, mis ujutas üle tema nisuga külvatud aiamaa.

Kohtuotsus kuulub tühistamisele, asja menetlus aga lõpetamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Saakjan ilmus tööle õigeaegselt ja töötas kuni kella kaheni päeval, millal

talle teatati, et keegi juhtis vee tema maatükile. Sovhoosis kehtestatud korra järgi pöördus Saakjan loa saamiseks töölt lahkumiseks sekretäri poole, kuna direktorit ega tema asetäitjat sel ajal asutises ei olnud, kuid sekretär ei julgenud teda ära lubada. Need põhjused kutsusidki esile süüaluse omavolilise töölt lahkumise kaheks tunniks. Saakjani töölt lahkumise kutsumus esile vajadus kõrvaldada tema majapidamist ähvardav oht, ja teist võimalust seda ohtu kõrvaldada tal antud olukorras ei olnud. Seepärast peab tunnistama, et Saakjani käitumine oli esile kutsutud hädaseisundist, ja seepärast kuulub ta selle käitumise eest vastutusest vabastamisele Armeenia NSV KrK § 13 alusel.

Silmas pidades eeltoodut, Kriminaal-asjade Kohtukollegium määras: Armeenia NSV Beria nimelise rajooni rahvakohtu otsus ja Armeenia NSV Ülemkohtu määrus Saakjani suhtes tühistada ja asja menetlus kriminaalkorras lõpetada.

16. Kuriteo toimepanemisele või varjamisele kaasaaidanud isiku käitumist võib vaadelda osavõtuna ainult sel juhul, kui see isik oli teadlik kuriteo kordasaatja kuriteolisest käitumisest või kuriteolisest kavatsusest.

Haikunova asi. Süüdi mõistetud Bakuu linna Lenini rajooni 1. jaoskonna rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 18, 143 järgi (osavõtt teenistusliku seisundi kuritarvitusest). 26. juuli 1944. a. määrus.

(Väljavõtte.)

Gundorina, kes töötas laohoidjana, ja Krajeva — laojuhatajana tunnistati süüdi selles, et kuritarvitades oma teenistuslikku seisundit, omastasid nad evakuatsioonihospitalile kuuluvat pesu ja riidevarustust, milliseid esemeid Gundorina hoidis Haikunova korteris. Süüdimõistetud Haikunova korteri läbiotsimisel leiti sumadan, mis kuulus Gundorinale ja milles olid järgmised esemed: 13 paari aluspükse, 7 voodilina, 11 särki, 19 padjapüüri, 3 käterätti, kittel, 4 sinelit, särk ja muud esemed, mis kuulusid hospitalile.

Kohus tunnistas Haikunova süüdi selles, et tema laohoidja Gundorina poolt kordasaadetud kuriteo varjamise sihil peitis oma korteris sumadani pesu ja riidevarustusega, mis oli riisutud evakuatsioonihospitalist, samuti realiseeris turul 4 paari sõjaväesaapaid.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Gundorina, lahkudes majast, jättis hoiuale sumadani asjadega oma naabri

Haikunova juurde, kusjuures teatas Haikunovale, et sumadanis on tema mehe asjad. Seepärast Haikunova, võttes oma naabrilt ülalmainitud sumadani hoiule, ei võinud oletada, et selles leiduvad asjad, mis on riisutud hospitalist, seda enam, et sumadan oli lukustatud.

Asjast ei nähtu, et Haikunova oleks võtnud kuidagi osa riisutud esemete realiseerimisest. Ei leidnud kinnitust ka Haikunova süüdistus 4 paari jalatsite müümises. Mis puutub ühe paari pesu müümisesse, mis Gundorina talle andis, siis teatas Haikunova, et ta ei teadnud, et see pesu kuulub evakuatsioonihospitalile, kuna Gundorina ütles talle, et pesu kuulub tema mehele.

Simas pidades eeltoodut, Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Bakuu linna Lenini rajooni 1. jaoskonna rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus Haikunova suhtes tühistada ja asja menetlus tema suhtes süüdistuse tõendamata tõttu kriminaalkorras lõpetada.

17. Süüdistus varguses ei või põhjeneda ainult seliele, et süüaluse juurest leiti riisutud esemega samalaadilise eseme üksikosi.

Abdullajevi asi. Süüdi mõistetud Konahkendi rajooni rahvakohtu poolt Azerbaidžani NSV KrK § 206 p. „g” (vargus) ja § 210 (karjavar-
gus) järgi. 4. mai 1944. a. määrus.

Abdullajev tunnistati kohtu poolt süüdi selles, et tema eri aegadel riisus kolhoosis 4 kg otri ja kaheaastase mullika.

Kohtuotsus kuulub muutmisele järgmistel põhjustel:

Abdullajevi süüdistamine mullika varguses põhjeneb ainult faktil, et tema juures kodu avastati 8 kg liha, mullika pea ja sisikond. Abdullajev ei tunnistanud end süüdi mullika varguses ja kinnitas, et tema juures leitud liha ja muud mullika osad on säilinud tema poolt kunagi kelleltki nomaadilt enda jaoks ostetud poolest mullikast.

Kohtu järeldus, et mullika riisus Abdullajev, põhjeneb ainult oletusel. Selliseil asjaoludel ei saa tema süüdistust selles osas tunnistada tõendatuks.

Abdullajevi süüdistus 4 kg otrade varguses on tõendatud, kuid temale selle eest määratud karistus — kaks aastat vabadusekaotust — tuleb tunnistada liiga karmiks. Seepärast Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Konahkendi rajooni rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus Abdullajevi suhtes tühistada osas, milles tema süüdi mõisteti Azerbaidžani NSV KrK § 210 järgi, ja asja menetlus selles osas temale esitatud süüdistuse tõendamata tõe tõttu lõpetada, osas aga, milles tema süüdi mõisteti Azerbaidžani NSV KrK § 206 p. „g“ järgi, muuta ja temale selle paragrahvi järgi määratud karistust vähendada ühe aasta vabadusekaotuseni, arvesse võttes ärakantud aega.

18. Riisumist võib lugeda tõendatuks ainult juhul, kui asjas on tuvastatud vara seadusvastase oma omandiks pööramise sihil äravõtmise fakt.

Petrosjani asi. Süüdi mõistetud Armeenia NSV Molotovi rajooni rahvakohtu poolt Armeenia NSV KrK § 193 p. „v“ (vargus) järgi. 3. juuni 1944. a. määrus.

Petrosjan mõisteti süüdi selle eest, et tema, töötades veski-kombinaadis voorimehena, riisus kombinaadist 8 kg jahu, millega ta peeti kinni. Petrosjan end süüdi ei tunnistanud ja seletas, et jahu ta ei riisunud, vaid kavatses seda edasi anda kombinaadi administratsioonile, kuid kinnipidamise tõttu ei jõudnud seda teha.

Toimikule lisatud õiendiga on kinnitust leidnud, et jahu, millega Petrosjan kinni peeti, andis temale brigadiir Ovanesjan kombinaadi laohoidjale üleandmiseks. Selliseil asjaoludel puudus alus süüdimõistva otsuse langetamiseks Petrosjani suhtes.

Lähtudes eeltoodust NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegium määras:

Rahvakohtu otsus ja Armeenia NSV Ülemkohtu määrus Petrosjani suhtes tühistada ja menetlus tema asjas lõpetada.

19. Süüdistust riisumises ei saa lugeda tõendatuks, kui puuduvad andmed selle kohta, et süüaluse juures avastatud temale mittekuuluvad esemed on tema seadusevastaselt võtnud oma omandiks pööramise sihil.

Nešto asi. Süüdi mõistetud Tšardžou oblasti Karabekauli rajooni rahvakohtu poolt Turkmeeni NSV KrK § 173 p. „d“ (vargus) järgi. 8. juuli 1944. a. määrus.

Nešto mõisteti süüdi selles, et tema, töötades kingseppmeistrina Karabekauli kohaliku tööstuse süsteemis, võttis riisumise eesmärgil tellijailt saadud nahakraami ja sõitis autol Tšardžou linna, kus ta tabati.

Süüdimõistetud Nešto end süüdi ei tunnistanud ja seletas, et ta töötas kingseppmeistrina ja kingsepatöökoja-juhatajana, et töökotta saabus rida tellimusi jalatsite valmistamiseks; kuna aga töökojas ei olnud vastavaid seadiseid saapapealiste valmistamiseks, otsustas ta sõita paariks päevaks Tšardžou linna, et valmistada seal pealised, kuna ta varemgi on korduvalt sõitnud Tšardžousse samal eesmärgil. Tšardžous peeti ta kiiani seepärast, et tal polnud kaasas sõjaväepiletit, mille ta unustas koju. Toimikus leiduvad materjalid ei lükka Nešto seletusi ümber. Vastupidi: tunnistaja Koptelejevi — kohaliku tööstuse endise direktori — seletustest nähtub, et varem ta on andnud Neštole luba selliseiks sõitudeks Tšardžousse.

Teisi andmeid, mis kinnitaksid, et Nešto võttis nahamaterjali riisumise eesmärgil, asjas ei ole. See süüdistus on kohtu poolt rajatud ainult oletustele.

Toetudes eeltoodule NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleegium määras:

Rahvakohtu otsus Nešto suhtes tühistada ja kriminaalmenetlus tema suhtes lõpetada.

20. Tehtud kulude mittevormistamine või vormistamine mittevastaval kujul ei või olla vaidlematuks tõendiks süüdistamisel riisumises, kui puuduvad andmed, mis tuvastavad vara äravõtmise ja omastamise fakti.

Ismailovi asi. Süüdi mõistetud Oši oblasti kohtu poolt 7. aug. 1932. a. seaduse järgi. 7. juuni 1944. a. määrus.

Ismailov tunnistati süüdi selles, et tema, töötades Loomade Varumise Keskuse (Zagotskot) Suljuktini punkti karjaajajana, tegetes karja riisumise ja mahasahkerdamisega. Revideerimisaktiga tehti kindlaks, et Ismailovil puudub 64 suurt sarvlooma ja 47 väikelooma. Puudujäägi üldsumma on 59 842 rubla 50 kop. turuhindade järgi.

Ismailov ei tunnistanud end süüdi karja riisumises ja mahasahkerdamises ja seletas, et osa karja lõppes haiguste tõttu, osa karja ta oli sunnitud tapma (haiguste tõttu) ja liha jagas jaotuslehe järgi töölistele, jaotuslehe enda aga esitas raamatupidamisosakonda töölistelt liha hinna kinnipidamiseks. Peale selle anti omal ajal 36 suurt sarvlooma paranduslike tööde kolooniale ja kantakse aastast aastasse tema arvele. Ismailov on esitanud rea akte mahakirjutamiseks, kuid revisjonikomis-

jon on keeldunud neid akte vastu võtmast, tunnistades need vormistamatuiks, ekspertiis aga ühines revisjoni seisukohaga.

Nii esitas Ismailov akti 41 väikelooma mahakandmiseks, kes lõppesid ja tapeti haiguste tõttu. Ekspertiis tunnistas, et see arv loomi ei kuulu mahakandmisele järgmistel põhjustel: akti loomade tapmise kohta ei saa lugeda juriidiliseks dokumendiks, kuna see on kirjutatud alla Ismailovi enda ja tööliste Kalibeki poolt. Aktis tähendatud brigadiirid Džumajev ja Satajev aga aktile alla ei kirjutanud. Aktis pole tähendatud, kui palju liha saadi tapmisest ja milliseid haigusi põdes kari, ka puudub aktil loomaarsti viisa. Mis aga puutub veterinaarvelskri aktisse tapade — maksasid 21 kg, kopsusid 15 kg — mahakandmise kohta, siis seda akti ei saa vastu võtta kui 41 looma tapmise tõendit, kuna selline akt tuleb koostada üheaegselt akti koostamisega tapetud loomade arvu kohta.

Revisjonikomisjoni ja ekspertiisi aktidest nähtub, et peamiseks põhjuseks, miks akti ehtsuses kaheldi, oli brigadiiride Džumajevi ja Satajevi allkirjade puudumine sellel. Kuid uurimiskäigus oleks seda lünka olnud kerge täita nende brigadiiride isikliku ülekuulamise teel. Uuriija ja kohus leidsid võimaliku olevat läbi saada ilma brigadiiride ülekuulamiseta ja akti tõelisuse kontrollimise asemel võtsid omaks revisjonikomisjoni ja ekspertiisi otsuse jätta 41 väikelooma Ismailovi arvele.

Samuti jäi kontrollimata Ismailovi avaldus selle kohta, et tema arvel olevad 36 suurt sarvlooma on antud SiseRK paranduslike tööde kolooniale ja ilma igasuguse aluseta kantakse aastast aastasse tema arvele.

Vastuväiteks sellele Ismailovi avaldusele ekspertiis viitas revident Kolodnaja seletusele, kes kinnitas, et see kari kanti maha 1941. a. jaanuaris. Ekspertiis seda asjaolu ise ei kontrollinud. Ei kontrollinud seda ka uuriija ja kohus.

Ismailov seletas, et 11 suurt sarvlooma hukkus haigustest, mingisuguseid dokumente Ismailovil selle kohta ei olnud. Neis tingimustes, milles olid Ismailovi karjad: kaugel Suljuktist, mägedes, karjamaadel, ei ole akti koostamine alati võimalik. Seevastu nende asjaolude kontrollimine tunnistajate ülekuulamise teel oli täiesti võimalik ja vajalik. Seda aga ei tehtud, ja veel enam: kui Ismailovi kaitsja esitas taotluse saata asi täiendavale uurimisele, kohus lükkas kaitsja taotluse motiveerimata tagasi.

Selliste asjaolude puhul tekib tõsine kahtlus mitte ainult Ismailovi tegude õiges kvalifikatsioonis 7. augusti 1932. a.

seaduse järgi, vaid üldse ei saa Ismailovi süüd tunnistada tõendatuks.

Toetudes eeltoodule Kohtukolleegium määras:

Oši oblastikohtu otsus ja Kirgiisi NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asi Ismailovi suhtes saata uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist.

21. Isikute tunnistused, kes polnud inkrimineeritava kuriteo pealtnägijad, võivad olla süüdistuse aluseks ainult sel korral, kui on kontrollitud allikate põhjendatus, kust tunnistajad need andmed on saanud.

Ajabbergenovi ja teiste asi. Süüdi mõistetud Pavlodari oblastikohtu poolt 7. augusti 1932. a. seaduse järgi. 22. juuli 1944. a. määrus.

Ajabbergenov, Abaildenov ja Suleimanov mõisteti süüdi selles, et nad omavahel kokku leppides riisusid kolhoosi laost 80 tsentnerit teravilja, mille müüsid maha, saadud raha aga jagasid omavahel.

Pavlodari oblastikohtu otsus ja Kazahhi NSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Kohus ei uurinud küllaldasel määral kõiki asjaolusid, eriti jäi kontrollimata Ajabbergenovi väide selle kohta, et vilja puudujääk laos võis tekkida ka sellest, et viljapeksmise ajal oli ta sunnitud vilja lattu vastu võtma ümber kaalumata, kuna laos puudusid kaalud, mis olid viidud peksukohale. Selle asjaolu kontroll on olulise tähtsusega asja kohta. Kohus rajas oma järelduse vilja riisumise kohta süüaluste poolt tunnistajate ütlustele, kes ise polnud vilja laost riisumise pealtnägijaiks ja andsid seletusi teiste isikute sõnade järgi. Asjas ülekuulatud tunnistajate seletused on niivõrd ebamäärased, et need seletused iseendast ei või olla süüdimõistetute süü küllaldaseks tõendiks. Selliseil asjaoludel polnud kohtul alust teha Ajabbergenovi, Abaildenovi ja Suleimanovi kohta süüdimõistvat kohtuotsust.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Pavlodari oblastikohtu otsus ja Kazahhi NSV Ülemkohtu määrus Ajabbergenovi, Abaildenovi ja Suleimanovi suhtes tühistada ja asi saata uueks läbivaatamiseks, alates kohtuliku uurimise staadiumist.

22. Riisumise asjades kuulub aine line kahju riisunud väärtuse näol sissenõudmisele ainult juhul, kui riisunud esemed pole tagastatud seaduslikele valdajaile.

Sarkisjani asi. Süüdi mõistetud Kafani rajooni rahvakohtu poolt Armeenia NSV Krk § 193 p. „e” (vargus) järgi. 17. juuni 1944. a. määrus.

Sarkisjan mõisteti süüdi selles, et tema, olles Armeenia Toidukaubastu Kafani osakonna lao valvuriks, riisus laost teatava hulga riisi, õli ja muid produkte, mis avastati vahiputka diivani alt. Kõik need produktid tagastati kuuluvuse järgi. Lao revideerimisel pärast riisunud produktide tagastamist puudujääki laos ei olnud. Sarkisjani süü produktide riisumises laost on tuvastatud. Kuid kohus nõudis aluseta Sarkisjanilt sisse 15 630 rubla, seejuures 14 978 rubla sellest summast riigi kasuks, kuigi Sarkisjani kuriteo tagajärjel ainelist kahju ei olnud tekitatud. Kohus ilmutas seaduse mittetundmist nii Sarkisjanilt 15 630 rubla aluseta sissenõudmise faktiga kui ka selle summa arvutamise ja moodustab riisunud vara viiekordse turuhinna, kuna seadus näeb ette kuriteo läbi tekitatud kahju sissenõudmise rahas põllumajandussaaduste eest turuhinna väärtuses, tööstuskaupade eest aga riigihindade viiekordses suuruses. Eeltoodud põhjustel Kriminaalasjade Kohtukollegium määras:

Kafani rajooni rahvakohtu otsusest kustutada Sarkisjanilt 15 630 rubla sissenõudmine.

23. Kohtuotsus kuulub tingimata tühistamisele, kui asja arutamise ja otsustamisest võtsid rahvakaasistujaina osa isikud, kes selleks seaduse järgi ei olnud.

Allaberdijeви asi. Süüdi mõistetud Tašausi oblastikohtu poolt Turkmeeni NSV Krk § 54—17 (banditism) järgi. 24. juuni 1944. a. määrus.

Tašausi oblastikohtu otsus ja Turkmeeni NSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel motiividel: revideerimisega on tuvastatud, et käesolevat asja arutas Tašausi oblasti kohus ebaseaduslikus kohtukoosseisus. Käesoleva asja arutamisest rahvakaasistujaina osa võtma kutsunud Bogdanova ja Allajarova ei ole rahvakaasistujad. Nii rikkus Tašausi oblasti kohus käesolevat asja arutades jämedalt NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse nõudeid.

Kohtukollegium leiab, et selliseil asjaoludel Tašausi oblasti kohtu otsust ja Turkmeeni NSV Ülemkohtu määrust ei või jätta jõusse, vaid need kuuluvad tühistamisele.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegium määras:

Tašausi oblastikohtu otsus ja Turkmeeni NSV Ülemkohtu määrus Allaberdijevi asjas tühistada ja asi saata uueks läbivaatamiseks, alates kohtuliku uurimise staadiumist.

24. Tehes asja kohta otsuse, pole kohus õigustatud lähtuma eeldusest, et seadusjõusse astunud ja seatud korras tühistamata kohtuotsus või -määrus teises asjas on ebaõige. Kohusetundlikult oma siseveende järgi tegutseva kohtuniku seisukoha erinevus kõrgemalseisva kohtu seisukohast, kel on õigus kohtuniku otsust tühistada, isegi juhul, kui see otsus tühistatakse, ei ole aluseks kohtuniku vastutuselevõtmiseks, vaid selline vastutuselevõtmine on seadusvastane ja rikub jämedalt kohtunike sõltumatuse printsiipi.

D. ja M. asi. Süüdi mõistetud Gruusia NSV Ülemkohtu poolt — esimene Gruusia NSV KrK § 117 järgi (lohakus) ja teine § 114 järgi (teenistusliku seisundi kuritarvitus). 15. juuli 1944 a. määrus.

(Väljavõtte.)

Gruusia NSV Ülemkohtu liige D. tunnistati kohtuotsusega süüdi lohakuses, mis väljendus selles, et tema, olles asja ettekandjaks Gruusia NSV Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumi istungil kassatsioonikaebuse puhul R. asjas, kes esimese astme kohtu poolt oli süüdi mõistetud spekulatsioonikatses, ei tutvunud põhjalikult toimikus leiduvate materjalidega ja esines Kollegiumile ebaõige ettekandega, mis tõi kaasa R. asja aluse lõpetamise. Prokurör M., kes andis samal Kollegiumi istungil arvamuse R. asja kohta, tunnistati süüdi selles, et tema pani toime teenistusliku seisundi kuritarvituse, parandades oma ülemaga eelnevalt kooskõlastatud arvamust asja täiendavaks uurimiseks andmise kohta ja andis Kollegiumis arvamuse R. asja lõpetamiseks.

NSVL Ülemkohtu Esimees esitas D. ja M. asjas kohtuotsuse peale protesti NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumile, kelle määruses on tähendatud järgmist:

Kohus seda asja arutades tunnistas D. süüdi lohakuses, mis väljendus selles, et ta ei tutvunud põhjalikult toimikus leiduvate materjalidega ja esines Kolleegiumis ebaõige ettekandega, mis tõi kaasa asja alusetu lõpetamise. Kohtuotsuses D. asjas on tähendatud, et R. juures leiti riiet hulgal, mis ületas tema perekonna tarviduse, et ta tegeles spekulatsiooniga ja oli korduvalt võetud kriminaalvastutusele, mis annab tunnistust temast kui „kahtlastest isikust“. Kohus tunnistas, et kuigi Kolleegiumi määrusele R. asja lõpetamise kohta ei ole esitatud protesti NSVL Ülemkohtule, kuid on tõendatud, et see määrus on ebaõige.

Mis puutub M., siis kohus, jätnud tema suhtes jõusse kvalifikatsiooni KrK § 114 järgi, tunnistas, et ta ületas oma volituste piirid, omavoliliselt parandades arvamust, kooskõlastamata seda oma ülematega.

Kohtuotsus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Nii eeluurimisorganid kui ka kohus tegid jämeda vea, lähtudes eeldusest, et asja kohta tehtud määrus on ebaõige, kuigi see oli järelevalvekorras tühistamata. See eeldus, rajatud toimikus leiduvate materjalide analüüsile, mis ei langenud kokku Kolleegiumi määrmuses oleva analüüsiga, oli üheks oluliseks D. ja M. süüdistuse ajendiks.

Kuid süüdistuse õige konstruktsiooni puhul kuulusid need elemendid ümberpaigutamisele vastupidises järjekorras: mitte järeldus asja kohta tehtud lahendi ebaõigsusest ei võinud olla kuritarvitamises süüdistamise ajendiks, vaid andmete olemasolu kuritarvituste kohta võis olla põhjuseks tõsta seaduses ettenähtud korras küsimus määruse ebaõigsusest. Asja ebaõige lahendamise võis kõigi muude tingimuste olemasolul olla kohtuniku ja prokuröri süüdistamise ajendiks (olenemata sellise süüdistuse põhjendatusest) ainult sel juhul, kui selle lahenduse ebaõigsus oluks tuvastatud selleks määratud organi, s. t. kohtuliku järelevalve organi poolt. Seni aga, kui kohtuotsus või -määrus pole tühistatud seaduses ettenähtud korras, on neil seadusjõud, ja ühelegi ametiisikule pole antud õigust käsitada neid oma ametlikes toiminguis kui ebaõigeid või ebaseaduslikke.

Esitatud põhimõtted leiavad korduvat kinnitust nõukogude seaduses. Nii, vastavalt Gruusia NSV KrPK §-le 13, on seadusjõusse astunud kriminaalkohtu otsus küsimuses, kas kuritegu on korda saadetud ja kas see on korda saadetud kohtualuse poolt, kohuslik tsiviilkohtule neil juhtudel, kui see kohus arutab kriminaalkohtu poolt arutatud kuriteo tsiviiltagajärgi. Vastavalt Gruusia NSV KrPK §-le 375 kohtunike kuritarvitused, samuti valetunnistus ja eksperdi poolt valearvamuse avaldamine või

muude võltsitud tõendite esitamine on asja uuendamise põhjuseks ainult sel juhul, kui need asjaolud on tuvastatud teise seadusjõusse astunud kohtuotsusega. Seepärast aprioorne arvamus otsuse ebaõigsuse kohta ei või olla aluseks kohtuniku süüdistamiseks kuritarvituses, vaid küsimust ennast kohtuotsuse ebaõigsusest kuritarvituse tagajärjel võib tõsta ainult sel juhul, kui kuritarvitus leiab kinnitust teise kohtuotsusega, s. t. teiste asja kohta käivate tõenditega. Lõpuks NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 16, määrates kindlaks piiratud isikute ringi, kel on järelevalvekorras protesti esitamise õigus, ja piirates kohtuasutiste ringi, kel on õigus järelevalvekorras tühistada kriminaal- ja tsiviilkohtu otsuseid ja määrusi, kaitseb sellega seadusjõusse astunud kohtuotsuste ja määruste stabiilsust.

Seepärast tuleb lugeda nõukogude õigustumõistmise elementaarsete põhimõtete rikkumiseks uurimisorganite ja kohtute tegevust, kes lähtusid ebaseaduslikust ja enneaegsest väitest, et kassatsioonimäärus R. asjas on ebaõige. Ainult siis, kui nad oleksid asetanud vastavalt pädevatele isikutele küsimuse selle määruse tühistamise kohta ja saavutanud selle tühistamise järelevalvekorras, olnuks neil õigus selliseks väiteks. Eriti lubamatul kujul figureerib see väide kohtuotsuses, kus on tähendatud, et kuigi määrusele R. asja lõpetamise kohta seni ei ole esitatud NSVL Ülemkohtusse protesti, on siiski tõendatud, et see määrus on ebaõige. Seega sisaldab kohtuotsus juba ette lahenemise selle kohta, et on kohuslik järgneva protesti esitamine sellele määrusele, kuigi protesti esitamine antud juhul on ühes NSVL Ülemkohtu Esimehe või NSVL Prokuröri äranägemisest, ja et määrus kuulub järgnevalt kohuslikult tühistamisele järelevalvekorras, mis antud juhul kuulub NSVL Ülemkohtu Kriminaal- ja tsiviilkohtukollegiumi kompetentsi. Loomulik, et kohtuotsus selles osas ei ole õiguste ja kohustuste allikas ei isikuile, kes on volitatud proteste esitama liiduvabariikide ülemkohtute määrustele, ega kohtuinstantsidele, kes on volitatud neid proteste läbi vaatama.

Juba ainult neil põhjustel kohtuotsus D. ja M. asjas kuulub tingimata tühistamisele.

Kuid kui isegi tunnistada, et D. osavõtul tehtud määrus on ebaõige, siis selgi juhul ei või tema kohta tehtud otsust jõusse jätta. Tunnistades D. süüdi lohkuses, lähtus kohus sellest, et ta ei tutvunud põhjalikult toimikus leiduvate materjalidega. See kohtu järeldus on paljasõnaline ja rajaneb ainult sellele,

et kohus on hinnanud R. asjas toimikus leiduvaid materjale teisiti, kui seda on tehtud D. poolt koostatud kassatsioonimääruses. Kui isegi tunnistada, et see hinnang on ebaõige ja et D. ei arvestanud kõiki asjaolusid, siis neilgi tingimustel pole alust tunnistada teda süüdi kriminaalkuriteos. Kohtuniku tegevusele on omased spetsiifilised jooned, mis eristavad seda teiste ametiisikute tegevusest. Lahendades asja, tegutseb kohtunik oma siseveende järgi, mille aluseks on kõikide asjaolude läbivaatamine nende kogumis. Vastavalt Stalinliku Konstitutsiooni §-le 111 on kohtunikud sõltumatud ja alluvad ainult seadusele. Seepärast kohusetundlikult oma siseveende järgi tegutseva kohtuniku seisukoha erinevus kõrgemalseisva kohtu seisukohast, kel on õigus kohtuniku otsust tühistada, isegi juhul, kui see otsus tühistatakse, ei oleks aluseks kohtuniku vastutuselevõtmiseks, vaid selline vastutuselevõtmine on seadusvastane ja rikub jämedalt kohtunike sõltumatuse printsiipi. Seepärast kohtuotsus sel kujul, nagu see on formuleeritud D. kohta, kuulub tingimata tühistamisele ka neil põhjustel.

Samuti kuulub see tühistamisele ka M. suhtes. Tunnistades teda süüdi selles, et tema, parandades oma arvamust, ei kooskõlastanud küsimust oma ülemaga, kohus, mitte arvates, et M. tegutses antud juhul mingisuguseil kuritegelikel ajedel, mõistis ta süüdi selle eest, et ta rikkus R. asja kohta arvamust andes sisekorda, mis kehtis Gruusia NSV Prokuratuuris. Seadus ei säti kusagil, et kassatsiooninstantssis esinev prokurör on kohustatud igal tingimusel kinni pidama aprioorsest seisukohast, mis on talle antud ülema poolt asjaga eelneval tutvumisel saadud andmete alusel. Vastupidi, Gruusia NSV KrPK § 409 sisust nähtub, et kassatsiooninstantssis avaldab prokurör oma arvamuse pärast kohtuniku ettekannet ja poolte seletusi. Oma arvamuses prokurör ei või arvestamata jätta asjaolusid ja kaalutlusi, mis on esitatud ettekandes ja seletustes ja mis ei võinud teada olla asjaga eelneval tutvumisel, seda enam, et vastavalt NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 15 on pooltel õigus esitada kassatsioonikohtule uusi materjale.

Seepärast prokurör ei või kõigil juhtudel kinni pidada saadud seisukohast, vaid seaduse järgi on kohustatud oma arvamuses seda muutma, kui uued, arvesse võtmata jäänud asjaolud nõuavad sellist muutmist. Nii võis ka M. muuta varem koostatud arvamust. Küsimust selle kohta aga, et ta pärast seda ei kandnud ülemale ette arvamuses tehtud muudatusest, võib parimal juhul lahendada distsiplinaarkorras.

Samuti ei saa tunnistada põhjendatuks ka Gruusia NSV Ülemkohtu Kriminaalrajade Kohtukolleegiumi määrust R. suhtes.

Nagu nähtub toimikus leiduvaist materjalidest, oli R. süüdistus rajatud tema juures leitud riidele ja tööstuskaubakaartidele. Ühtki R. poolt kaupade müümise fakti ei ole tuvastatud. Järeldus selle kohta on rajatud R. naabrite, abielupaar A. tunnistusele selle kohta, et nad nägid, kuidas R. juurde tulid mingisugused inimesed kimpudega ja et A. palvel R. naine pakkus talle müüa tüki riidet, kuid nad ei leppinud kokku hinnas. Nii põhjeneb järeldus süstemaatilise riidemüügi kohta oletusel. Kohtus esitas kaitsja taotluse võtta avastatud riie ekspertiisi alla, et tõendada, et see on ammu ostetud, ja kinnitada R. väidet kohtus, et osa riidet on jäänud järele naise vennalt, kes suri 1933. a. Kaitse taotlust ei saanud rahuldada, kuna asitõendid olid realiseeritud enne asja kohtusse jõudmist. Tööstuskaubakaartide suhtes ei uuritud, kas neid võis realiseerida avastamise momendil, samuti ei tuvastatud, kas võis nende eest midagi saada Tbilisis, kuna kaardid olid välja antud Tšiauris.

Nii tuleb olenemata sellest, kas R. oli spekulant, tunnistada, et asja uurimine toimus selliste kisendavate lünkadega, millede esinemisel ei olnud alust pidada süüdistust tõendatuks. Asitõendite realiseerimise faktiga enne kohut oli võetud võimalus asja täiendavalt uurida, millega oleks võibolla R. tõesti paljastatud spekulatsioonis. Kuna aga kogutud materjalil oli rida puudusi, mis märgitud eespool, ei olnud kohtul alust süüdimõistva otsuse tegemiseks. D. asjas tehtud kohtuotsuses leiduv mäрге, et R. oli „kahtlane isik“ ja seepärast võib süüdistust lugeda tõendatuks, pole õige, kuna asja kohta tehtav kohtuotsus peab rajanema kindlalt tuvastatud andmeile, aga mitte üldistele udustele, ebamäärastele süüaluse isiku hinnangutele.

D-l oli põhjust tähendada kohtumääruses, et R. perekond koosnes neljast inimesest, kaasa arvates äraolevat poega ja surnud naisevenda, kuna see asjaolu ei puutunud mitte perekonna olemasolevasse koosseisusse kõnesoleval ajal, vaid riide kuuluvuse küsimusse mitte ainult R-le ja tema naisele, vaid ka kahele teisele isikule. Süüdistuskokkuvõttes on ebaõigelt märgitud, et D. võttis kohtumäärusesse märkuse selle kohta, et R. poeg teenib Punaarmees. Selle määruse vaatlusest selgub, et sellist märkust seal ei ole. D-l olid kõik põhjused märkida, et R. pole karistatud, kuna tema endine karistus on kustunud

aegumise tõttu, areteerimisi aga, mis ei toonud kaasa süüdimõistmist, ei saa vaadelda kui karistatust.

Mis puutub M., siis oli ka temal põhjust muuta arvamuse lõpposa, kuna asja täiendavale uurimisele andmine kaotas mõtte seoses asitõendite realiseerimisega.

Seega ei ole ka sisuliselt alust lugeda määrust R. asjas vigaseks.

Peale selle rikkus kohus D. süüdistusasja arutamisel jämedalt NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 18 — kuna asjas puudub Gruusia NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sanktsioon D. kohtu alla andmiseks. Lugeses D. ja M. süüdistus alusetuks, Kohtukolleegium määras:

Gruusia NSV Ülemkohtu otsus D. ja M. suhtes tühistada ja asja menetlus Gruusia NSV KrPK § 4 p. 5 alusel kriminaalkorras lõpetada.

25. Otsuse tühistamine motiividel, et asi ei ole küll'aldaselt uuritud, võib toimuda ainult juhul, kui on jäänud selgitamata asjaolud, millel on oluline tähtsus süüdimõistetute süü või süütuse küsimuse lahendamisel.

Ogulnabati asi. Õigeks mõistetud Ašhabadi rajooni rahvakohtu otsusega. 29. juuli 1944. a. määrus.

Ata Ajali Ogulnabat oli antud kohtu alla, süüdistatuna selles, et ta ei täitnud tööpäevade miinimumi kolhoosis. Õigeks mõistmise motiividena viitas kohus sellele, et kohtualune on III grupi invaliid. See kohtuotsus tühistati Turkmeeni NSV Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegiumi määrusega ja asi anti uueks läbivaatamiseks, alates kohtuliku uurimise staadiumist.

Kohtukolleegium tähendas, et on vajalik välja selgitada, mis on tööpäevade mittetäitmise tegelik põhjus ja kas kohtualusele kui invaliidile oli antud kolhoosis vastav kerge töö. Turkmeeni NSV Ülemkohtu määrus on ebaõige, kuna toimikus leiduvais materjalides on vastuvaidlematud andmed selle kohta, et kohtualune on III grupi invaliid. Tööpäevade miinimumi, mis on arvestatud täietööjõulisele inimesele, mittetäitmine on küllaldaselt välja selgitatud toimikus leiduvate materjalidega ja edaspidine üksikasjusse tungimine pole vajalik, seda enam,

et tunnistajate ülekuulamise teel, nagu sellele osutas Ülemkohus oma määruses, ei saa täpselt määrata, kui suurt tööpäevade hulka võis süüalune täita, arvesse võttes tema väiksemat töövõimet invaliidsuse tõttu.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegium määras:

Turkmeeni NSV Ülemkohtu määrus Ata Ajali Ogulnabati suhtes tühistada, rahvakohtu õigeksmõistev otsus tema suhtes aga jätta jõusse.

NSVL ÜLEMKOHTU PRAKTIKA.

1944. a.

VIII (XIV) vihk

NSV Liidu Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. NSVL Riigipank ei vastuta raudtee ees veoste transportimise tasu eest aegunud limiteeritud tšekkide järgi, ja seepärast ei või teda neil juhtudel tsiviilasjas kostjana kaasa tõmmata.

Määrus nr. 293 — 1944. a. Kirovi Raudtee Valitsuse hagianasjas Ideli Metsakombinaadi ja teiste vastu.

Kirovi Raudtee Valitsus esitas hagi Ideli Metsakombinaadi ja NSVL Riigipanga Karjala-Soome kontori vastu, milles palus kohut sisse nõuda kostjailt 60 880 rubla.

Karjala-Soome NSV Ülemkohus 31. dets. 1942. a. otsusega rahuldab raudteevalitsuse hagi ja mõistis haigetava summa välja Riigipanga Karjala-Soome kontorilt.

Kohtukolleegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotletakse selle otsuse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Nagu nähtub toimikus leiduvaist materjalidest, tasus Ideli Metsakombinaat temale kuuluvate veoste transpordi eest aegunud tšekkidega, mida Riigipanga Karjala-Soome kontor keeldus vastu võtmast ja saatis tagasi lähtejaama Idelisse.

Kuna veose saatjaks on metsakombinaat, kes ei tasunud veoste transpordi kulusid aegunud tšekkide esitamise tõttu, on metsakombinaat raudtee võlgnikuks ja järelikult kostjaks asjas, aga mitte pank, kuna viimane tegutses vastavalt „Limiteeritud raamatute tšekkide arvelduse eeskirjade“ punktile 22, mille järgi ebaõigelt vormistatud tšekid ei kuulu panga poolt tasumiseks vastuvõtmisele ja saadetakse koos aktiga tagasi transpordi-ettevõtte kassale, kust need saabusid, vahetuks arvestamiseks tšekiandjatega. Seepärast tõmbas kohus põhjusetu panga

kostjana asjasse ja mõistis temalt välja hagisumma, kuna pank antud juhul täitis ainult arveldusfunktsioone veosesaatja ülesandel ega olnud mingisuguseis lepingulistes vahekordades ei raudteega ega metsakombinaadiga.

Eeltoodut arvestades NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium oma 16. juuni 1944. a. istungil määras:

Karjala-Soome NSV Ülemkohtu 31. detsembri 1942. a. otsus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus.

2. Kohus ei kontrolli valitsuse poolt kinnitatud veoste transpordi riikliku plaani õigsust.

Määrus nr. 280 — 1944. a. Issök-Kuli Jõelaevanduse hagianasjas Rõbatšenski Metsaparvetuse Kontori vastu.

Issök-Kuli Jõelaevanduse Valitsus esitas hagi Rõbatšenski Metsaparvetuse Kontori vastu 37 004 rubla 50 kop. rahatrahvi sissenõudmise pärast jaanuaris 1942. a. veose — 2 400 t parvesid, 660 000 t saetud materjale ja 517 t küttepuid — transpordiks mitteesitamise eest.

Issök-Kuli oblastikohtu kohtukollegium 18. märtsi 1943. a. otsusega rahuldab laevanduse hagi täielikult. Kirgiisi NSV Ülemkohtu Kohtukollegium oma 6. mai 1943. a. määrusega jättis oblastikohtu otsuse jõusse.

Kohtukollegium tunnustas NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotleti oblastikohtu otsuse ja Kirgiisi NSV Ülemkohtu määruse tühistamist, rahuldamisele kuuluvaks järgmistel põhjustel:

Kohus mõistis Rõbatšenski Metsaparvetuse Kontorilt välja 37 004 rbl. 50 kop. trahvi ülaltähendatud veose plaanikohaseks transportimiseks mitteesitamise eest. Vaieldes esitatud hagi vastu nii asja arutamisel esimese instantsi kohtus kui ka kaebustes, toetus kostja sellele, et ülaltähendatud veose transportimiseks esitamiseks 1942. a. jaanuaris ta ei olnud kohustatud ei lepingu ega plaani järgi, seepärast on temalt trahvi sissenõudmine ebaõige.

Toimikus leiduvad materjalid tuvastavad, et laevandus hageb vaieldava summa väljamõistmist trahvina veoste transportimise riikliku plaani rikkumise eest. Hagiavalduses laevandus viitab sellele, et vastavalt NSVL RKN poolt kinnitatud 1942. a. jaanuarikuu veoste transportimise plaanile oli Rõbatšenski Metsaparvetuse Kontor kohustatud esitama transportimiseks ülaltähendatud

datud koguse saetud materjale. Mainitud aja vastutavale transpordiplaanile viitab laevandus reas teistes dokumentides. Vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi 29. jaanuari 1942. a. määruse nr. 3/7/u punktile 3 oli laevandus kui hageja kohustatud esitama kohtule väljavõtte veoste riiklikust transpordiplaanist ja akti veoste mitteesitamise kohta transportimiseks vastavalt plaanile. Otsuse tegemisel pidi kohus juhinduma Töö ja Kaitse Nõukogu 3. juuli 1934. a. määruse p. 9 ja 14 ja poolte vahel sõlmitud kokkuleppest, kui see pole vastuolus ülaltähendatud Töö ja Kaitse Nõukogu 3. juuli 1934. a. määrusega. Kui oli olemas veoste transportimise riiklik plaan, mis on kohuslik transpordiorganeile ja klientuurile selle kinnitamise tõttu NSVL RKN poolt, siis on asja jaoks tähtsusetu, kas Kirgiisi NSV Metsanduse RK Plaaniosakond toimis õigesti või mitte, pöördudes laevanduse poole telegrammiga Rõbatšenski Metsaparvetuse Kontori veoste sissevõtmise kohta 1942. a. jaanuarikuu vastutavasse transpordiplaani, kuna kohus ei kontrolli NSVL RKN poolt kinnitatud veoste transpordiplaani õigsust.

Kui aga Rõbatšenski Metsaparvetuse Kontori veoste transportimine ei olnud NSVL RKN poolt 1942. a. jaanuarikuuks planeeritud, siis tuleb vaidlus lahendada lepingu alusel, mis on sõlmitud poolte vahel 20. jaan. 1941. a. ja mille § 1 järgi metsaparvetuse kontor on kohustatud andma laevandusele transportimiseks teatud koguse saetud materjale, kusjuures juhul, kui plaanieelse kuu 5. päevaks ei esitata täpsustatud avaldust, kehtib vedude norm, mis on määratud kindlaks lepingule lisandatud orienteerivas avalduses. Kuid kohtul tuleb kontrollida, kas 20. jaanuari 1941. a. leping on kehtiv ka 1942. a.

Kuna veoste transportimise maht Rõbatšenskoje sadamast 1942. a. jaanuaris jäi täitmata ja samuti pole selgitatud, kas kontor oli kohustatud 1942. a. jaanuaris andma saetud materjale transportimiseks, kuna ei Issök-Kuli oblastikohtu otsuses ega Kirgiisi NSV Ülemkohtu määruses pole tuvastatud, millisel alusel oli kontor kohustatud 1942. a. jaanuaris andma vaieldavat metsamaterjali transportimiseks — NSVL Ülemkohtu Tsiivilasjade Kohtukolleegium 3. juuli 1944. a. istungil määras:

Issök-Kuli oblastikohtu 18. märtsi 1943. a. otsus ja Kirgiisi NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 6. mai 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Issök-Kuli oblasti kohtusse.

3. Esimese kategooria veoste lähte- ja sihtkoha määramise õigus kuulub veoesaatjale, aga mitte laevandusele.

Määrus nr. 343 —1944. a. Ü/Ü Ida Teraviljavarumise Keskuse (Vostokzagotzerno) Krasnojarski krai kontori hagi Jenissei Jõelaevanduse Valitsuse vastu.

Ü/Ü Ida Teraviljavarumise Keskuse (Vostokzagotzerno) Krasnojarski krai kontor esitas hagi Jenissei Jõelaevanduse Valitsuse vastu 74 970 rbl. trahvi sissenõudmise pärast tonnaži mitteandmise eest.

Krasnojarski kraikohus oma 18. detsembri 1943. a. otsusega rahuldab kontori hagi esitatud summas. VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium tühistas otsuse oma 31. jaanuari 1944. a. määrusega, saates asja uueks läbivaatamiseks.

Kohtukollegium nõustus NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, milles taotleti VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi määruse tühistamist järgmistel põhjustel:

Vastavalt poolte vahel sõlmitud lepingu §-le 2 oli hageja kohustatud 10 päeva enne planeeritud kuu algust esitama Jenissei Jõelaevanduse Valitsusele, kooskõlas tema jaoks kehtestatud plaani normiga, detailse kuuplaani lähte- ja sihtkoha sadamate äratähendamisega. Kontor täitis ülaltähendatud nõuded, kusjuures lähtepunktidenä olid märgitud ka sadamad Otšurõ ja Oznatšennaja. Nagu asjast nähtub, jättis laevandus need lähtepunktid plaanist välja ega andnud sinna tonnaži.

Rahuldades hagi laevanduselt trahvi sissenõudmise pärast viitas kraikohus oma otsuse põhjendamiseks täiesti õigesti lepingu §-le 2 ja NSVL RKN 14. mai 1935. a. määruse §-le 6 (LSKK nr. 25, art. 202). NSVL RKN tähendatud määruses on ette nähtud, et esimese kategooria veoste puhul esitavad kauba- saajad 10 päeva enne planeeritud kuu algust laevanduse ülemaile lõplikult detailseid transpordiplaanid, ära märkides kaupade lähte- ja sihtsadamad, samuti kaupade etteandmise koguse ja tähtajad vastavalt nende jaoks kehtestatud plaani normile.

VNFSV Ülemkohtu järeldus, et laevandus pole rikkunud Töö ja Kaitse Nõukogu 3. juuli 1934. a. määruse (LSKK nr. 35, art. 281) § 6, kuna lähtepunktide muutmine oli tingitud jõe veepinna madalseisust ülaltähendatud sadamate piirkonnas ja kuuplaani norm jäi muutmata, tuleb lugeda ebaõigeks, kuna laevandus pole tõendanud veepinna langust, samuti nagu pole tõendanud ka seda, et jõe veepinna langus takistas tonnaži andmist mainitud sadamaisse.

Kui veepinna langus oleks tõepoolest esinenud, siis oleks tähendatud asjaolu võinud olla laevandusele ainult aluseks trahvist vabanemiseks transpordiplaani mittetäitmise eest, kuid kuidagi poleks olnud seaduslikuks aluseks veoste plaanijärgsete lähtepunktide ühekülgsuks muutmiseks.

Alusetu on ka VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi osutamine sellele, et Otšurõ ja Oznatšennaja sadama plaanijärgseid lähtepunktidest väljajätmine ei toonud kaasa vedude kuuplaani normi vähenemist, kuna veoste saatmine teistest lähtepunktidest suurenes. NSVL RKN 14. mai 1935. a. määrusega (§ 6) on õigus määrata esimese kategooria veoste lähte- ja sihtpunkte antud ainult veosesaatjale, aga mitte laevandusele, kes võis seda teha ainult veosesaatja avalduse põhjal. Järelikult tuleb Otšurõ ja Oznatšennaja sadamasse tonnaaži mitteandmist laevanduse poolt vaadelda kui transpordiplaani mittetäitmist, ja seetõttu on laevandus kohustatud maksma kontorile trahvi, kuna esitatud plaani ületamist laevanduse poolt teistes lähtepunktides tuleb vaadelda kui väljaspool plaani seisvat vedu kõigi sellest tulenevate tagajärgedega.

Toetudes eeltoodule NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium oma 20. juuli 1944. a. istungil määras:

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi 31. jaanuari 1944. a. määrus tühistada ja Krasnojarski kraikohtu 18. detsembri 1943. a. otsus jätta jõusse.

4. Asjade lahendamisel NSVL RKN 5. augusti 1943. a. määruse alusel kohus peab nõudma andmete esitamist veose otsimise kohta, mille väärtuse tasumise pärast on esitatud hagi.

Määrus nr. 291 — 1944. a. Tekstiilturustuse Peavalitsuse (Glavtekstilšböt) Armeenia Vabariikliku Baasi hagi asjas Tagakaukaasia Raudtee Valitsuse vastu.

25. detsembri 1943. a. määrusega lõpetas Armeenia NSV Ülemkohtu Kohtukollegium asja menetluse Tekstiilturustuse Peavalitsuse (Glavtekstilšböt) Armeenia Vabariikliku Baasi hagi asjas Tagakaukaasia Raudtee Valitsuse vastu 13 001 rbl. 40 kop. suuruse summa sissenõudmise pärast kohaletoiemätamata saatekirja nr. 94 306 järgi saadetud linase vaheriide hinna arvel.

Kohtukollegium tunnistas NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotleti eeltoodud määruse tühistamist, rahuldamisele kuuluvaks järgmistel põhjustel:

Nagu nähtub motiividest, mis on toodud Armeenia NSV

Ülemkohtu Kohtukollegiumi määruses, lõpetati asi viitega NSVL RKN 5. aug. 1943. a. määrusele, mille järgi raudteed vabastatakse vastutusest veoste kohale-mittetoimetamise eest, kui need veosed on võetud transportimiseks vastu raudteeamade poolt, mis hiljem vaenlase poolt okupeeriti, kui otsimisega on tuvastatud, et veos transportimisajal ei sattunud rindelähedastele või teistele raudteedele.

NSVL RKN 5. augusti 1943. a. määruse esitatud tekstist nähtub, et pole sugugi nõutav, et asjaolud, mis vabastavad raudtee vastutusest, oleksid tingimata tõendatavad vastavate aktidega. Kuid kohus ei võinud asja lõpetada, andmeid veose otsimise kohta kontrollimata. Kuna käesolevas asjas pole esitatud mingisuguseid materjale veose otsimise kohta, on kohtu määrus asja lõpetamise ja sellega raudtee vastutusest vabastamise kohta ebaõige.

Eeltoodu põhjal NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium oma 20. juuli 1944. a. istungil määras:

Armeenia NSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi 25. detsembril 1943. a. määrus tühistada ja anda asi uueks arutamiseks samasse kohtusse teises koosseisus.

5. Eluruumi kasutamise lepingu tühistamise nõuet korteriüüri mittetasumise pärast võib üürileandja esitada üürilevõtja hagi- asjas, mis käsitleb viimasele eluruumi kasutamiseõiguse ennis- tamist.

Määrus nr. 419 — 1944. a. N. M. Mjazini hagi-
asjas VNIALMI Instituudi vastu.

Mjazin kasutas „VNIALMI” Instituudi majas kaht tuba, põrandapinnaga 34 m², mis anti talle üürile 1935. a. seoses sellega, et ta oli töövahekorras instituudiga.

1936. a. metsamajandi, kus töötas Mjazin, üleandmisega instituudi alluvusest Metsakaitse Peavalitsuse alluvusse, kommandeeriti Mjazin koos metsamajandi aparaadiga instituudist NSVL RKN juures oleva Metsakaitse Peavalitsuse süsteemi.

1941. a. maikuu sõitis Mjazin metsakorralduse ekspeditsiooni koosseisus Moskvast Udmurti ANSV-sse. Sõjaaja olude tõttu ei võinud ekspeditsioon 1941. a. sügisel Moskvasse tagasi pöörduda, seepärast jäeti ekspeditsiooni insenerid ja tehnikud evakueerituna Udmurti ANSV-sse ekspeditsiooni kameraaltööde teostamiseks. Mjazini perekond evakueeriti Moskvast 1941. a. augustis.

Mjazini äraolekul hakkas instituut tema elamispiinda kasutama instituudi töötajate söökla jaoks. 1943. a. novembris kutsuti Mjazin Moskvasse alalisele tööle Metsakaitse Peavalitsuses ja, Moskvasse sõitnud, esitas Mjazin rahvakohtusse hagi instituudi vastu elamispiinna tagastamise pärast.

Moskva linna Sokolniki rajooni 2. jaoskonna rahvakohus oma 13. detsembri 1943. a. otsusega jättis Mjazini hagi rahuldumata sel põhjusel, et Mjazin ei ole töövahekorras instituudiga ja seepärast pole tal õigust omada elamispiinda instituudi majas ja et Mjazin 1942. a. veebruarist kuni 1943. a. augustikuuni ei tasunud korteriüüri. Moskva linnakohtu kohtukollegium oma 25. detsembri 1943. a. määrusega jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium oma 20. märtsi 1944. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja linnakohtu määruse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Asja uuesti arutamisel Moskva Sokolniki rajooni 3. jaoskonna rahvakohus 10. mail 1944. a. määras majutada Mjazin tema endisse korterisse instituudi majas. Moskva linnakohtu 31. mai 1944. a. määrusega jäeti rahvakohtu otsus jõusse.

Kohtukollegium nõustus NSVL Ülemkohtu Esimehe protessiga, milles taotleti Moskva Sokolniki rajooni 2. jaoskonna rahvakohtu 13. detsembri 1943. a. otsuse ja Moskva linnakohtu 25. detsembri 1943. a. määruse jõussejätmist ja järgnevate kohtuotsuste ja -määruste tühistamist järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et korteriüüri tasus Mjazin instituudile kuni augustini 1941. a. kaasa arvatud 1. septembrist 1941. a. kuni augustini 1943. a. Mjazin korteriüüri ei tasunud ja alles 6. augustil 1943. a. maksis notariaalkontori deposiiti 1000 rubla 1942. a. ja 1943. a. võla katteks, kuid instituut keeldus selle summa vastuvõtmisest. Nii jättis Mjazin korteriüüri tasumata üle 3 kuu ja instituut oli õigustatud nõudma Mjaziniga sõlmitud eluruumi kasutamise lepingu lõpetamist kui korteriüüri mittetasujaga. Sellise nõude võis instituut esitada kas eraldi hagina Mjazini vastu tema eluruumi kasutamise lepingu lõpetamise pärast korteriüüri mittemaksmise alusel või ka vaidena Mjazini hagi vastu temale ruumi tagastamise pärast. Nii ühel kui teisel juhul, olenemata protsessuaalvormist, mis oli antud instituudi nõudele tunnistada, et Mjazin on õigused korterile kaotanud, kohus oli kohustatud kaaluma instituudi avaldust Mjazini poolt korteriüüri mittetasumise kohta ja määrama mittemaksmise tagajärjed poolte

elamispinna vahekordade kohta. Seepärast ei rikkunud rahvakohus kuidagi seadust, kui ta, olles tuvastanud kestva korteriüüri mittemaksmise Mjazini poolt, jõudis järeldusele, et Mjazin on kaotanud õiguse elamispinnale, ja jättis hagi rahuldamata.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi väide, et korteriüüri mitteõigeaegne tasumine Mjazini poolt toimus instituudi süül, ei kinnitu toimikus leiduvate materjalidega. Instituut ei takistanud Mjazinit õigeaegselt tasumast korteriüüri, ja ka Mjazin ei toetu ise sellele asjaolule. Kui aga instituut keeldus 1943. a. augustis vastu võtmast korteriüüri 1941. a. ja 1942. a. eest, siis, kuna see esines pärast peaaegu kaheaastast mittemaksmist, ei saa seda asjaolu kuidagi hinnata Mjazini takistamisena tasuda korteriüüri 1941. ja 1942. a. eest 1943. aastal.

Kuna asjas on tõendatud korteriüüri mittemaksmise fakt ja puuduvad asjaolud, mis vabandavad mittemaksmist, pole käesoleva asja lahendamisel tähtis, millisel põhjusel lõppes Mjazini töövahekord instituudiga; korteriüüri mittemaksmise tagajärjed on ühesugused mõlemal juhul: kas lahkus Mjazin töölt omal soovil või viidi ta üle teisele tööle seoses metsamajandi üleandmisega teise süsteemi.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium oma 31. juuli 1944. a. istungil määras:

Jätta jõesse Moskva Sokolniki rajooni 2. jaoskonna rahvakohtu 13. detsembri 1943. a. otsus ja selle jõesse jätnud Moskva linnakohtu kohtukollegiumi 25. detsembri 1943. a. määrus. Kõik hiljem samas asjas tehtud kohtuotsused ja -määrused tühistada.

6. Üürivõlg, mis on tekkinud vea tõttu selle suuruses, pole aluseks väljatõstmisele NSVL KTK ja RKN 17. oktoobri 1937. a. määruse § 30 p. „v“ alusel (LSKK nr. 69, art. 314).

Määrus nr. 503 — 1944. a. A. B. Gatovi hagi-asjas Jelkina vastu.

12. mail 1944. a. Moskva Nõukogude rajooni 3. jaoskonna rahvakohus, läbi vaadanud Gatovi hagi Jelkina vastu väljatõstmise pärast, otsustas hagi rahuldada, kohustades Moskva linna elamutevalitsust muretsema Jelkinale teise elamispinna. 8. juunil 1944. a. jättis Moskva linnakohtu kohtukollegium rahvakohtu otsuse jõesse. VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium tühistas 6. juuli 1944. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja Moskva linnakohtu määruse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtukollegium, et VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi 6. juuli 1944. a. määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

1. Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Gatov evakueeriti Moskvast Nõukogude Kirjanike Liidu poolt ja Nõukogude Kirjanike Liidu kaudu reevakueeriti Moskvasse. Evakueerituna tasus Gatov korteriüüri majavalitsusele panga kaudu. Ajavahemiku eest 30. jaanuarist 1942 kuni 30. juunini 1942 tasus Gatov majavalitsusele 720 rubla. Kõik panga ülekanded sai majavalitsus kätte. Vaatamata sellele paigutas majavalitsus 1942. a. juulis Gatovi korterisse teise isiku, aga 1. augustist 1942 sulges Gatovi isikliku arve ja keeldus korteriüüri vastu võtmast.

Üürilepingu lõpetamist Gatoviga motiveeris majavalitsus sellega, et Gatovi poolt tehtud maksed ei katnud täielikult korteriüüri, mille tagajärjel temal moodustus suur võlgnevus. Kuna aga see võlg moodustus lahkarvamuse tõttu poolte vahel võlastumuse tekkimise algmomendi määramisel — Gatov pidas selleks 1941. a. oktoobrit, majavalitsus aga 1941. a. aprilli — ja igakuuse korteriüüri erinevast arvestusest — Gatov arvestas seda 39 rbl. 96 kop., majavalitsus aga 50 rbl. 78 kop. — siis Gatovi poolt tegelikult vähemtasutud korteriüüri summa ja sellega seoses tekkinud võlastumus ei võinud olla aluseks tema arvamiseks sellesse mittemaksjate liiki, kellega üürileping kuulub lõpetamisele NSVL KTK ja RKN 17. okt.

1937. a. määruse § 30 p. „v“ järgi (LSKK nr. 69, art. 314). Seepärast, kui majavalitsus arvas, et Gatov arvestab valesti korteriüüri, oleks ta pidanud pöörduma kohtusse hagiga Gatovi poolt vähemmakstud summade sissenõudmise pärast, aga mitte esitama tema korterit äravõtmiseks korras, mis on ette nähtud NSVL RKN 11. juuni 1942. a. määrusega, seda enam, et Gatov kui Nõukogude Kirjanike Liidu poolt evakueeritu, mida majavalitsus teadis juba 1942. a. märtsis, ei kuulunud selle määruse alla.

Selliseil asjaoludel tuleb rahvakohtu järeldus, kes leidis, et Gatov pole kaotanud õigust vaidluse all olevale korterile, tunnistada õigeks.

2. VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi väide, et Gatov 1942. a. novembrist ei tasunud üldse korteriüüri, ei või olla ülaltähendatud rahvakohtu otsuse tühistamise ajendiks, kuna majavalitsus ise sulges 1. aug. 1942. a. Gatovi isikliku arve ja sellest ajast ei saa arvata korteriüüri mittetasumist Gatovile süüks.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 19. augusti 1944. a. istungil määras:

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi 6. juuli 1944. a. määrus tühistada ja jätta jõusse Moskva linna Nõukogude rajooni 3. jaoskonna rahvakohtu 12. mai 1944. a. otsus ja Moskva linnakohtu kohtukollegiumi 8. juuni 1944. a. määrus.

7. NSVL RKN 16. veebruari 1942. a. määrus nr. 208 kehtib ainult isikute suhtes, kes sõitsid ära seoses riiklike ettevõtete evakueerimisega.

Määrus nr. 482 — 1944. a. A. V. Jegorova jt. hagi E. S. Orleneva jt. vastu.

A. V. Jegorova oli Moskvast, Soljanka tän. nr. 1/2 krt. 150 asetseva kahe toa, mille põrandapind oli 27,49 m², põhiüüri. Ühes neist tubadest asus Jegorova oma mehe Salamatiniga, teises toas elasid tema vend K. V. Jegorov ja ema K. A. Jegorova. 1941. a. juulis evakueerus A. V. Jegorova Moskvast koos Konstrueerimiskeskbürooga nr. 29, kus ta töötas lennukikonstruktorina; Jegorova vend K. V. Jegorov sõitis tehase töötajana Moskvast komanderingusse.

Jegorovite äraolekul anti nende toad 18. juulil 1942. a. rajooni elamutevalitsuse orderi järgi Orlenevale. 1943. a. tuli A. V. Jegorova koos Konstrueerimiskeskbürooga nr. 29 tagasi Moskvasse ja esitas rahvakohtusse hagi Orleneva ja Krasnogvardeiski rajooni elamutevalitsuse vastu orderi tühistamise pärast, millega Orleneva oli paigutatud korterisse.

17.—20. jaanuari 1944. a. otsusega jättis Moskva linna-kohtu tsiiviilasjade kohtukollegium Jegorova hagi rahuldamata NSVL RKN 16. veebruari 1942. a. määruse alusel. 10. veebruari 1944. a. määrusega jättis VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium Moskva linnakohtu otsuse jõusse.

Kohtukollegium leidis, et Moskva linnakohtu otsus ja VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Kohus luges aluseta A. V. Jegorova tehase nr. 156 tööliste hulka, kuna toimikusse esitatud dokumentidest nähtub, et ta töötas Konstrueerimiskeskbüroos nr. 29, mille koosseisus ta evakueerus Moskvast ja millega koos tuli ta ka Moskvasse tagasi.

Toimikus leiduvatest materjalidest nähtub, et kohus ei selgitanud, kas Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 on tootmisettevõte

või kujutab see endast teaduslik-uurimisasutist. Kuid olenevalt sellest, kas hageja töötas ettevõttes või asutises, tuleb erinevalt määrata hageja itta evakueerumise õiguslikud tagajärjed. Kui Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 on tööstusettevõte, siis sellega koos evakueerunud hageja kaotas NSVL RKN 16. veebruaril 1942. a. määruse põhjal õiguse elamispinna, mida kasutas enne Moskvast evakueerumist, ja valitsusorganite otsused Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 Moskvasse reevakueerimise kohta annavad õiguse elamispinna saamiseks Moskva TRS Nõukogult üldistel alustel. Kui aga tuvastatakse, et Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 on asutis, siis tuleb vaidlus poolte vahel lahendada vastavalt NSVL RKN 2. juulil 1941. a. määrusele ja NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. novembri 1942. a. määrusele „Kohtupraktikast kodanike eluruumidest väljatõstmise asjus, kes lahkusid oma alalisest elukohast evakuatsiooni tõttu“.

Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 juriidilise loomu selgitamiseks tuleb kohtul asja uuesti läbivaatamisel asjasse kaasa tõmmata Lennukitööstuse RK esindaja, välja nõuda, kinni pidades TsPK §-st 95, Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 põhikiri või Lennukitööstuse RK kolleegiumi vastav määrus, mis sätib Konstrueerimiskeskbüroo nr. 29 juriidilist loomu ja organisatsioonilist struktuuri.

Küsimuse lahendamisel, kas A. V. Jegoroval on õigus elamispinna, pole tähtsust sel asjaolul, et tema mees evakueeriti tehasega itta. Korteril põhijüürnikuks oli A. V. Jegorova, ja Jegorova evakueerimine oli seoses tema töövahekorraga Konstrueerimiskeskbüroos nr. 29. Selliseil tingimustel võib Salamatini evakueerimise fakt mõjutada Salamatini enda õigusi korterile, aga mitte Jegorova omi.

NSVL KTK ja RKN 17. oktoobri 1937. a. määruse § 34 kohaldas kohus käesolevas asjas ilma küllaldase aluseta. NSVL KTK ja RKN 17. oktoobri 1937. a. määruse (LSKK nr. 69, art. 314) üldtähendatud § 34 järgi üle 6 kuu jooksul korteris mitteelamine toob endaga kaasa õiguse kaotamise elamispinnale üürnike suhtes, kes koos perekonnaga ajutiselt ära sõitsid. Kuna K. V. Jegorov elas korteris koos õe ja emaga ja korter oli nende perekonna ühispind, siis võis Jegorovi kuuekuune korterist äraolek kaasa tuua tema õiguse kaotamise elamispinna ainult sel juhul, kui Jegorovite perekonna teised liikmed oleksid samuti kaotanud õiguse pinna. Arvesse võttes seda, et A. V. Jegorova ja tema ema õigus elamispinna on vaieldav küsimus, on K. V. Jegorovilt toa äravõtmine üldtähendatud seaduse § 34 tunnuste järgi enneaeagne, kuna juhul, kui tunnus-

tatakse, et A. V. Jegorova on säilitanud õiguse elamispiinnale, võidakse K. V. Jegorovit korterist 17. oktoobri 1937. a. seaduse § 34 motiividel välja tõsta ainult põhiüürniku — A. V. Jegorova nõudmisel.

Nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 30. augusti 1944. a. istungil määras:

Moskva linnakohtu 17.—20. jaanuari 1944 otsus ja VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 10. veebruari 1944 määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks VNFSV Ülemkohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

8. Hagid elamispiinna tagastamise kohta majades, mida remonditi seoses vaenlase lennuväe rünnakute läbi tekitatud kahjustustega, lahendatakse TsK § 171 p. „i“ alusel.

Määrus nr. 515 — 1944. a. A. G. Maljutina hagi N. L. Minkina jt. vastu.

Maljutina elas Moskvas Vorovski tn. nr. 50, krt. 27, milline maja kuulus Nõukogude Kirjanike Liidule, ja kasutas 25 m² põrandapinnaga tuba. 1941. a. juulis evakueeriti Maljutina kui NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Asjadevalitsuse lasteinternaadi juhataja koos lastega Molotovi oblastisse.

Maljutina evakuatsioonis viibimise ajal sai maja, milles Maljutina elas, 3. korrus kannatada vaenlase lennuväe rünnakust, mille tagajärjel tehti remont, kusjuures korterid planeeriti ümber ja Maljutina tuba anti Minkinale.

Pärast reevakueerimist esitas Maljutina rahvakohtus hagi Nõukogude Kirjanike Liidu juhatuse ja Minkina vastu elamispiinna vabastamise pärast.

Moskva linna Krasnopresnenski rajooni 4. jaoskonna rahvakohus 25. mai 1944. a. otsusega jättis Maljutina hagi rahuldamata, kohustades Nõukogude Kirjanike Liitu andma Maljutinale teise elamispiinna. Moskva linnakohtu kohtukolleegium 18. juuni 1944 määrusega jättis otsuse jõusse.

NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegium nõustus NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja Moskva linnakohtu määruse tühistamist järgmistel põhjustel.

Kohus jättis Maljutina hagi rahuldamata sel põhjusel, et maja 3. korrus, kus ta elas, sai kannatada vaenlase lennuväe rünnakust ja pärast taastamist planeeriti ümber, mille tagajärjel toa suurus vähenes ja samuti muutus toa number, s. t.

hageja elamispinda sel kujul, nagu see oli varem, enam ei eksisteeri, ja seepärast pole hagejal õigust pretendeerida elamis- pinnale. Moskva linnakohtu kohtukolleegium, jättes rahvakohtu otsuse jõusse, motiveeris oma määrust sellega, et hageja kao- tas õiguse elamispinnale korteriüüri mittemaksmise pärast, alates evakueerimise momendist, ja seepärast, et ta ei esitanud hagi kuue kuu jooksul, arvates Moskvasse tagasituleku momen- dist.

Kuid kolleegiumi argumente ei saa pidada põhjendatuks. Toimikus leiduvast isiklikust arvest nähtub, et korteriüür kanti hageja poolt üle õigeaegselt, selle asjaolu tuvastas kohus ega vaidle selle vastu kostja. Hagi mitteesitamine kuue kuu jook- sul, arvates Moskvasse tagasituleku hetkest, ei ole põhjuseks, mis võtab hagejalt õiguse elamispinnale, kuna Moskvasse taga- situlekul ta oli sisse kirjutatud oma elamispinnale, mida kinni- tab väljavõte passist, mis on lisandatud järelevalvekaebusele, oma kohustused eluruumi üürilepingu järgi on hageja täitnud ja Nõukogude Kirjanike Liit kohustus tema toa vabastama.

Rahvakohtu väide, et hageja tuba ümberplaneerimise tõttu enam ei eksisteeri, ei vasta asja faktilistele oludele. Majavalit- suse poolt väljaantud õiendist nähtub, et pärast remonti ja ümberplaneerimist vähenes toa põrandapind 25 m² 18 ruut- meetrile. Kuna seega hageja tuba pärast ümberplaneerimist on säilinud, tuleb Maljutina hagi temale endise toa tagasiand- mise pärast lugeda põhjendatuks vastavalt TsK § 171 p. „i“.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtu- kolleegium 9. septembri 1944 istungil määras:

Moskva linna Krasnopresnenski rajooni 4. jaoskonna rahva- kohtu 25. mai 1944. a. otsus ja Moskva linnakohtu 13. juuni 1944. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Moskva linnakohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

9. Elamuorganid on õigustatud nõudma eluruumi kasutamis- lepingu lõpetamist, kui üürnik mõjuvate põhjusteta puudub eluruumist üle kuue kuu ja korter pole talle broneeritud; korteriüüri korralikul tasumisel pole sel juhul juriidilist tähtsust.

Määrus nr. 495 — 1944. a. L. F. Loginovi hagiastjas D. A. Orlovi vastu.

7. oktoobril 1943. a. Moskva linna Kiievi rajooni 2. jaos- konna rahvakohus, arutades Loginovi hagi Orlovi vastu välja- tõstmise pärast, otsustas Loginovi hagi jätta rahuldamata, tunnustades, et Loginov kui Moskvast üle kuue kuu eemalolija

on kaotanud õiguse toale NSVL KTK ja RKN 17. okt. 1937. a. määruse § 34 järgi. Moskva linnakohus tühistas rahvakohtu 21. oktoobri 1943 otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Asja arutati sisuliselt mitu korda. Lõppeks otsustas Kiievi rajooni 6. jaoskonna rahvakohus 2. veebruaril 1944. a. Orlov Loginovi korterist välja tõsta ja määras toa viimasele tagasi anda, kohustades Moskva linna elamutevalitsust muretseda Orlovile teise ruumi; Moskva linna elamutevalitsuse vastuhagi jättis rahvakohus rahuldamata. Moskva linnakohtu kohtukolleegium jättis rahvakohtu otsuse 22. veebruaril 1944. a. jõusse.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium, läbi vaadanud 8. mail 1944. a. NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja Moskva linnakohtu määruse tühistamist, jättis protesti tagajärjeta motiividel, et kuigi Loginov oli Moskvast ära üle kuue kuu, maksis siiski oma elamispinna eest Moskvast ega kaotanud seepärast õigust elamispinnale.

Kohtukolleegium, nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, leidis, et VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

1. Et tunnistada üürnik, kes pole seatud korras broneerinud endale elamispinda, kaotaks õiguse elamispinnale 17. oktoobri 1937. a. seaduse (LSKK nr. 69, art. 314) § 34 järgi, on tähtis üürniku kestva — üle 6 kuu — äraolemise fakt korterist. Üürniku elamispinnal kuuekuulise mitteelamise õiguslike tagajärgede määramiseks on täiesti ükskõik, et ta oma äraoleku ajal tasus korteriüüri ja majavalitsus võttis selle vastu ja kandis äraolija isiklikule arvele. 17. oktoobri 1937. a. seaduse § 34 selline käsitlemine, et üürniku 6-kuuline äraolek toob kaasa elamispinnale õiguse kaotuse ainult sel tingimusel, kui korteriüüri ei tasuta, ei vasta § 34 otsesele sisule ja tooks praktikas kaasa selle, et tunduv osa elamispinda linnades lakkaks olemast faktilise kasutamise objektiks ega saaks seda kasutada kodanike, kel on vajadus selle järele, rahuldamiseks elamispinnaga.

2. Käesolevas toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Loginov oli Moskvast ära üle kahe aasta, asutis, kus ta töötas, ei olnud evakueeritud, Loginovi toetumine komandeeringule on alusetu, kuna nii pikaaegses komandeeringus viibimine ei võinud aset leida, kaaluvaid põhjusi komandeeringust mitteilmumise kohta Loginov ei esitanud, kuuekuulise tähtaja pikendamist elamuorganeis ei vormistatud, mispärast Loginov kaotas õiguse toale 17. oktoobri 1937. a. seaduse § 34 järgi.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsviivlasjade Kohtukolleegium 9. sept. 1944. a. istungil määras:

VNFSV Ülemkohtu 8. mai 1944. a. määrus ja kõik sellele eelnenud otsused ja määrused tühistada, jättes jõusse Moskva linna Kiievi rajooni 2. jaoskonna rahvakohtu 7. oktoobri 1943. a. otsus Loginovi hagi rahuldamata jätmise kohta.

10. Raha üleandmine sideorganile olgugi kättetoimetamata jäänud rahakaardi järgi on küllaldaseks aluseks, et tunnistada õigust elamispinnaile mitte kaotatuks, kuid see ei vabasta üürnikku saamatajäänud korteriüüri tasumisest.

Määrus nr. 514 —1944. a. K. G. Hatšaturova hagiastjas S. I. Umanskaja jt. vastu.

Hatšaturoval oli Moskvas Peetri liinil nr. 1 krt. 21 tuba 24 m² põrandapinnaga. 1941. a. juulis sõitis Hatšaturova Side-rahvakomissariaadi, kus tema mees töötas, töötajate perekondade evakueerimise korras Kazahhi NSV-sse. 1942. a. mais esitas majavalitsus hagi Hatšaturova vastu korteriüüri sissenõudmise pärast ajavahemiku eest augustist 1941 kuni aprillini 1942 297 rbl. suuruses summas ja Hatšaturova tunnistamise pärast õiguse kaotanuks toale korteriüüri mittemaksmise tõttu.

Moskva linna Kominterni rajooni rahvakohus 27. mai 1942. a. otsusega määras sisse nõuda Hatšaturovalt korteriüür 297 rbl. ja tunnistada ta kaotanuks õiguse elamispinnaile.

19. novembril 1942. a. andis Moskva linna elamutevalitsus Umanskajale orderi Hatšaturova toa kohta. 1944. a. pöördus Hatšaturova Moskvasse tagasi ja esitas hagi Umanskaja ja Moskva Linna Elamutevalitsuse vastu oma toa vabastamise pärast. Moskva linna Kominterni rajooni 1. jaoskonna rahvakohus 4. apr. 1944. a. määrusega lõpetas menetluse Hatšaturova hagiastjas Umanskaja vastu seetõttu, et seadusjõustunud kohtuotsusega 27. maist 1942. a. tunnistati Hatšaturova kaotanuks õiguse toale. Moskva linnakohtu kohtukolleegium 22. apr. 1944. a. määrusega tühistas rahvakohtu 27. mai 1942. a. otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Asja uuesti läbivaatamisel otsustas Moskva linna Kominterni rajooni 1. jaoskonna rahvakohus 1. juunil 1944. a. Umanskaja vaidlusalusest toast välja tõsta ja tuba Hatšaturovale tagasi anda, kohustades Moskva linna elamutevalitsust muretsema Umanskajale uue elamispinna. Moskva linnakohtu kohtukolleegium 24. juuni 1944. a. määrusega tühistas uuesti rahvakohtu otsuse ja andis asja uuesti läbivaatamiseks selleks, et kontrollida, kas Hatšaturoval pole võlga korteriüüri alal.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium, arutades asja NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, milles taotleti linnakohtu 24. juuni 1944. a. määruse tühistamist, jättis 31. juuli 1944. a. määrusega protesti tagajärjeta.

Kohtukolleegium nõustus järgmistel kaalutlustel Ülemkohtu Esimehe protestiga, milles taotleti Moskva linnakohtu ja VNFSV Ülemkohtu määruse tühistamist.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et korteriüür kuni 1. novembrini 1941. a. tasuti Hatšaturova poolt majavalitsusele, järgneva aja eest aga kuni 1943. a. kaasa arvatult saatis ta posti teel 25. jaanuaril 1942. a. 1000-rbl. Kuigi summa 1000 rubla jäi posti poolt majavalitsusele kätte toimetamata, kuid juba korteriüüri tasumiseks raha postile üleandmise fakt Hatšaturova poolt tunnistab seda, et Hatšaturova võttis abinõud tarvitusele õigeaegselt arvete õiendamiseks majavalitsusega, ja seepärast pole küllaldast alust arvata teda korteriüüri mittemaksjate hulka, kes kuuluvad väljatõstmisele.

Moskva linnakohtu ja VNFSV Ülemkohtu toetumine sellele, et ilma kviitungi algeksemplari esitamata ei saa lugeda tõendatuks Hatšaturova poolt rahakaardi saatmist Burnoje postkontorist, tuleb tunnistada ebaõigeks. Burnoje postkontori ülema vastus Hatšaturova järelepärimisele rahakaardi otsimise kohta kinnitab, et selline rahakaart oli postile antud. Pidada postkontori ülema andmeid väljamõelduks või Hatšaturova sõnade järgi õelduks pole alust. Seepärast pole käesoleva asja lahendamiseks vajalik nõuda rahakaardi postileandmise kviitungi algeksemplari esitamist ja rahvakohus oli õigustatud lahendama vaidlust toimikus leiduvate andmete alusel.

Asja lahendamisel pidi kohus lahendama kaks hagi: esiteks Hatšaturova hagi Umanskaja ja Moskva linna elamutevalitsuse vastu väljatõstmise pärast ja teiseks majavalitsuse hagi Hatšaturova vastu korteriüüri sissenõudmise ja tema elamispinnaile õiguse kaotanuks tunnistamise pärast. Kohus lahendas ainult esimese hagi, teise hagi kohta kohtuotsust ei tehtud. Kui isegi oletada, et esimese hagi lahendamise kohus, kuigi kaudselt, siiski lahendas eitavas mõttes majavalitsuse hagi Hatšaturova vastu elamispinnaile õiguse kaotanuks tunnistamise pärast, siis majavalitsuse nõudmise suhtes Hatšaturovalt korteriüüri sissenõudmise pärast sellist järeldust otsusest teha ei saa. Raha postileüleandmine kättetoimetamata rahakaardi järgi, on küllaldaseks aluseks, et tunnistada Hatšaturova õiguse elamispinnaile säilinuks, kuid siiski ei ole see korteriüüri maksmise tõend. Kohustus jälgida rahakaardi kättetoimetamist lasub rahasaatjal ja

saaja ei pea riskima sellega, et sideorganid lasevad raha kaotsi minna. Seepärast on majavalitsus, kes sideorganeilt raha ei saanud, õigustatud Hatšaturovalt sisse nõudma tema korteriüürivõlga. Seepärast, olenemata küsimuse lahendamisest, kas Hatšaturoval on õigus elamispiinnale, on majavalitsuse nõudmine temalt tasumata korteriüüri sissenõudmise pärast seaduslik ja kohus poleks tohtinud kõrvale hoiduda selle lahendamisest.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 9. septembri 1944. a. istungil määras:

Moskva linnakohtu 24. juuni 1944. a. määrus ja VNFSV Ülemkohtu 31. juuli 1944. a. määrus tühistada ja jätta jõusse Moskva linna Kominterni rajooni 1. jaoskonna rahvakohtu 1. juuni 1944. a. otsus Hatšaturova hagi Umanskaja ja Moskva linna elamutevalitsuse vastu väljatõstmise pärast; majavalitsuse hagi Hatšaturova vastu korteriüüri sissenõudmise pärast saata rahvakohtusse hagi sisuliseks lahendamiseks.

11. Eluaegse üfalpidamise lepingud, kui Tsiiviilkoodeksis mitte ette nähtud, ei ole seadusjõulised.

Määrus nr. 416 — 1944. a. L. G. Nedeljajevi hagi N. M. Nedeljajevi vastu.

13. juulil 1943. a. Jefremovi rajooni 1. jaoskonna rahvakohus, läbi vaadanud L. G. Nedeljajevi hagi N. M. Nedeljajevi vastu maja kinkelepingu tühistamise pärast, otsustas lepingu tühistada ja tunnistada maja hagejale kuuluvaks. Tuula oblasti kohtukollegium jättis 3. aug. 1943. a. rahvakohtu otsuse jõusse. VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium lükkas 20. nov. 1943. a. VNFSV Ülemkohtu Esimehe protesti tagasi.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtukollegium, et kõik tehtud otsused ja määrused kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Kohus, lahendanud asja sisuliselt, ei selgitanud põhilist küsimust — milline leping sõlmiti poolte vahel: kas maja ostumüügi- või kinkeleping. Kuid, olenevalt poolte vahekordade kvalifitseerimisest vaidluse all oleva majavalitsuse kohta, laheneb ka lepingu kehtetuks tunnistamise tagajärgede küsimus.

Kui poolte vahel sõlmiti kinkeleping, siis tuleb neid vahekordi vaadelda kui vara tasuta loovutamist kõigi sellest tulenevate tagajärgedega. TsK § 138 järgi ei või kinkelepingut komplitseerida mingisuguste kinkesaja-poolsete kohustustega. Kuna toimikus leiduvais materjalides on andmeid selle kohta,

et poolte vahekorrad olid komplitseeritud kostja kohustusega hagejat eluaeg ülal pidada, tuleb jõuda järeldusele, et antud juhul pole tegemist kinkelepinguga, vaid esinesid teised tsiviilõiguslikud vahekorrad, ja nimelt eluaegse ülalpidamise leping.

TsK aga ei tunne sellist lepingut, ja seepärast tuleb poolte vahekordi kvalifitseerida vastavalt kindlakskujunenud kohtupraktikale, kohaldades ostu-müügilepingut.

Vaadeldes poolte vahekordi kui ostu-müügilepingust tulenevaid, tuleb kohtul üksikasjaliselt selgitada poolte vastastikused arved ja, kui kohus ei leia võimalikuks tunnistada poolte vahekordi kehtivaiks vastavalt ostu-müügilepingut sättivale seadusele, siis sel juhul tuleb ennistada poolte esialgne seisund, kohustades neid tagastama teineteisele kõik, mis nende poolt on saadud lepingu alusel.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiivilasjade Kohtukollegium 31. juuli 1944. a. istungil määras:

Kõik asja kohta tehtud otsused ja määrused tühistada ja asi anda samasse kohtusse uueks sisuliseks läbivaatamiseks prokuröri osavõtul.

12. Lapsendada on lubatud ainult lapsealisi ja isikuid, kes pole saanud täisealiseks.

Määrus nr. 465 — 1944. a. V. L. Mihhailovski ja E. Garanina hagi asjas.

Vladimir Mihhailovski ja Jevgenija Garanina esitasid 1943. a. aprillis kohtule hagi selle kohta, et neid tunnustataks tegelikult lapsendatuiks 1943. a. surnud Spirini poolt neil alustel, et nad — esimene 15. eluaastast ja teine 14. eluaastast elasid ja neid kasvatati kuni 1940. a. nende võõrasisa Spirini perekonnas.

23. augustil 1943. a. Saraatovi linna Kirovi rajooni 4. jaoskonna rahvakohus rahuldas hagi, tunnustades Vladimir Mihhailovski ja Jevgenija Garanina Spirini poolt lapsendatuiks. Saraatovi oblastikohus 11. septembri 1943. a. määrusega jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnustas Kohtukollegium, et rahvakohtu otsus ja oblastikohtu määrus pole õiged ja asi kuulub lõpetamisele järgmistel põhjustel.

Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi § 57 järgi on lubatud lapsendada ainult lapsealisi ja alaealisi ja üksnes laste huvides. Selle paragrahvi sisust, mis näeb ette ainult

mittetäisealiste isikute lapsendamise võimaluse, järgneb, et laste täisealiseks saamisel ei isikud, kes lapsi kasvasid, ei lapsed, kui nad on saanud täisealiseks, ei või alगतada lapsendamise küsimust ei kohtu ega administratiivkorras. Kuna antud juhul hagi esitamise ajal kõik hagejad olid täisealised, siis ei talitanud kohus õigesti, võttes kohtu menetlusse Mihhailovski ja Garanina avalduse nende tunnustamise kohta Spirini poolt tegelikult lapsendatuiks.

Nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe poolt tema protestis esitatud argumentidega, NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegium 19. augusti 1944. a. istungil määras:

Saraatovi linna Kirovi rajooni 4. jaoskonna rahvakohtu 23. augusti 1943. a. otsus ja Saraatovi oblastikohtu 11. septembri 1943. a. määrus tühistada ja asja edaspidine menetlus lõpetada.

13. Uhe abikaasa hagi arutamisel teise abikaasa asjas üleskirjutatud vara vabastamise pärast määratakse hageja õigus haigetavale varale, olenevalt selle laadist, kas Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi § 10 või Maakoodeksi § 66 järgi.

Määrus nr. 459 — 1944. a. M. S. Portnova jt. hagi vara üleskirjutamisest vabastamise pärast.

Portnova esitas rahvakohtusse hagi, et vabastataks üleskirjutusest temale kuuluvad asjad: riidekapp, peegel, 3 patja, künad, samuti temale ja tema lastele kuuluv majaosa, mis kirjutati üles seoses tema mehe G. A. Portnovi süüdimõistmisega ühes vara konfiskeerimisega. Hagi oma asjade: kapi, peegli, kella ja 2 tooli, mis toodud Portnovide juurde nende juurde elama asumisel, üleskirjutusest vabastamise pärast esitas ka M. E. Kuzjakina.

Tuula oblasti Plavski rajooni 1. jaoskonna rahvakohus 3. juuni 1942. a. otsusega rahuldab Kuzjakina hagi täielikult, kuna Portnova hagi rahuldab ainult osaliselt, vabastades üleskirjutusest asjad, jättes aga üleskirjutusest vabastamata majaosa selle tõttu, et inventarisatsiooninimekirja järgi kuulub maja süüdimõistetud Portnovile. Tuula oblastikohtu tsiiviilasjade kohtukolleegium 20. juuni 1942. a. määrusega jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegium tunnistas Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja oblasti-

kohtu määruse tühistamist majasse puutuv osas, rahuldami-
sele kuuluvaks järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvast õiendist, mis on välja antud Plavski
asula nõukogu kommunaalosakonna poolt 3. juunil 1942. a.
nr. 4303 all, nähtub, et maja 1935. a. alates Sergijevi oblasti
maakomisjoni 17. aprilli 1924. a. otsuse järgi on märgitud
hageja mehe G. A. Portnovi nimele.

Vastavalt kolhoosi „Novõi Bõt“ poolt 22. aprillil 1942. a.
väljaantud õiendisele hageja, tema mees ja tema pojad —
Nikolai, sünd. 1922. a., ja Ivan, sünd. 1924. a., tegutsesid kuni
1932. aastani põllumajandusega.

NSVL Ülemkohtule esitatud kaebuses kinnitab hageja, et
üleskirjutuse nimestikku võetud maja ei kuulu mitte ainult
mehele, vaid ka temale ja lastele, kuna maja omandati sel
ajal, kui nad tegutsesid põllumajandusega ja moodustasid ühise
talundipere. Asja uuesti läbivaatamisel tuleb kohtul seda asja-
olu kontrollida. Sel juhul, kui asja uuesti läbivaatamisel leiab
kinnitust, et üleskirjutuse nimestikku võetud maja kuulus varem
Portnovide talundipere vara koosseisu, siis peab kohus küsi-
muse lahendamisel hageja ja tema laste õiguse kohta majaosale
lähtuma Maakoodeksi §-st 66. Kui aga kohus tuvastab, et maja
omandati Portnovi poolt abielu kestel kui linna tüüpi vara,
tuleb kohtul küsimuse lahendamisel hageja õiguse kohta maja-
valduse osale juhinduda Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste
koodeksi §-st 10.

Eeltoodud alustel NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukol-
leegium 19. aug. 1944. a. istungil määras:

Rahvakohtu 3. juuni 1942. a. otsus ja Tuula oblastikohtu
kohtukolleegiumi 20. juuni 1942. a. määrus tühistada osas, mis
puutub maja kustutamisse üleskirjutusnimestikust, ja asi selles
osas anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koos-
seisus ja prokuröri osavõtul. Muus osas rahvakohtu otsus ja
oblastikohtu määrus jätta jõusse.

14. Tehingut võib tunnistada kehtetuks ainult seaduses tähen- datud alustel.

Määrus nr. 1193 — 1944. a. Leningradi linna Frunze rajooni prokuröri
hagiasjas O. I. Sorri vastu.

1942. a. suri Leningradis Jelizaveta K. Spindler. Lühikest
aega enne surma sõlmis Spindler O. I. Sorriga notariaalse
lepingu, mille järgi müüs Sorrile 1500 rubla eest klaveri, kor-
terisisustise, pildid, õmblusmasina, tee- ja kööginõud.

Pidades tehingut vastavaks TsK § 33 tunnustele, esitas Leningradi linna Frunze rajooni prokurör kohtusse tsiviilhagi lepingu kehtetuks tunnistamise pärast. Edaspidi astus asjasse Jevgenija F. Spindler, lapsealase Siegfried Spindleri, surnud Jelizaveta Spindleri lapselapse ema ja eestkostja, paludes kohut tunnistada vaidluse all olev vara Siegfried Spindleri kui Jelizaveta Spindleri ainsa ja seadusliku pärija omaks. TsPK § 172 järgi tõmmati asjasse kaasa ka rajooni rahandusosakonna esindaja.

Asja arutati korduvalt Leningradi linna kohtuorganeis ja kaks korda VNFSV Ülemkohtus. Viimase otsusega 30. septembrist 1943. a. tunnistas Leningradi linnakohtu kohtukollegium Spindleri ja Sorri vahel 4. juunil 1942. a. sõlmitud lepingu kehtetuks ja määras lepingus tähendatud asjad üle anda riigituludesse. Toetudes TsK §-le 29 tunnistas Leningradi linnakohtu kohtukollegium sama otsusega kehtetuks Spindleri poolt mõnede kuldasjade kinkimise Sorrile. See otsus jäeti jõusse VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi 23. oktoobri 1943. a. määrusega.

NSVL Prokuröri protesti põhjal tunnistas Kohtukollegium, et toodud otsus ja määrus Sorrile kuldasjade kinkimise kehtetuks tunnustamise osas on õiged, asjade kohta aga, mis Sorrile müüdüd 4. juunil 1942. a. sõlmitud lepingu järgi, on alusetud, mispärast eelnimetatud otsus ja määrus ei või jõusse jääda järgmistel kaalutlustel:

1. Kohus tunnistas, et 4. juunil 1942. a. sõlmitud leping on kehtetu TsK § 30 jõul alustel, et lepingus tähendatud hind on mitmekordselt madalam müüdüd vara tegelikust väärtusest ja et lepingu sõlmimise hetkel oli Spindler haige, viibides voodis, ja suri pea. Sel põhjusel kohaldas kohus asjas TsK § 147 ja otsustas vara üle anda riigituludesse. Kuid kohtu poolt esitatud motiivid ei ole seoses TsK §-ga 30, mille järgi tehing, mis on teostatud seadusvastase või seadusest möödahiilimise sihiga või mille sihiks on riigile ilmse kahju tekitamine, on kehtetu ühes TsK § 147 ettenähtud tagajärgega. Müües oma asjad Sorrile 1500 rubla eest, ei pannud toime Spindler midagi seadusvastast ega hiilunud mööda seadusest ega teinud millegagi riigile kahju. Pidades ostuhinda ülemääraselt madalaks, võis kohus tunnistada sellise tehingu ainult orjastavaks, kuid ka selleks polnud kohtul küllaldast alust. TsK § 33 järgi võib tehingut tunnistada kehtetuks või lõpetada selle kehtivus tulevaseks ajaks, kui see on sõlmitud äärmise puuduse mõjul ilmselt ühe poole kahjuks. Kuid need tunnu-

sed puuduvad antud asjas. Asjast nähtub, et Spindler andis Sorrile üle ainult osa oma asju, seejuures hinna eest, mis on pisut madalam komisjonikaupluse hindamisest; seejuures osa asjade Sorrile müümine ei mõjutanud Spindleri ainelist seisundit, kellele jäi muu palju hinnalisem vara. Spindler oli sunnitud oma asju müüma, kuna ta oli administratiivorganite nõudel kohustatud Leningradist lahkuma ja peatus seal ainult haiguse tõttu, mille kestel elas rahast, mida sai oma vara müügist. Olles elatanud eas ja saamata abi oma omakseit, leidis Spindler toetust Sorri poolt, kes hoolitses tema eest ja aitas teda end ülal pidada. Seepärast on vaidluse all olevate asjade ülaltähendatud hinna eest müümine Sorrile 1942. a. suvel Leningradis neis tingimustes, milles oli Spindler, täiesti arusaadav ega ärata kahtlust selles, et see tehing sõlmiti mitte ainult Sorri, vaid ka Spindleri enda huvides, kes vajas Sorri abi, mispärast ka lepingu tõestamine notari juures toimus takistuseeta. Neil asjaoludel ei ole alust 4. juuni 1942. a. lepingu suhtes kohaldada TsK § 33, nagu seda kohus ka ei teinud.

2. Asja kohta ei evi tähtsust ka teine kohtu eeltoodud kaalutlus ja nimelt, et mainitud leping sõlmiti ajal, kui Spindler oli haige, viibis voodis ja suri varsti pärast seda. Tunnistajana ülekuulatud notar, kes viibis lepingu sõlmimisel Spindleri juures kodus, tõendas kohtule, et Spindler sõlmis lepingu vabatahtlikult ja täiesti teadlikult, õhutatuna selleks tänutundest Sorri vastu. Kuna tsiviiltehingute sõlmimine pole seaduses piiratud mingisuguse tähtajaga, oli Spindler õigustatud sõlmima Sorriga ostu-müügilepingu mõni päev enne oma surma ja see leping, nagu iga teinegi seaduspäraselt sõlmitud tsiviiltehing, kuulub kohtu kaitse alla.

Esitatud kaalutlustel Kohtukolleegium tunnistas õigeks otsuse, mille tegi Frunze rajooni 2. jaoskonna rahvakohus 30. septembril 1942. a., millega kohus oli prokuröri hagi 4. juuni 1942. a. lepingu kehtetuks tunnistamise kohta tagasi lükanud ja tunnistas kehtetuks ainult Sorrile kuldasjade kinkimise, mis oli teostatud seaduses ettenähtud vorminõuete rikkumisega.

Eeltoodud põhjustel ja võttes arvesse, et asja menetlus on väga pikale veninud, NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukolleegium määras:

Jätta jõesse otsus, mis tehtud käesolevas asjas Leningradi linna Frunze rajooni 2. jaoskonna rahvakohtu poolt 30. septembril 1942. a. Kõik teised otsused ja määrused käesolevas asjas tühistada.

15. Testamentaarne korraldus isiku kasuks, kes pole elus, on kehtetu; sellisel juhul läheb vara üle seadusjärgeile pärijaile.

Määrus nr. 415 — 1944. a. S. I. Võssotski hagiastjas pärimisõiguse tunnustamise pärast.

Smolenski oblasti Rudnjanski rajooni rahvakohus otsustas 1944. a. märtsis, läbi vaadanud Võssotski hagiastja pärimisõiguse tunnustamise pärast pangahoiusummale, jätta hagi rahuldamata. Smolenski oblastikohtu kohtukollegium jättis 20. märtsil 1944. a. rahvakohtu otsus jõusse.

Nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, leidis Kohtukollegium, et rahvakohtu otsus ja oblastikohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et hageja S. I. Võssotski algatas kohtus hagi, taotledes, et tunnustatakse tema õigust saada pangast kätte 12 882 rbl. 26 kop. suurust hoiust, mille maksis pank tema poeg ja mis oli pärandatud viimase emale, hageja naisele.

Kohus tunnistas hoiuse vaibevaraks, kuna pärandaja ema on surnud, teised pärijad aga vastavalt TsK §-le 436 pole õigustatud hoiust kätte saama.

Selline kohtu järeldus on ebaõige. Osutades emale, kui isikule, kellele tuleb hoius välja anda hoiustaja surma puhul (TsK § 436), pärandaja — hageja poeg — ei teadnud, et tema ema suri juba 1941. a. (pärandaja vanemad olid sakslaste poolt ajutiselt okupeeritud territooriumil), ja seepärast ta ei kasutanud TsK § 424, mis andis talle õiguse kutsuda hoiuse pärimisele kedagi teist TsK §-s 418 tähendatud pärijaist, või teisi füüsilisi või juriidilisi isikuid.

Niiviisi juba testamentaarse korralduse hoiuse kohta allakirjutamisel oli see testamentaarne korraldus kehtetu, kuna pärandaja pärandas hoiuse oma emale, kes suri 1941. a. Seega tuleb jõuda järeldusele, et hoiustaja korraldus on kehtetu, ja sel juhul, vastavalt TsK §-le 436, on hoiuse pärijaiks isikud, kes on tähendatud TsK §-is 418.

Asja uuel läbivaatamisel tuleb kohtul kontrollida, kas ei saa hoiustaja isa pidada isikuks, kes oli tegelikult surnu täielikul ülalpidamisel vähemalt ühe aasta kestel enne tema surma (TsK § 418), ja tunnistada tema õigust hoiuse kättesaamiseks, kusjuures kohtul tuleb arvestada, et hageja on hoiustaja isa ja Isamaasõja invaliid.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 31. juuli 1944. a. istungil määras:

Kõik otsused ja määrused tühistada ja asi anda uueks arutamiseks samasse kohtusse prokuröri osavõtul.

16. Hulkuva karja kaotaminekul vastutab hoidja ainult juhul, kui ta pole tarvitusele võtnud seaduses nõutud abinõusid hulkuvate loomade alleshoidmiseks.

Määrus nr. 227 — 1944. a. D. Gogiberidze hagi A. Dzieladze vastu.

Gruusia NSV Tšehhatauri rajooni rahvakohus 22. mai 1943. a. otsusega rahuldab Gogiberidze hagi Dzieladze vastu 8000 rubla nõudmise pärast lehma väärtuse tasumiseks. Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukollegium jättis 18. juuni 1943. a. määrusega tähendatud otsuse jõusse.

NSVL Ülemkohtu Kohtukollegium tunnistas Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotleti mainitud otsuste tühistamist, rahuldamisele kuuluvaks järgmistel kaalutlustel.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Gogiberidzele kuuluv lehm oli ulaloomana Dzieladze majandis. Kostja tegi teatavaks, et tema juures on ulalehm, kuid hagejale lehma tagasi anda ei saanud seepärast, et selleks ajaks lehm varastati tundmatute isikute poolt.

Selle kohta, et kostja tegi teatavaks ulalehma olemasolu ja avaldas, et lehm temalt varastati, esitas kostja tõendid, mida kohus oleks pidanud kontrollima ja hindama, mida aga kohus ei teinud.

Nagu nähtub otsusest, piirdus kohus tähendatud küsimuses ainult üldiste arutlustega selle kohta, et on raskesti usutav lehmavarguse võimalus päevaajal ja et, kui isegi mõõnda sellist võimalust, peab kostja siiski tasuma Gogiberidzele kaotatud lehma väärtuse.

Toodud motiive ei või tunnistada õigeaks, kuna juhul, kui lehm tõesti riisuti Dzieladzelt, on viimane kohustatud tasuma lehma väärtuse Gogiberidzele ainult sel juhul, kui kostja ei järginud seaduse nõudeid ulakarja hoidmise kohta ja ei võtnud tarvitusele selleks vajalikke abinõusid.

Asja uuel läbivaatamisel tuleb kohtul kontrollida mainitud asjaolusid ja esitatud hagi lahendamisel silmas pidada Gruusia NSV TsK § 68—6-a ja muid normatiivseid akte, mis käsitavad hulkuvat karja.

Toetudes eeltoodule NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegium 30. mai 1944. a. istungil määras:

Rahvakohtu 22. mai 1943. a. otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 18. juuni 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks arutamiseks samasse kohtusse teises koosseisus prokuröri osavõtul.

17. Asjade lahendamisel NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määruse „Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkamises või riisumises süüdi olevate isikute ainelisest vastutusest“ alusel ei kohaldata TsK § 411.

Määrus nr. 472 — 1944. a. kolhoosi „Sibkustar“ hagis E. V. Taraitšenko jt. vastu.

1943. a. septembris esitas kolhoos „Sibkustar“ rahvakohutusse hagi Taraitšenko, Širokih'i ja Globova vastu kahjutasumise pärast hukkunud lehma eest.

Kemerovi oblasti Tjažini rajooni rahvakohus 29. sept. 1943. a. otsusega määras vabastada Globova vastutusest, tunnistades vastutavaiks lehma hukkamise eest karjased Taraitšenko ja Širokih'i, kuid lükkas tagasi nende vastu esitatud hagi TsK § 411 alusel.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium 18. aprilli 1944. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja tähendas oma määruses, et asja uuesti läbivaatamisel peab kohus juhinduma NSVL RKN ja ÜK(b)P KK 12. mai 1943. a. määrusest „Abinõudest hobuste arvu suurendamise, nende eest hoolitsemise ja nende pidamise parendamise kohta kolhoosides ja sovhoosides“.

NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegium rahaldas NSVL Prokuröri protesti VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 18. aprilli 1944. a. määruse osalise muutmise kohta järgmistel põhjustel:

NSVL RKN ja ÜK(b)P KK 12. mai 1943. a. määrus käsitleb abinõusid hobuste arvu suurendamise, nende eest hoolitsemise ja nende pidamise parendamise kohta kolhoosides ja sovhoosides ja seepärast ei ole kohaldatav käesolevas asjas, kus tegemist on hageja lehma hukkamise läbi tekkinud kahju tasumise pärast.

Käesoleva vaidluse lahendamisel peab kohus juhinduma NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määrusest „Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkamises või riisumises süüdi olevate isikute ainelisest vastutusest“ ja seepärast, kui karjaste

Tarataitšenko ja Širokih'i süü lehma hukkamises on tuvastatud, peab kohus neilt välja mõistma lehma kolmekordse väärtuse kõrgeimate sisseostuhindade järgi.

Toetudes eeltoodule NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukolleegium 19. augusti 1944. a. istungil määras:

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 18. aprilli 1944. a. määrus ja rahvakohtu 29. septembri 1943. a. otsus tühistada kolhoosi nõude osas Tarataitšenko ja Širokih'i vastu ja asi selles osas anda uueks läbivaatamiseks samale kohtule teises koosseisus prokuröri osavõtul. Kohtu poolt hagi tagasilükkamine Globova vastu tunnistada õigeks ja otsus selles osas jätta jõusse.

18. Tarvituselevõetud tehnilise täiustuse autorluse tunnustamise juhul teeb kohus kostjale kohuseks anda leiutajale Leiutiste ja tehniliste täiustuste põhimääruse §-s 9 ettenähtud tunnistus.

Määrus nr. 1107 — 1943. a. A. I. Stadnikovi hagi autorluse tunnustamise pärast.

A. I. Stadnikov esitas hagi, milles palus kohut tunnustada teda tehnilise täiustuse autoriks „2 243-A“, „21-K“ ja „243-B“ süsteemi monoblokkide valtsimise tehnoloogias valtsil „610“ millised täiustused on tarvitusele võetud tehases nr. 235.

Botkinski linna 1. jsk. rahvakohus 12. detsembri 1942. a. otsusega jättis Stadnikovi hagi rahuldamata motiividel, et mainitud süsteemi monoblokkide valtsimise tehnoloogia täiustamise kallal, eesmärgiga saavutada kokkuvõidu metalli kulutamises, töötasid nii tehase laboratoorium kui ka peametallurgi osakond, samuti rida tehase insenere ja mitte ainult Stadnikov, mispärast pole alust tunnustada teda mainitud tehnilise täiustuse autoriks.

Udmurdi ANSV Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukolleegium 5. jaanuari 1943. a. määrusega jättis otsuse jõusse, tähendades omalt poolt, et kuigi Stadnikov, võrreldes teiste tehase töötajatega, ilmutas rohkem algatust antud tehnilise täiustuse väljatöötamisel, ei ole see asjaolu siiski aluseks tema poolt esitatud hagi rahuldamiseks. Kohtukolleegium, vaadanud asja läbi NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, leidis, et otsus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Vastavalt NSVL RKN poolt 5. märtsil 1941. a. kinnitatud Leiutiste ja tehniliste täiustuste põhimääruse §-le 9 (LMKK

nr. 9, art. 150) lahendatakse autorluse küsimus, kui tehnilise täiustuse kohta ei teki vaidlusi, rahvakomissariaatide, organisatsioonide ja ettevõtete poolt, kes kasutavad antud täiustust, vaidluse korral aga kohtu poolt asjastuhvitatud isikute hagi põhjal.

Toimikust nähtub, et Stadnikov, kes pidas end antud tehnilise täiustuse autoriks, millega aga ei nõustunud tehase administratsioon, esitas kohtu korras hagi, et teda tunnustataks üldnimetatud tehnilise täiustuse autoriks. Kohus jättis Stadnikovi hagi rahuldamata põhjusel, et mitte ainult Stadnikov, vaid ka teised isikud ja organisatsioonid töötasid tehases sama küsimuse kallal.

Sellist kohtu motiivi ei saa tunnistada põhjendatuks, kuna teaduse ja tehnika alal töötavad harilikult ühtede ja samade praktilistest vajadustest esilekerkinud küsimuste kallal mitmed isikud samaaegselt, taotledes esilekerkinud ülesande lahendamist. Kuid sellest ei järeldu, et seda, kes esimesena iseseisvalt lahendas selle ülesande, ei või pidada ettepaneku autoriks. Selles suhtes pole tähtis asjaolu, et leiutised peavad pakkuma midagi absoluutselt uut, kuna tehniliste täiustuste kohta on nõutav suhteline uudus.

Ka käesolevas asjas Stadnikovi autorluse küsimuse lahendamisel on otsustavaks asjaoluks tema iseseisvus vaidluse all oleva tehnilise täiustuse väljatöötamisel ja tema poolt tehtud esitise prioriteet (esimus).

Seepärast kohus oleks pidanud käesoleva asja läbivaatamisel selgitama, kas Stadnikovi ettepanek on tema loominguilise tegevuse iseseisev tagajärg ja kas tema ettepanek vastab antud tehase tootmisprotsessis tarvituselevõetud menetlusele. Jaataval vastusel mõlemale küsimusele ja selle asjaolu tuvastamisel, et Stadnikov tegi oma esitise lõplikul kujul enne teisi, peab kohus tunnustama Stadnikovi vaidluse all oleva tehnilise täiustuse autoriks, märkides otsuse resolutiivosas täpselt antud täiustuse olemuse ja tehase nimetuse, kus seda rakendatakse, kohustades tehast Stadnikovile välja andma Leiutiste ja tehniliste täiustuste põhimääruse §-s 9 ettenähtud tunnistuse.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiivilasjade Kohtukollegium määras: otsus ja määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Udmurdi ANSV Ülemkohtu Tsiivilasjade Kohtukollegiumile esimese astme kohtuna prokurööri osavõtul.

19. Orkestreerimine võib olla autoriõiguse iseseisvaks objektiks, kui selles leidub loomingulisi elemente.

Määrus nr. 228 — 1944. a. hagi Tbilisi ooperiteatri vastu.

Helilooja P. esitas hagi Tbilisi ooperiteatri vastu, milles palus välja mõista tasu Ippolitov-Ivanovi ooperi „Reetmine“ ettekannete eest, mis teatri laval tema orkestreeringus ette kanti.

Asi oli kohtuorganeis korduvalt arutamisel.

Beria nimelise rajooni 1. jsk. rahvakohus 14.—18. septembri 1942. a. otsusega määras hageja kasuks sisse nõuda 2104 rbl. 80 kop. ühekordselt ja edaspidi 5% brutosissetulekust. Gruusia NSV Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 3. oktoobri 1942. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja lükkas P. hagi tagasi.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtukolleegium, et rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvatest materjalidest nähtub, et helilooja P. tõlkis 1920. a. vene keelde ja orkestreeris Ippolitov-Ivanovi ooperi „Reetmine“, mida sel kujul kanti ette mitu hooaega Tbilisi ooperiteatri laval. Viimast korda mängiti ooperit „Reetmine“ 1941. a. Sel aastal teatri juhatus ei arvanud brutosissetulekust 5% P. kasuks, mis kuulus temale orkestreerimise eest, mispärast hageja pöördus kohtusse hagina.

Põhjendades oma nõudmist protsentuaalsele mahaarvamisele enda kasuks orkestreerimise eest, toetus hageja teatriga sõlmitud lepingule, mille järgi teater maksab talle 5% sisse-tulekust tõlke eest ja 5% ooperi orkestreerimise eest. Lepingut aga kohtusse ei esitatud ja hageja P. tähendas, et leping hoitakse kostja juures. Seepärast oleks kohus pidanud asja õigeaks lahendamiseks lepingu välja nõudma ja juhul, kui selle sisu vastab seaduse nõudeile ja on säilitanud jõu ooperi lavastamise kohta 1941. a., juhendumata käesoleva asja lahendamisel sellest lepingust.

Kui asja uuesti läbivaatamisel tuvastatakse, et lepingut kostjale tasumaksmise kohta ooperi „Reetmine“ orkestreerimise eest pole sõlmitud või see on kaotsi läinud või sel lepingul pole seaduslikku jõudu, peab kohus poolte vahel tekkinud vaidluse lahendamisel lähtuma P. poolt teostatud orkestreerimise iseloomust, millega seoses kohus peab selgitama, kas P. orkestreeringul on loomingulist iseloomu, kuna ainult sel juhul võib orkestreeringut tunnistada objektiks, mis on kaits-

tud autoriõigusega (NSVL KTK ja RKN 16. mai 1928. a. määruse § 4 — LSKK nr. 27, art. 246).

Toimikus leidub selle küsimuse kohta kolme kunsti alal töötaja arvamusi, kes jõudsid otsusele, et ooperi „Reetmine“ orkestreerimine P. poolt on loominguiline töö, mis kuulub tellija poolt vastavale tasumisele kas ühekordselt või etenduste pealt. Kuid ekspertide arvamusest ei nähtu, millest nad P. töö loominguiliseks tunnistamisel juhendusid. Kuid P. orkestreeringut võib tunnustada loominguiliseks kõigi sellest tulenevate tagajärgedega ainult tingimusel, kui autor ei piirdunud harilike tehniliste võtete rakendamisega orkestreerimisel, vaid ilmutas töös originaalset orkestrilist mõtlemist. Seepärast tuleb kohtul asja uuesti läbivaatamisel määrata ekspertiisi, et selgitada, kas ooperi „Reetmine“ orkestreerimine hageja poolt on loominguiline, ja lahendada asi, arvesse võttes ekspertiisi järeldusi ja ooperi autori Ippolitov-Ivanovi pärijate õigusi.

Eeltoodud põhjustel Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 11. mai 1944. a. istungil määras:

Beria nimelise rajooni 1. jsk. rahvakohtu 14.—18. sept. 1942. a. otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu 3. oktoobri 1942. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Gruusia NSV Ülemkohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

20. Teose mitteväljaandmine seadusega ja kirjastuslepinguga määratud tähtjaks annab autorile õiguse teost teise kirjastuse kaudu kirjastada.

Määrus nr. 330 — 1944. a. Põhja-Meretee Peavalitsuse kirjastuse hagis O. M. Ossipov-Kupermanni vastu.

Moskva linna Nõukogude rajooni 2. jsk. rahvakohus 24. veebruaril 1944. a., vaadanud läbi Põhja-Meretee Peavalitsuse kirjastuse hagi Ossipov-Kupermanni vastu 2700 rbl. sissenõudmise pärast, otsustas O. M. Ossipov-Kupermannilt Põhja-Meretee Peavalitsuse kirjastuse kasuks 2700 rubla sisse nõuda. Moskva linnakohtu kohtukollegium jättis 10. märtsil 1944. a. rahvakohtu otsuse jõusse.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtukollegium, et rahvakohtu otsus ja Moskva linnakohtu kohtukollegiumi määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel.

1. Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Põhja-Merete Peavalitsuse kirjastus nõuab Ossipov-Kupermannilt viimase poolt saadud avantsi 2700 rbl. suuruses, kuna kirjastuse arvates Ossipov-Kupermann rikkus temaga 1940. a. sõlmitud kirjastamislepingut teose „Semjon Tšeljuskin“ kirjastamiseks, mis anti 1942. a. välja Riikliku Poliitilise Kirjastuse poolt.

2. Kirjastamise tüüpleping, mis Autoriõiguse seaduse (LSKK 1928, nr. 132, art. 861) § 26 järgi on kohustuslik kirjastuse ja autori vastastikuste vahekordade lahendamisel, näeb ette kaks juhtumit, mil autor on kirjastamislepingu järgi kohustatud saadud avantsi tagastama: käsikirja mitteesitamisel ettenähtud tähtjaks (tüüplepingu § 16) ja juhul, kui kohus tunnustab autori töö kohusetundetult tehtuks (tüüplepingu § 9 märkus).

Käesolevas asjas ei vaidle kirjastus käsikirja õigeaegse esitamise vastu autori poolt, pole tekkinud ka mingisuguseid kahtlusi autori käsikirja kvaliteedi suhtes. Nii puuduvad asjas alused, mille järgi kirjastus võiks autorilt tagasi nõuda viimase poolt saadud avantsi.

3. Vastavalt Autoriõiguse seaduse §-le 22 oli kirjastus kohustatud Ossipov-Kupermanni teose kirjastama aasta jooksul. See tähtaeg on ette nähtud ka poolte vahel sõlmitud kirjastamislepingus. Sama seaduse § 23 põhjal kuulub lepingu autori ühepoolse avalduse põhjal tühistamisele, kui teost ei kirjastata tähtaja jooksul, millele lisandub lisasoodustus-aeg selle poolest ulatuses (s. o. 6 kuud). Nagu nähtub toimikus leiduvatest materjalidest, esitati teos autori poolt kirjastusele ja võeti viimase poolt vastu 14. mail 1941. a. Järelikult pidi see seaduse ja lepingu järgi olema välja antud mitte hiljem kui 14. novembril 1942. a. Tegelikult kirjutati raamatu ilmumisloale Riiklikus Poliitilises Kirjastuses alla 26. detsembril 1942. a. ja avaldati pärast nii seadusliku tähtaja kui ka autori ja Põhja-Merete Peavalitsuse kirjastuse vahel sõlmitud lepingus ettenähtud tähtaja möödumist. Seega Põhja-Merete Peavalitsuse kirjastus, jättes Ossipov-Kupermanni raamatu 14. novembriks 1942. a. välja andmata, rikkus sellega lepingut ja andis autorile õiguse pidada end vabanenuks lepingujärgseist kohustustest ja anda teost kirjastamiseks teisele kirjastusele.

Neil põhjustel Põhja-Merete Peavalitsuse kirjastusel, kes rikkus lepingut teose väljaandmise tähtaegade suhtes, pole õigust nõuda autorilt kahjude tasumist ja autori poolt saadud avantsi tagastamist.

4. Hageja esindaja toetumine kohtuistungil NSVL RKN

13. detsembri 1942. a. määrusele nr. 1967 „Kirjastustele õiguse andmisest sõjaajaks kirjastuslepingute kehtivuse peatamise kohta“ on põhjendamata, kuna selle määruse väljaandmise päevaks olid juba möödunud raamatu väljaandmise tähtajad Põhja-Mereteede Peavalitsuse kirjastuse poolt, mispärast seda määrust ei või laiendada juhule, kui lepingu täitmine oli tegelikult juba lõppenud.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegium 7. juuli 1944. a. istungil määras:

Kõik otsused ja määrused tühistada ja asi saata uueks läbivaatamiseks Moskva linnakohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

21. Kolhoosnikud, töölised ja teenistujad vabanevad rahatrahvist, kui noorkarja kontraktatsioonilepingute järgi võttis kolhoos enda peale nende eest sundnormide täitmise.

Määrus nr. 1217 — 1944. a. Varumise Rahvakomissariaadi rajoonivolniku hagi A. P. Knjazeva vastu.

27. aprillil 1943. a. Saraatovi oblasti Jeršovi rajooni rahvakohus, arutanud Varumise Rahvakomissariaadi rajoonivolniku avaldusel hagi A. P. Knjazeva vastu 1943. a. I kvartali ja varema aja eest sundnormide — 48 kg liha, 30 l piima ja 10 muna mittetäitmise pärast, otsustas karistada maksuvõlglast rahatrahviga 9 450 rbl. suuruses summas sundnormide tähtajaks mittetäitmise eest saaduste turuhindade järgi ja sisse nõuda 2 360 rbl. andmata jäänud 12 kg. liha ja 8 l piima eest turuhindade järgi. Saraatovi oblastikohtu tsiiviilasjade kohtukolleegium 18. mai 1943. a. määrusega jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

Kohtukolleegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protsess, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja oblastikohtu määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvates materjalides leidub kontraktatsioonileping, mis sõlmitud Knjazeva ja Karl Marxi nimelise kolhoosi vahel, millest nähtub, et kolhoos sai Knjazevalt kitse ja kohustus täitma Knjazeva eest lihanormi 40 kg koguses hiljemalt 1942. a. septembriks. Seda kohustust kolhoos ei täitnud.

Neil juhtudel, kui kolhoosnikud, töölised ja teenistujad annavad kontraktatsioonilepingute põhjal kolhoosidele noorkarja (vasikaid, lambaid jms.) ja kolhoosid võtavad endile kohustuse täita nende eest sundnormid, tuleb tunnistada, et kohus peab

vabastama kolhoosnikud, töölised ja teenistujad vastutusest sundnormide mittetäitmise eest. Vastutuse riigi ees sundnormide mittetäitmise eest peab kohus neil juhtudel panema kolhoosidele, tõmmates nad asjasse kaaskostjainä.

Rahatrahvi määramise küsimuse lahendamisel tuleb kohtul juhendada NSVL Kohtu RK 17. mai 1943. a. ringkirjast nr. D-23, mille järgi rahatrahvi sundnormide tähtajaks mittetäitmise eest suuruses, mis on ette nähtud NSVL RKN 24. novembri 1942. a. määruis, tuleb kohaldada ainult 1942. a. ja hilisemate sundnormide kohta. Maksmatiste puhul, mis tekkinud enne 1942. a., määratakse rahatrahv varem kehtinud seaduste järgi.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegium määras: rahvakohtu 27. aprilli 1943. a. otsus ja Saraatovi oblástikohtu 18. mai 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samale kohtule teises koosseisus.

22. Kontraktandi poolt allakirjutamata kontraktatsioonilepingul pole seaduslikku jõudu ja see ei anna vastaspoolele õigust nõuda selle täitmist.

Määrus nr. 275 — 1944. a. Tbilisi Puu-Juurviljakaubastu Ahhalsihhi osakonna hagnosis G. Pogosjani vastu.

Gruusia NSV Ahhalsihhi rajooni rahvakohus, läbi vaadanud 29. novembril 1943. a. Tbilisi Puu-Juurviljakaubastu Ahhalsihhi osakonna hagnosis Grigori Pogosjani vastu 1845 kg õunte nõudmise pärast kontraktatsioonilepingu järgi, otsustas Pogosjanilt sisse nõuda 1845 kg õunu natuuras või nende väärtuse turuhindade järgi ja peale selle kostjalt sisse nõuda leppetrahvi andmata saaduste kahekordses väärtuses riigihindade järgi.

Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium 24. detsembri 1943. a. määrusega jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

Kohtukolleegium nõustus NSVL Ülemkohtu Esimehega, et rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel.

Kontraktatsioonileping, nagu iga muugi leping, peab Gruusia NSV TsK § 29 ja 130 järgi olema poolte poolt alla kirjutatud, kui viimased leppisid kokku kõigis olulistes lepingu punktides. Ühe poolte poolt allakirjutamata leping loetakse mitte sõlmituks ja ei saa nõuda selle täitmist. Käesolevas toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et kostja Pogosjan pole lepingule alla kirjutanud, ja seepärast ei saa seda lepingut lugeda sõlmituks.

Kui isegi eeldada, et see leping on siiski seadusjõuline,

kuna lepingut, kuigi see oli alla kirjutamata, pooled täitsid, siis selgi juhul pole Pogosjanilt 1845 kg õunte ja leppetrahvi sissenõudmine õige, kuna kostja andis ära kõik tal olemasolevad õunad 2955 kg ulatuses ja ülejäänud õunte hulk jäi andmata kostjast mitteolenemata põhjustel, mis on tõendatud toimikus leiduva aktiga 22. novembrist 1943. a.

Käesolevas asjas ei saa arvestamata jätta ka asjaolu, et kostja kaks poega on Punaarmee ja kolmas on Isamaasõja invaliid.

Nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestis toodud väidetega ja arvestades, et toimikus on olemas kõik andmed asja sisuliseks lahendamiseks, NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukolleegium, andmata asja uueks läbivaatamiseks esimese astme kohtusse, 30. mai 1944. a. istungil määras:

Ahhaltsihhi rajooni rahvakohtu 29. novembri 1943. a. otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu 24. detsembri 1943. a. määrus tühistada ja Tbilisi Puu-Juurviljakaubastu Ahhaltsihhi osakonna hagi jätta tagajärjeta.

23. Vaidlused keskkoolide õpetajate vallandamise kohta alluvad kohtuorganeile.

Määrus nr. 489 — 1944. a. A. I. Tagili hagi kooli nr. 125 vastu.

Tagil pöördus rahvakohtusse haviga tema tagasivõtmise pärast Moskva linna Nõukogu rajooni kooli nr. 125 ajaloo ja NSVL konstitutsiooni õpetaja kohale.

Moskva linna Nõukogude rajooni 2. jsk. rahvakohus 20. detsembril 1943. a. otsustas muuta Tagili vallandamise formuleeringut ja lugeda teda vallandatuks mitte Töökoodeksi § 47 p. „v“, vaid p. „a“ järgi, kohustades Moskva Linna Haridusosakonda tegema vastavad muudatused Tagili tööraamatus. Moskva linnakohtu kohtukolleegium 11. jaanuari 1944. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja jättis Tagili hagi rahuldamata.

VNFSV Ülemkohtu 20. mai 1944. a. määrusega tühistati rahvakohtu otsus ja Moskva linnakohtu määrus ning asja menetlus lõpetati.

Kohtukolleegium leidis, et NSV Liidu Prokuröri protest, milles taotleti mainitud otsuste tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Nagu nähtub VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määruses esitatud motiividest, arvas Kolleegium, et asi ei allu

kohtuorganeile, kuna NSVL RKN ja ÜK(b)P KK 25. novembri 1939. a. määrusega on õpetajate vallandamine pandud vahetult haridusosakondade juhatajate peale ning 8.—10. klassi õpetajate vallandamisajade kohtulikku arutamist pole mainitud määruses ette nähtud.

Toodud väiteid ei saa lugeda õigeks järgmistel kaalutlustel:

a) kehtiva tööseadusandluse järgi (Töökoodeksi § 47 märkus 4) alluvad töökonflikt- ja kohtuorganeile vaidlused töölepingu lõpetamise kohta kõigi palgaliste suhtes, välja arvatud isikud, kes eriseadusega on loetud vastutavate töötajate hulka;

b) kuna õpetajaid pole arvatud mainitud isikute kategooria hulka, aga ülalmainitud NSVL RKN ja ÜK(b)P KK 25. novembri 1939. a. määruses on täpselt tähendatud isikute ring, kelle kompetentsi kuulub 8.—10. kl. õpetajate palkamine ja vallandamine, sugugi aga pole tähendatud, et õpetajate vallandamise küsimus on erandatud alluvusküsimuse üldisest korrast kohtu- ja töökonfliktorganeile, siis polenud VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumil seaduslikku alust asja lõpetamiseks mittealluvuse motiivil.

Asja uuesti läbivaatamisel peab kohus arvesse võtma, et hageja Tagil vabastati kooli direktori käskkirjaga nr. 39 10. augustist 1943. a. koosseisude koondamise pärast tundide puudumise tõttu. Kuid järgneva käskkirjaga nr. 625 14. oktoobrist 1943. a. vabastas Moskva Linna Haridusosakond Tagili töölt Töökoodeksi § 47 p. „v“ ettenähtud alustel.

Kuna Moskva Linna Haridusosakonna esindaja jäi kohtuistungil käskkirjas toodud põhjenduse juurde Tagili kõlbmatuse kohta õppetöös tema erialal, tuleb kohtul asja uuesti läbivaatamisel seda küsimust kontrollida ekspertiisi teel, milleks välja kutsuda kõrgemate õppeasutuste õppejõud-eriteadlased ajaloo ja NSVL konstitutsiooni alal.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 9. septembri 1944. a. istungil määras:

Rahvakohtu otsus, Moskva linnakohtu ja VNFSV Ülemkohtu määrused tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Moskva linnakohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

24. Lepingu tähtaja lõppemisel on üürija kohustatud tagastama üürileandjale üüritud vara.

Määrus nr. 304 — 1944. a. P. Z. Muravlevi hagi artelli „Krasnõi obuvštšik“ vastu.

Saraatovi oblasti Pugatšovi rajooni I. jsk. rahvakohus, läbi vaadanud 12. oktoobril 1943. a. Muravlevi hagi artelli „Krasnõi obuvštšik“ vastu käsikraasimismasina tagastamise pärast, kohustas artelli „Krasnõi obuvštšik“ tagastama Muravlevile masina või tasuma selle hinna 4500 rbl. Saraatovi oblastikohtu kohtukolleegium jättis 2. novembril 1943. a. rahvakohtu otsuse jõusse.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti puhul tunnistas Kollegium, et rahvakohtu otsus ja oblastikohtu määrus kuuluvad tühistamisele ja asi uueks läbivaatamiseks andmisele järgmistel põhjustel:

1. Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Muravlevi ja artelli „Krasnõi obuvštšik“ vahel sõlmiti 25. detsembril 1942. a. leping, mille järgi Muravlev andis artellile tasu eest ajutiseks, tähtajaga kuni 25. märtsini 1943. a., kasutada temale kuuluva käsikraasimismasina. Kuna artell lepingu tähtaja lõppemisel masinat Muravlevile ei tagastanud, oli tal õigus algatada kohtus hagi masina tagasisaamise pärast ja kohus oli kohustatud asja sisuliselt arutama.

2. Asja arutamisel aga kohus ei selgitanud üht väga tähtsat asjaolu, kas Muravlev ei olnud artelli liige ja kas kraasimismasin ei olnud ühiskonnastatud Muravlevi astumisel artelli liikmeks. Kui Muravlev oli artelli liige ja masin oli ühiskonnastatud, siis pole tal õigust masinat natuuras tagasi saada ja artellist väljaastumisel saab ta tagasi oma osamaksu vastavalt artelli põhikirjale, millest kohus peabki juhenduma asja otsustamisel käesoleval juhul. Kui aga Muravlevi kraasimismasin ei olnud ühiskonnastatud ja tööpoolest üüriti artellile kasutamiseks 25. detsembri 1942. a. lepingu järgi, mis on esitatud toimikusse, siis tuleb masin Muravlevile kui selle omanikule natuuras tagastada.

Rahalist kompensatsiooni masina väärtuse suuruses võib Muravlevi kasuks sisse nõuda ainult juhul, kui masinat pole mingisugusel põhjusel natuuras olemas, aga masina olemasolu korral on selle asendamine rahalise kompensatsiooniga ebaõige.

Eltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukollegium 16. juuni 1944. a. istungil määras:

Kõik otsused ja määrused tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse rahvakohtusse prokurööri osavõtul.

25. Kohtuorganeis asitõendite hoidmisega seoses olevais asjades on õigeks hagejaks Kohtu RK organid.

Määrus nr. 260 — 1944. a. Erevani linna Kirovi rajooni 2. jsk. rahvakohtu hagi N. Mežlumjani vastu.

Armeenia NSV Ülemkohus, läbi vaadanud Erevani linna Kirovi rajooni 2. jsk. rahvakohtu hagi asja sama jaoskonna endise rahvakohtuniku N. Mežlumjani vastu 3314 rbl. sissenõudmise pärast, millise summa moodustas asitõendite hind, mis polnud kohal tema poolt asjaajamise üleandmisel, jättis 16. oktoobri 1943. a. otsusega hagi rahuldamata motiividel, et õigeks kostjaks selles asjas on sama rahvakohtu endine sekretär Simonjan, kes võttis selle raha vastu oma allkirjaga ega andnud edasi Mežlumjanile.

Kohtukollegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotleti Armeenia NSV Ülemkohtu otsuse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Armeenia NSV Ülemkohtu seisukoht, et õigeks kostjaks peab olema rahvakohtu endine sekretär Simonjan, pole õige. Vastavalt NSVL Prokuratuuri ja NSVL Kohtu RK 17. novembri 1943. a. juhendile nr. 90/86 „Uurimis- ja kohtuorganite poolt asitõendite, väärtuste ja muu vara äravõtmise, hoidmise ja tagasiandmise korrast“ §-le 15 asja juurde lisatud asitõendite puutumatus ja alalhoiu eest vastutab isik, kes teostab uurimist, kohtus aga — rahvakohtunik või kohtu esimees. Vastavalt mainitud juhendile pole asja juurde kuuluvate asitõendite 3314 rbl. väärtuse puutumatus eest vastutav mitte rahvakohtu sekretär, vaid endine rahvakohtunik Mežlumjan, kes ongi õige kostja antud asjas. Hagejaks asjas peab olema Armeenia NSV Kohtu Rahvakomissariaat.

Eltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukollegium 30. mai 1944. a. istungil määras:

Armeenia NSV Ülemkohtu 16. oktoobri 1943. a. otsus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse Armeenia NSV rahvakohtusse esimese astme kohtuna prokurööri osavõtul.

26. Kahjude sissenõudmine riigiettevõtetelt eraisikute kasuks ei või toimuda turuhindade järgi.

Määrus nr. 368 — 1944. a. M. D. Bõzova hagi Loomakasvatustrusti vastu.

Bõzova esitas rahvakohtusse hagi Anžero-Sudženi linna kommunaalmaajandusosakonna loomakasvatustrusti vastu 12 000 rbl. sissenõudmiseks trustile karjatada antud ja kaduma läinud kitse väärtuse tasumise pärast.

Anžero-Sudženi linna 2. jsk. rahvakohus 6. oktoobril 1943. a. otsustas trustilt Bõzova kasuks sisse nõuda 12 000 rbl. ja 720 rbl. riigilõivu. Kemeril oblasti kohtu tsiviilajade kohtukolleegium jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium 8. detsembri 1943. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks põhjusel, et on vajalik kontrollida, kas oli poolte vahel sõlmitud leping kitse karjatamise kohta, ja lahendada vaidlus vastavalt lepingu tingimustele. Peale selle tähendas VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium, et juhul, kui lepingut pole sõlmitud, tuleb kostjalt sisse nõuda kitse tegelik väärtus.

Asja uuesti läbivaatamisel Anžero-Sudženi 1. jsk. rahvakohus 28. jaanuari 1944. a. otsusega kohustas trusti tagastama Bõzovale kitse või maksuma tema eest 12 000 rbl. Kemeril oblasti kohtu tsiviilajade kohtukolleegium 18. veebruari 1944. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Kohtukolleegium tunnistas NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotleti kõigi kohtuotsuste ja -määruste tühistamist, rahuldamisele kuuluvaks järgmistel põhjustel:

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 8. detsembri 1943. a. määruses on tähendatud, et asja on arutatud VNFSV Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal. Toimikus aga protesti ei leidu, millega on rikutud NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 16 ja 61. Peale selle pole VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määruses märkust Kemeril oblasti kohtu 20. oktoobri 1943. a. määruse tühistamise kohta ja nii viisi, tühistades rahvakohtu 6. oktoobri 1943. a. otsuse, jättis VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium jõusse selle otsuse kinnitanud teise instantsi määruse.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi väidet, et kostjalt tuleb sisse nõuda kitse tegelik väärtus, tuleb tunnistada mittekonkreetselt, kuna pole võimalik kindlaks teha, milliseid hindu VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium silmas pidas, osutades

vajadusele sisse nõuda kitse hind. See asjaolu oligi rahvakohtule aluseks kitse turuhinna väljamõistmisel, mis antud juhul pole õige, kuna pole seaduslikku alust riiklikult organisatsioonilt kahjude sissenõudmisel lähtuda turuhindadest.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Bõzova ja loomakasvatustrusti vahel oli lepinguline vahekord, mispärast tuleb tunnistada ebaõigeks ka rahvakohtu 28. jaanuari 1944. a. otsus käesoleva asja lahendamisel VNFSV TsK § 403 kohaldamise osas, mis näeb ette kohustuse tasuda mittelepingulistest vahekordadest tekkinud kahju.

Seepärast tuleb loomakasvatustrusti vastutus määrata vastavalt lepingu tingimustele; kohus peab samuti kontrollima kostja avaldust linna täitevkomitee määruse olemasolu suhtes, mis määrab trusti vastutuse ulatuse karja kaotsimineku juhul.

Ei ole õige Kemeru oblastikohtu kohtukolleegiumi 18. veebruaril 1944. a. määrus osas, mis osutab vajadusele rakendada käesolevas asjas NSVL Ülemkohtu Pleenumi 15. aprilli 1943. a. määrust nr. 8/m/4/u „Asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide poolt kahju tasumise korrast neile antud asjade riisumise, kaotamise või rikkumise puhul“, kuna mainitud määrus käsitleb ainult kahju tasumist, mis on kodanikele tekitatud hoiule või tellimuse täitmiseks antud või kostja süü läbi valveta jäetud asjade riisumise, kaotamise või rikkumise eest.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegium 21. juuli 1944. a. istungil määras:

Rahvakohtu 6. oktoobri 1943. a. ja 28. jaanuari 1944. a. otsused ning Kemeru oblastikohtu 20. oktoobri 1943. a. ja 18. veebruaril 1944. a. määrused ja VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus prokuröri osavõtul.

27. Tsiiviilvaidluste lahendamisel on pretensioonikord kohustuslikuna rakendatav ainult seaduses otseselt ette nähtud juhtudel.

Määrus nr. 1135 — 1943. a. E. Odišvili hagi NSVL Riikliku Kindlustuse vastu.

Tbilisi linna Beria nimelise rajooni 3. jsk. rahvakohtus 2. juuni 1942. a. otsusega rahuldas E. Odišvili hagi Riikliku Kindlustuse vastu 3000 rbl. nõudmise pärast. Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium tühistas 24. juuni 1942. a. määrusega rahvakohtu mainitud otsuse ja lõpetas asja kohtukorras esitatud hagi enneaegsuse pärast.

NSV Liidu Prokuröri protesti puhul, milles taotleti Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määruse tühistamist, tunnistas Kohtukolleegium, et määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi väide, et Odišvilil polnud õigust esitada hagi Riikliku Kindlustuse vastu kohtuorganeis, kuna tema nõue polnud pretensioonikorras arutamisel Riikliku Kindlustuse organeis, ei põhjene seadusel.

Pretensioonikord, mille puhul hagiga kohtusse pöördumine on lubatud ainult pärast pretensiooni vahetult kostjale esitamist, on erandlik kord tsiviilvaidluste lahendamisel ja seda tuleb rakendada ainult tsiviilasjade suhtes, mille kohta see kord on otseselt seadusega ette kirjutatud. Näiteks NSVL raudteede määrustiku § 99 järgi võib esitada hagi raudtee vastu ainult juhul, kui raudtee täielikult või osaliselt keeldub pretensiooni rahuldamast või kui raudteelt ei saada vastust määratud tähtajaks. Kindlustusasjade suhtes aga ei näe ette ei Tsiviilkoodeksi, ega NSVL riikliku kindlustuse määrustik pretensioonikorda, mis kohustuslikult eelneb hagi esitamisele kohtus. NSVL Rahanduse RK eeskirjades vabatahtliku kollektiivse elukindlustuse kohta leiduv märkus, et kindlustussummade väljamaksu nõue tuleb esitada Riikliku Kindlustuse Inspeksioonile kindlustatu töökoha või kindlustussummat saava isiku elukoha järgi vähemalt 2 aasta jooksul, arvates kindlustatu surmapäevast või temaga juhtunud õnnetusest, määrab ainult Riikliku Kindlustuse selle kohaliku organi, kelle kui vastava kostja poole peavad kindlustajad oma nõudlustega pöörduma.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium määras: rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse prokuröri osavõtul.

NSVL ÜLEMKOHTU PRAKTIKA

1944. a.

IX (XV) VIHK.

NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrused.

1. Võimuesindaja tapmine, mida raskendab rünne riigivõimu poolt sõjaaja tingimustes kehtestatud korra vastu, ületab tahtliku tapmise kui isikuvastase kuriteo tunnused ja seda tuleb käsitleda kui eriti ohtlikku valitsemiskorravastast kuritegu.

P. asi. Pleenumi 19. oktoobri 1944. a. määrus.

Kohtuotsusega käesolevas asjas ja toimikus leiduvate materjalidega on tuvastatud, et ööl vastu 1. veebruari 1944. a. T. linnas patrull — jefreitor K. ja punaarmeealane T. — pidas kinni grupi ebakaineid isikuid, kelle hulgas oli P. K. nõudis kinnipeetuilt ööliiklemislubade ja isikuttõendavate dokumentide esitamist, kuid liiklemislubasid neil isikuil ei olnud, mispärast K. tegi kinnipeetuile ettepaneku tulla miilitsajaoskonda. Kuna üks kinnipeetuist keeldus patrulli nõuet täitmast ja kogu jõuk hakkas laiali minema, võttis K. püssi laskevalmis ja hoiatas, et tema nõude mittetäitmisel ta tulistab; sel hetkel K. lähedal seisev P. tulistas püstolist K. kahe lasuga ja surmas ta.

P. tegu kvalifitseeriti kohtu poolt analoogia alusel banditismina. NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 8. juuli 1944. a. määrusega kvalifitseeriti P. tegu ümber KrK paragrahvi järgi, mis näeb ette tahtliku tapmise, ja kergendati temale määratud karistust.

NSVL Ülemkohtu Pleenum loeb kõigi asjaolude järgi Sõjakolleegiumi poolt määratud karistumäära õigeks. Kuid ühtlasi leiab Pleenum, et Sõjakolleegium muutis alusetult P. teo kvalifikatsiooni. Kuna tema poolt toimepandud kuritegu oli seotud vastuhakuga patrulli seaduslikule nõudele, mis tingitud sõjaolukorrast, ja tõi kaasa võimuesindaja tapmise, siis P. tegu oma sisult ja ühiskonnaohtlikkusest ületab hariliku tahtliku tapmise kui isikuvastase kuriteo tunnused, ja tuleb astuda seisukohale, et seda tegu raskendab asjaolu, et ta moodustas endast ründe riigivõimu poolt sõjaaja tingimustes kehtestatud korra vastu. Neil asjaoludel tuleb tunnistada, et esimese instantsi kohus hindas õigesti P. tegu kui eriti ohtlikku valitsemiskorravastast

kuritegu ja rakendas analoogia alusel kriminaalkoodeksi paragrahvi banditismi kui liigilt kõige sarnasema kuriteo kohta.

Silmas pidades kõike eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Kustutada NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi 8. juuli 1944. a. määrusest P. teo kvalifikatsiooni muutmine, jättes muus osas see määrus jõusse.

2. Altkäemaksuvõtmine eeldab, et altkäemaksu saaja tegu või tegevusetus, mis oli tingitud altkäemaksust, oleks aset leidnud või peaks aset leidma mitte ainult altkäemaksu andja isiklikes huvides, vaid ka juhtudel, kui ta kaitseb teiste isikute või asustiste huvisid. Kohtuliku järelevalve instants ei ole asja otsustamisel seotud protestis tähendatud motiivide ja põhjendustega.

Popovi asi. Pleenumi 19. oktoobri 1944. a. määrus.

Kuibõševi nimelise raudtee sõjatribunali 11. mai 1944. a. otsusega käesolevas asjas mõisteti Kuibõševi linna ühe tehase TVO agent Popov süüdi VNFSV KrK § 118 järgi selles, et ta andis Bezõmjanka jaama manöövridispetšerile altkäemaksu kahe liitri õli näol sel eesmärgil, et viimane kiirendaks tehase TVO-le saabunud kahe tsisterni etteandmist tühjakslaadimiseks.

Käesolevas asjas esitas NSVL Prokurör protesti NSVL Ülemkohtu Raudtee Sõjakolleegiumile, leides, et Popovi tegu oleks tulnud kvalifitseerida KrK § 109 järgi, kuna Popov ei taotlenud mitte isiklikke, vaid tehase TVO huve.

Läbi vaadanud protesti oma 8. septembri 1944. a. istungil, leidis Kolleegium, et Popovi teo kvalifikatsioon on õige, ja lükkas NSVL Prokuröri protesti tagasi, kuid arvesse võttes, et sõjatribunal, karistades Popovi paranduslike töödega, jättis karistuse tähtaja määramata, tühistas sel põhjusel otsuse ja andis asja uueks kohtulikuks arutamiseks tagasi.

Sõjatribunali otsuse ja Raudtee Sõjakolleegiumi määruse peale esitas NSVL Prokurör NSVL Ülemkohtu Pleenumile protesti. Oma protestis esitas NSVL Prokurör ülaltähendatud kaalutlused Popovi teo ebaõige kvalifikatsiooni kohta ja tähendas samuti, et kuna Kolleegium lükkas tagasi prokuröri protesti, jääb arusaamatuks, missugustel põhjustel ta tühistas otsuse. Selle tõttu loeb NSVL Prokurör vajalikuks tühistada sõjatribunali otsus ja Raudtee Sõjakolleegiumi määrus ja asi anda uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist.

NSVL Prokuröri protest ei kuulu rahuldamisele järgmistel põhjustel:

1. Sättides altkäemaksu saamise ühe tunnuseks selle kuriteo tingituse altkäemaksu saaja poolt teatavate tegude toimepanemise või toimepanematajätmise altkäemaksu andja huvides, ei tähenda seadus, et antud juhul peetakse silmas altkäemaksu andja isiklike huve, ja säärane Prokuröri poolt esitatav tõlgendamine kitsendab seaduse kohaldamise piire ning toob kaasa piiramise, mida pole seaduses ette nähtud. Kuna seadus ei kõnele altkäemaksu andja isiklikest huvidest, siis tuleb tunnistada, et altkäemaksuvõtmisega on tegemist, kui muude tingimuste olemasolul tegu või tegevusetus leidis või pidi aset leidma nii altkäemaksu andja isiklikes kui ka tema poolt kaitstavate teiste isikute või asutiste huvides. Viimasel juhul altkäemaksu andja poolt nende huvide kaitsmise fakt ise kui ka selle viisid eeldavad tema huvitatust (kuigi mitte omakasulist ja mitte kitsail isiklikel motiividel) teost või tegevusetusest, mis oli tingitud altkäemaksust ja mida seepärast tulebki lugeda käesoleval juhul antuks altkäemaksu andja huvides.

Selline tõlgendus järeldub eriti ka NSVL RKN 20. aprilli 1934. a. määrusest nr. 907 (LSKK 1934 nr. 21, art. 172), mis käsitleb altkäemaksuvõtmisena igasugust raudteetranspordi-töötajate premeerimist klientuuri poolt.

Seepärast, kuigi Popovi asjas pole tuvastatud, et ta tegutses isiklikes huvides, on temale inkrimineeritavad teod kvalifitseeritud õigesti kui altkäemaksuandmine.

2. Samuti tuleb tunnistada ebaõigeks NSVL Prokuröri vaatekoht, kes eitab kohtujärelevalveinstantsi õigust tühistada kohtuotsust põhjustel, mis pole tähendatud sellele instantsile esitatud protestis. Selleks õigustatud isiku poolt järelevalvekorras esitatud protest on asja läbivaatamise aluseks kohtuliku järelevalve instantsis, ilma milleta pole viimasel õigust võtta asja menettluse järelevalvekorras. Kui aga asi on juba jõudnud seaduslikul alusel kohtujärelevalveinstantsi, siis ei või viimane end lugeda seotuks protestis tähendatud põhjenduste ja motiividega, ja tal on õigus teha oma pädevuse piires otsus, mis tema arvates tuleneb asja kontrollimisest järelevalvekorras, olenemata protestis tähendatud põhjendustest ja motiividest.

Seepärast tuleb tunnistada, et tagasi lükanud NSVL Prokuröri protesti, oli Raudtee Sõjakolleegiumil õigus tühistada protestitud otsus, kuigi alustel, mida protestis ei olnud tähendatud.

Silmas pidades kõike eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Plenum määrab:

- NSVL Prokuröri protest käesolevas asjas tagasi lükata.

3. Hüljates süüdimõistetü süüdistuse kuriteos, mis tuvas-
tatud kohtuotsusega asjas, pole kõrgemalseisval kohtul õigust
tunnistada teda süüdi teises kuriteos, mis hõlmab tegusid, mis
pole mingis seoses tegudega, mis inkrimineeriti süüdimõistetule
kohtuotsuses.

D. asi. Pleenumi 14. septembri 1944. a. määrus.

(Väljavõte.)

... Mis puutub D-sse, siis, heitnud kõrvale tema süüdistuse
riisumises, millega ta kohtuotsusega oli süüdi mõistetud, tunnis-
tas Kolleegium ta siiski süüdi VNFSV KrK § 19, 107 järgi. Kollee-
giumi otsus selles osas pole õige. Kõigepealt pole Kolleegium
esitanud mingisuguseid motiive, mis tingiksid kvalifikatsiooni
muutmise. Sisaldades rea põhjendusi, mis lükkavad ümber D.
süüdistuse 7. augusti 1932. a. seaduse järgi, ei anna Kolleegiumi
määrus mingisugust selgust aluste kohta, mille järgi Kolleegium
tunnistas KrK § 19, 107 ettenähtud kuriteo olemasolu. Kollee-
giumi määrus ei näita, missuguses konkreetnes teos ta tunnistab
D. süüdi. Kogu määrusel on ainult negatiivne iseloom, eitades
D. süüdistuse põhjendatust kohtus.

Teiselt poolt, hüljates D. süüdistuse ühes kuriteos ja tunnis-
tades teda süüdi teises, mille järgi ta ei olnud kohtu alla antud
ja mis oma iseloomult hõlmab tegusid, mis pole mingis seoses
tegedega, mis inkrimineeriti D-le kohtuotsuses — võttis Kollee-
gium sellega endale esimese astme kohtu funktsioonid, kuna
küsimus ühes või teises kuriteos süüdi tunnistamise kohta on
eranditult esimese astme kohtu prerogatiiv. Kõrgemalseisval
kohtul on õigus kas kinnitada esimese astme kohtu poolt tuvas-
tatud süüdistust või see hüljata ja asi lõpetada või anda uueks
läbivaatamiseks. Mis puutub kvalifikatsiooni muutmisse, siis on
kõrgemalseisval kohtul õigus seda teha ajnult juhul, kui süüdi-
mõistetü antud teole, mis on esimese astme kohtu poolt tuvas-
tatud ega ole hüljatud kõrgemalseisva kohtu poolt kas täielikult
või osaliselt, on esimese astme kohus kohaldanud mittevasta-
vat seadust. Neil juhtudel aga, kui kõrgemalseisev kohus
leiab toimikus olevaist materjalidest aluse süüdistamiseks
hoopis teises kuriteos kui see, milles kohtualune tunnistati
süüdi kohtuotsuses, pole kõrgemalseisval kohtul õigust kvalifi-
katsiooni muutmise teel tuvastada süüd uues kuriteos, vaid ta
võib seaduses sätitud juhtudel ainult tühistada otsuse ja anda
asi uueks läbivaatamiseks, alates kohtulikust või eeluurimise
staadiumist.

Ka käesoleval korral, hüljates D. süüdistust riisumises ja

leides aluse tema süüdistamiseks spekulatsioonis, võis Kollee-
gium ainult tühistada otsuse ja anda asi uueks läbivaatami-
seks, alates eeluurimisstaadiumist, esitades D-le süüdistuse
VNFSV KrK § 19, 107 järgi. . .

4. Juhul, kui tühistatakse ükskõik milline kohtu lahend, millega
lõpetati asja läbivaatamine kohtus, ei või kohtunik, kes võttis
osa otsuse tegemisest, osa võtta asja teiskordsest läbivaatami-
sest. Kohtualusest, kes keeldus seletusi andmast, ei või võtta
õigust osa võtta kohtuistungist. Raisatud summa täielik või
osaline tasumine enne kohut ei ole kuriteo kvalifikatsiooni
mõjutavaks asjaoluks.

Kolkova asi. Pleenumi 19. oktoobri 1944. a.
määrus.

(Väljavõtte.)

Akmolinski linna 3. jsk. rahvakohtu otsusega, mis jõusse
jäetud Akmolinski oblastikohtu kriminaalajade kohtukollegiumi
määrusega, mõisteti VNFSV KrK § 116 lg. 2 järgi seitsmeks
aastaks vabadusekaotusele ühes õigustekaotusega kaheks
aastaks Akmolinski linna kooliderühma laekur-arveametnik
Kolkova, kes tunnistati süüdi 6487 rbl. raiskamises.

Käesolevas asjas esitas NSVL Prokurör protesti NSVL
Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukollegiumile. Protestis proku-
rör pani ette, arvestades, et raiskamine oli väikeulatuseline ja
et selle katteks süüalune tasus osa raha, kvalifitseerida Kolkova
tegu VNFSV KrK § 116 lg. 1 järgi, määrates karistuseks kolm
aastat vabadusekaotust ilma õigustekaotuseta.

Läbi vaadanud protesti, määras Kolleegium Kolkova teod
kvalifitseerida VNFSV KrK § 116 lg. 1 järgi ja vähendada
karistust kolme aasta vabadusekaotuseni ilma õigustekaotu-
seta. Kuriteo ümberkvalifitseerimise põhjendamiseks esitas
Kolleegium ainult ühe prokuröri protestis tähendatud motiivi-
dest, nimelt, et Kolkova asja algatamise hetkeks oli tasu-
nud 2686 rbl.

Kollegiumi määrus on ebaõige, kuna antud juhul kuriteo
kvalifikatsiooni muutmise motive ei saa pidada seadusel
põhinevaiks. Kui raiskamise määral võib olla tähtsust kvalifi-
tseerimisel kas VNFSV KrK § 116 lg. 1 või 2 järgi, kuna
raha raiskamist mitte suures koguses võib ka jätta käsitlemata
eriti tähtsate riiklike väärtuste raiskamisena, mis on VNFSV
KrK § 116 lg. 2. kohaldamise üheks tingimuseks, siis raisatud
summa täielik või osaline tasumine enne kohut ei ole kvalifi-

katsiooni mõjutavaks asjaoluks ja seda võib arvesse võtta ainult karistusmäära valikul. Seepärast viide raisatud summa osalisele tasumisele enne kohut kui kvalifikatsiooni muutmise põhjusele on liigne Prokuröri protestis, kus selle kõrval on viidatud ka raisatud summa väiksusele, mis on iseendast kvalifikatsiooni muutmise aluseks, kuid see viide pole mitte enam liigne, vaid ilmselt ebaseaduslik Kolleegiumi määruses, kus see on esitatud kvalifikatsiooni muutmise ainsa motiivina.

Esitatud põhjustel Kolleegiumi määrus kui kvalifitseerimise küsimuses valesti orienteeriv ei või jääda jõusse ja kuulub tühistamisele.

Selle kõrval tuleb tunnistada, et asjas tehtud otsus kuulub tühistamisele ka järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvast materjalidest nähtub, et asja esmakordsel läbivaatamisel tegi kohus rahvakohtunik Mokijenko eesistumisel VNFSV KrPK § 302 korras määruse asja andmise kohta täiendavaks uurimiseks. Selle määruse tühistas Akmolinski oblastikohus prokuröri protesti põhjal ja asi anti uueks läbivaatamiseks kohtus. Teiskordselt vaadati asi läbi sama rahvakohtuniku Mokijenko eesistumisel, kes niiviisi võttis osa esimese, hiljem tühistatud määruse ja asja teiskordsel läbivaatamisel kohtuotsuse tegemisest.

VNFSV KrPK § 44 järgi kohtunik, kes on osa võtnud otsuse tegemisest asjas, ei või osa võtta sama asja uuesti läbivaatamisest esimese astme kohtus esialgse otsuse tühistamise korral. Kuigi seadus antud juhul otseselt kõneleb küll ainult esimese kohtuotsuse, aga mitte määruse tühistamisest, kuid seaduse üldise mõtte järgi on selge, et ta peab silmas igasugust lahendit, millega lõpeb kriminaalasja läbivaatamine kohtus. Eriti on tähendatud NSVL Ülemkohtu 47. Pleenumi 7. juuni 1934. a. määruses, mida kinnitab Pleenumi 22. augusti 1944. a. määrus nr. 30/17/u, et kohtunik, kes võttis osa asja läbivaatamisest teises või järelevalveastmes, ei või KrPK § 44 järgi teiskordselt osa võtta asja läbivaatamisest samas kohtuastmes esimese määruse tühistamise korral. KrPK § 44 mõte on see, et kohtunikku, kes asja kohta on jõudnud teatud seisukohale, mis on kõrgemalseisva kohtu poolt tunnistatud ekslikuks, ei või teist korda lubada sama asja läbivaatamisele, kuna see võib ühelt poolt mõjuda teiskordse otsuse erapooletusele, teiselt poolt aga võib avaldada survet kohtuniku siseveendumusele, mille tagajärjel teine otsus võidakse teha rikkudes VNFSV KrPK § 319. Kõigil eeltoodud põhjustel tuleb tunnistada, et juhul, kui tühistatakse ükskõik milline kohtulahend,

millega lõpetati kriminaalasja läbivaatamine kohtus, kohtunik, kes võttis osa selle lahendi tegemisest, ei või osa võtta asja teiskordsest läbivaatamisest. Sellest järgneb, et kohtunik Mokijenkol, kelle eesistumisel tehti hiljem tühistatud määrus asja täiendavaks uurimiseks andmise kohta, ei olnud õigust osa võtta asja teiskordsest läbivaatamisest. Kuna seega otsus käesolevas asjas tehti mitteseaduslikus kohtukoosseisus, kuulub see VNFSV KrPK § 415 p. 1. põhjal tingimata tühistamisele.

Asjas on tehtud veel üks jäme protsessuaalne viga. Nagu nähtub kohtuistungi protokollist ja kohtuotsusest asjas, eemaldatai kohtualune istungisaalist ja asja arutati tagaselja kohtualuse keeldumise pärast anda kohtus seletusi. Vastavalt VNFSV KrPK §-le 259 võib kohtualust kohtusaaalist eemaldada ainult juhul, kui ta rikub kohtuistungi korda või kui ta ei allu eesistuja korraldustele. Kuid kohtualuse keeldumine seletuste andmisest ei lange KrPK § 259 tunnuste alla, kuna seletuste andmine on kohtualuse õigus, aga mitte kohustus, ja see oleneb ainult tema soovist, nagu see eriti ilmneb VNFSV KrPK §-st 282. Kohtualuselt, kes keeldus seletuste andmisest, ei või seepärast ära võtta õigust osa võtta kohtuistungist, eriti osa võtta tunnistajate ja teiste kohtualuste ülekuulamisest, esitada taotlusi kohtule jne. Asja tagaselja arutamine kohtualuse seletuste andmisest keeldumise motiivil on ka VNFSV KrPK § 265 rikkumine, kuna see paragrahv sisaldab asja tagaselja läbivaatamise võimaluste ammutama loetelu, mille hulgas pole tähendatud kohtualuse seletuste andmisest keeldumist. Seepärast oli Kolkova asja tagaselja läbivaatamine süüaluse kaitseõiguse jäme rikkumine, kõnelemata VNFSV KrPK § 259, 282 ja 265 eeskirjade rikkumisest, mistõttu neil põhjustel ei saa otsust jätta jõusse.

5. Kohtuotsust ei või jõusse jätta, kui asjas on jäänud selgitamata asjaolud, millel on oluline tähtsus kohtualuse süü või süütuse küsimuse lahendamisel.

K r u k o v s k i a s i. Pleenumi 19. oktoobri 1944. a. määrus.

Valge-Vene NSV Pružanski rajooni 1. jsk. rahvakohtu 25. oktoobri 1940. a. otsusega, mis on jäetud jõusse Bresti oblastikohtu 12. novembri 1940. a. määrusega, mõisteti konkurentsi alusel Valge-Vene NSV KrK § 196-1 ja 204 p. „a“ järgi vabadusekaotusele seitsmeks aastaks õigustekaotuseta

ühes 3828 rbl. sissenõudmisega Loomade Varumise Keskuse (Zagotskot). Pružanski Peakontori kasuks selle kontori endine juhataja Krukovski.

Krukovski tunnistati süüdi selles, et ta ei seadnud sisse normaalset töökorda baasis, mille tagajärjel tekkis 5305 kg suurune lihasaaduste puudujääk 50 909 rbl. väärtuses, et ta seadusvastaselt sai endale ja andis baasi juhatajale töötasuna 2263 rbl., omastas 6396 rbl., ei kontrollinud baasi töötajate tööd ega organiseerinud baasis karja nõutavat toitlustamist, mille tagajärjel hukkus 54 mitmesugust looma. Peale selle inkrimineeriti Krukovskile, et ta laskis tekkida kadu sigade kaalus, millega tekitas kahju 17 958 rbl. summas, ja ei kindlustanud liha nõutavat hoidmist, mille tagajärjel riknes 92 kg rasva ja 556 kg liha.

Valge-Vene NSV Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi 31. mai 1941. a. määrusega tühistati selles asjas rahva-kohtu otsus ja oblastikohtu määrus ning asi anti puuduliku uurimise motiividel uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist. Määruses on tähendatud, et uurimisorganid ei ole selgitanud, kes on konkreetset süüdi karja hukkumises ja kaalu kaotamises, et asjas pole toime pandud raamatupidamise ekspertiisi ja seega pole kontrollitud dokumente, mida Krukovski esitas aruandele summade kohta, ja et pole tuvastatud, kelle poolt on ületatud konventsionaalsed hinnad loomade kokktoostul.

Valge-Vene NSV Ülemkohtu määrus jäi täitmisele pööramata, kuna Krukovski toimik läks sõjaolude tõttu kaotsi. Seoses sellega ja arvestades, et Ülemkohtu määrus on õige, kuid seda ei saa täita sõjaolude tõttu, et Krukovski on juba pikemat aega vahi all ja tema edaspidine vahi all pidamine pole otstarbekohane, esitas NSVL Prokurör NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumile protesti, milles pidas vajalikuks asi lõpetada Valge-Vene NSV KrK § 12 põhjal.

Läbi vaadanud protesti 20. mail 1944. a., tegi NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegium määruse, milles tähendas, et Valge-Vene NSV Ülemkohtu määrus on sisuliselt õige, kuid kuulub tühistamisele, kuna seda määrust ei saa sõjaolude tõttu täita, mispärast Krukovski edasine vahi all pidamine pole otstarbekohane. Seda silmas pidades määras Kolleegium Valge-Vene NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja, jättes kohtuotsus jõusse, vähendada Krukovski karistust kolme aasta

kaheksa kuu vabadusekaotuseni ja selle aja ärakandmisel ta vahi alt vabastada.

Kolleegiumi määrus ei või jõusse jääda, kuna see sisaldab sügava seesmise vastuolu. Tunnistades õigeks Valge-Vene Ülemkohtu määruse, millega oli kohtuotsus tunnistatud ekslikuks kui tehtud mitteküllaldaselt uuritud andmete põhjal, pidas Kolleegium siiski võimalikuks otseses vastuolus tema enda poolt tunnistatud asjaoludega jätta jõusse süüdimõistev kohtuotsus. Süüdimõistva kohtuotsuse võib teha ainult süüdistuse tõendatuse korral. Seega tunnistas Kolleegium ühes ja samas määrukses Krukovski süüdistuse nii tõendatuks kui ka mittetõendatuks.

Oma määrusega rikkus Kolleegium süüaluse õigust kaitseks, rakendades nõukogude protsessiõigusele tundmata põhimõtet, mille järgi süüküsimuse lahendamiseks oluliste asjaolude ühel või teisel põhjusel uurimise võimatus on aluseks süüdimõistva kohtuotsuse jõussejätmiseks. Selline seisukoht on vastuolus Valge-Vene NSV KrPK §-ga 413 ja 414, mille järgi puudulikult teostatud uurimine, kus jäid selgitamata asjaolud, mille väljaselgitamine pidi paratamata mõjuma kohtuotsusele, on otsuse tühistamise põhjuseks.

Silmas pidades eeltoodut ja arvesse võttes, et nii sõjaaja tingimuste kui ka sündmuste ammususe tõttu pole asja täiendav uurimine võimalik, asja kohta kogutud andmed aga väga olulistel põhjustel, mis on tähendatud Valge-Vene NSV Ülemkohtu määrukses, pole küllaldaselt selleks, et lugeda Krukovski süüdistatavaks, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Pružanski rajooni 1. jsk. rahvakohtu 25. oktoobri 1940. a. otsus, Bresti oblastikohtu 12. novembri 1940. a. määrus, Valge-Vene NSV Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegiumi 31. mai 1941. a. määrus ja NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegiumi 20. mai 1944. a. määrus Krukovski asjas tühistada ja menetlus tema suhtes süüdistuse tõendamata tõttu lõpetada.

NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. Analoogiat kohaldatakse ainult juhul, kui inkrimineeritavat tegu pole kriminaalkoodeksi vastavas paragrahvis otseselt ette nähtud.

Azimovi asi. Süüdi mõistetud Irkutski oblastikohtu poolt VNFSV KrK § 16, 59³ järgi. 29. juuli 1944. a. määrus.

Azimov, sünd. 1926. a., tunnistati süüdi selles, et tema, olles mittekaines olekus kinos „Hudožestvennoi“, tülitas tütarlapsi, käitus lärmikalt kinosaaalis ja astus jalale Kapustinile, viimase protesti puhul aga haaras noa ja püüdis sellega lüüa Kapustinit rinda; Kapustin hoidus löögi eest kõrvale ja nuga riivas palitu varrukat, kuid Azimov jooksis Kapustini juurde ja lõi teda noaga selga, tekitades raske kehavigastuse.

Azimovi süü on tuvastatud. Kuid tema käitumine kvalifitseeriti mitteõigesti VNFSV KrK § 16, 59³ järgi. Tema käitumist, mis väljendus huligaansetes tegudes ja Kapustinile raske kehavigastuse tekitamises, tuleb kvalifitseerida VNFSV KrK § 74 lg. 2. ja § 142 lg. I. järgi.

Seepärast Kohtukolleegium määras:

Azimovi poolt toime pandud kuritegu VNFSV KrK §-lt 16, 59³ ümber kvalifitseerida §-le 74 lg. 2. ja §-le 142 lg. I. ja määrata talle karistuseks konkurentsi alusel viis aastat vabadusekaotust ilma õigustekaotuseta.

2. Avalik vargus eeldab võõra vara avalikku ebaseaduslikku äravõtmist selle vara seadusliku valdaja tahte vastu.

Lihhonini asi. Süüdi mõistetud Voroneži oblasti Budjonnõi rajooni rahvakohtu poolt VNFSV KrK § 165 järgi. 1. juuli 1944. a. määrus.

Kohus tunnistas Lihhonini süüdi selles, et tema ajal, mii rajoon oli okupeeritud sakslaste poolt, pani toime avaliku varguse kod. Mamanova juures, viies ära tema õuelt lamba.

Toimikust nähtub, et mingisuguseid avaliku varguse tunnuseid Lihhonini tegudes ei leidu, kuna kahjukannatanu lamba äraviimise vastu ei vaieldud ja nõustus sellega, et edaspidi tasub Lihhonin talle lamba väärtuse viljas. Okupatsiooniajal ta Lihhoninilt vilja ei küsinud, kuna kartis, et sakslased temalt

vilja ära võtavad. Pärast rajooni vabastamist sai ta vilja Lihhoninilt kätte.

Eeltoodud põhjustel Kriminaalasjade Kohtukolleegium määras:

Rahvakohtu otsus Lihhonini asjas tühistada ja asja menetlus VNFSV KrPK § 4 p. 5 alusel lõpetada.

3. 7. augusti 1932. a. seadus eeldab kas otsest riigivara riisumist või seesugust kuritegelikku käitumist, mis töö kaasa sellise vara seadusvastase saamise. Seadusvastaselt saadud dokument, mis tõendab maksu tasumist, kuigi see on tegelikult tasumata, ei vabasta maksumaksjat maksu tasumisest.

Tšatšina ja Petrova asi. Süüdi mõistetud Baškiiri ANSV Ülemkohtu poolt 7. augusti 1932. a. seaduse järgi. VNFSV Ülemkohtu poolt Petrova kuritegu ümber kvalifitseeritud VNFSV KrK § 109 järgi. 6. mai 1944. a. määrus.

Petroval, kes töötas arvestajana Varumise Rahvakomissariaadi Ufa rajooni voliniku kontoris, oli juurdepääsemisvõimevus kviitungeile riigile liha andmise kohta ja ta andis rea fiktiivkviitungeid oma kaastöötajale agent Tšatšinale, kes omakorda andis need isikuile, kes olid kohustatud riigile liha andma, saades neilt tasu rahas ja toiduaineis. Kohus leidis, et sel teel oli kviitungeid välja antud 359 kg liha kohta, mille väärtus oli turuhindade järgi 114590 rbl., missuguse summa määras neilt solidaarsel vastutusel sisse nõuda. Peale selle tegi Petrova fiktiivse sissekande, nagu oleks maksukohuslane Tšatšina riigile tasunud 40 kg liha ja 100 muna.

VNFSV Ülemkohus, kvalifitseerides Petrova kuriteo VNFSV KrK § 109 järgi, leidis, et viimane ei võtnud osa Tšatšina kuritegudest ja et tema süü seisneb ainult selles, et ta koostas enneaegselt kviitungid, mis tõendavad liha äraandmist ühe või teise maksukohuslase poolt, samuti et ta seadusvastaselt kandis sisse fiktiivsed andmed produktide riigile andmise kohta Tšatšina poolt.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Tšatšina ei pannud otseselt toime sotsialistliku omandi riisumist. Tšatšina poolt toimepandud teenistusliku seisundi kuritarvitamine ei toonud samuti kaasa mingisuguste riigile kuuluvate rahasummade või muu vara seadusvastast saamist.

Neil asjaoludel tuleb tunnistada, et Tšatšina suhtes on aluseta kohaldatud 7. augusti 1932. a. seadust, mis eeldab kas riiklike vahendite vahetut riisumist või süüaluse selliseid kuri-

tegelikke tegusid, mis töid kaasa nende vahendite seadusvastase saamise suurel määral.

Tšatšina teod, mis väljendusid selles, et tema, kasutades oma teenistuslikku seisundit, pani toime kuritegelikke tegusid, tuleb kvalifitseerida VNFSV KrK § 109 järgi.

Samuti tuleb tunnistada, et kohus otsustas alusetult sisse nõuda süüdimõistetult 114 590 rbl., milline summa vastab liha väärtusele, mille kohta olid välja antud fiktiivsed kviitungid. Fiktiivsete kviitungite väljaandmine, olenemata sellest, kas Tšatšina seejuures viis eksitusse liha andmise kohuslasi või tegutsesid viimased teadlikult, teades, et Tšatšina poolt välja antud kviitungid on fiktiivsed, ei vabastanud liha andmise kohuslasi riigile liha andmisest, kuna väljaantud kviitungite kuritegelik iseloom on kohtu poolt tuvastatud. Seepärast tuleb tunnistada, et kuna kviitungite saajad pole vabanenud liha andmise kohustusest ja riigil on õigus neilt sisse nõuda see maksuliik, pole riik käesoleval juhul kannatanud Tšatšina ja Petrova tegude läbi mingisugust kahju. Seepärast on viimaseilt 114 590 rbl. sissenõudmine alusetu. Küsimus võib tekkida ainult selle kohta, et juhul, kui riik nõuab liha andmise kohuslastelt sisse nõutava liha koguse, võivad viimased omalt poolt esitada hagi Tšatšina ja Petrova vastu kviitungite üleandmisel Tšatšina poolt ebaseaduslikult saadud raha ja produktide tagastamise pärast.

Seepärast Kriminaal-asjade Kohtukollegium määras:

Baškiiri ANSV Ülemkohtu otsus ja VNFSV Ülemkohtu määrus Tšatšina osas muuta, tema kuritegu kvalifitseerida VNFSV KrK § 109 järgi ja määrata talle karistuseks 4 aastat vabadusekaotust ilma õigustekaotuseta, arvesse võttes ära kantud aega; kustuda otsusest sissenõudmine tsiviilhagi järgi ja samuti vara konfiskeerimine Tšatšina ja Petrova suhtes.

4. Süüaluse juures temale mittekuuluvate asjade avastamine võib olla aluseks süüdistusele riisumises ainult juhul, kui asjas on tuvastatud, et süüalune on need asjad ebaseaduslikult omanamise sihil ära võtnud.

Štšekoldina asi. Süüdi mõistetud Baškiiri ANSV Sterlitimaki rajooni 5. jsk. rahvakohtu poolt VNFSV KrK § 162 p. „d“ järgi. 19. juuli 1944. a. määrus.

Štšekoldina tunnistati süüdi selles, et tema, töötades kolhoosi „Novõi putj“ põllundusbrigaadi brigadiirina, riisus kolhoosis

159 kg rukist, mis jäi üle külvist. Süüdimõistetud end süüdi ei tunnistanud ja seletas, et külvajad Degterova ja Mordvina tõid põllult seemnerukki ülejäägid ja andsid temale üle. Tema omakorda võttis selle rukki vastu ja viis kolhoosi lattu, kuid ei saanud ära anda laohoidja Ussovi äraoleku tõttu. Oodanud Ussovit 1½ tundi, oli ta sunnitud rukki viima enda juurde koju ja esikusse jätma. Järgmisel päeval saatis ta kolhoosnikud tööle ja, kuna tal oli tarvis kotte tomatite kogumiseks, puistas ta rukki kottidest kirstu ja viis kotid ära, pärast seda aga korraldati tema juures kolhoosi ja külanõukogu esimehe poolt läbiotsimine ja mainitud rukis võeti ära.

Neid Štšekoldina seletusi kinnitavad kaebuse puhul esitatud Ussovi teatis ja tunnistaja Mordvinova seletused.

Selliseil asjaoludel ei saa Štšekoldina süüdistust lugeda tõendatuks.

Seepärast NSVL Ülemkohtu Kriminaalrajade Kohtukollegium määras:

Sterlitamaki rajooni 5. jsk. rahvakohtu otsus ja Baškiiri ANSV Ülemkohtu määrus Štšekoldina suhtes tühistada ja asjamenetlus süüdistuse tõendamata tõttu kriminaalkorras lõpetada.

5. Süüdküsimuse lahendamisel peab kohus arvestama asjaolusid, mis takistasid süüalust sooritada tegusid, mille mittetäitmist temale inkrimineeritakse.

Tšernovi asi. Süüdi mõistetud Voroneži oblasti Hrenovski rajooni rahvakohtu poolt VNFSV KrK § 111 järgi. 15. juuli 1944. a. määrus.

Tšernov tunnistati süüdi selles, et tema, töötades Hrenovski rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatajana, võimaldas oma lohakuse tõttu rukki puudujäägi tekkimise 4633 kg ulatuses.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Tšernov, saanud rajooni tarbijate kooperatiivilt volituse käsundi alusel Keskeraviljasalve Hrenovski punktist rukki saamiseks, leppis Keskeraviljasalve laohoidjaga kokku, et viimane annab rukki välja rajooni tarbijate kooperatiivide liidu pagarile tema (Tšernovi) äraolekul. Rukki võttis vastu pagaritöökoja ekspediitor Lukjanova, kes äkki evakueerus ja lahkus teadmata aadressil, jätmata mingisuguseid dokumente vastuvõetud rukki koguse kohta. Varsti sõitis ära ka pagaritöökoja juhataja Tulissov. Kui Tulissov reevakueerus, siis avastus vastuvõetud rukki koguse

kontrollimisel vahe pagaritöökoja ja Keskeraviljasalve andmete vahel 4633 kg suuruses.

Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu revisjonikomisjoni akti järgi kanti 2700 kg rukist Tšernovi ja 1933 kg Tulissovi arvele. Tšernov ja Tulissov katsid täielikult puudujäägi. Hiljem tuvastas ekspert, et Tulissovil ei olnud puudujääki ja et kogu puudujääk tuleb kanda Tšernovi arvele. Lahendades Tšernovi süüküsimust, kohus ei võtnud arvesse evakuatsioonieelset olukorda, milles toimus vilja vastuvõtt. See olukord tingis selle, et ekspediitor Lukjanova äkki evakueerus, jõudmata Tšernoviga arveid õien-dada tema poolt vastuvõetud rukki koguse kohta, Tšernovi tähelepanu oli aga nõrgenenud selle operatsiooni suhtes.

Arvestades ülaltähendatud olukorda, ei saa neil asjaoludel süüdistada Tšernovi lohakuses. Seepärast Kohtukolleegium mää-ras:

Hrenovski rajooni rahvakohtu otsus ja Voroneži oblastikohtu määrus Tšernovi suhtes tühistada ja asja menetlus VNFSV KrPK § 4 p. 5 alusel kriminaalkorras lõpetada.

6. Kohus peab eriti kriitiliselt suhtuma ühe kohtualuse sele-tustesse, mis koormavad teist kohtualust, neil juhtudel, kui on põhjusi oletada, et need seletused on antud selleks, et vähendada enda kuriteo raskust või varjata selle jälgi.

Pankova ja Gvozdevade asi. Süüdi mõistetud Tškalovi oblastikohtu poolt 7. augusti 1932. a. seaduse järgi. 26. aprilli 1944. a. määrus.

Pankova, A. Gvozdeva ja M. Gvozdeva tunnistati süüdi selles, et nad eelneval kokkuleppel samas asjas süüdimõistetud A. Kljujeva, K. Kljujeva, Zihhareva ja teistega riisusid 1943. a. juulis kolhoosi laost 36 tsentnerit 48 kg vilja — nisu ja hirssi. Kohtu kinnituse järgi moodustasid kõik riisumise osalised kaks ise-seisvat gruppi, millest ühte kuulusid ema ja tütar Gvozdevad, Pankova jt., kuna teine grupp koosnes teistest selles asjas süüdimõistetuist.

Oblastikohtu otsus ja VNFSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele ja asja menetlus lõpetamisele järgmistel põhjustel:

Nagu nähtub toimikus leiduvaist materjalidest, mõni päev pärast vilja riisumist grupi poolt, kuhu kuulusid A. ja E. Kljujevad, teatas E. Kljujeva vend Leonid Kljujev miilitsale, et Gvozdevad, Pankova ja Frantseva riisusid nisu. Selle alusel korraldati Gvozdevade majas läbiotsimine, kusjuures leiti 23

tsentnerit vilja. Gvozdevade juurest leitud vilja peab süüdistus nende poolt kolhoosist riisutuks.

A. Kljujeva, kes on riisumise algataja, seletas, et aidast vilja võttes teinud ta seda mitte riisumise sihil, vaid selleks, et paljastada vargaid. Kuid riisutud vilja tõi ta siiski enda juurde koju ja kuni tema juures korraldatud läbiotsimiseni, mis toimus 5 päeva pärast vilja riisumist, ei teatanud Kljujeva ise vilja riisumisest miilitsaorganitele. A. Zihhareva poolt kohtus antud seletustest nähtub, et A. Kljujeva tõmbas kuriteosse kaasa oma nõo E. Kljujeva ja selle venna L. Kljujevi, kes elasid A. Kljujeva majas. L. Kljujev keeldus kuriteost osavõtust, kuna tal oli jalg haige, kuid E. Kljujeva võttis vilja riisumisest osa. E. Kljujeva kinnitas, et tema pani kuriteo toime A. Kljujeva mõjutusel.

Gvozdeva ja Pankova kogu eeluurimise ja kohtuliku uurimise kestel eitasid kategooriliselt oma süüd vilja riisumises.

Gvozdevad seletasid, et nende juurest leitud vili on saadud kolhoosis töötasuna, eriti M. Gvozdeva poolt, kes on stahhaanovlane ja on stahhaanovlaste kongressist osavõtja. Tema sai töötasuna kolhoosist palju vilja, mis tekitas kadedust A. Kljujevas ja, kuna Gvozdevade maja on kolhoosi aida ligidal, rõõnavad Kljujevad neid, Gvozdevasid, et sellega uurimisorganite ja kohtu tähelepanu kõrvale juhtida kuritegudelt, mida panid toime Kljujevad. Kolhoosi „Krasnaja zvezda“ õiendiga on tõendatud, et Gvozdevade perekond on 1942. a. saanud kolhoosist oma tööpäevade arvel üle 25 tsentneri vilja. Sama kolhoosi teise õiendiga tõendatakse, et M. Gvozdeva töötas 1942. a. kolhoosis 635 tööpäeva. Toimikus pole andmeid, mis näitaksid, et kolhoosi laos on sellise viljakoguse puudujääk, nagu leiti läbiotsimisel Gvozdevade majast. Pankova juures aga läbiotsimist üldse ei teostatud.

Nagu nähtub tunnistaja L. Kljujevi esimesest seletusest eeluurimisel, kes avaldas SiseRK organitele vilja riisumise faktist, ei julgenud ta õigeaegselt paljastada kurjategijaid, kartes, et selle tagajärjel võivad kannatada tema sugulased.

Kljujevi seletused asjaolude kohta, mille puhul sai talle teatavaks kolhoosi vilja riisumise fakt ja mis on antud eeluurimisel esimesel ülekuulamisel ja tema järgnevatel ülekuulamistel, on vasturääkivad. Kuid kõigis neis vasturääkivais seletustes kirjeldab Kljujev end ainult kui kuriteo paljastajat, kuna ülal-tähendatud süüaluse Zihharova tunnistustega tuvastub, et A. Kljujeva pani L. Kljujevile ette võtta osa kuriteost enne selle toimepanemist. Kõigist tähendatud andmeist ja asjaoludest

võib teha järelduse, et Kljujevid, kartes nende kuriteo paljastamist, otsustasid teatada kuriteost, etendades varastegrupi poolt toimepandud kuriteo paljastajate osa, ja kiskusid asjasse Gvozdevad ja Pankova, kellel oli õiendada isiklikke vahekordi Kljujevate ja Frantsevaga.

Sellisel asjaoludel ei olnud kohtul alust süüdimõistva otsuse tegemiseks. Seepärast Kohtukollegium määras:

Tškalovi oblastikohtu otsus ja VNFSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asja menetlus Pankova, A. Gvozdeva ja M. Gvozdeva suhtes neile esitatud süüdistuse tõendamatus tõttu kriminaal-korras lõpetada.

7. Kohtuotsus ei või jõusse jääda, kui asjas on andmeid kolmandate, asjasse mitte-kaasatõmmatud isikute osavõtu kohta kuriteost ja viimaste osa selgitamine võib mõjuda asjas süüdimõistetute süü või süüastme küsimuse lahendamisele.

Zironkini, Hofmanni jt. asi. Süüdi mõistetud Baškiiri ANSV Ülemkohtu poolt 7. augusti 1932. a. seaduse ja VNFSV KrK § 109 järgi. 14. juuni 1944. a. määrus.

Süüdimõistetud töötasid 1942—1943. a. Ehitusmontaazi Eriüksuse TVO-s, TVO tehnilise varustamise kontoris ja linnalähedases majandis: Hofmann — tehnilise varustuse kontori ülemana ja 24. augustist kuni 26. septembrini 1942. a. koha-kaasluse alusel TVO ülemana, Motsenko — veebruarist kuni oktoobrini 1942. a. tehnilise varustamise kontori ülema asetäitjana ja oktoobrist 1942 kuni aprillini 1943. a. TVO ülema asetäitjana, Kapustjanõi — TVO ülemana, Zironkin — linnalähedase majandi direktorina, Medvedev — linnalähedase majandi vanema raamatupidajana.

Kohus tunnistas nad süüdi Ehitusmontaazi Eriüksuse töölis-tele määratud toiduainete ja tööstuskaupade kuritegelikus mahasahkerdamises, mis väljendus selles, et nad müüsid neid kaupu laost sedelite või nimekirjade järgi ilma toiduainete-kaartideta kõrvalistele isikutele, kel polnud midagi tegu ehitusega; andsid ehituse juhtivale koosseisule toiduaineid välja üle vastavate kategooriate varustamiseks kehtestatud normide. Kasutades oma teenistuslikku seisundit nad tõmbasid kuritarvitustele kaasa neile teenistuslikult alluvad isikud — asjas süüdimõistetud laojuhatajad Kotljari, Kotškovi, Judini ja agendid Jevsjukovi ja Gudõmenko, kelle kaastegevusel varjasid kuritegeliku toiduainete

ja tööstuskaupade mahasahkerdamise fakte mitmesuguste fiktiivsete dokumentidega ja nende kaupade väljamõeldud sööklaile ja väljamõeldud isikuile väljakirjutamisega.

Toimikus leiduvate materjalidega on tuvastatud, et normeeritud toiduainete ja defitsiitsete tööstuskaupade väljaandmine laost sedelite või nimekirjade järgi vastavaist normidest kinni pidamata ja ilma kaartideta, mõnikord isegi tasuta, esines väga laialdaselt Ehitusmontaaži Eriüksuse varustusorganeis. Sedelid tulid harilikult Ehitusmontaaži Eriüksuse ülemalt Kutšerenkolt ja tema asetäitjalt Tregubovilt. TVO ülem, tema asetäitja, tehnilise varustuse kontori ülem ja linnalähedase majandi direktor koos laohoidjatega täitsid nõudmised sedelite järgi, andsid välja nõutavad toiduained ja real juhtudel varjasid seadusvastast toiduainete ja tööstuskaupade väljaandmist fiktiivsete dokumentide koostamisega. Ehitusmontaaži Eriüksuse juhtide kõrval kirjutasid sedeleid toiduainete ja tööstuskaupade väljaandmiseks ka süüdimõistetud Hofmann, Motsenko, Kapustjanõi ja Žironkin. Paljudel juhtudel jagati saadud defitsiitsed toiduained ja tööstuskaubad Ehitusmontaaži Eriüksuse juhtide korraldusel kitsa isikute ringi vahel, kusjuures neid toiduaineid ja tööstuskaupu laos ei märgitud sissetulnuna, et mitte esile kutsuda asja avalikkusele teatavaks saamist ja teiste tarbijate rahulolematust.

Kõik need faktid kajastusid õigesti kohtuotsuse üldises kirjeldavas osas. Kuid isikute ringi kindlakstegemisel, kes on vastutavad nende ebaseaduslike tegude eest, läheb kohtuotsus lahku eeluurimise ja kohtuliku uurimise materjalidest, samuti järeldest, millelele jõudis Riigikontrolli RK, kes uuris Ehitusmontaaži Eriüksuse varustamistegevust.

NSVL Riigikontrolli RK käskkirjas tähendatakse ja toimikus leiduvais materjalides on andmeid selle kohta, et toiduainete ja tööstuskaupade mahasahkerdamine toimus Ehitusmontaaži Eriüksuse ülema Kutšerenko ja tema asetäitja Tregubovi poolt ja samal ajal süüdimõistetute Hofmanni, Kapustjanõi, Motsenko ja Žironkini poolt, kes toimisid peamiselt Kutšerenko ja Tregubovi korraldusel ja nõudmisel. Kohtuotsuses ei mainita üldse Ehitusmontaaži Eriüksuse juhatust. Ei Kutšerenko ega Tregubov pole võetud vastutusele. Süüdimõistetute taotlus saata asi täiendavale uurimisele peasüüdlaste vastutuselevõtmiseks lükati Ülemkohtu poolt motiveerimata tagasi. Selle tagajärjel on süüdimõistetute tõeline osa, samuti kogu asja pilt kõige jämedamal kujul moonutatud. Hofmann, Kapustjanõi jt. muutusid

Kutšerenko ja Tregubovi ebaseaduslike korralduste täitjaist ainukesteks ja peasüüdlasteks.

Iga süüdimõistetud süü konkretiseerimisel on kohtu poolt tehtud samuti tõsiseid vigu, mis seisnevad selles, et kohtuotsus ei põhjene mitte kohtuliku uurimise materjalidel, vaid peamiselt süüdistuskokkuvõttel. Näiteks Hofmannile inkrimineeritakse toiduainete, tööstuskaupade ja ehitusmaterjalide mahasahkerdamine üle 400 tuhande rubla eest. Hofmann end süüdi ei tunnistanud, tähendades, et toiduaineid ja tööstuskaupu andis ta välja ilma kaartideta Kutšerenko sedelite ja korralduste alusel. Süüdistust aga kolhoosides ehitusmaterjalide vastu vahetatud sea, õli, liha ja jahu omastamises nimetas Hofmann rõõnaks Gudõmenko poolt. Neid seletusi kinnitavad Riigikontrolli RK kontrolöride järeldused, tunnistajate Fainsteini ja Simonovi seletused ja Gudõmenko tunnistus kohtus, kes eitas oma eeluurimisel antud seletusi ja avaldas, et ta rõõnas Hofmanni. Peaallikaks, millel põhjenevad kõik Hofmanni toiduainete ja tööstuskaupade mahasahkerdamises süüdistamise episoodid, on ülalmainitud tunnistaja Fainsteini poolt tehtud arvestus. Sellesse arvestusse on koondatud kõik toiduainete ja tööstuskaupade saamise juhud, ilma et neid oleks sissetulekuna näidatud, ja kõik toiduainete ja tööstuskaupade seadusvastase väljaandmise juhud, samuti nende väärtus turu- ja kommerts-hindade järgi. Selle arvestuse kohta seletas Fainstein kohtus, et ta pole tutvunud uurimise dokumentide ja materjalidega (mis on võetud tema arvestuse aluseks), ja uurija ülesandel tegi ainult matemaatilise arvestuse. Põhjendada neid arvestusi ta ei saa ja arvab, et teda ei või pidada ei eksperdiks ega revidendiks. Selliseil tingimustel ei saa Fainsteini poolt koostatud arvestust, mis tehtud eeluurimise käigus ajal, kui sellesse arvestusse võetud episoodide kohta toimus veel uurimine, pidada süüdistuse täieväärtslikuks tõenduseks. Mis puutub aga episoodidesse endisse, siis jäid need, välja arvatud mõned, kohtus kontrollimata.

Sama, ainult vähemas ulatuses, käib ka Motsenko, Kapustjanõi, Zironkini ja Jevsjukovi kohta. Medvedevi osas, kes töötas raamatupidajana linnalähedases majandis, ühendas kohus teadmata põhjustel süüdistuse Zironkini ja Jevsjukovi süüdistusega, jättes tähendamata, missuguse kuriteo Medvedev ise toime pani. Gudõmenko kohta pole kohus üldse tähendanud, milles ta tema süüdi tunnistas.

Kotljari ja Kotškovi süü ei kutsu esile kahtlusi. Laojuhatajaina andsid nad ladudest ebaseaduslikult välja toiduaineid

ja tööstuskaupu sedelite järgi ja mõnedel juhtudel varjasid oma ebaseaduslikke tegusid fiktiivsete dokumentide koostamisega. Nende süü tuvastamisel on tähtsusetu küsimus, kes need sedelid kirjutas. Kuid mõlemale karistusmäära valikul pole arvestatud nende isikut ja alluvusseisundit. Kohus ise tunnustas, et nad tõmmati neisse kuritegudesse oma juhatajate poolt.

Pidades Hofmanni jt. suhtes asja mitte küllaldaselt uurituks, Kohtukolleegium määras:

Vähendada Kotljari ja Kõtskovi karistust kummalegi vabadusekaotusele kolmeks aastaks ilma õigustekaotuseta, arvesse võttes ärakantud aega.

Baškiiri ANSV Ülemkohtu otsus ja VNFSV Ülemkohtu määrus Hofmanni, Žironkini, Motsenko, Jevsjukovi, Medvedevi, Kapustjanõi ja Gudõmenko suhtes tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist, ning vastutusele võtta Kutšerenko ja Tregubov.

8. Tunnistaja ei või kohtus esineda tsiviilhageja esindajana.

Agafonnikovi asi. Süüdi mõistetud Ieki rajooni rahvakohtu poolt VNFSV KrK § 79^a järgi. 24. mai 1944. a. määrus.

Ieki rajoonihaigla töötaja Agafonnikov tunnistati süüdi selles, et ta oli kuritegelikult hooletu, mille tagajärjel muutus kõlbmatuks tööhärg, kes oli antud temale heinte veoks. Härja ülevaatusel veterinaararsti poolt tehti kindlaks, et härga oli tugevasti pekstud ja selle tagajärjel oldi sunnitud teda 6 päeva pärast tapma. Looma lahkamisega tehti kindlaks, et härja tapmine oli vältimatu, temale tekitatud traumaatiliste vigastuste tõttu.

Kohtuotsus tsiviilhagi osas ei või jõusse jääda põhjusel, et hagi vaadati rahvakohtu poolt läbi VNFSV KrPK § 269 rikkumisega, kuna tsiviilhageja esindajat kohtusse ei ilmunud. Kohtuistungil toetas hagi tunnistaja Braiman tema ülekuulamise ajal tunnistajana. VNFSV KrPK § 56 järgi ei või tunnistaja olla tsiviilhageja esindajaks. Tsiviilhagi läbivaatamisel selle suuruse kindlaksmääramise osas tuleb juhendada NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määrusest, mille kohaselt süüdlaselt karja hukkamises nõutakse sisse kolmekordne varumishind.

Eeltoodud põhjustel Kriminaalajade Kohtukolleegium määras:

Ileki rajooni rahvakohtu otsus ja Tškalovi oblastikohtu määrus Agafonnikovi suhtes tsiviilhagi osas tühistada, jättes hagejale õiguse esitada hagi tsiviilkorras.

NSVL Ülemkohtu Tsiviilajade Kohtukolleegiumi määrused.

1. Kohtul ei ole õigust meelevaldselt määrata rahatrahvi suurst riiklike kohuslike põllumajandussaaduste andamite tähtjaks mittetäitmise eest.

Määrus nr. 729 — 1943. a. Varumise RK rajoonivolniku hagi D. Z. Nurikova vastu.

Tškalovi oblasti Zijantšurini rajooni rahvakohus 5. veebruaril 1943. a., läbi vaadanud Varumise RK rajoonivolniku hagiavalduse Nurikova vastu kohuslike põllumajandussaaduste andamite mittetäitmise pärast, otsustas määrata maksuvõlgnikule 3000 rbl. rahatrahvi ja temalt sisse nõuda andmata jäänud saaduste — 10 kg liha, 337 l piima, 100 muna, 379 kg kartulite, 150 kg villa ja 2,5 naha — turuhinna 22410 rbl.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tühistas Kohtukolleegium mainitud otsuse järgmistel põhjustel:

NSVL RKN 24. novembri 1942. a. määruse § 3 järgi saadab Varumise RK rajoonivolnik enne asja kohtusse andmist maksuvõlgnikule kirjaliku hoiatuse, et kui 10 päeva jooksul ei ole maksuvõlga tasutud, antakse asi rahvakohtusse.

Nurikovale saadetud hoiatuses maksuvõla tasumise kohta on märgitud ainult maksuvõlg kartulite alal 339 kg (aga mitte 379 kg), kuna Varumise RK volniku teatises on peale 349 kg kartulite märgitud maksuvõlana: piima 387 l, liha 10 kg, mune 100 tk., villa 150 kg, nahku 2,5 tk., mille tasumise kohta pole aga maksuvõlgnikule hoiatust saadetud.

Kuna tähendatud maksuvõla kohta pole maksuvõlgnikule hoiatust saadetud, siis ei olnud kohtul õigust asja menetlusse võtta.

Kohus määras meelevaldselt rahatrahvi 3000 rbl., kuna ülalmainitud määruse § 1 järgi juhul, kui kolhoosi talundid, ainuisiklikud majapidamised ja üksikute kodanike majapidamised ei täida tähtjaks põllumajandussaaduste müümise kohustust

riigile, määrab rahvakohus maksuvõlgnikule rahatrahvi andmata saaduste kuni kahekordses väärtuses, arvestades turuhinna järgi. Andmata jäetud saaduste väärtus on aga turuhindade järgi, nagu nähtub Varumise RK rajoonivolniku õiendist, 19 410 rbl.

Kohus mõistis välja andmata jäetud saaduste turuhinna, kuna aga NSVL RKN 24. novembri 1942. a. määruse § 1 p. 2 järgi ja ülalmainitud määruse kohaldamise korra kohta antud juhendi, mis on kinnitatud NSVL RKN poolt 24. novembril 1942. a., § 6 järgi võib andmata jäetud saaduste turuhinda välja mõista ainult juhul, kui Varumise RK organid tuvastavad, et on võimatu maksuvõlga sisse nõuda natuuras, kusjuures see peab olema tähendatud Varumise RK voliniku poolt rahvakohtusse esitatud avalduses.

1940.—1941. a. eest andmata jäetud andamite väärtuse sissenõudmise küsimuse lahendamisel peab kohus juhenduma NSVL Kohtu RK 17. mai 1943. a. instruksioonist nr. 1-23.

Eltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegium 31. juuli 1943. a. istungil määras:

Rahvakohtu otsus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus.

2. Asjade lahendamisel TsK § 409 põhjal tuleb silmas pidada kahju tekitaja vastutuse alused.

Määrus nr. 771 — 1943. a. S. A. Aleksanjan'i hagiis Tbilisi arsenal'i vastu.

S. A. Aleksanjan esitas hagi Tbilisi arsenal'i vastu, milles palus kohut Gruusia NSV TsK § 409 alusel välja mõista kahjutasu tema ja tema alaealise poja Gurgeni kasuks seoses tema mehe, lapse isa, surmaga, mis tekkis õnnetusjuhtumi tagajärjel tootluses. Üheaegselt esitas sotsiaalkindlustuse-osakond arsenal'i vastu regressi korras hagi Gruusia NSV TsK § 413 korras:

Gruusia NSV Ülemkohus 10. novembri 1942. a. otsusega rahuldab mõlemad hagiid.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtukolleegium, et otsus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Hageja surnud mees Amajak Aleksanjan töötas Tbilisi arsenalis töölisena. 31. oktoobril 1941. a. leidis aset värvate kokkuvarisemine, misjuures Aleksanjan muljuti surnuks. See oligi aluseks hagi esitamisele käesolevas asjas. Eitamata

õnnetusjuhtumi fakti, vaidleb kostja hagi vastu, toetudes sellele, et õnnetusjuhtum toimus maa-alal, kus Gruusia NSV Kohaliku Tööstuse RK trusti „Sakkaromõsl'i“ poolt teostati ehitust hanke korras ja ehituseobjekt võeti arsenalil poolt vastu alles 9,5 kuud pärast õnnetusjuhtumit, mistõttu õigeks kostjaks asjas pole mitte arsenal, vaid trust kui hankevõtja.

Kostja väitel, mis on kinnitatud tõenditega, et õnnetusjuhtum Amajak Aleksanjaniga leidis aset ehitusel, mida teostas hanke korras trust „Sakkaromõsl“, on asja kohta oluline tähtsus, kuna kummagi organisatsiooni vastutuse alused on erinevad: kui Aleksanjani hukkimine leidis aset ehitusel ega ole seoses hukkunu poolt oma ülesannete täitmisega töölepingu järgi, mis on sõlmitud arsenaliga, siis tuleb õigeks kostjaks asjas tunnistada ehitustrust ja asi kuulub lahendamisele Gruusia NSV TsK § 404 järgi. Kui aga Aleksanjan hukkus oma kohustuste täitmisel töölepingu järgi arsenaliga, kes on tema kindlustaja, tuleb asjas kohaldada TsK § 413 ja arsenalile võidakse panna vastutus ainult juhul, kui tuvastatakse, et Aleksanjani surm oli tööandja kuritegeliku teo või tegevusetuse tagajärg.

Samuti on sel asjaolul oluline tähtsus ka sotsiaalkindlustuse-osakonna poolt regressi korras esitatud hagi lahendamisel, sest esimesel juhul tuleb asi lahendada Gruusia NSV TsK § 414, teisel juhul aga Gruusia NSV TsK § 413 alusel.

Kuna S. A. Aleksanjani hagi oli esitatud kahjutasu nõudmise pärast ülalpidaja surma puhul, siis peab kohus Gruusia NSV TsK § 409 põhjal kontrollima, kas hageja ja tema poeg olid hukkunu ülalpidamisel ja kas neil pole muid elatusvahendeid. Kui kohus tuvastab, et hagejal ja tema pojalt on õigus kahjutasule, peab kohus määrama eraldi hageja ja tema poja osa nende surnud mehe ja isa töötasust ja sellest lähtudes välja mõistma kahjutasu, maha arvates sellest summad, mis saadakse pensioniga kindlustamise korras.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 31. juuli 1943. a. istungil määras:

Kõik asja kohta tehtud lahendid tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus.

3. Palgalise varaline vastutus Töökoodeksi § 83 ja 83¹ järgi piirdub neis paragrahvides sätitud piiridega.

Määrus nr. 843 — 1943. a. tehase „Krasnõi Proletari“ hagi V. I. Šuvajeva vastu.

Kohtuotsusega 5. novembrist 1942. a. mõisteti V. I. Šuvajeva omavolilise töölt puudumise eest kuueks kuuks paranduslikele töödele. 1943. a. detsembris esitas tehas „Krasnõi Proletari“ tema vastu hagi 76 rbl. 96 kop. sissenõudmise pärast Šuvajeva omavolilise töölt puudumise läbi esilekutsutud tööpingi seismisega tehasele tekitatud kahju tasumiseks.

Sterlitamaki linna 3. jsk. rahvakohus määras 3. veebruaril 1943. a. Šuvajevalt välja mõista tehase kasuks 32 rbl.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtukollegium, et otsus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Vastavalt NSVL KTK ja RKN 12. juuni 1929. a. määruse (LSKK nr. 42, art. 367) §-le 1 kannavad töölised ja teenistujad varalist vastutust tööandja ees kahju eest, mis tekitatud tööandjale teenistuskohuste täitmisel juhul, kui rikutakse, hävitatakse või kaotatakse materjale või valmistooteid, samuti tööriistu ja muud vara, välja arvatud töölisele või teenistujale kasutamiseks väljaantud vara (töörietus, tööriistad, mõõtevahendid jms.). Need üldsätted on töötaja vastutuse aluseks nii neil juhtudel, kui materjale, valmistooteid ja vara rikuti, hävitati või kaotati hooletuse tagajärjel tööl, kui ka sisekorra eeskirjade rikkumise tagajärjel (Töökoodeksi § 83).

Töötaja vastutuse tingimused on ette nähtud ka Töökoodeksi §-is 83¹ ja see vasutus erineb mitte tekitatud kahju iseloomu, vaid ainelise vastutuse ulatuse poolest. Töökoodeksi § 83 alusel ei või töötajalt välja mõista üle ühe kolmandiku tema tariifijärgsest palgast, Töökoodeksi § 83¹ järgi aga võidakse töötajat kohustada tasuda tema poolt tööandjale tekitatud kahju täies ulatuses.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et hageja ei saanud kahju kostja tegude tõttu, mis oleksid seisnenud materjalide, valmistoodete või muu tehase vara rikkumises, hävitamises või kaotamises, ja tema nõudmine välja mõista kahju tööpingi seismise eest on sisuliselt saamatajäänud kasu nõudmine selle toodangu väärtuse ulatuses, mida kostja oleks võinud tehasele anda, kui ta poleks omavoliliselt töölt puudunud.

Kuna ülalmainitud NSVL KTK ja RKN 12. juuni 1929. a. määrus näeb ette võimaluse töötajalt sisse nõuda ainult otsesest

kahju ja seejuures ainult tööandjale kuuluvate materjalide, toodete, töövahendite ja muu vara rikkumise, hävitamise või kaotamise korral, pole põhjendatud tehase nõudmine kahju väljamõistmise pärast Šuvajevalt tema omavolilise töölt puudumise eest ja kohtul polnud alust seda rahuldada.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtu-kolleegium 9. septembri 1943. a. istungil määras:

Sterlitamaki linna 3. jsk. rahvakohtu 3. veebruari 1943. a. otsus tühistada ja tehase „Krasnõi Proletari“ hagi Šuvajevalt 76 rbl. 96 kop. sissenõudmise pärast jätta rahuldamata.

4. Seaduslike kitsenduste puudumisel on omanik õigustatud oma vara tagasi nõudma igalt kolmandalt isikult.

Määrus nr. 732 — 1943. a. E. P. Fomotškina hagi asjade arestist vabastamise pärast.

1942. a. võeti kriminaalvastutusele 7. augusti 1932. a. seaduse järgi rajooni toidukaubastu direktor Aizin ja tema asetäitja magasinini alal Trofimova.

Seoses nende isikute vastutuselevõtmisega toimetati läbiotsimine Fomotškina juures, kelle korteris oli Aizin kaasüürnikuna sisse registreeritud. Läbiotsimisel Fomotškina juures võeti ära 6500 rbl. raha, 10 ennerevolutsiooniaegset kuldmünti 50 rbl. väärtuses, ennerevolutsiooniaegset hõberaha 19 rbl. 80 kop., nõukogude hõberaha 33 rbl. ja asju — kaks paari kuldkõrvarõngaid, kolm kuldsõrmust, 15 tükki pesuseepi ja 5 tükki tualettseepi.

26. juunil 1942. a. esitas Fomotškina hagi temalt äravõetud väärtuste temale tagasiandmise pärast.

Moskva linna Krasnopresnenski rajooni 1. jsk. rahvakohus rahaldas 21. juulil 1942. a. Fomotškina hagi ja määras Fomotškinale tagastada temalt äravõetud väärtused, välja arvatud ennerevolutsiooniaegsed kuld- ja hõbemündid.

Prokuröri kassatsiooniprotesti põhjal tühistas Moskva linnakohus rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Asja uuesti läbivaatamisel 10.—13. oktoobril 1942. a. jättis Krasnopresnenski rajooni 2. jsk. rahvakohus Fomotškina hagi rahuldamata. Moskva linnakohus jättis selle otsuse 10. novembril 1942. a. jõusse.

NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal tunnistas Kohtu-

kolleegium, et rahvakohtu 10.—13. oktoobri 1942. a. otsus ja Moskva linnakohtu 10. novembri 1942. a. määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Fomotškina juures toimetatud läbiotsimisel äravõetud kuld- asjade — kõrvarõngaste ja sõrmuste kohta, samuti seebi kohta pole tribunali otsuses midagi öeldud. Kuna need asjad pole süüdimõistetuilt konfiskeeritud ja Fomotškina omandiõiguse vastu neile asjadele keegi ei vaidle — polnud kohtul mingit alust jätta Fomotškina hagi nende tagasisaamise pärast rahuldamata.

Põhjendamatuks tuleb tunnistada otsus ka Fomotškinale temalt läbiotsimisel äravõetud raha tagasiandmisest keeldumise osas. Jättes hagi selles osas rahuldamata, lähtus kohus sellest, et selle raha said süüdimõistetud oma kuritarvituste tagajärjel magasinis ja andsid Fomotškinale hoivule. Kuid seda motiivi ei kinnita toimikus leiduvad materjalid. Kohtuotsus tuvastas süüdimõistetutel aineliste väärtuste puudujäägi 2936 rbl. 63 kop. suuruses. Magasini väärtuste omastamist või kuritarvitusi, millest süüdimõistetud oleksid ammutanud endile ainelist kasu, süüdimõistetuile ei inkrimineeritud. Seega kohtu järeldus, et Aizin ja Trofimov olid seadusvastaselt omandanud 6500 rbl. raha ja peitnud selle Fomotškina juures, on ainult kohtu oletus, mida ei kinnita toimikus leiduvad tõendid.

Samuti pole asjas tuvastatud Fomotškina juures läbiotsimisel leitud kuld- ja hõbemüntide kuuluvus Aizinile ja Trofimovale.

Kuna pole tõendatud vaidluse all olevate väärtuste kuuluvus Aizinile ja Trofimovale, siis on asjas tähtsusetud kõik kohtu arutlused selle kohta, kas Fomotškinale võis olla selline rahasumma (6500 rbl.) või sellised asjad nagu kolm kuldsõrmust ja kaks paari kuldkõrvarõngaid; kuna nende asjade ja raha äravõtmine läbiotsimisel Fomotškina juures ei toimunud mitte selle tõttu, et see vara oli peremehetu (TsK § 68), vaid neil motiividel, et Aizin ja Trofimova olid omandanud selle kuritegelikul teel.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 31. juuli 1943. a. istungil määras:

Moskva linna Krasnopresnenski rajooni I. jsk. rahvakohtu 21. juuli 1942. a. otsus jätta jõusse ja kõik hilisemad kohtuotsused ja -määrused tühistada.

5. Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkmise või riisumise läbi tekitatud kahjud määratakse kindlaks vastavalt NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määrusele „Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkmises või riisumises süüdi olevate isikute ainelisest vastutusest“.

Määrus nr. 76 — 1944. a. kolhoosi „Obštši Trud“ hakis V. J. Suškovi vastu.

Dolbanski rajooni rahvakohus, arutanud 25. märtsil 1943. a. kolhoosi „Obštši Trud“ hagi Suškovi vastu 55 000 rbl. sissenõudmise pärast 111 lamba eest, kes läksid kaduma kolhoosi karja evakueerimisel, otsustas Suškovilt sisse nõuda 6 jäära ja ühe lehma natuuras ja 42 500 rbl. rahas. Kassatsiooninstitantsi määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Kohtukolleegium leiab, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotletakse rahvakohtu otsuse ja kassatsiooninstitantsi määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Ei prokurör ega kolhoos ei esitanud Suškovi vastu hagi kolhoosi omandiõiguse tunnustamise pärast lehmale ja kuuele lambale, kes olid Suškovi juures, ja nende üleandmise pärast kolhoosile kui omanikule. Vastavalt hageja haginõudlustele tuli kohtul tuvastada, kas kostja tekitas hagejale kahju, selle kahju ulatus ja seejärel mõista kostjalt välja hageja kahjude katteks vastav rahasumma. Selle asemel muutis kohus omavoliliselt vaidluse eset ja täiesti alusetult otsustas kostjalt sisse nõuda lehma ja lambad, ilma et keegi oleks vaielnud selle vastu, et omandiõigus neile loomadele kuulub kostjale.

Kostja poolt tasumisele kuuluva kahju suuruse määras kohus kaotsiläinud lammaste väärtuse kohta hageja poolt esitatud ja mitte millegagi kinnitatud andmete alusel. Kuid vastavalt NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määrusele „Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkmises või riisumises süüdi olevate isikute ainelisest vastutusest“ kahjud, mis tekkinud suurte sarvloomade, sigade, lammaste ja kitsede hukkmisest üksikute isikute süül, tuleb määrata karja kolmekordses väärtuses kõrgeimate sisseostuhindade järgi, tõukarja hukkmisel aga — tõuloomade hindade järgi.

Asja uuesti läbivaatamisel tuleb kohtul juhendada ülalmainitud NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määrusest.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 4. märtsi 1944. a. istungil määras:

Dolbanski rajooni rahvakohtu 25. märtsi 1943. a. otsus ja kassatsiooninstantantsi 28. aprilli 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus prokuröri osavõtul.

6. Kolmandate isikute hagid vara arestist vabastamise pärast lahendatakse tsiviilkohtu korras.

Määrus nr. 70 — 1944. a. Sandõreva hagis vara arestist vabastamise pärast.

Sandõreva esitas hagi temale kuuluvate asjade ja raha arestist vabastamise pärast, mis on seoses tema mehe A. I. Torgulovi kriminaalvastutusele võtmisega 7. augusti 1932. a. sea-duse järgi üles kirjutatud.

Astrahani linna Stalini rajooni 1. jsk. rahvakohus otsustas 10. apr. 1943. a. määrusega TsPK § 113 korras peatada asja menetlus kuni kohtuotsuse tegemiseni Sandõreva mehe suhtes.

Astrahani ringkonnakohtu tsiiviilasjade kohtukollegium 20. aprillil 1943. a. tühistas rahvakohtu määruse ja lõpetas asja menetluse motiivil, et kolmandate isikute omandiõiguse küsimust varale, millele on pandud arest tsiviilhagi või tulevase konfiskeerimise tagamiseks, ei lahendada hagikorras, vaid kriminaalasja arutava kohtu poolt kohtuotsuse tegemisel.

Kohtukollegium leiab, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest Astrahani ringkonnakohtu määruse tühistamise pärast kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Kolmandate isikute hagid seoses kriminaalasjaga tsiviilhagi või konfiskeerimise kindlustamiseks üleskirjutatud vara arestist vabastamise pärast kujutavad endast vaidlust omandiõiguse kohta ja need tuleb kohtul läbi vaadata tsiviilkohtu korras. Kui vara arestimine toimub tsiviilhageja nõuete rahuldamiseks kriminaalasjas, siis esitatakse kolmanda isiku hagi organisatsiooni või isiku vastu, kes esitas tsiviilhagi. Kui varale on arest pandud kohtuotsuse järgi süüdimõistetud vara konfiskeerimiseks, esitatakse kolmanda isiku hagi selle organi-satsiooni vastu, kellele antakse üle konfiskeeritav vara.

Kuna kohtuotsust kriminaalasjas, millega seoses vara arestiti, ei olnud tehtud, oli kohus õigustatud VNFSV TsPK § 113 alusel peatama vara arestist vabastamise asja läbivaatamise kuni kriminaalasja lahendamiseni.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 25. veebruaril 1944. a. istungil määras:

Astrahani ringkonnakohtu tsiiviilasjade kohtukollegiumi 20. aprillil 1943. a. määrus tühistada ja Astrahani linna Stalini rajooni 1. jsk. rahvakohtu 10. aprillil 1943. a. määrus jösse jätta.

7. Vastavalt Riigikaitse Komitee 30. mai 1944. a. määrusele on teaduslikel töötajail, kellele on seatud korras omistatud teaduslik kraad või kutse, eelisõigus tagasi saada elamispiinda, kus nad elasid enne evakueerimist.

Määrus nr. 611 — 1944. a. majavalitsuse nr. 34 hagis M. G. Serebrennikovi vastu.

Moskva linna Nõukogude rajooni majavalitsus nr. 34 esitas hagi Serebrennikovi vastu, taotlede teda tunnustada õiguse kaotanuks 17,15 m² suurusele toale Hertzeni tän. nr. 26/2 kort. 2 põhjustel, et ta ei teatanud majavalitsusele oma ärasõidust Moskvast ega tasunud korteriüüri.

Serebrennikov esitas rahvakohtusse vastuhagi Nõukogude rajooni elamutevalitsuse ja V. M. Lipsoni vastu väljatõstmise pärast.

Asja arutati kohtus mitmel korral. Moskva linna Nõukogude rajooni 2. jsk. rahvakohus 16. märtsil 1944. a. otsusega jättis majavalitsuse hagi rahuldamata ja tunnistas, et Serebrennikov pole kaotanud õigust elamispiinnale, mis tal oli enne evakueerimist Moskvast, ja määras Lipsoni Serebrennikovi toast välja tõsta. Moskva linnakohtu kohtukollegium jättis 7. aprillil 1944. a. määrusega rahvakohtu otsuse jösse.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium lükkas 10. mail 1944. a. tagasi NSVL prokuröri protesti, milles taotleti rahvakohtu poolt asjas täiendava otsuse tegemist, mis oleks kohustanud rajooni elamutevalitsust muretsema Lipsonile teist elamiskõlvulist ruumi.

Kohtukollegium tunnistas, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotleti rahvakohtu otsuse, Moskva linnakohtu ja VNFSV Ülemkohtu määruste tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Lipson paigutati Serebrennikovi elamispiinnale majast, mis vaenlase õhujõudude rünnaku tagajärjel hävines. Asja uuesti läbivaatamisel tuleb kohtul kontrollida Lipsoni väidet, et tema paigutati ümber

purunenud majast, kuna Moskva Linna Täitevkomitee 2. juuni 1944. a. määruse järgi, mis on antud Riigikaitse Komitee 30. mai 1944. a. määruse alusel, kodanikud, kes on Moskva Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee ja rajooni täitevkomiteede poolt ümber paigutatud hävinenud majadest kuni 30. maini 1944. a., ei kuulu nende kasutuses olevaist ruumidest väljatõstmisele, ja kodanikele, kes pöörduvad tagasi Moskvasse, muretsetakse teine elamispiind.

Peale selle tuleb asjas kontrollida seda, kas maja, kus elas Lipson, on praegusel ajal tema valdaja poolt taastatud. Kui see asjaolu leiab kinnitust ja tuvastatakse, et maja on tõesti taastatud tema endise valdaja poolt ja sealhulgas on taastatud elamispiind, kus elas enne Lipson, tuleb kohtul kaaluda Lipsonile tema endise elamispiinna tagasiandmise küsimust.

Asja lahendamisel tuleb kohtul arvesse võtta, et Serebrennikov on Moskva automehaanikainstituudi dotsent ja mainitud Moskva linna Täitevkomitee määruse p. 5 märkuse alusel on temal Lipsoniga võrreldes eelisõigus vaidluse all olevale pinnale. Seepärast peab kohus nõudma Serebrennikovilt dokumentide esitamist, mis kinnitavad, et temale on omistatud dotsendi teaduslik kutse vastavalt NSVL RKN 10. oktoobri 1937. a. (LSKK nr: 21, art. 83) ja 26. aprilli 1938. a. (LMKK nr. 21, art. 134) määrusele.

Eeltoodud põhjustel Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 27. oktoobri 1944. a. istungil määras:

Moskva linna Nõukogude rajooni 2. jsk. rahvakohtu 16. märtsi 1944. a. otsus, Moskva linnakohtu 7. aprilli 1944. a. määrus ja VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 10. mai 1944. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Moskva linnakohtusse esimese kohtuastmena prokuröri osavõtul.

8. TsPK § 182 korras kohtuotsuse täitmise edasilükkamine on erakordne abinõu, mida kohtus võib kohaldada ainult äärmistel juhtudel.

Määrus nr. 632 — 1944. a. K. I. Anufrijevi hagis I. S. Izotovitši vastu.

29. mail 1944. a. annulleeris Moskva linna Moskvoretski rajooni 1. jsk. rahvakohus Moskvoretski rajooni elamutevalitsuse 28. detsembri 1941. a. ajutise korralduse Anufrijevile kuuluva elamispiinnale majutamise kohta ja määras sellelt välja tõsta Izotovitši kõigi temaga koos elavate isikutega, andes selle elamispiinna Anufrijevi korraldusse; ühtlasi kohustas rahvakohus

Moskvoretski rajooni elamutevalitsust muretsema Izotovitšile kuu aja jooksul uue elamiskõlvulise elamispinna.

14. juunil 1944. a. jättis Moskva linnakohus rahvakohtu otsuse jõusse.

Kohtuotsuses tähendatud ajaks rajooni elamutevalitsus uut elamispinna ei muretse ja 3. juulil 1944. a. Moskvoretski rajooni 1. jsk. rahvakohus pikendas Izotovitšile korterist väljatõstmise tähtaega kuni 3. augustini 1944. a.

25. augustil 1944. a. pikendas rahvakohus uuesti Izotovitši väljatõstmise tähtaega kuni 10. oktoobrini 1944. a. tingimusel, et kui temale selleks ajaks pole elamispinna muretsetud, tuleb Izotovitš Anufrijevi elamispinnaalt välja tõsta.

15. sept. 1944. a. pikendas rahvakohus veel kord Izotovitši väljatõstmise tähtaega kuni 10. oktoobrini 1944. a. tingimusel,

Kohtukolleegium, vaadanud asja läbi NSVL Ülemkohtu Esimhe protesti põhjal, leidis, et rahvakohtu 15. septembri 1944. a. määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

TsPK § 182 korras lubatav kohtuotsuse täitmise tähtaja pikendamine on erandlik abinõu ja seepärast tuleb kohtul seda kohaldada ainult äärmistel juhtudel, kui kostjate suhtes on kujunenud rasked asjaolud, mis takistavad kohtuotsuse täitmist.

Rajooni elamutevalitsuse poolt Izotovitšile teise ruumi mitte-muretsemist ei saa käsitada käesoleval juhul asjaoluna, mis raskendab kohtuotsuse täitmist, kuna ei kohtuorganid ega Izotovitš ei ole astunud mingisuguseid samme kohtuotsuse sunni- viisiliseks täitmiseks rajooni elamutevalitsuse suhtes.

Kohtuotsuse täitmise süstemaatiline edasilükkamine kohtu poolt enam kui 4 kuu kestel kõigutab kohtuotsuse jõudu ja võtab Anufrijevilt võimaluse realiseerida oma õigusi, mis on kinnituse leidnud kohtuotsuses.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtukolleegium 6. novembri 1944. a. istungil määras:

Moskva linna Moskvoretski rajooni 1. jsk. rahvakohtu 15. septembri 1944. a. määrus Izotovitši väljatõstmise tähtaja pikendamise kohta tühistada ja asi tagastada rahvakohtule täitmiseks.

9. APEK § 15 kohaldamisel võib kohus endisele abikaasale elatise välja mõista mitte pikemaks tähtajaks kui üks aasta, arvates abielu lõppemise momendist.

Määrus nr. 434 — 1944. a. L. I. S. hagi S. V. S. vastu.

Krasnojarski linna Kaganovitši rajooni I. jaoskonna rahvakohus, läbi vaadanud L. I. S. hagi S. V. S. vastu elatise pärast, kohustas 14. jaanuaril 1943. a. kostjat maksma tema endisele naisele 300 rbl. kuus kuni tervenemiseni.

Kohtukolleegium, läbi vaadanud asja NSVL Ülemkohtu Esi-mehe protesti põhjal, leidis, et rahvakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvatest materjalidest nähtub, et hageja kui kostja endine naine esitas kostja vastu hagi elatise maksmise pärast haiguse tõttu.

Hageja tähendab, et tema haigestus tuberkuloosi, millesse nakatus mehelt, mispärast ka viimane on kohustatud teda abistama, vaatamata abielu lahutamisele. Kohus rahuldab hageja haginõuded. Kuid rahvakohtu otsus pole õige ja kohus ei ole tähendanud, millise seaduse alusel ta hageja hagi rahuldab.

Kui kohus pidas silmas Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi § 15, siis, nagu teada, annab see paragrahv õiguse abikaasale nõuda ülalpidamist teiselt abikaasalt tunnuste olemasolul, mis on tähendatud selles paragrahvis, ainult ühe aasta kestel, arvates abielu lõppemise momendist, aga mitte kuni tervenemiseni, nagu seda otsustas rahvakohus.

Kui aga käesoleva asja lahendamisel kohus juhendus TsK §-ist 403, siis ka sel juhul tegi kohus põhjendamata otsuse, kuna ta ei tuvastanud, et kostja tahtlikult või ettevaatamatult, s. o. süüliselt nakatas hageja tuberkuloosi. Kostja esitas kohtule rea arstitõendeid, mis tõendavad, et mitu aastat enne abielu lahutamist hagejaga ta polnud enam batsillikandja haige ja järelikult on täiesti võimalik, et hageja haigestus mitte seoses abielus olemisega kostjaga.

Käesolevas asjas TsK § 403 kohaldamiseks tuleb tuvastada kausaalne seos kostja tervisliku seisundi ja hageja invaliidsuse vahel, kuna ainult sel juhul võib kõnelda hageja endise mehe vastutusest. Seepärast, et kindlaks teha, et hageja haigestus tuberkuloosi nakatumise teel oma mehelt, kostjalt käesolevas asjas, tuleb toime panna kohtumeditiiniline ekspertiis. Toetudes kohtumeditiinilise ekspertiisi arvamusele peabki kohus tegema vastava otsuse hagi rahuldamise või selle tagasilükkamise kohta.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 31. juuli 1944. a. istungil määras: rahvakohtu otsus tühistada ja asi anda uueks sisuliseks läbivaatamiseks Krasnojarski kraikohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

10. Vanemate olemasolul võib lapsendamine toimuda ainult nende nõusolekul. Vanemal on õigus nõuda ebaseaduslikult lapsendatud lapse neile tagasiandmist.

Määrus nr. 596 — 1944. a. F. K. Makarenko hagi A. V. Nedoborovi vastu.

Makarenko esitas rahvakohtus hagi Nedoborovi vastu oma poja Vitali, sünd. 1938. a., tagasisaamise pärast, kelle Nedoborov võttis laste varjupaigast ja lapsendas ilma vanemate nõusolekuta.

Stalinabadi linna Raudtee rajooni 1. jsk. rahvakohus otsustas 12. juunil 1943. a. lapse Nedoborovilt ära võtta ja anda Makarenkole kasvatada. Stalinabadi oblastikohtu kohtukolleegium tühistas 25. juuni 1943. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Asja uuesti läbivaatamisel Stalinabadi linna Raudtee rajooni 2. jsk. rahvakohus jättis 16. augusti 1943. a. otsusega Makarenko hagi lapse tagasisaamise pärast rahuldamata hagi enneaegsuse tõttu.

Kohtukolleegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotleti rahvakohtu 12. juuni 1943. a. otsuse, mille järgi hagi rahuldati, jõusse jätmist ja kõigi järgnevate kohtuotsuste ja -määruste tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel.

Toimikus leiduvate materjalidega on tuvastatud, et M. V. Petrovi poeg esimesest abielust Vitali paigutati 1942. a. novembris ajutiselt laste varjupaika, kuna tema isa oli Punaarmee ja võõrasema Makarenko oli mobiliseeritud põllumajanduslikele töödele. Varjupaigast anti laps kasvatada Nedoborovile ja lapsendati viimase poolt ilma vanemate nõusolekuta.

Toimikule lisandatud, ÜK(b)P Tadžikistani KK sekretäri nimele antud avaldusest nähtub, et lapse isa Petrov vaidleb kategooriliselt oma poja Vitali Nedoborovite juurde jätmise vastu ja peab vajalikuks anda ta kasvatada oma teisele naisele Makarenkole, kes on sõitmas kodumaale Ukrainasse.

Lapsendamine oli toimunud ebaseaduslikult ja tühistati Stalinabadi linna rahvaridusosakonna juures asuva hooldamise ja lapsendamise komisjoni 8. aprilli 1943. a. otsusega.

Neil asjaoludel ei või rahvakohtu otsus lapse Nedoborovite kasvatada jätmise kohta jõusse jääda.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 27. oktoobri 1944. a. istungil määras:

Stalinabadi linna Raudtee rajooni 1. jsk. rahvakohtu 12. juuni 1943. a. otsus jõusse jätta, Stalinabadi oblastikohtu 25. juuni 1943. a. määrus ja Stalinabadi linna Raudtee rajooni 2. jsk. rahvakohtu 16. augusti 1943. a. otsus tühistada.

11. Kodanike vahel sõlmitud hoiulepinguil põhjenevate hagide lahendamisel juhendub kohus TsK §-dest 130—151.

§ 1. Määrus nr. 543 — 1944. a. M. S. Šašina hagi M. G. Lomovtsevi vastu.

Seoses temale antud ruumi remondiga asus Šašina ajutiselt Lomovtsevite korterisse. Pärast remondi lõpetamist kolis Šašina sealt ära ja võttis kaasa oma asjad, jättes maha ainult sumadani, mis Lomovtsevite seletuse järgi varastati. Sel alusel esitas Šašina rahvakohtus hagi Lomovtsevitelt 31 000 rbl. sisse nõudmise pärast tema poolt hoiule antud sumadani väärtuse tasuks.

Tšardžou linna 1. jsk. rahvakohus otsustas 6. novembril 1943. a. Lomovtsevitelt Šašina kasuks 28 000 rbl. sisse nõuda kaotsiläinud asjade eest, 1860 rbl. riigilõivu ja 200 rbl. esindaja tasuks. Tšardžou oblastikohtu kohtukollegium tühistas 22. novembri 1943. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks motiividel, et on vajalik kontrollida, millised asjad on riisunud ja kui suur on nende väärtus.

Turkmeeni NSV Ülemkohtu Kohtukollegium tühistas 11. märtsi 1944. a. määrusega oblastikohtu määruse ja jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

Asja arutanud NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, leidis Kohtukollegium, et otsus ja määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel.

Turkmeeni NSV Ülemkohtu Kohtukollegium motiveeris oma määrust ainult sellega, et kuna asjad olid antud hoiule, on õige kohustada kostjaid tasuda nende väärtus. Seejuures Kollegium märkis, et isegi kui oleks tuvastatud asjade vargus, siis seegi asjaolu poleks võinud olla aluseks Lomovtsevite vabastamiseks vastutusest neile hoiule antud ja kaotsiläinud asjade eest. Tšardžou oblastikohtu määruse tühistamisel ei käsitletud kollegium oblastikohtu tähendust selle kohta, et on

vaja kontrollida haginõude suurust, mis oligi rahvakohtu otsuse tühistamise põhjuseks.

Turkmeeni NSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi määrus osas, mis räägib Lomovtsevite tingimusteta vastutusest hagejale kuuluvate asjade puutumatus eest, ei ole õige. Hoiuleping, nagu iga teinegi leping, peab olema, kooskõlas Tsiviilkoodeksi normidega (VNFSV TsK § 130 ja 136), sõlmitud poolte vastastikusel kokkuleppel ja vormistatud nõutaval kujul.

Toimikus ei leidu andmeid selle kohta, et hageja oleks andnud oma asjad kostjaile hoiule. Hageja pole esitanud tõendeid selle kohta, et poolte vahel on sõlmitud asjade kohta hoiuleping. Fakt, et Lomovtsevid lubasid jätta sumadani oma korterisse, pole tõenduseks selle kohta, et nad võtsid asjad oma hoiule.

Neil tingimustel võib panna Lomovtsevitele ainelise vastutuse ainult TsK § 59 korras, juhul kui avastatakse nende juures hageja vara, või TsK § 403 järgi, kui on andmeid, et kahju on tekkinud nende süül.

Peale selle tuleb märkida, et antud asja vaatas läbi Turkmeeni NSV Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium, ilma et oleks protesti esitatud, kuigi määruks on tähendatud, et asi on läbi vaadatud Turkmeeni NSV Ülemkohtu esimehe protesti põhjal. Sellega on rikutud NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 66 ja 51.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 21. septembri 1944. a. istungil määras: rahvakohtu 6. novembri 1943. a. otsus, Tšardžou oblastikohtu 22. novembri 1943 määrus ja Turkmeeni NSV Ülemkohtu 11. märtsi 1944. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Tšardžou oblastikohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

§ 2. Määrus nr. 379 — 1944. a. S. Gevandjani hagi V. Galstjani vastu

Erevani linna Molotovi rajooni 3. jsk. rahvakohus 15. märtsil 1944. a., läbi vaadanud Gevandjani hagi Galstjani vastu 6100 rbl. sissenõudmise pärast, rahuldab Gevandjani hagi 4450 rbl. suuruses. Armeenia NSV Ülemkohtu Kohtukollegium jättis 28. märtsil 1944. a. rahvakohtu otsuse jõusse.

Asja läbi vaadanud NSVL Prokuröri protesti põhjal, leidis Kohtukollegium, et otsus ja määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et hageja andis kostjale oma asjad hoiule seoses ajutise ärasõiduga Erevanist.

Kuna kostja ei tagastanud kõiki hoiule antud asju, algatas Gevandjan hagi tagastamata asjade väärtuse sissenõudmise pärast.

Poolte vahel tekkinud tsiviilvahekorrad tulenevad hoiulepingust.

Kuigi Tsiviilkoodeks ei näe ette hoiulepingut, kuid tegelikus elus esineb see lepinguliik sageli ja, nagu iga teistki lepingut, sätivad seda TsK üldosa selle osa paragrahvid, mis käsitlevad lepinguist tulenevaid kohustusi (TsK § 130—151).

Seepärast pidi kohus käesoleva asja arutamisel juhenduma TsK §-dest 130—151, s. t. selgitama, kas poolte vahel oli sõlmitud hoiuleping, millistel tingimustel, kas kostjale anti üle hageja poolt nõutavad asjad, nende väärtuse jms.

Kohus ei selgitanud kõiki neid asjaolusid. Ülekuulatud tunnistajad samuti ei andnud nendele küsimustele kindlat vastust ja seetõttu pole hagi rahuldamine millegagi põhjendatud, ei aluse ega suuruse osas.

Asja uuesti läbivaatamisel tuleb kohtul täiendada kohtulikku uurimist selles ülalmainitud puuduste kõrvaldamisega ja, juhendudes TsK §-dest 130, 136, lahendada asi sisuliselt.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 20. juuli 1944. a. istungil määras: kõik otsused ja määrused tühistada ja asi anda uueks sisuliseks läbivaatamiseks samasse rahvakohtusse teises koosseisus prokuröri osavõtul.

§ 3. Määrus nr. 575 — 1944. a. E. K. Kulebjaškina hagi E. S. Trofimova vastu.

1943. a. oktoobris pöördus Kulebjaškina rahvakohtusse haviga Trofimovalt 39 000 rbl. sissenõudmise pärast asjade eest, mis olid antud viimase kätte hoiule ja jäid hagejale tagastamata.

Bakuu linna Lenini rajooni 3. jsk. rahvakohus 11. aprilli 1944. a. otsusega lükkas Kulebjaškina hagi tagasi põhjustel, et kostja ei võtnud hagejalt asju hoida mitte hoiulepingu, vaid heanaaberlike suhete alusel ja et asjade tagastamine osutus võimatuks nende varastamise tõttu kostja korterist.

Azerbaidžani NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium 24. aprilli 1944. a. määrusega tühistas rahvakohtu 11. aprilli 1944. a. otsuse ja määras sisse nõuda hageja kasuks asjad, mis tema avalduses tähendatud, või nende väärtuse 39 000 rbl. suuruses summas.

Läbi vaadanud NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, milles taotletakse määruse tühistamist, Kohtukolleegium leidis, et

rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel.

Kohtuotsusega 11. aprillist 1944. a. on tuvastatud, et 1943. a. juunis andis Kulebjaškina oma ajutise ärasõidu puhul Bakuust oma naabrile Trofimovale viimase korteris hoiule mõned kantavad riidesemed. Kostja pole väielnud ei asjade temale hoiuleandmise fakti, ei nende loetelu ega arvu vastu ja vaidles hagi vastu ainult seepärast, et asjad temalt varastati.

Mainitud asjaolude puhul ei olnud kohtul alust järeldada, et kostja ei võtnud asju vastu lepingu alusel ja et seepärast ei tarvitse ta vastutada nende kaotsimineku eest.

Vara ühelt isikult teisele hoidmise ülendamisel tuleb poolte õiguslikke vahekordi kvalifitseerida kui hoiulepingust tulenevaid, olenemata sellest, milliseil asjaoludel vara hoiule anti ja kas hoidmine on tasuline või tasuta.

Hoidja vastutuse määramisel temale usaldatud asjade puutumata eest peab kohus, teissuguse kokkuleppe puudumisel poolte vahel, lähtuma sellest hoolikuse astmest, mida hoidja harilikult osutab vastavil asjaoludel oma samasugusele varale.

Kuna kostja, väieldes hagi vastu, osutas vargusele tema korterist, oleks pidanud kohus seda asjaolu kontrollima ja kindlaks tegema, kas kostja ilmutas vajalikku hoolt hageja asjade nõutava hoidmise eest.

Ei või õigeks tunnistada Azerbaidžani NSV Ülemkohtu väidet, et Kulebjaškina hagi on põhjendatud ja kuulub rahuldamisele sellel alusel, et Azerbaidžani NSV TsK § 59 põhjal on omanikul õigus nõuda oma vara võõrast seadusvastasest valdusest ja et Azerbaidžani NSV TsK § 448 järgi teise varale kahju tekitanu on kohustatud hüvitama tekitatud kahju, mispärast ka nende paragrahvide mõtte järgi peab kostja kandma varanduslikku vastutust Kulebjaškina ees.

Tähendatud põhiste ebaõigsus seisneb järgmises: toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, ja see on kindlaks tehtud ka kohtuotsusega, et oma asju, mis olid antud hoiule kostjale, hageja sealt ei leidnud ja seepärast mingisugust tegelikku asjade seadusvastast valdust pole tuvastatud, järelikult ei olnud alust kohaldada asjas TsK § 59. Ebaõigelt kohaldas Azerbaidžani NSV Ülemkohus ka TsK § 448, pealegi veel koos TsK § 59, kuna Azerbaidžani NSV TsK § 448 näeb ette mittelepingulist vastutust tekitatud kahju eest.

Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus pole õige ka seepärast, et Kulebjaškina avaldust asjade väärtuse kohta esimese astme kohus ei kontrollinud ja küsimus vastutuse ulatuse kohta

jäi kaalumata. Tunnistades rahvakohtu otsuse ebaõigeaks, oleks Azerbaidžani NSV Ülemkohus pidanud asja andma uueks läbi vaatamiseks hoiule antud asjade seisundi kindlaks tegemiseks nende üleandmise momendil ja nende väärtuse kindlaks määramiseks olemasolevate keskmiste turuhindade alusel.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 21. oktoobri 1944. a. istungil määras: rahvakohtu otsus ja Azerbaidžani NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Azerbaidžani NSV Ülemkohtusse esimese astme kohtuna.

§ 4. Määrus nr. 601 — 1944. a. T. K. Vassiljeva hagi I. F. Tšesnovi vastu.

Vassiljeva esitas rahvakohtus hagi Tšesnovi vastu 3 kotti kartulite tagasiandmise või nende väärtuse tasumise pärast.

Pri-išimi rajooni rahvakohus kohustas 11. märtsi 1944. a. otsusega Tšesnovi tagastama Vassiljevale kolm kotti kartuleid või maksma nende eest 3000 rbl.

Põhja-Kazahstani oblastikohtu kohtukolleegium tühistas 31. märtsi 1944. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja lõpetas asja menetluse.

Kohtukolleegium, vaadanud läbi asja NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, leidis, et rahvakohtu otsus ja oblastikohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et hageja Vassiljeva puistas Tšesnovi korteri keldrisse 13 kotti kartuleid, millest hiljem puudus 3 kotti.

Rahvakohus leidis, et kuna hageja puistas kartulid keldrisse kokkuleppel kostja Tšesnoviga ja viimane teadis seda kartulite kogust, peab viimane vastutama kartulite puudujäägi eest. Oblastikohus tühistas rahvakohtu otsuse motiividel, et asjas pole tuvastatud, et Tšesnov omandas puuduva kartulikoguse, et ta pole võtnud kartuleid Vassiljevalt hoiule ega kontrollinud keldrisse puistatud kartulite kogust, seepärast ei saa ta ka vastutada puudujäägi eest.

Need oblastikohtu põhjendused on vastuolus toimikus leiduvate materjalidega, kuna tunnistajate seletustega on tuvastatud, et Tšesnov teadis, kui palju kartuleid oli keldrisse pandud ja kui palju neid pärast seal osutus; mis puutub Tšesnovi nõusolekusse kartulite keldrisse panemise kohta, siis seda asjaolu oblastikohus ei eita.

Kui oblastikohus pidas asjaolusid mitte küllaldaselt selgi-

tatuks, siis sel juhul oleks ta pidanud andma asja uueks läbivaatamiseks, aga mitte lõpetama asja menetluse. Sel juhul, kui asja uuesti läbivaatamisel kohus tuvastab, et Vassiljeva andis kartulid Tšesnovile hoiule, tuleb poolte õiguslikke vahekordi käsitada kui hoiulepingust tulenevaid. Neil tingimustel peab Tšesnov vastutama temale hoiule antud kartulite puutumatus eest.

Toimikust nähtub, et Tšesnovi korterisse asus elama Krasnoštšekova, kes mõne aja hoidis Vassiljeva poolt keldrisse pandud kartuleid. Seepärast tuleb kohtul asja uuesti läbivaatamisel tõmmata Krasnoštšekova TsPK § 166 järgi kaasa kaaskostjana.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 27. oktoobri 1944. a. istungil määras: Pri-išimi rajooni rahvakohtu 11. märtsi 1944. a. otsus ja Põhja-Kazahstani oblastikohtu 31. märtsi 1944. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks teise kohtusse Põhja-Kazahstani oblasti kohtu kaudu.

12. Palgaliste nõudmised nende ainelis-olustikuliste tingimuste parendamiseks ei või olla kohtuliku arutamise aineks.

Määrus nr. 556 — 1944. a. B. S. Jermolajevi hagi Novosibirski linna toidukaubastu abimajandi vastu.

Moškovski rajooni rahvakohus otsustas 22. juunil 1943. a. sisse nõuda linna toidukaubastu abimajandilt Jermolajevi kasuks 1502 kg kartuleid. Novosibirski oblastikohtu kohtukollegium jättis 5. oktoobri 1943. a. määrusega rahvakohtu otsuse jõusse.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium lükkas 21. veebruari 1944. a. määrusega tagasi VNFSV Prokuröri protesti, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja oblastikohtu määruse tühistamist.

Kohtukollegium leidis, et NSVL Prokuröri protest, milles taotletakse mainitud otsuste tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel.

Nagu nähtub toimikus leiduvaist materjalidest, palgati Jermolajev Novosibirski linna toidukaubastu sovhoosi ehitustööde juhatamiseks tehniku-töödekorraldajana palgaga 500 rbl. kuus. Sama töölepinguga võttis tööandja endale järgmised kohustused: a) kindlustada Jermolajevi pere kui evakueeritu vastava toiduga, b) müüa talle mitmesugust aedvilja sovhoosist sularaha eest, c) anda Jermolajevile maatükk mahapandud

kartulitega. Jermolajevi töötähtaeg oli lepingus ette nähtud kaks kuud.

Töötanud 1 kuu ja 25 päeva, lahkus Jermolajev töölt ja leides, et ta pole oma töötasu lõplikult kätte saanud, esitas rahvakohтус hagi sovhoosilt 1502 kg kartulite ja 2 tsentneri kapsaste väljamõistmise pärast. Tähendatud aedvili tema arvestuse järgi jäi tal sovhoosist saamata seepärast, et talle anti väiksem maatükk, kui lepingus oli ette nähtud.

Tunnistades Jermolajevi haginõuded rahuldamisele kuuluvaks, lähtusid rahvakohтус, oblastikohтус ja VNFSV Ülemkohтус sellest, et tööandja ei täitnud lepinguga endale võetud kohustusi, ja kuna Jermolajev viis lõpule endale võetud töö, siis on tal seaduslik alus oma nõudmiste rahuldamisele.

Kohtu eeltoodud põhjendused tunnistavad, et kohus peab Jermolajevi nõudmist sovhoosilt tema kasuks aedvilja väljamõistmise pärast nähtavasti garanteeritud töötasu nõudmiseks, mille tasumine võib Töökoodeksi § 66 järgi toimuda rahas või natuuras.

Lähtudes poolte vahekordadest töötasu küsimuses, tuleb tunnistada, et pole mingisuguseid aluseid asjas selliste järelduste tegemiseks, kuna vastavalt tema ametikohale on hagejale töötasu määratud ja välja makstud, mille vastu Jermolajev ei vaidle.

Mis aga puutub teistesse kohustustesse, mis tööandja on endale võtnud Jermolajeviga sõlmitud lepinguga, siis tuleb märkida, et selles osas on leping vastuolus Töökoodeksi §-ga 66, mis näeb ette, et juhul, kui töötasu makstakse natuuras, määratakse lepingus selle väärtus ja ainult siis võib lugeeda natuuras saadavat töötaja töötasu hulka.

Nagu nähtub toimikust, pole lepingus natuuras saadavat hinnatud ja seda ei saadudki vastavalt hinnata, kuna lepingus tähendatud kohustused kindlustada hagejat aedviljaga jm. kuuluvad abinõude hulka, mida rakendavad valitsuse juhatusel riigiasutised, -ettevõtted ja organisatsioonid tööliste ja teenistujate ainelis-olustikuliste tingimuste parendamiseks, kuid neil abinõudel ei ole otsest seost iga töötaja töötasuga, ja seepärast ei saa üksikud palgalised kohtukorras vaielda ülaltähendatud abinõude nõutaval kujul mittetäitmise vastu.

Eeltoodud põhjustel ja arvesse võttes, et asjas on küllaldatakse andmed otsuse tegemiseks, NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium, andmata asja uueks läbivaatamiseks, 28. septembri 1944. a. istungil määras:

Rahvakohtu 22. juuni 1943. a. otsus, oblastikohtu 5. oktoobri 1943. a. määrus ja VNFSV Ülemkohtu 21. veebruari 1944. a. määrus tühistada ja Jermolajevi hagi Novosibirski linna toidukaubastu abimajandilt kartulite ja kapsaste sissenõudmise pärast tagasi lükata.

13. Kostja lahkumine koos saksa sõjavägedega ei ole asja arutamise takistuseks, tingimusel, kui kohus rakendab TsPK § 72.

Määrus nr. 493 — 1944. a. V. P. Popitšenko hagi J. A. Morozit jt. vastu.

Popitšenko esitas rahvakohtus hagi M. I. Morozit, J. A. Morozit ja I. K. Lideki vastu kahjutasumise pärast tema elamu lõhkumise ja vara riisumise eest ajajärgul, kui Kurski oblasti Borissovi rajoon oli sakslaste poolt okupeeritud.

Borissovi rajooni 4. jsk. rahvakohus lükkas 19. märtsil 1944. a. Popitšenko hagi tagasi. Kurski oblastikohtu kohtukolleegium tühistas 8. aprillil 1944. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja võttis asja oma menetlusse.

Kurski oblastikohus, läbi vaadanud asja esimese astme kohtuna, kinnitas 22. mai 1944. a. otsusega Popitšenko kokkuleppe kostja I. K. Lidekiga 22. maist 1944. a. Juhuks, kui kokkulepet ei täideta, määras kohus Lidekilt sisse nõuda 61 000 rbl. Peale selle kohustas kohus Lidekit tagastama Popitšenkole kaks lauda ja kummuti või nende väärtuse 6500 rbl., mõistis välja M. I. Morozilt Popitšenko kasuks lambalauda ja 330 kg rauda või nende väärtuse 23 000 rbl., mõistis välja J. A. Morozilt Popitšenko kasuks 80 250 rbl., pöörates sissenõudmise kostjale J. A. Morozile isiklikult kuuluva vara osale, mis koosnes talundi $\frac{1}{6}$ osast; ülejäänud osas lükkas oblastikohus hagi tagasi.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegium tühistas 29. juuni 1944. a. määrusega Kurski oblastikohtu 22. mai 1944. a. otsuse osas, mis puutub J. A. Morozilt 80 250 rbl. väljamõistmisse, ja lõpetas asja menetluse selles osas, jättes muus osas oblastikohtu otsuse jõusse.

Kohtukolleegium, läbi vaadanud NSVL Prokuröri protesti, milles taotleti VNFSV Ülemkohtu määruse tühistamist osas, millega lõpetati menetlus J. A. Morozilt kahjude sissenõudmises, leidis, et protest kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel.

Toimikus leiduvate materjalidega on tuvastatud, et kostja Jakov Aleksandri p. Moroz oli ajal, mil Borissovi rajoon oli sakslaste poolt okupeeritud, sakslaste teenistuses pürjermeistrina

ja sel ajal, kui hageja Popitšenko oli evakueerunud, lammutas tema maja ühes kõrvalehitistega, hävitas osa viljapuid ja riisus koduse majapidamise esemed ja mööbli, tekitades Popitšenkole suure ainelise kahju.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi põhjendused, nagu poleks Popitšenkole tekitatud kahju 80 250 rbl. suuruses tõendatud, on alusetud. Vastavalt eelarvele, mis koostatud ehitustehniku poolt lõhutud maja ja kõrvalehitiste taastamiseks, on taastamiskulud ette nähtud 326 030 rbl. Riisutud vara väärtus on 120 525 rbl. Kokku on kostja J. A. Morozil süül tekitatud hagejale kahju 446 665 rbl. väärtuses.

Kuna kaaskostjad M. I. Moroz ja I. K. Lidek valdavad osa Popitšenkole kuuluvat vara, peavad nemad kandma ka osa kuludest Popitšenkole tekitatud kahju tasumiseks. Sel põhjusel kohustas kohus õieti neid tasuma Popitšenkole tekitatud kahju 90 600 rbl. Ülejäänud ainelise kahju 356 065 rbl. peab tasuma kostja Jakov Aleksandri p. Moroz, kes põgenes koos sakslastega nende taganemisel.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi väited selle kohta, et kuna kostja J. A. Moroz antud momendil puudub, ei või kohus tema tekitatud kahju panna tema perekonna teistele liikmetele, pole samuti põhjendatud. Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et kohus on asja arutanud vastavalt VNFSV TsPK §-le 72 ja kahjude sissenõudmine J. A. Morozilt on pööratud temale isiklikult kuuluva vara osale, mis koosneb talundi 1/6 osast.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 21. septembri 1944. a. istungil määras:

VNFSV Ülemkohtu 29. juuni 1944. a. määrus osas, millega lõpetati kahjude sissenõudmine J. A. Morozilt, tühistada ja jätta jõusse Kurski oblastikohtu 22. mai 1944. a. otsus kogu ulatuses.

NSVL ÜLEMKOHTU PRAKTIKA

1944. a.

X (XVI) VIHK.

NSVL Ülemkohtu juhendavad määrused.

1. VNFSV KrK § 28 märkuse 2 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavate paragrahvide kohaldamise lubamatusest vahialuseile, kes on süüdi mõistetud karistuse kandmise ajal kordasaadetud kuritegude eest.

16. novembri 1944. a. määrus nr. 16/9/u.

Kohtupraktikas esinevad juhud, mil kohaldatakse VNFSV KrK § 28 märkust 2 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavaid paragrahve vahialustele, kes mõistetakse vabadusekaotusele kuritegude eest, mis nad on korda saatnud varema kohtuotsuse järgi karistuse kandmise ajal. Näiteks Astrahani oblastikohus, tehes otsuse, konkurentsi alusel, kohaldas VNFSV KrK § 28 märkust 2 suureulatusliku raiskamise eest VNFSV KrK § 16, 116 järgi süüdimõistetud Kružililile ja Kalašnikovile, kes tähen-datud kuriteo toimepanemisel kandsid karistust Astrahani paranduslikus töölaagris kohtuotsuste järgi, millega Kružilil VNFSV KrK § 110 järgi oli mõistetud 6 aastaks ja Kalašnikov sama KrK § 107 järgi viieks aastaks vabadusekaotusele.

Seoses sellega tegi NSVL kohtu rahvakomissar Kohtu Rahvakomissariaadi põhimääruse § 7 p. „v” alusel ettepaneku NSVL Ülemkohtu Pleenumile anda kohtutele juhendav seletus selles küsimuses.

NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab anda kohtutele järgmine seletus:

Sääraseil juhtudel VNFSV KrK § 28 märkuse 2 ja teiste liiduvabariikide KrK-te vastavate paragrahvide kohaldamine on ebaõige, kuna sel teel uus süüdimõistmine muutub täitmise edasilükkamise kohaldamise aluseks mitte ainult teise, vaid ka esimese kohtuotsuse suhtes, mille puhul see küsimus kuni

teiskordse süüdimõistmiseni üles ei kerkinud. Kuid teiskordse süüdimõistmise fakt ei vähenda, vaid, vastupidi, suurendab vahialuse ühiskonnaohtlikkust, mis muudab kohtuotsusega konkurentsi alusel määratud karistuse kandmise edasilükkamise kohaldamise ebaotstarbekaks.

Seepärast ei tule kohaldada VNFSV KrK § 28 märkust 2 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavaid paragrahve vahialuste mõistmisel vabadusekaotusele kuritegude eest, mis on nende poolt toime pandud eelmiste kohtuotsustega määratud karistuste kandmise ajal.

Erandjuhtudel võib KrK mainitud paragrahvide kohaldamine esineda ainult asja läbivaatamisel kassatsiooni või kohtuliku järelevalve korras.

2. Kohtupraktikast lihanormide maksuvõlgade sissenõudmise asjades kolhoosnikuilt, töolistelt ja teenistujailt, kes on andnud kolhoosile noorkarja kontraktatsioonilepingu alusel.

1. detsembri 1944. a. määrus nr. 17/10/u.

NSVL RKN ja ÜK(b)P KK 13. aprilli 1943. a. määruses „Abinõudest kolhooside karja suurendamiseks ja selle toodangu tõstmiseks” soovitati kolhoosidele noorkarja kohta kontraktatsioonilepingute sõlmimisel kolhoosnikute, tööliste ja teenistujatega peale teiste ergutusabinõude võtta endale sunduslike lihanormide täitmise kohustus mitte üle kolhoositalundi suhtes kehtiva aastanormi, kui antakse ära üle kuue kuune vasikas.

Kohtupraktikas võib tähele panna, et riigile antavate kohuslike lihanormide mittetäitmise asjus mõned kohtud (Altai krai Šipunovi ja Pospelihhini rajooni, Tškalovi oblasti Ak-Bulaki ja Kurmanajevi rajooni, Saraatovi oblasti Jeršovi rajooni jt.) määravad rahatrahve kolhoosnikuile, töölistele ja teenistujaile kohuslike lihanormide mittetäitmise eest neil juhtudel, kui lihanormide maksuvõlg tekkis selle tõttu, et kolhoos ei täitnud noorkarja kontraktatsioonilepinguga endale võetud kohustust.

Pidades sellist kohtupraktikat ebaõigeks, määrab Ülemkohtu Pleenum anda kohtutele järgmine seletus:

1. Kui kolhoosniku, töölise või teenistuja poolt riigile antava kohusliku lihanormi mittetäitmise asjas on andmeid, et isikuga, kes vastutusele võetud maksuvõlgnikuna, on sõlmitud kontraktatsioonileping, kusjuures kolhoos on endale võtnud

kohustuse täita tema eest lihanormid, on kohtud kohustatud asjasse tõmbama kolhoosi kaaskostjana.

2. Neil juhtudel, kui kohus tuvastab, et kolhoosile on antud kontraktatsioonilepingu järgi üle kuue kuune vasikas ja kolhoos pole täitnud endale lepingu järgi võetud lihanormide andmise kohustust, keeldub kohus kolhoosniku, töölise või teenistuja trahvimisest lihanormide mittetäitmise eest ja tasumata lihanormi nõuab sisse kolhoosilt ulatuses, mis on nähtud ette lepingus, kuid mitte üle kolhoositalundi suhtes kehtiva aastanormi.

3. Nõukogude kodanike poolt ajutiselt vaenlase poolt okupeeritud territooriumil viibimise ajal sõlmitud tehinguil põhinevate hagide läbivaatamise korrast kohtutes.

1. detsembri 1944. a. määrus nr. 17/11/u.

NSVL Ülemkohtu Pleenum märgib NSVL Ülemkohtus läbivaadatud nõukogude kodanike poolt ajutiselt vaenlase poolt okupeeritud territooriumil viibimise ajal sõlmitud tehinguil põhinevate hagiastjade alusel, et mõned kohtud tunnistavad selliseid tehinguid sõltumata nende sisust kehtetuks ainult sel põhjusel, et need olid sõlmitud okupatsiooni režiimi tingimustes.

Pidades sellist praktikat ebaõigeks, määrab NSVL Ülemkohtu Pleenum anda kohtuile selles küsimuses järgmine seletus:

1. Ajutiselt okupeeritud territooriumil viibimise ajal nõukogude kodanike poolt sõlmitud tehinguil põhinevate hagide läbivaatamisel peavad kohtud lähtuma põhimõttest, et ajutiselt okupeeritud nõukogude territooriumil kehtisid kogu okupatsiooniaja kestel nõukogude seadused.

2. Ajutiselt okupeeritud nõukogude territooriumil nõukogude kodanike poolt sõlmitud tehingud, mis vastavad nõukogude seadustele ega ole vastuolus nõukogude riigi huvidega, loetakse kehtivaks ja nende tehingute alusel tekkinud tsiviilõiguslikke suhteid kaitseb seadus.

3. Nõukogude territooriumi ajutise okupeerimise perioodil nõukogude kodanike poolt sõlmitud tehingud, mis on vastuolus sel perioodil kehtinud nõukogude seadustega ning kahjustavad nõukogude riigi huvisid, samuti tehingud, mis on sõlmitud okupatsioonivõimude korraldusel või surve all, tuleb

lugada kehtetuks ja nende tehingute alusel tekkinud tsiviilõiguslikud suhted ei allu kohtulikule kaitsele.

4. Ülalmainitud tehinguist tulenevad hagid tuleb kohtuil läbi vaadata prokuröri ja vajalikel juhtumel ka aineliselt huvitatud riigiorganite esindajate osavõtul.

5. Kui ajutise okupeerimise perioodil sõlmitud tehing kuulus nõukogude seaduste järgi vormistamisele notariaalkorras (VNFSV TsK § 29 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavad paragrahvid), siis kohus, tunnistades vastavalt käesoleva määruse §-le 2 tehingu kehtivaks, kohustab pooli tõestama seda notariaalorganeis.

Kui tehingu järgnevat tõestamist pole võimalik teostada kas ühe poole keeldumise, tema elukoha teadmatuse või tema surma tõttu, on sellise tõestamise aluseks asjast huvitatud poole hagi alusel tehtud kohtuotsus.

NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrused üksikuis asjades.

1. Tööstuskaupade ülesostmist nende edasimüümise sihil tuleb kvalifitseerida kui spekulatsiooni katset.

Isserovitši ja Brailovskaja asi.
Pleenumi 15. detsembri 1944. a. määrus.

Aktjubinski linna 3. jsk. rahvakohtu 22. mai 1944. a. otsusega karistati Isserovitšit VNFSV KrK § 19, 107 ja 170 järgi ja Brailovskajat sama KrK § 19, 107 ja 72 lg. 2 järgi kumbagi vabadusekaotusega 5 aastaks ilma õigustekaotuseta ja vara konfiskeerimisega. Aktjubinski oblastikohtu kriminaal-asjade kohtukolleegiumi 3. juuni 1944. a. määrusega jäeti rahvakohtu otsus jõusse, määrates Brailovskajale VNFSV KrK § 53 järgi karistus tingimisi kolmeaastase katseajaga.

NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleegium, läbi vaadanud käesoleva asja NSVL Prokuröri protesti põhjal kohtuliku järelevalve korras, kvalifitseeris määrusega 25. novembrist 1944. a. süüdimõistetute kuriteod ümber VNFSV KrK §-lt 19, 107 sama KrK §-le 105 lg. 1 ja karistas süüdimõistetuid paranduslike töödega üldaluseil üheks aastaks, lugedes seda karistust Brailovskaja suhtes määratuks tingimisi üheaastase katseajaga.

NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel.

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et Isserovitš ja Brailovskaja peeti kinni rongis, kusjuures neil leiti Söetööstuse Rahvakomissariaadi võltsitud komandeerimistunnistused. Kinnipidamisel Brailovskaja peitus ja ta peeti kinni teises vagunis, Isserovitš aga püüdis eitada pagasi kuuluvust temale. Brailovskaja juures leiti 90 paari sukki ja 21 paari sokke, Isserovitši juures aga 204 paari sukki ja 32 paari naistesokke. Kogu olustik ei äratanud kahtlust selles, et süüaluseilt äravõetud asjad olid määratud spekulatsiooniks, mida võis vastu vaidlemata järeldada ka kirjade sisust, mis Isserovitši juures leiti. Selliseil tingimustel tuleb tunnistada, et NSVL Ülemkohtu Kohutukollegium kvalifitseeris alusetult süüaluste teod VNFSV KrK § 105 lg. 1. järgi, tunnistades nad süüdi ainult kaubandus-eeskirjade rikkumises.

Silmas pidades kõike eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Pleenum, nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, määrab:

NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukollegiumi 25. novembri 1944. a. määrus Isserovitši ja Brailovskaja asjas tühistada, jättes nende suhtes jõusse Aktjubinski linna 3. rajooni rahvakohtu otsus 22. maist 1944. a. ja Aktjubinski oblastikohtu kriminaal-asjade kohtukollegiumi määrus 3. juunist 1944. a.

2. Altkäemaksu edasiandmist kui vahendust altkäemaksu võtmisel, mis on ette nähtud KrK eri paragrahvis, ei tule kvalifitseerida kaasaaitamisena altkäemaksu võtmisel.

Orehhovi asi. Pleenumi 9. novembri 1944. a. määrus.

Orehhov oli antud kohtu alla VNFSV KrK § 17, 117 lg. 1 järgi, süüdistatuna selles, et tema väljapressimise teel sai reisijalt Rahmajevalt altkäemaksu 900 rbl. suuruses reisipileti muretsemise eest piletikassa laekurilt Volkovalt jaama elektromontööri Tšernõševi vahendusel, kes samuti süüdi mõistetud käesolevas asjas.

Moskva-Rjazani raudtee sõjatribunali 13. juuli 1944. a. otsusega mõisteti Orehhov õigeaks motiividel, et kokkuleppe fakti Orehhov ja Tšernõšev kohtus eitasid, Orehhov ise kasale ei lähenenud ega pöördunud laekuri Volkova poole.

Selle otsuse peale esitas NSVL Prokurör protesti NSVL Ülemkohtu Raudtee Sõjakolleeegiumi, kes oma 19. septembri 1944. a. määrusega lükkas protesti tagasi.

Toimikus leidub andmeid selle kohta, et laekur Volkova sai seadusvastaselt 4 sõidupileti väljaandmise eest vahendajalt Tšernõševilt altkäemaksu 200 rbl., kusjuures Tšernõšev muretses piletid Orehhovi palvel ja andis altkäemaksu summadest, mis ta Orehhovilt oli saanud. Eitades Orehhovi süüd, oleks pidanud asuma seisukohale, et Tšernõšev muretses piletid endale või kellelegi teisele isikule. See on aga vastuolus asjaoludega, mis tulenevad toimikus leiduvaist materjalidest. Neil tingimustel tuleb tunnistada, et õigeksmõistev kohtuotsus Orehhovi suhtes pole põhjendatud toimikus leiduvate materjalidega. Ühtlasi tuleb ka tunnistada, et teod, mis Orehhovile inkrimineeritakse, on ebaõigelt kvalifitseeritud VNFSV KrK § 17, 117 järgi; kuna ta andis reisijalt saadud raha Tšernõševi kaudu edasi Volkovale altkäemaksuna, tuleb neid Orehhovile inkrimineeritavaid tegusid vaadelda vahendusena altkäemaksu võtmisel ja kvalifitseerida VNFSV KrK § 118 järgi.

Silmas pidades kõike eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Moskva-Rjazani raudtee sõjatribunali otsus ja NSVL Ülemkohtu Raudtee Sõjakolleeegiumi määrus Grigori Ignati p. Orehhovi suhtes tühistada ja tema asi anda VNFSV KrK § 118 tunnustel uueks läbivaatamiseks.

3. Kohtul tuleb hoolega uurida omavolilise lahkumise tahtlikkuse küsimust, kuna sellel on oluline tähtsus omavolilise lahkumise ja omavolilise töölt puudumise piiritlemise küsimuse lahendamisel.

Frolova asi. Süüdi mõistetud sõjatribunali poolt 26. detsembri 1941. a. seadluse järgi. Sõjakolleeegiumi poolt ümber kvalifitseeritud 26. juuni 1940. a. seadluse § 5 lg. 2 järgi. Pleenumi 9. novembri 1944. a. määrus.

Kohtuotsusega käesolevas asjas tunnistati Frolova süüdi selles, et ta omavoliliselt lahkus töölt riigikaitseettevõttes.

Muutes Frolova käitumise kvalifikatsiooni 26. detsembri 1941. a. seadluselt 26. juuni 1940. a. seadluse §-le 5 lg. 2, tähendas Sõjakolleeegium, et süüdimõistetul ei olnud kavatsust deserteerida tehases, vaid et ta sõitis ainult omavoliliselt koju

jalatsite ja riiete järele, kavatsedes pärast seda tehasesse tagasi tulla, kuid peeti kinni enne kojujõudmist.

Neid Kolleegiumi kaalutlusi, mis põhjenevad Frolova kassatsioonikaebusel, ei või võtta tõena ilma täiendava kontrollimiseta, kuna toimikus on rida vastuolulisi Frolova seletusi tema omavolilise tehasest lahkumise tõeliste motiivide kohta. Seletades, et tehasest sundis teda lahkuma riiete puudumine ja administratsiooni keeldumine temale puhkust anda, ta ei puuduta aga mõnes oma seletuses tehasesse tagasitulemise kavatsust ja kinnitab ühes seletuses koguni, et säärast kavatsust tal ei olnud.

Seega arvestes võttes, et esimese astme kohtu järeltus Frolova deserteerimisest, samuti ka Sõjakolleegiumi järeltus, et ta ainult omavoliliselt puudus töölt, põhjenevad mitteküllaldaselt uuritud andmeil, mis pärast NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Sõjatribunali otsus ja NSVL Ülemkohtu Sõjakolleegiumi määrus Veera Nikolai t. Frolova asjas tühistada ja asi tema suhtes anda uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist.

4. Valitsuse eri aktide alusel teatud tähtjaks transporditöödele mobiliseeritud isikute omavolilist lahkumist transporditöödelt ei või kvalifitseerida sõjaväelise kuriteona.

Sereda asi. Pleenumi 1. detsembri 1944. a. määrus.

Kohtuotsusega käesolevas asjas tunnistati Sereda süüdi selles, et tema, mobiliseerituna 1944. a. aprillis tööle veetranspordi-ettevõttesse navigatsiooni hooajaks ja töötades alates 7. aprillist 1944. a. madrusena süvendajal „Obskaja“ nr. 3, lahkus 12. aprillil 1944. a. omavoliliselt töölt ja deserteeris.

Kohus kvalifitseeris Sereda tegu VNFSV KrK § 193⁷ p. „g“ järgi; NSVL Ülemkohtu Veetranspordi Sõjakolleegium kvalifitseeris selle ümber KrK § 59⁶ järgi. Kvalifikatsiooni muutmist motiveeris Kolleegium sellega, et Sereda ei olnud veetransporditööline, vaid oli kolhoosnikuna mobiliseeritud veetransporditöödele navigatsiooni hooajaks ja, deserteerides tootlusest, hoidus kõrvale koormatiste täitmisest sõjaaja tingimustes.

Kolleegiumi määruse peale esitas NSVL Prokurör NSVL Ülemkohtu Pleenumile protesti. Oma protestis vaidles Prokurör kvalifikatsiooni muutmise vastu Kolleegiumi poolt ja leidis,

et Sereda käitumise kvalifikatsioon kohtuotsuses on õige, kuna mobilisatsiooni korras tööle ilmudes arvati Sereda madruse koosseisulisele kohale, kasutas kõiki veetranspordi koosseisulisele töötajale kuuluvaid õigusi, allus jõelaevastiku laevade suhtes kehtivale määrustikule ja distsipliinile ja oli järelikult veetranspordis töötaja. Prokurör arvab, et isikuid, kes on mobiliseeritud veetransporditöödele navigatsiooni hooajaks, ei või käsitada ajutiste töötajatena, kuna seaduse järgi võib ajutine töö kesta ainult kuni kaks kuud. Ei või seda tööd käsitada ka hooajatööna, kuna see pole ette nähtud hooajatööde nimekirjas. Vastavalt Töökoodeksi §-le 34 isikud, kes asusid transporditöödele mobilisatsiooni korras navigatsiooni hooajaks, on töötajad, kes on sõlminud töölepingu kindlaks määratud tähtajaks. Õiguste ja kohustuste suhtes võrrutatakse seaduse järgi sellised töötajad lepingu kehtivuse ajaks täielikult isikutega, kes on sõlminud töölepingu määramata tähtajaks. Kolleegiumi määrus aga eitab üldse töölepingu olemasolu töötajatel, kes on mobiliseeritud transporditöödele. Säärane seisukoht on ilmses vastuolus faktide ja seadusega. Ülalesitatul kõrval märgib Prokurör, et Kolleegiumi määrukses on vastuolu, kui ta, asudes seisukohale, et Sereda ei ole veetransporditöötaja, kohaldab temale VNFSV KrK § 28 märkust 2, saates teda tööle transpordis, mis võib aset leida ainult veetransporditöötajate suhtes.

NSVL Ülemkohtu Pleenum, läbi vaadanud ja kaalunud NSVL Prokuröri protesti, leiab, et see ei kuulu rahuldamisele. Vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 9. mai 1943. a. seadlusele, mis laiendas veetransporditöötajatele 15. aprilli 1943. a. seadluse kehtivuse, tuleb veetranspordis töötajaid lugeda sõjaajaks mobiliseerituks ja kinnistatuks töödele veetranspordi alal. Kuna järelikult selle seadlusega on veetranspordis töötajad kinnistatud tööle kogu sõjaajaks, ei või selle kehtivus laieneda sellele töötajate kategooriale, kelle töö transpordis on valitsuse vastavate aktide alusel ainult ajutise iseloomuga, kuna neid töötajaid ei loeta kinnistatuks tööle veetranspordis ja selle tähtaja möödumisel, mille kestel nad on kohustatud töötama valitsuse vastava akti alusel, loetakse nad vabanenuks igasugusest kohustusest jätkata tööd veetranspordis. Neil tingimustel tuleb tunnistada, et ka seda liiki tööliste vastutust teenistusalaste kuritegude eest ei või kvalifitseerida KrK sõjaväelisi kuritegusid käsitlevate paragrahvide järgi, kuna ülalesitatud seadluste mõtte kohaselt kannavad vastutust teenistusalaste kuritegude eest võrdselt Punaarmee sõjaväelastega ainult need transpordi-

ala töötajad, kes on kinnistatud transporditöödele sõjaajaks. Lähtudes üfältähendatud kaalutlustest, leiab Pleenum, et Seredale, kes ei olnud kinnistatud veetransporditöödele kogu sõjaajaks, vaid mobiliseeriti tööle ainult navigatsiooni hooajaks, ei tule kohaldada VNFSV KrK § 193⁷ p. „g“ selle eest, et ta omavoliliselt töölt lahkus.

Arvestades samuti, et Sereda tööle asumine mobilisatsiooni korras on oma iseloomult tema poolt teatud riikliku koormatise täitmine sõjaaja tingimustes, tuleb tunnistada, et Kolleegium hindas antud juhul õieti tema omavolilist töölt lahkumist kui riikliku koormatise täitmisest kõrvalehoidumist sõjaaja tingimustes ja kohaldas õieti tema suhtes VNFSV KrK § 59°.

Kolleegium kohaldas alusetult Sereda suhtes VNFSV KrK § 28 märkust 2, kuna 27. veebruari 1942. a. seadluse mõtte järgi võib kohtuotsuse täitmise edasilükkamist ja transpordile tööle saatmist kohaldada ainult nende veetransporditöötajate suhtes, kes on kinnistatud transporditöödele kogu sõjaajaks.

Silmas pidades eeltoodut ja leides, et käesoleval ajal Sereda isoleerimine ühiskonnast on otstarbetu, NSVL Ülemkohtu Pleenum määras:

1. NSVL Prokuröri protest käesolevas asjas jätta rahuldamata.

2. Kustutada sõjatribunali otsusest ja NSVL Ülemkohtu Veetranspordi Sõjakolleegiumi määrusest VNFSV KrK § 28 märkuse 2 kohaldamine Anna Fedori t. Sereda suhtes.

3. NSVL Ülemkohtu Veetranspordi Sõjakolleegiumi poolt Seredale 3. oktoobril 1944. a. määratud karistus — kolm aastat vabadusekaotust ilma õigustekaotuseta — lugeda määratuks tingimisi üheaastase katseajaga.

5. Riiklikes, kooperatiivseis ja ühiskondlikes asutistes, ettevõtetes ja organisatsioonides toimepandud riisumiste, puudujääkide ja kuritarvitustega tekitatud ainealine kahju kuulub tasumisele täies ulatuses, olenemata süüaluse ainelisest seisundist.

Kortšagina asi. Pleenumi 16. novembri 1944. a. määrus.

Moskva oblasti Voskressenski rajooni I. jsk. rahvakohtu 20. oktoobri 1943. a. otsusega karistati Kortšaginat VNFSV KrK § 116 lg. 2 järgi 4-aastase vabadusekaotusega ja mõisteti temalt välja Martšugovski küla-tarbijatekooperatiivi kasuks

26 660 rbl. 68 kop. Moskva oblastikohtu 13. novembri 1943. a. määrusega asendati Kortšagina karistus tingimisi karistusega samaks tähtajaks nelja-aastase katseajaga. NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegium oma 4. mai 1944. a. istungil määras NSVL Prokuröri protesti põhjal rahvakohtu otsus ja Moskva oblastikohtu määrus Kortšaginalt 26 660 rbl. 68 kop. väljamõistmise osas tühistada ja asja menetlus lõpetada.

Kolleegiumi määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Tunnistades, et Kortšagina pani toime raiskamise, vabastas Kolleegium ta tekitatud kahju tasumisest motiividel, et tema ülalpidamisel on väikesed lapsed. Neil motiividel ei olnud Kolleegiumil alust vabastada ainelisest vastutusest Kortšaginast, kes oli süüdi tunnistatud raiskamises, kuna vastavalt Riigikaitse Komitee 22. jaanuari 1943. a. määrusele ja selle määruse alusel antud NSVL Ülemkohtu Pleenumi 10. juuni 1943. a. määrusele nr. 11/M/6/u ei või kohtud kohaldada VNFSV TsK § 411 riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide kaupade ja toiduainete riisumiste, puudujääkide ja kuritarvituste asjades ja neil juhtudel kuulub kahju tasumisele täies ulatuses, olenevata kostja ainelisest seisundist.

Agaga ka kohtuotsus asjas ei või jõusse jääda, kuna Kortšagina süüdistust VNFSV KrK § 116 lg. 2 järgi ei saa tunnistada tõendatuks.

Nagu toimiku andmeist nähtub, oli asja algatamise aluseks Voskressenski miilitsajaoskonnale esitatud Kortšagina avaldus 27. juunist 1943. a. varguse kohta, mis avastati magasinis sama aasta 26. juunil. Kuid uurimisel ei püütud selgitada asjaolusid varguse kohta, vaid nihutati esiplaanile versioon, et Kortšagina simuleeris vargust tema poolt toimepandud raiskamise varjamise eesmärgil. 27. juunil 1943. a. koostati uurimisorganite poolt külanõukogu esimehe I. E. Davidovi, kolhoosi esimehe Lugovoi ja V. E. Davidovi juuresolekul akt selle kohta, et lukud magasinis ja laos olid terved, ukсед, vitriinid ja aknad olid samuti korras, mingisuguseid maa-aluseid käike pole avastatud ja et ladu on täiesti korras. Kuid edaspidi tehti kindlaks, et laos olid külgraamid ühes klaasidega välja võetud, peale selle oli klaas välja võetud ka siseukselt. Need asjaolusid kinnitasid rea tunnistajate, sealhulgas ka aktile allakirjutanud I. E. Davidovi ja samuti Lugovoi seletused. Küsimuse selgitamisel kohtus, kas võis nende raamide kaudu tungida

inimene lattu ja magasin, seletas tunnistaja I. E. Davidov, et avause väiksuse tõttu oli sellest läbipugemine võimatu, kuid Lugovoi seletas, et alaealine võis aknast sisse tungida.

Kortšagina seletas, et varguse toimepanemise ööl puudus valvur Janõševa. Janõševa ise andis selles küsimuses kui ka raamidest klaaside väljavõtmise aja avastamise kohta vasturääkivaid seletusi. Alul ta tunnistab, et ta kogu öö kuni hommikuni kuhugi ei lahkunud, eest ära võetud raamid ja klaasid avastas juba õhtul, kuid ei pidanud seda tähtsaks, arvates, et need on eest ära võetud ruumide tuulutamiseks, ega teatanud sellest kellelegi, sealhulgas ka Kortšaginale mitte. Kohtusaaga seletas Janõševa, et läks öösi lao juurest kedagi naist saatma, lao juurde aga jättis koera; siis nagu oleks käinud mingisugust esindajat äratamas ja läks koju kell 4 hommikul. Tunnistaja Kazartseva aga seletas, et 26. juuni ööl ei olnud lao juures ei valvurit ega koera. Janõševa viitas tunnistajale Safranovale, kes tõesti seletas, et 26. juuni õhtul ta nägi tiigi ääres lao akna raami, kuna teisel aknal raami üldse polnud; kuid tunnistaja Bajukov seletas, et õhtul tiigi ääres raami polnud, aga kui oli vargus, vedeles raam maas. Rida tunnistajaid kinnitas, et vargus oli Kortšaginale ootamatu ja ta nuttis.

Lähtudes kõigist ülaltoodud kaalutlustest, tuleb tunnistada, et Kortšagina süüdistus varguse simuleerimises ja ühtlasi ka toiduainete ja raha omastamises pole tõendatud. Asjas on tuvastatud, et Kortšagina kogus mitme päeva jooksul müügist saadud raha 7710 rbl. summas, ei andnud seda raha rajooni tarbijateühingule ja 25. juunil kauba järele sõites unustas oma lohakuse tõttu äraandmiseks valmispandud summa maha, mille tagajärjel see summa läks kaotsi.

Silmas pidades eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab: NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegium 4. mai 1944. a. määrus Olga Konstantini t. Kortšagina asjas tühistada; tema poolt toimepandud kuritegu kvalifitseerida VNFSV KrK §-lt 116 lg. 2 ümber sama KrK §-le 111 ja määrata temale karistuseks kaks aastat vabadusekaotust tingimisi kaheaastase katseajaga; Kortšaginalt välja mõista Martšugovski küla-tarbijatekooperatiivi kasuks 7710 rbl. ja peale selle veel 901 rbl. 55 kop., missuguse summa suuruses oli Kortšaginal puudujääk osamaksude ja varumise summades, seega kokku sisse nõuda 8611 rbl. 55 kop.; sissenõudmine kohtuotsuse järgi muus osas tühistada.

Ühtlasi tegi Pleenum järgmise erimääruse:

Juhtida rahvakohtu tähelepanu järgmistele vigadele, mis tehtud tsiviilhagi arutamisel:

1. Esialgne puudujääk Kortšaginal oli tuvastatud 9319 rbl. 31 kop. summas, kusjuures sellesse summasse kuulus 5 kg päränikute ja 8 paki tubaka väärtus riigihindades; rahvakohtunik aga nõudis sisse 9319 rbl. 31 kop. ja peale selle ülaltähendatud puuduvate kaupade väärtuse turuhindade järgi, nõudes seega nende kaupade väärtuse sisse kahekordselt nii riigi- kui ka turuhindade järgi.

2. Täiendavalt avastatud 9,35 kg päränikute ja 5,4 kg seebi puudujäägi kohta seletas Kortšagina kohtus, et talle ei antud võimalust kontrollida selle puudujäägi õigsust sissetuleku- ja väljaminekuaruannete ja -dokumentide järgi, kusjuures temale seletati, et need dokumendid on põletatud; sääraseil asjaoludel, kui need leiavad kinnitust, ei saa seda puudujääki tunnistada põhjendatuks.

3. Rahvakohus ei arvanud Kortšaginalt maha 25 purunenud muna väärtust, kuigi toimikus on akt, mis vastuvaidlematult tuvastab munade purunemise.

4. Rahvakohus ei kirjutanud Kortšaginalt maha 1 kg 200 g seepi, kuigi kooperatiivi esimehe Bujanova seletustega on tuvastatud, et Kortšaginal endal oli õigus saada 800 g seepi, 400 g seepi aga andis ta seaduslikul alusel välja voorimehele.

5. Kortšaginalt ei arvatud maha seebi ja päränikute loomulikku kadu, kusjuures tsiviilhageja motiveeris mahaarvamatajätmist mahakirjutatava summa väiksusega; need motiivid ei andnud alust jätta mainitud summad maha arvamata. Üldsummas tuleb rahvakohtu poolt väljamõistetud summast 26 660 rbl. 68 kop. maha arvata 14 136 rbl.

Loeteldud asjaolud tunnistavad kohtu mitte küllalt tähelepanelikku suhtumisest kahjusumma kindlaksmääramisse, mille tekitamises oli Kortšagina süüdi tunnistatud.

6. Kompetentse isiku arvamusel on ekspertiisi protsessuaalne tähendus ainult juhul, kui see on antud seaduses ettenähtud korras eeluurimise või kohtuliku uurimise käigus.

Telkov-Širjajevi asi. Pleenumi 16. novembri 1944. a. määrus.

Gorki oblastikohtu 12. märtsi 1943. a. otsusega mõisteti Ivan Ivani p. Telkov-Širjajev VNFSV KrK § 58¹⁴ järgi vabadusekao-

tusele 10 aastaks ilma õigustekaotuseta, missugune karistus katab tema varema kandmata karistuse. Telkov-Širjajev tunnistati süüdi selles, et tema, kandes karistust SiseRK Petšora paranduslikus töölaagris, põgenes seal 5. mail 1941. a. ja tabati 12. oktoobril 1942. a. VNFSV Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegiumi 8. mai 1943. a. määrusega, mis on tehtud VNFSV Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, tühistati kohtuotsus ja asja menetlus lõpetati süüdimõistetud süüdimatuse pärast VNFSV KrK § 11 alusel, kusjuures Telkov-Širjajev saadeti sundravile. Selle määruse tegemise aluseks oli psühhiaatrilise ekspertiisi 9. jaanuari 1943. a. akt, mis uurimise esemeks esimese astme kohtus ei olnud ja missuguse aktiga oli konstateeritud Telkov-Širjajevi süüdimatus.

Pärast Telkov-Širjajevi sundravimisele saatmist uuriti teda 8. oktoobril 1943. a. teiskordselt Kaasani psühhiaatrilises haiglas, kus tunnistati, et käesoleval ajal Telkov-Širjajev psüühilise haiguse tunnuseid ei avalda ja pole vajalik tema hoidmine haiglas. Seda silmas pidades vabastati Telkov-Širjajev Gorki oblasti kohtu 16. novembri 1943. a. määrusega edaspidisest sundravist ja haiglas hoidmisest.

Arvestades vastuolusid ekspertide arvamustes, pöördus NSVL Prokuratuur meditsiiniliste teaduste doktori prof. K. poole ettepanekuga anda oma hinnang ülalmainitud kahele psühhiaatrilise ekspertiisi aktile. Nende aktide hindamise ja toimiku materjalidega tutvumise alusel tunnistas prof. K. Telkov-Širjajevi süüdivaks, mis pärast NSVL Prokurör esitas protesti NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegiumile, taotledes kohtuotsuse jõusse jätmist ja kõigi hilisemate kohtumääruste tühistamist. NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegium 19. juuli 1944. a. määrusega jättis selle protesti rahuldama, leides, et prof. K. arvamust ei saa vaadelda protsessuaalse aktina, mis võib aluseks olla asja kohta tehtud kohtuotsuse taastamiseks.

NSVL Ülemkohtu Kriminaalajade Kohtukolleegiumi määrus, mis ei anna prof. K. arvamusele protsessuaalse akti jõudu, on sisuliselt õige, kuna protsessuaalse tähenduse saab selline arvamus ainult antuna eeluurimise või kohtuliku uurimise käigus, milleks antud konkreetsel juhul on nõutav kohtuotsuse eelnev tühistamine seadusega ettenähtud korras ja asja andmine uueks läbivaatamiseks; prof. K. arvamuse andmise ajal ei olnud tühistatud kohtumäärus, millega lõpetati menetlus Telkov-Širjajevi asjas. Peale selle on arvamus antud mitte Telkov-Širjajevi

enda uurimise, vaid ainult toimiku materjalide alusel. Kuigi NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegium jättis õigesti rahuldamata prokuröri protesti, kes pani ette kohtuotsus jõusse jätta, ei lahendanud ta küsimust ekspertide vastavate arvamuste kohta Telkov-Širjajevi tervisliku seisundi suhtes. Silmas pidades eeltoodut, NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

Gorki oblastikohtu 12. märtsi 1943. a. otsus ja kohtuorganite järgnevad määrused Telkov-Širjajevi asjas tühistada ja asi tema kohta anda uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist, tehes uurimisorganeile eriti ülesandeks saata Telkov-Širjajev tema tervisliku seisundi uurimiseks Serbski-nimelisse Kohtusühhiatrilise Ekspertiisi Keskinstituuti.

7. Kõrgemalseisva prokuröri avaldust kassatsioonitähataja ennistamise kohta motiividel, et kaevatava kohtuotsuse kohta puudusid temal andmed enne asja saabumist kassatsiooniasmesse, ei saa tunnistada kaaluvaks.

Lopatini ja Stoljarenko asi. Pleenumi
1. detsembri 1944. a. määrus.

Kemeri oblastikohtu 12. jaanuari 1944. a. otsusega mõisteti Kemeri Asunduslaagrite Osakonna nr. 2 vahialused Lopatin ja Stoljarenko VNFSV KrK § 136 p. „a” järgi vabadusekaotusele 10 aastaks ilma õigustekaotuseeta, selle otsusega loeti kaetuks eelmiste otsustega määratud karistused.

Kohtuotsusega ja toimikus leiduvate materjalidega on tuvas-
tatud, et süüdimõistetud tapsid 15. juulil 1944. a. kättemaksuks vahialuse Polossini.

Süüdimõistetu Lopatin kaebas kohtuotsuse peale kassatsioonikorras. Peale selle esitas VNFSV prokurör 1. märtsil 1944. a. kassatsiooniprotesti, milles taotleti asja uueks läbivaatamiseks andmist VNFSV KrK § 59³ ettenähtud kuriteo tunnustel ja Lopatinile määratud karistuse kerguse pärast. Koos kassatsiooniprotestiga esitas VNFSV prokurör VNFSV Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumile taotluse temale kassatsioonitähataja ennistamise kohta, tähendades, et ta ei saanud kassatsiooniprotesti esitada õigeaegselt põhjusel, et temal polnud teada ebaõigest otsusest kuni asja saabumiseni VNFSV Ülemkohtusse Lopatini kassatsioonikaebuse põhjal.

VNFSV Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi 4. märtsi 1944. a. määrusega rahuldati prokuröri taotlus, kui

põhjendatud, kassatsioonitähataja ennistamise kohta. Ühtlasi tegi Kolleeium samal päeval määruse kohtuotsuse tühistamise kohta Stoljarenko ja Lopatini suhtes ja asja andmiseks uueks läbivaatamiseks, alates eeluurimisstaadiumist, motiividel, et „lähtudes kuriteo iseloomust ja sellest, et see pandi toime laagri tingimustes”, tuleb seda kvalifitseerida VNFSV KrK § 59³ järgi. Sellele määrusele on alla kirjutanud ainult kaks kohtuliiget. NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleeiumi 13. mai 1944. a. määrusega tühistati VNFSV Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleeiumi määrus, ja Stoljarenko süüdistusasi anti uueks läbivaatamiseks samale Kolleeiumile teises koosseisus motiividel, et määrusele on kirjutatud alla ainult kaks kohtuliiget ja et määruses pole esitatud motive, mis tegid vajalikuks süüdimõistetute kuriteo kvalifikatsiooni muutmise.

NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleeiumi määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Selles määruses esineb ebatäpsus, mis avaldub selles, et muutnud VNFSV Ülemkohtu määruse, andis Kolleeium uueks läbivaatamiseks ainult Stoljarenko asja, kuna tühistamise motiivid käivad Kolleeiumi määruse mõtte kohaselt võrdselt nii Stoljarenko kui ka Lopatini kohta. See ilmne viga võis esile kutsuda arusaamatuse VNFSV Ülemkohtus asja teiskordsel läbivaatamisel, kuna see jätab ebamäärasesse olukorda asja Lopatini suhtes. Peale selle tähendas Kolleeium alusetult, et Ülemkohtu määruses puuduvad kvalifikatsiooni muutmise motiivid. VNFSV Ülemkohus tähendas oma määruses, et kvalifikatsiooni muutmise vajadus tuleneb kuriteo iseloomust ja sellest, et see on toime pandud laagri tingimustes. Selliseil tingimustel pole õige viide motiivide puudumisele, kuna motiivid on määruses esitatud, ja kui need pole õiged, siis tuleb need ümber lükata sisuliselt.

Kõige eeltoodu alusel ei saa NSVL Ülemkohtu Kriminaal-asjade Kohtukolleeiumi määrust jätta jõusse.

Kuid ka VNFSV Ülemkohtu määrus ei saa jõusse jääda, ja mitte ainult seetõttu, et selles toodud motiivid on puudulikud ja et see on alla kirjutamata ühe kohtuliikme poolt, vaid peamiselt just seepärast, et VNFSV Ülemkohus võttis ilma seadusliku aluseta oma läbivaatamisele VNFSV prokurööri protesti, mis oli otsuse tühistamise aluseks.

VNFSV KrPK § 400 järgi antakse oblastikohtu otsuse peale esitatavad kassatsioonitähataja ennistamise taotlused otsuse tei-

nud kohtule ja vaadatakse selle poolt läbi korraldaval istungil. Seaduse sellise otsese, kategoorilise eeskirja tõttu ei olnud VNFSV Ülemkohtul õigust võtta oma läbivaatamisele VNFSV prokurööri taotlust kassatsiooniprotesti-tähtaja ennistamise kohta.

Peale selle VNFSV Ülemkohus, võtnud taotluse läbivaatamisele, rahuldab viimase alusetult. VNFSV KrPK § 345 järgi võib kassatsioonitähetaega ennistada ainult juhul, kui tähtaeg on mööda lastud mõjuvaid põhjustel. Käesoleval juhul aga VNFSV prokurör oma taotluses tähtaja möödalaskmise kohta mõjuvaid põhjusi ei esitanud. Prokurör tähendas ainult oma taotluses, et temale ei olnud teada ebaõigest kohtuotsusest kuni asja jõudmiseni VNFSV Ülemkohtusse. Kui lugeda säärast motiivi kaaluvaks, siis sellega seaduspärastatakse praktika, mille järgi kõrgemalseisev prokurör võib igas asjas, mis on saanud kassatsiooniasmesse, esitada kassatsiooniprotesti, olenemata selle esitamise tähtajast, kuna neil juhtudel kõrgemalseisev prokurör peaaegu iialgi ei tea kohtuotsusest enne selle jõudmist kassatsiooniasmesse. Sellega asetatakse prokuratuur mitte enam järelevalveorganina, vaid poolena protsessis enam soodsatesse tingimustesse kui teine pool, kes kassatsioonikaebuse esitamisel karmide tähtaegadega on seotud. Kuid protsessiseadus ei anna selles suhtes mitte mingisuguseid eesõigusi prokurörile, vaid, vastupidi, asetab kohtualuse enam soodsatesse tingimustesse, kuna VNFSV KrPK § 400 järgi antakse kaebalusele õigus edasi kaevata 72 tunni jooksul, arvates kohtuotsuse ärakirja kätteandmisest, prokurörile aga — sama tähtaja jooksul, arvates kohtuotsuse tegemise hetkest.

Peale selle tuleb arvesse võtta, et kõrgemalseisva prokurööri poolt säärane kassatsiooniprotesti esitamine kassatsioonikaebuse kassatsiooniasmesse jõudmise momendil, pärast kassatsioonitähtaja möödumist, on õieti maskeeritud viis esitada protesti järelevalvekorras ja toob kaasa selle, et kassatsiooni-instants vaatab asja läbi samaaegselt nii kassatsiooni- kui ka järelevalvekorras. Säärane kord pole seaduslik, kuna järelevalvemenetlust võib algatada ainult pärast otsuse seadusjõustumist, s. o. alles pärast kassatsioonikaebuse läbivaatamist. Seejuures järelevalvekorras esitatud protesti ei või läbi vaadata kohus, kes vaatas läbi kassatsioonikaebuse, s. t. antud konkreetsel juhul VNFSV Ülemkohus, vaid protest tuleb esitada NSVL Ülemkohtule ja mitte VNFSV, vaid NSVL Prokurööri poolt.

Seega toob selline kassatsiooniprotesti esitamise kord, mis

sisuliselt on protest järelevalvekorras, kaasa selle, et seadusest mööda minnes vaadatakse järelevalveprotest läbi mittepädeva kohtu poolt, kusjuures ka protest ise on esitatud selleks mitte volitatud isiku poolt.

Kõigil eeltoodud põhjustel tuleb tunnistada, et kõrgemal-seisva prokuröri avaldust kassatsioonitähataja möödalaskmise kohta motiivil, et temal puudusid andmed kohtuotsuse kohta enne asja jõudmist kassatsiooni-instanti, ei saa lugeda lugu-pidamist väärivaks.

Minnes üle VNFSV Ülemkohtu määruse motiivide sisuli-sele vaatlemisele, tuleb need samuti tunnistada põhjendama-tuks, kuna antud konkreetset juhul ei tapmise motiivid ja viis, ega süüdimõistetute isikud, kes minevikus pole toime pannud eriti kuritahtlikke kuritegusid, ei olnud aluseks nende suhtes VNFSV KrK § 59³ kohaldamisele.

Neil asjaoludel NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

1. VNFSV Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi 4. märtsi 1944. a. määrus, millega rahuldati VNFSV prokuröri taotlus temale tähtaja ennistamise kohta, tühistada, kuna kas-satsioonitähataja möödalaskmise põhjused ei olnud kaaluvad.

2. NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi 13. mai 1944. a. määrus ja VNFSV Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi 4. märtsi 1944. a. määrus Lopatini ja Stolja-renko asjas tühistada ja asi anda VNFSV Ülemkohtu Krimi-naalasjade Kohtukolleegiumi teises koosseisus Lopatini kassat-sioonikaebuse läbivaatamiseks.

8. Põhjendamata keeldumised väljatõstmisest.

§ 1. Miroškina ja Malofejeva hagi Rõstsova vastu. Pleenumi 15. detsembri 1944. a. määrus.

1941. a. oktoobris evakueerus Moskva oblasti Podolski lin-nast individuaalkorras Miroškina väikese lapsega, kuna tema mees Malofejev oli evakueerunud augustis koos Metallitööstuse Peavalitsuse Erihituskontoriga, kus ta töötas insenerina. 1941. a. novembris paigutas elamutevalitsus evakueeritute kahe-toalisse korterisse esiti Analjutškina, hiljem Galkina, kes paigu-tati ümber temale kuuluvast majast, mis sai kannatada vaen-lase lennukivide poolt. 1943. a. juunis sõlmis Galkina Rõstsovaga lepingu, mille järgi Rõstsova võttis endale kohustuse remon-teerida Galkina maja, kuna Galkina nõustus pärast remonti

asuma tagasi oma majja ja loovutama temale antud Miroškina korteri Röstsovale. Selle lepingu täitmiseks remonteeris Röstsova Galkina maja, mille järel Galkina kolis sinna, kuna Röstsova asus Miroškina korterisse, milleks ta sai 1943. a. juunis elamutevalitsuselt orderi.

Pärast reevakueerimist esitasid Miroškina ja Malofejev hagi Röstsova väljatõstmise pärast. Podolski linna 1. jsk. rahvakohtu 31. märtsi 1944. a. otsusega, mis jäeti jõusse Moskva oblastikohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi 29. aprilli 1944. a. määrusega, jäeti Miroškina ja Malofejevi hagi rahuldamata põhjusel, et Malofejev evakueeriti koos ettevõttega ja seepärast kaotas NSVL RKN 16. veebruari 1942. a. määruse alusel õiguse vaidluse all olevale korterile. See otsus ja määrus tühistati VNFSV Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi 24. mai 1944. a. määrusega, kus leiti, et kohtu seisukoht, nagu oleks hagejad kaotanud õiguse elamispinnale, on alusetu.

Asja uuel läbivaatamisel esitas elamutevalitsus vastuhagi, milles palus tunnustada Miroškina ja Malofejeva õigused korterile kaotanuks NSVL KTK ja RKN 17. oktoobri 1937. a. määruse § 30 p. „v“ põhjal, s. o. korteriüüri mittetasumise tõttu üle 3 kuu. Moskva oblastikohtu 17. juuli 1944. a. otsusega, mis VNFSV Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi 16. augusti 1944. a. määrusega jõusse jäeti, määrati Miroškina ja Malofejevi hagi rahuldada ja Röstsova hagejate korterist välja tõsta, kusjuures kohustati elamutevalitsust muretsema viimasele teist eluruumi; elamutevalitsuse vastuhagi jäeti rahuldamata.

Määrusega 27. oktoobrist 1944. a., mis tehtud NSVL Prokuröri protesti puhul, jättis NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi jõusse Podolski linna 1. jsk. rahvakohtu 31. märtsi 1944. a. otsuse, millega oli jätetud rahuldamata Miroškina ja Malofejevi hagi, ja tühistas kõik järgnevad kohtuotsused ja -määrused.

NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus pole õige järgmistel põhjustel:

Jättes rahvakohtu otsuse Miroškina ja Malofejevi hagi rahuldamata jätmise kohta jõusse, toetub Kohtukolleegium sellele, et hagejad pole 2,5 aastat tasunud korteriüüri ja et Röstsova on paigutatud nende korterisse vaenlase lennuväe poolt purustatud majast. Kuid, nagu nähtub Moskva oblastikohtu otsusest, on hagejate poolt korteriüüri mittemaksmist ja seda mittemaksmist esilekutsunud põhjusi kohtus põhjalikult

uuritud ja kohus on kooskõlas saadud andmetega järeldusele jõudnud, et korteriüüri mittetasumine antud juhul ei saa aluseks olla hagejatega korteriüüri-lepingu lõpetamiseks. Vastavalt motiveeritud kohtu järeldusele selles küsimuses, mis kuulub asja faktilise külje juurde, võidi vastu vaielda ja see kõrgema kohtu poolt tagasi lükata ainult juhul, kui on tõendatud, et see kohtu järeldus on ilmses vastuolus asjaoludega või ei põhjene toimikus leiduvaile materjalidele. Kuid NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegium ei esita oma määruses mingisuguseid kaalutlusi kohtu kõnesoleva järelduse ümberlukkamiseks. Sellisel tingimusil ei saa pidada NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegiumi viidet NSVL KTK ja RKN 17. oktoobri 1937. a. määruse §-le 30 p. „v” küllaldaseks oblastikohtu otsuse tühistamiseks.

NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegiumi tähendus, et käesoleva asja lahendamisel tuleb võtta arvesse asjaolu, et Rõstsova paigutati vaidluse all olevasse korterisse purustatud majast, on ebaõige nii vormiliselt kui ka sisuliselt. Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et purustatud majast paigutati hagejate korterisse Galkina, aga mitte Rõstsova. Viimane aga, nagu seda kinnitab Olovjannõi tehase elamu-kommunaalosakonna ülema 14. juuli 1944. a. õiend, elas kuni Miroškina korterisse asumiseni tehase majas ja tema tollaegne elamispiind on käesoleva ajani puutumata ja sellel elab Rõstsova poeg. Peale selle pole käesoleva asja suhtes olulist tähendust küsimusel, kas Rõstsova paigutati purustatud majast, kuna evakueeritute elamispiinna kinnistamine isikule, kes on ümber paigutatud purunenud majadest, on kehtiv ainult Moskva linnas, aga mitte Moskva oblastis.

Kõigil eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Plenum, nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, määrab:

NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi 27. oktoobri 1944. a. määrus käesolevas asjas tühistada, jättes jõusse Moskva oblastikohtu 17. juuli 1944. a. otsus ja VNFSV Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi 16. augusti 1944. a. määrus.

§ 2. Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsuse hagi Belski ja Vorotnikovi vastu.

NSVL RKN 13. augusti 1943. a. korraldusega anti Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsusele (Glargastopprom) NSVL RKN juures üle Moskvast Armeenia põiktänaval nr. 5

asetsev maja oma asutise paigutamiseks. Selles majas asus V. M. Molotovi nimeline Raamatukogu Instituut. Sama korraldusega tagastati Raamatukogu Instituudile tema endised ruumid Himki linnas.

Raamatukogu Instituut, kolides üle temale tagastatud ruumidesse, ei vabastanud osa pinda, millel oli korter, kus elasid selle instituudi direktor Belski naise ja 3 lapsega ning instituudi pearaamatupidaja Vorotnikov naise ja 3 lapsega. Kõigil tähendatuil on alaline elamispiind Himki linnas Raamatukogu Instituudi ruumides.

Seoses sellega pöördus Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsus rahvakohtusse hagiga Belski ja Vorotnikovi väljatõstmise pärast.

Moskva linna Kuibõševi rajooni 3. jsk. rahvakohus jättis 11. aprilli 1944. a. otsusega hagi rahuldamata.

Moskva linnakohtu tsiviilasjade kohtukolleegium tühistas 27. aprilli 1944. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Moskva linna Kuibõševi rajooni 1. jsk. rahvakohus 30. mai 1944. a. otsusega määras Belski ja Vorotnikovi välja tõsta ilma teist elamispiinda vastu andmata. See otsus jäeti jõusse Moskva linnakohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi määrusega 17. juunist 1944. a.

VNFSV Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal VNFSV Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium tunnistas 8. augusti 1944. a. määrusega rahvakohtu otsuse ja Moskva linnakohtu määruse õigeks, kuid pani rahvakohtule ette lahendada täiendavalt Belskile ja Vorotnikovile teise elamispiinna andmise küsimus.

Selle määruse peale esitas NSVL Prokurör protesti NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumile. Protestis tähendati, et hoone Armeenia põiktänaval anti hagejale üle NSVL RKN erikorralduse alusel ja et, kuna kostjail pole mingisuguseid vahetõstmisele ilma neile teist elamispiinda vastu andmata.

NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi oma 21. oktoobri 1944. a. määrusega, tunnistades NSVL Prokuröri protesti VNFSV Ülemkohtu määruse tühistamise osas õigeks, tühistas koos sellega mitte ainult selle määruse, vaid ka kõik asjas tehtud otsused ja määrused ning andis asja uueks läbivaatamiseks kaalutlustel, et kuna mainitud hoone esimene kord on kasutada Poola Laste Komiteel NSV Liidus, ei olnud kohtul

alust kostjate väljatõstmiseks, kuna VNFSV Hariduse RK, kelle süsteemi kuulub Poola Laste Komitee ja kes kasutab mainitud hoone kogu esimest korda, oli õigustatud vaidluse all olevale pinnale jätma elama kostjaid Belskit ja Vorotnikovi. Peale selle tähendas NSVL Kohtukolleegium, et kui küsimuse lahendamisel Belski ja Vorotnikovi õiguse kohta vaidluse all olevale pinnale tekib küsimus ümberpaigutamisest endisele pinnale, tuleb kohtul selgitada toimikus leiduvad vasturääkivused selle elamispinna elamiskõlblikkuse kohta paikliku järelevaatuse ja, kui vajalik, tehnilise ekspertiisi teel.

NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegiumi määrus pole õige ja kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Nagu toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, anti maja nr. 5 Armeenia põiktänaval, kus ajutiselt asus V. M. Molotovi nimeline Raamatukogu Instituut, NSVL RKN 13. augusti 1943. a. korraldusega NSVL RKN juures olevale Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsusele oma apraadi paigutamiseks. Selle korralduse järgi on Raamatukogu Instituut kohustatud vabastama kogu hoone ja sealhulgas ka need ruumid, kus ajutiselt asusid instituudi kaastöölised korterid.

Sel asjaolul, et selle hoone esimesele korrale oli paigutatud Poola Laste Komitee NSVL-s, kes kuulub VNFSV Hariduse RK süsteemi, ei ole mingisugust tähtsust käesoleva vaidluse lahendamisel, kuna Poola Laste Komitee NSVL-s kasutab neid ruume lepingu järgi Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsusega. Ruumid, kus on Belski ja Vorotnikovi korterid, selle lepingu alla ei kuulu. Seepärast pole mingit alust siduda Belski ja Vorotnikovi õigust elamispinna Peavalitsuse majas Poola Laste Komitee NSVL-s viibimisega selles majas.

VNFSV Ülemkohtu ja NSVL Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrustes toodud kaalutus, et on vaja kontrollida kostjate endise elamispinna seisundit ja asjasse kaasa tõmmata kaaskostjana VNFSV Hariduse RK, kellele võidakse panna kohustus muretseda kostjaile teine elamispiind, pole õige, kuna sellist kohustust võis VNFSV Hariduse RK-le või Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsusele panna ainult sel juhul, kui tegemist oleks olnud kostjate väljatõstmise eelumajast. Toimikus leiduvaist materjalidest aga nähtub, et hoone, kus ajutiselt asus Raamatukogu Instituut, pole kunagi kuulunud kommunaal- või ametkondlikku elamufondi. See hoone on määratud asutiste paigutamiseks. Seepärast ja NSVL RKN 13. augusti 1943. a. korralduse põhjal kuuluvad Belski ja Vorotnikov, kel pole mingi-

sugust vahekorda Kunstliku Vedelkütte ja Gaasi Peavalitsusega, väljatõstmisele, olenemata neile teise elamispinna muretsemisest.

Belski ja Vorotnikovi endise elamispinna elamiskõlbmatus võib olla ainult aluseks nende poolt VNFSV Hariduse RK ees, kelle kuuluvuses need ruumid on, küsimuse asetamiseks neile teise elamispinna andmiseks või vajaliku remondi tegemiseks ruumides, kus nad asusid enne vaidluse all olevale elamispinnale asumist.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi 21. oktoobri 1944. a. määrus ja VNFSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 8. augusti 1944. a. määrus käesolevas asjas tühistada, jättes jõusse Moskva linna Kuibõševi rajooni 1. jsk. rahvakohtu 30. mai 1944. a. otsuse ja Moskva linnakohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi 17. juuni 1944. a. määruse.

NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. Teise tehingu varjamise sihil sõlmitud tehing ei loo mingisuguseid õigusi ega tekita mingisuguseid kohustusi.

Määrus nr. 607 — 1944. a. V. P. Sanaja hagi R. Lolua vastu.

Otšemtširi rajooni 1. jsk. rahvakohus, läbi vaadanud 9. detsembril 1940. a. Sanaja hagi Lolua vastu maja kinkelepingu kehtetuks tunnistamise pärast, otsustas Sanaja hagi rahuldada. Abhaasia ANSV Ülemkohtu Kohtukolleegium jättis 8. jaanuaril 1941. a. rahvakohtu otsuse jõusse.

2. jaanuaril 1942. a. tühistas Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium rahvakohtu otsuse ja Abhaasia ANSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määruse ning lükkas Sanaja hagi tagasi.

Läbi vaadanud asja NSVL Prokuröri protesti põhjal, leidis Kohtukolleegium, et kõik käesolevas asjas tehtud otsused ja määrused kuuluvad tühistamisele, asi aga uuele läbivaatamisele järgmistel põhjustel:

1. Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et kostja Sanaja, kes oli karistatud kriminaalkorras vabadusekaotusega ja tahtis säilitada oma karistuse kandmise ajal temale kuuluvat maja, sõlmis 21. detsembril 1938. a. oma maja kohta kinkelepingu

oma endise naise, kostja Loluaga. Poolte vahelise kirjavahetuse teel lepiti kokku, et maja antakse Loluale üle kingi näol selle säilitamiseks Sanajale karistuse kandmise ajal.

1938. a. detsembris tühistas Gruusia NSV Ülemkohus Sanaja suhtes tehtud kohtuotsuse, lõpetas asja menetluse ja vabastas Sanaja vahi alt. Kuna Lolua keeldus maja Sanajale tagastamast, pöördus viimane kohtusse hagiga maja kinkelepingu kehtetuks tunnistamise pärast.

2. Kuna toimekus leiduvais materjalides leidub andmeid, et Sanaja tõepoolest sõlmis kinkelepingu tingimusega, et Lolua hoiaks maja Sanaja tagasitulekuni vanglast, aga ei valdaks seda omanikuna, on alus käesolevas asjas kohaldada Gruusia NSV TsK § 35.

3. Asja uuesti läbivaatamisel tuleb kohtul üksikasjaliselt selgitada kõik asjaolud ja poolte vastastikkused vahekorrad vaidluse all oleva maja suhtes; kui Lolua müüs maja, siis kutsuda maja ostja välja kaaskostjana ja lahendada asi sisuliselt toimekus leiduvate ja uuesti kogutud materjalide põhjal.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 9. septembri 1944. a. istungil määras:

Tühistada kõik käesolevas asjas tehtud otsused ja määrused ja asi anda uueks sisuliseks arutamiseks Aþhaasia ANSV Ülemkohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

2. Novatsiooni puhul määratakse poolte õigussuhted ja asja kohtualluvus vastavalt uuele lepingule.

Määrus nr. 421 — 1944. a. „Gastronomi” Gorki oblastikontori hagiis Ülem-Volga Jõelaevanduse Valitsuse vastu.

„Gastronomi” Gorki oblastikontor esitas hagi Ülem-Volga Jõelaevanduse Valitsuse vastu, milles palus kohut kostjalt välja mõista puud, mis olid laevandusele veoks üle antud ja jäid sihtkohta toomata, või tasuda puude väärtus 24 463 rbl. 17 kop.

Gorki oblastikohus rahuldab 23. oktoobri 1943. a. otsusega kontori hagi ja kohustas laevandust kas muretsema kontorile puud natuuras või tasuma nende väärtuse 27 550 rbl.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium jättis 10. detsembril 1943. a. määrusega oblastikohtu otsuse jõusse.

Kohtukollegium nõustus NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga selle kohta, et oblastikohtu otsus ja VNFSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et kontor andis laevandusele transportimiseks veose — puud — saatekirja nr. 0188967 järgi. Teel olles jäeti pargas nr. 8, millega puud veeti, talvitama, mille järel laevandus ilma hageja nõusolekuta andis puud teisele organisatsioonile — Gorki Linna Kütteturustuse Kontorile tingimusega tagastada puud nende puude arvel, mis saabuvad tema nimele raudteel.

Linna Kütteturustuse Kontor täitis oma kohustuse ja tagastas puud laevandusele, kuid laevandus ei andnud puud tagasi kontorile „Gastronom”, mis oligi hagi esitamise aluseks.

Nii Gorki oblastikohus kui ka VNFSV Ülemkohus vaatasid läbi käesoleva asja veolepingust tuleneva hagina ja sel alusel toetus Gorki oblastikohus oma otsuses Siseveetranspordi määrustiku §-le 149. Kuid poolte õigussuhete selline kvalifitseerimine käesolevas asjas pole õige. Kuigi poolte vahel esialgu sõlmiti veoleping, mille alusel laevandus vedas hagejale kuuluvaid puud, kuid selle järel asendati veoleping hoiulepinguga, mis sõlmiti poolte vahel 19. detsembril 1942. a., mille järgi veose transportimine saatekirja nr. 0188967 järgi tunnistati lõpetatuks ja laevandus võttis endale uued kohustused veose talvise hoiu alal. Navigatsiooni algamisega pidi puude edaspidine transportimine võetama 1943. a. veoplaani järgneva uue veolepingu sõlmimisega.

Arvestades seda, et kontor esitas käesoleva hagi mitte veolepingu, vaid hoiulepingu alusel, ei allu käesolev asi summa poollest kohtule, ja seepärast ei pidanud Gorki oblastikohus seda sisuliselt arutama, vaid oli kohustatud selle edasi andma riiklikule arbitraažile lahendamiseks.

Otsus ei või jõusse jääda ka seepärast, et puude turuhinna väljamõistmist hageja kasuks ei ole põhjendatud viitega seadusele ja on vastuolus hageja haginõudmisega.

Nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe kaalutlustega, NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukollegium 31. juuli 1944. a. istungil määras: Gorki oblastikohtu 23. oktoobri 1943. a. otsus ja VNFSV Ülemkohtu 10. detsembri 1943. a. määrus tühistada ja asja edasine menetlus kohtuorganeis lõpetada, saates asja läbivaatamiseks Riiklikule Arbitraažile NSVL RKN juures.

3. Loomade valdajate hagide läbivaatamisel karjaste vastu juhendub kohus poolte vahel sõlmitud lepingust, ja kui sellist lepingut pole sõlmitud, siis tüüplepingust karjase ja karjaseabiga, mis kinnitatud ÜAÜKN poolt.

Määrus nr. 551 — 1944. a. V. G. Sauri hagi N. Ijasašvili vastu.

Gori linna 1. jsk. rahvakohus 10. oktoobri 1943. a. otsusega määras Ijasašvililt Sauri kasuks 12 000 rbl. välja mõista. Tähen-datud otsus jäeti Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukollegiumi 31. detsembri 1943. a. määrusega jõusse muudatusega, mille järgi Ijasašvili oli kohustatud maksma Saurile 12 000 rbl. või andma talle 16 puuda maisi.

Kohtukollegium tunnistas NSVL Ülemkohtu Esimehe pro- testi, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja Gruusia NSV Ülem- kohtu Kohtukollegiumi määruse tühistamist, rahuldamisele kuuluvaks järgmistel põhjustel.

Nagu toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, omandas Sauri lehma ja andis selle karjatada Ijasašvilile. Kuna lehm läks kaduma, esitas Sauri Ijasašvili vastu hagi, milles taotles kaotsiläänud lehma väärtuse väljamõistmist.

Nii Ijasašvili vastutuse kui ka lehma väärtuse kindlaksmää- ramise osas pole kohtuotsus küllaldaselt põhjendatud.

Kuigi toimikus puudub kirjalik leping, mida pooled ei võinud kohtule esitada nähtavasti seepärast, et lepingut kirjalikult ei sõlmitud, see asjaolu ei vabasta kohut kohustusest selgitada Ijasašvili vastutuse ulatust, juhendudes sel puhul ÜAÜKN poolt kinnitatud tüüplepingust karjase ja karjaseabiga.

Kui asja uuesti läbivaatamisel tuvastatakse, et Ijasašvili pidi aineliselt vastutama kaotsiläänud lehma eest, peab kohus lehma väärtuse määramisel juhenduma keskmistest turuhinda- dest asja läbivaatamise hetkel, milleks tuleb nõutada vastav õiend turgusid juhtivalt organisatsioonilt.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsviilasjade Kohtu- kollegium 28. septembri 1944. a. istungil määras: rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus.

4. Olenevalt sellest, kas elamispinna üürnik on asutise või ettevõtte töötaja, määratakse erinevalt tema õigus elamispinnale, kust ta lahkus koos töökohaga Itta evakueerimise tõttu.

Määrus nr. 470 V. P. Polbitsevi hagi N. V. Jelmanovi vastu.

Polbitsevil oli Moskvas Begovoi tänaval maja nr. 17, korpus „B”, korteris 19 14,5 m² suurune tuba. 1941. a. oktoobris evakueeriti Polbitsev koos Polikarpovi Katse- ja Konstrueerimisbürooga Novosibirski linna. Polbitsevi äraolekul paigutas tehase nr. 30 majavalitsus tema tuppa selle tehase töötaja Jelmanovi. 1943. a. novembris pöördus Polbitsev ühes bürooga Moskvasse tagasi ja esitas rahvakohtus hagi Jelmanovi väljatõstmise ja temale elamispinna tagastamise pärast.

Moskva linna Leningradi rajooni 5. jsk. rahvakohus jättis 24. juuni 1944. a. otsusega Polbitsevi hagi rahuldamata. Moskva linnakohtu kohtukolleegium oma määrusega 11. juulist 1944. a. jättis rahvakohtu otsuse hagi tagasilükkamise kohta jõusse.

Läbi vaadanud käesoleva asja NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, milles taotletakse rahvakohtu 24. juuni 1944. a. otsuse ja Moskva linnakohtu kohtukolleegiumi 11. juuli 1944. a. määruse tühistamist, leiab Kohtukolleegium, et protest kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Kohus ei selgitanud põhilist küsimust asjas, nimelt kas Polikarpovi Katse- ja Konstrueerimisbüroo on tootmisettevõtte kui tehase nr. 1 koostisosa või on see teaduslik-uurimusliku iseloomuga asutis. Olenevalt sellest, kas hageja oli asutise või ettevõtte töötaja, tuleb erinevalt määrata ka hageja Itta evakueerimise õiguslikud tagajärjed. Kui Polikarpovi Katse- ja Konstrueerimisbüroo on tootmisettevõtte, siis sellega koos evakueerunud hageja kaotas õiguse elamispinnale, mida ta kasutas Moskvas enne evakueerimist sealt. NSVL RKN 16. veebruaril 1942. a. määruse alusel ja valitsusorganite otsus büroo reevakueerimise kohta annab hagejale õiguse saada elamispiind Moskva linna TRS Nõukogult üldistel alustel. Kui aga asjas tuvastatakse, et Polikarpovi Katse- ja Konstrueerimisbüroo on asutis, tuleb Polbitsevi ja Jelmanovi vaheline vaidlus lahendada vastavalt NSVL RKN 2. juuli 1941. a. määrusele ja NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. septembri 1942. a. määrusele „Kohtupraktikast evakuatsiooni tõttu oma alalisest elukohast lahkunud kodanike eluruumidest väljatõstmise asjus”.

Polikarpovi Katse- ja Konstrueerimisbüroo juriidilise ise-

loomu kindlakstegemiseks tuleb kohtul asja uuesti läbivaatamisel kaasa tõmmata Lennukitööstuse RK esindaja ja nõuda, järgides VNFSV TsPK § 95, katse-konstrueerimisbüroo põhikirja või büroo organisatsioonilist struktuuri määratleva rahvakomissariaadi kolleegiumi vastava määruse lisandamist toimikule.

Käesoleva asja kohta tehtud otsuses tähendab kohus, et Jelmanov paigutati Polbitsevi tuppa valitsuse otsuse kohaselt. Seda väitis kohus tehase avalduse alusel, kes selle asjaolu kinnitamiseks ei esitanud mingisuguseid tõendeid.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiivilasjade Kohtukolleegium 19. augusti 1944. a. istungil määras:

Moskva linna Leningradi rajooni 5. jsk. rahvakohtu 24. juuni 1944. a. otsus ja Moskva linnakohtu kohtukolleegiumi 11. juuli 1944. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks VNFSV Ülemkohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

5. Tehase jooniseist ja spetsifikatsioonidest koostatud atlasi kaitstakse autoriõiguse seaduste järgi kui kogumikke.

Määrus nr. 540 — 1944. a. Riikliku Teadusliku Tehnilise Kirjastuse „Mašgizi” hagi D. M. Morozovi vastu.

1937. aastal sõlmisid Morozov ja Riiklik Teaduslik Tehniline Kirjastus „Mašgiz” lepingu Morozovi ja kaasautori Kristi poolt ühiselt koostatud nõukogude traktorite konstruktsioonide atlase väljaandmise ja selle uute trükkide kohta.

1938. a. sõlmis Morozov lepingu kirjastusega „Oborongiz” raamatu „Linttraktorid” kirjastamiseks ühes mootori, transmisioni ja liikuvate osade jooniste atlasega.

Kirjastus „Mašgiz”, leides, et Morozovil ei olnud õigust esimese lepingu kehtivuse ajal selles leiduva § 10 tõttu ilma kirjastuse nõusolekuta anda välja oma atlas tervikuna või osaliselt ka teise nimetuse all, esitas tema vastu hagi 5150 rbl. väljamõistmise pärast, mis talle oli välja makstud autorihonorarina esimese lepingu järgi 29. aprillist 1937. a. Morozov esitas vastuhagi „Mašgizilt” 18 607 rbl. autorihonorari väljamõistmise pärast.

Moskva linna Taganski rajooni 2. jsk. rahvakohus rahuldas 27. detsembri 1940. a. otsusega „Mašgizi” hagi täielikult; Morozovi vastuhagi jättis kohus lahendamata. Moskva linnakohtu

kohtukolleegium 28. jaanuari 1941. a. määrusega jättis rahva-kohtu otsuse jõusse.

Kohtukolleegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotletakse rahva-kohtu otsuse ja Moskva linnakohtu määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Rahuldades „Mašgizi” poolt esitatud hagi, toetus kohus sellele, et Morozov rikkus temaga 29. aprillil 1937. a. sõlmitud lepingu § 10, ja tehnilise ekspertiisi arvamusele, mis tuvastas, et joonised ja tekstiosa on mõlemas Morozovi raamatus ühesugused. Kuid lepingu §-st 10. millele kohus toetus, tuleneb, et lepingu lõpetamine ja avansi sissenõudmine võib järgneda ainult juhul, kui autor süüliselt rikkus selles paragrahvis sisalduvaid tingimusi.

Morozovi seletustest nähtub, et kuna tema töö kirjastamine 29. aprilli 1937. a. lepingu järgi viibis, vananesid joonised tunduvalt, millega seoses Keskmasinatööstuse RK pöördus kirjaga „Mašgizi” poole anda välja Morozovi töö, mis ette nähtud kirjastusega „Oborongiz” 3. novembril 1938. a. sõlmitud lepingus, kes oli andnud selle lepingu täitmiseks „Mašgizile”, et seega teine leping polnud sõlmitud mitte Morozovi algatusel, vaid seoses selle teema plaani võtmisega Üleliidulise Kõrgemate Koolide Komitee ja Riigikaitsetööstuse RK Õppeasutiste Peavalitsuse poolt, s. o. direktiivorganite korraldusel.

Kui järelikult teine leping, mis sõlmitud kirjastusega „Oborongiz”, kattis esimese lepingu ja atlas, mis nähtud ette esimeses lepingus, vananes kirjastamise viibimise tõttu, võib selles asjas tekkida küsimus ainult esimese lepingu kehtivuse edaspidisest lõpetamisest, aga mitte Morozovile väljamakstud autorihonorari sissenõudmisest, kuna Morozov oma kohustused kirjastuse vastu selle lepingu järgi täitis ja kirjastuse poolt ei olnud esitatud mingisuguseid avaldusi Morozovi poolt esitatud töö halva kvaliteedi kohta. Nii võis „Mašgiz”, kuna mõlemad Morozoviga sõlmitud lepingud olid tema käes, nõuda mõlema atlase samasuse puhul esimese lepingu kehtivuse lõpetamist ja Morozovile esimese lepingu järgi antud avansi arvestamist summade katteks, mis Morozovil on saada teise lepingu järgi.

Kuid selline arvestus võis toimuda ainult tingimusel, kui Morozovi teine töö oli tema esimese töö — Nõukogude traktoriite konstruktsioonide atlase — kordamine. Kohus tunnistas mõlemad Morozovi poolt ülalmainitud lepingute alusel tehtud tööd identseks, toetudes tehnilise ekspertiisi arvamusele. Kuid Auto-

riõiguse põhialuste (LSKK 1928, nr. 27, art. 246) § 4 järgi ei ole tähtsust ekspertide seisukohal, et joonised mõlema lepingu järgi on tehase jooniste valguskoopiad, tekstimaterjal aga — samade tehaste poolt väljatöötatud spetsifikatsioonid nendesamade jooniste juurde ja et seepärast atlasid ei või tunnustada originaaltööks.

Ekspertide nõudmine algupärasuse suhtes lähtub õigusest leiutistele, aga mitte autoriõiguse normidest, mille järgi kuuluvad kaitsmisele ka kogumikkude, milleks võivad olla jooniste atlasid, autorid.

Oluline tähtsus asja kohta on ekspertide teisel tähendusel ja nimelt, et mõlemad tööd on erinevad ja et erinevus väljendub selles, et „Oborongizi” atlasesse on paigutatud 800 joonist 120 vastu, mis leiduvad „Mašgizi” atlasel, ja et „Oborongizi” atlasel on antud masinate peenemad detailid ja on suurendatud tööjooniste ja üksikute detailide arvu.

Seepärast tuleb kohtul asja uuesti läbivaatamisel välja nõuda leping, mille Morozov sõlmis 3. novembril 1938. a. „Oborongiziga”, ja võrrelda seda esimese lepinguga, mille Morozov sõlmis 29. aprillil 1937. a. „Mašgiziga”. Juhul, kui kohus tuvastab, et nende lepingute tingimuste järgi mõlema atlase sisu on ühtede ja samade traktorite tüüpide tehase dokumentatsiooni (joonised ja valguskoopiad) süstemaatiline kordamine ja et teine atlas, mille Morozov valmistab „Oborongiziga” sõlmitud lepingu järgi, täieliku samasusega kordab 120 joonist, mis leiduvad ka esimeses atlasel, tuleb vastavalt autorihonorari summad, mis on Morozovile makstud esimese lepingu järgi, arvestada maksete arvele, mis Morozovil on saada teise lepingu järgi. Kui aga teises atlasel 120 joonist, mis leiduvad ka „Mašgizi” esimeses atlasel, sisalduvad muudetud kujul (teises läbilõikes, teiste detailidega jms.), s. t. need joonised pole samased esimese atlase vastavate joonistega, ja kohus tuvastab, et teise lepingu tingimuste järgi Morozov midagi muud ei saanudki esitada, pole alust Morozovile esimese lepingu järgi välja makstud summasid kanda maksete arvele, mis tal on saada teise lepingu järgi, ja sel juhul tuleb „Mašgizi” hagi tagasi lükata.

Ülalesitatul alusel NSVL Ülemkohtu Tsviivlasjade Kohtukolleegium 21. septembri 1944. a. istungil määras: kõik otsused ja määrused asjas tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Moskva linnakohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõtul.

6. Taotlused laste ülalpidamiseks summade sissenõudmise peatamiseks sissenõudja asukoha teadmatuse pärast lahendatakse vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. veebruari 1942. a. määrusele.

Määrus nr. 663 — 1944. a. G. E. Potepalovi hagiis alimentide sissenõudmise peatamise pärast.

Kroonlinna rahvakohus, läbi vaadanud 10. oktoobril 1942. a. Potepalovi hagi alimentide sissenõudmise peatamise pärast, otsustas peatada Potepalovilt alimentide Petrova kasuks nende tütre Margarita ülalpidamiseks kinnipidamise kuni viimase asukoha selgumiseni.

22. oktoobril 1942. a. määras sama rahvakohus tagastada Potepalovile temalt täitelehe järgi kinnipeetud, kuid hagejale edasiandmata summad 1942. a. augusti- ja septembrikuu eest kokku 742 rbl. 50 kop.

Leningradi linnakohtu kohtukollegium tühistas 12. aprillil 1944. a. rahvakohtu otsuse ja määruse ja lükkas tagasi Potepalovi hagi alimentide sissenõudmise peatamise kohta.

Läbi vaadanud asja NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti põhjal, Kohtukollegium leidis, et Leningradi linnakohtu määrus kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et seoses sõjaaja tingimustega muutis hageja Petrova oma asukohta ja seepärast sõjaväeosal, kus teenis Potepalov, polnud võimalik Potepalovilt kinnipeetud alimendisummasid välja maksta, seda enam, et Petrova, nagu nähtub majavalitsuse teatisest 26. juunist 1944. a., ei teatanud oma uut asukohta.

Neil alustel oli rahvakohus õigustatud läbi vaatama Potepalovi avaldust mitte ainult alimentide sissenõudmise peatamise, vaid ka hagejale kätteandmata summade tagastamise pärast, vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. veebruari 1942. a. määrusele.

Kuna hiljem Petrova uus asukoht selgus ja ta esitas nõude alimentide väljamaksmise pärast tema tütre Margarita kasuks, oleks tulnud kohtul teha määrus Potepalovilt alimentide sissenõudmise uuendamise kohta vastavalt samale NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. veebruari 1942. a. määrusele, kusjuures alimentide sissenõudmine möödunud aja eest ei oleks tohtinud ületada kolme kuud.

See, et Leningradi linnakohus tunnistas Potepalovilt alimentide sissenõudmise peatamise kohtu poolt ebaõigeks ja keeldus

peatamisest, tõi tegelikult kaasa olukorra, et Potepalovilt nõutakse käesoleval ajal alimente sisse kogu möödunud aja eest summas, mis ületab seadusliku määra.

Asja uuesti läbivaatamisel tuleb kohtul vastavalt TsPK §-le 182 ja NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. veebruari 1942. a. määrusele lahendada küsimus Potepalovilt alimentide sissenõudmise uuendamise kohta pärast seda, kui alimentide väljamaksmine osutus jälle võimalikuks.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 11. novembri 1944. a. istungil määras:

Leningradi linnakohtu 12. aprilli 1944. a. määrus tühistada, jättes jõusse rahvakohtu 10. oktoobri 1942. a. otsuse ja 22. oktoobri 1942. a. määruse.

Ette panna Kroonlinna 2. jsk. rahvakohtule TsPK § 182 korras ja vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. veebruari 1942. a. määrusele läbi vaadata Potepalovilt alimentide sissenõudmise uuendamise küsimus Petrova kasuks tütre Margarita kasvatamiseks pärast asjaolude möödumist, mis kutsusid esile alimentide sissenõudmise peatamise.

7. Kahenaisepidamine kui kriminaalseaduse poolt keelatud ja karistatav tegu ei loo pooltele õigusi, mis sätitud kehtivas seadusandluses abielu ja pärimise kohta.

Määrus nr. 497 — 1944. a. R. Murtazalijeva hagi A. A. Prokofjeva vastu.

27. juulil 1943. a. Groznõi linna Ordžonikidze rajooni 2. jsk. rahvakohus, läbi vaadanud Murtazalijeva hagi Prokofjeva vastu õiguse tunnustamise pärast varale pärast mehe surma, lükkas, Murtazalijeva hagi tagasi, tunnistades surnud Halil Murtazalijevi vara pärijaiks Prokofjeva ja tema lapsed.

17. augustil 1943. a. Tšetšeeni-Inguši ANSV Ülemkohtu Kohtukollegium tühistas rahvakohtu otsuse ja võttis asja oma menetlusse esimese astme kohtuna. 28. augustil 1943. a. Tšetšeeni-Inguši ANSV Ülemkohus tegi otsuse, mis on analoogiline rahvakohtu 27. juuli 1943. a. otsusele.

VNFSV Ülemkohtu Kohtukollegium tühistas 26. oktoobril 1943. a. Tšetšeeni-Inguši ANSV Ülemkohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks.

Läbi vaadanud NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, Kohtukollegium leidis, et kõik otsused ja määrused kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

1. Asjas on tuvastatud, et Halil Murtazalijev oli Rakaat Murtazalijevaga abielus, mis sõlmitud usulise kombetalituse järgi 1921. a., ja see abielu kestis kuni 1941. a., s. o. kuni Halil Murtazalijevi surmani. 1932. aastast alates oli Halil Murtazalijevil teine naine — Prokofjeva, abielu kellega oli sõlmitud samuti usulise kombetalituse järgi. Nii on tegemist kahenaisepidamisega Murtazalijevi poolt.

Kuna üheaegselt abielulistest suhetes olemine kahe naisega on tegu, mis on keelatud kriminaalseadusega (KrK § 199), ei saa Murtazalijevi kooselu Rakaat Murtazalijevaga ja Prokofjevaga vaadelda abieluna, mis loob kooselus olijatele õigused ja kohustused, mis tähendatud Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksis, samuti õigust pärimisele TsK § 418 korras. Seepärast leiab Kohtukolleegium, et Rakaat Murtazalijeva ja Prokofjeva nõuded, mõista neile kui üleelanud abikaasadele surnud Murtazalijevi varast pärandiosa, ei kuulu rahuldamisele.

2. Toimikus olevaist materjalidest nähtub, et vaidluse all olev maja soetati Rakaat Murtazalijeva ja Halil Murtazalijevi ühise tööga ja moodustab seega nende ühisomandi. Kuna Murtazalijeva osa ühisomandis ei olnud kindlaks määratud kaasomaniku eluajal, võis Murtazalijeva pöörduda kohtusse hagiaga tunnustada temale õigus osale ühisvarast.

3. Mis puutub surnu vara sellesse osasse, mis jääb üle pärast Rakaat Murtazalijeva osa kindlaksmääramist, siis tuleb õigus ülejäänud varale tunnustada surnu lastele — Ruslambekile ja Saidile, kuna viimaste õigus pärida vara pärast nende isa surma põhjeneb veresugulusel ega sõltu nende vanemate abieluliste suhete vormistamisest.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 21. septembri 1944. a. istungil määras:

1. Kõik käesolevas asjas tehtud otsused ja määrused tühistada.
2. Tunnustada Rakaat Murtazalijeva õigus poolele majale, mis jäänud järele pärast Halil Murtazalijevi surma.
3. Õigus maja teisele poolele tunnustada Halil Murtazalijevi pärijaile — tema lastele Ruslambekile ja Saidile võrdseis osades.
4. Rakaat Murtazalijeva ja Prokofjeva hagi — tunnustada nad Halil Murtazalijeviga faktilises abielus olnuks — tagasi lükata.

8. Pärimisõiguste suhtes lapsendatud võrdsustatakse pärandi- jätja alanevate veresugulastega.

Määrus nr. 600 — 1944. a. V. A. Kudassova hagi N. T. Gordejeva vastu.

Kudassova esitas rahvakohtus hagi Gordejeva vastu tema tütre Galina tunnustamise pärast peale B. A. Gordejevi (Galina vanaisa) surma Saraatovis Beloglinski tn. nr. 7 järelejäänud majaosa pärijaks.

Saraatovi linna Frunze rajooni 3. jsk. rahvakohus 27. novembri 1943. a. otsusega määras tunnustada hageja tütar Galina poole maja pärijaks. Saraatovi oblastikohtu kohtukollegium jättis 16. detsembri 1943. a. määrusega rahvakohtu otsuse jõusse.

Kohtukollegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja Saraatovi oblastikohtu määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Toimikus leiduvaist materjalidest nähtub, et hageja tütre vanaema Stroganova oli faktilises abielus surnud B. A. Gordejeviga, Stroganov oli abiellu astumisel poeg Vladimir Stroganov, kes oli B. A. Gordejevi võõraspoeg. Vladimir Stroganov abiellus V. A. Kudassovaga. Abielust Vladimir Stroganoviga sündis viimasel tütar Galina, kellele ta palub välja mõista osa varast, mis jäi järele surnud Gordejevist, tema, Kudassova, kasuisast ja Galina vanaisast.

Tsiviilkoodeksi § 418 järgi isikute ring, keda kutsutakse pärima, piirdub laste, lastelaste, laste-lastelastega, lapsendatutega (ja nende alanejatega), üleelanud abikaasaga, samuti töövõimetute ja varatute isikutega, kes olid surnu täielikul ülalpidamisel mitte alla ühe aasta. Nii võiksid Vladimir Stroganov ja tema lapsed Tsiviilkoodeksi § 418 järgi pretendeerida pärandiosa saamisele varast ainult sel juhul, kui Vladimir Stroganov oleks olnud Gordejevi poolt lapsendatud.

NSVL Ülemkohtule antud kaebustes kinnitab kostja Gordejeva, surnud pärandaja naine, et Vladimir Stroganov, Galina isa, ei olnud B. A. Gordejevi poolt lapsendatud, ja toimikus leiduvais materjalides pole selle küsimuse kohta mingisuguseid andmeid. Sellepärast tuleb kohtul asja uuel läbivaatamisel kontrollida, kas Vladimir Stroganov oli Gordejevi poolt lapsendatud. Selle asjaolu tuvastamine on tähtis hageja tütre — Galina — õiguse tunnustamise seisukohalt pärandvara osale, mis jäi järele pärast B. A. Gordejevi surma.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 27. oktoobri 1944. a. istungil määras:

Saraatovi linna Frunze rajooni 3. jsk. rahvakohtu 27. novembri 1943. a. otsus ja Saraatovi oblastikohtu 16. detsembri 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks Saraatovi oblastikohtusse esimese astme kohtuna prokuröri osavõful.

9. Hagid talundi jagamise pärast lahendatakse Maakoodeksi alusel, kooskõlas NSVL Ülemkohtu Pleenumi 29. juuli 1943. a. määrusega.

§ 1. Määrus nr. 599 — 1944. a. V. I. Butšašvili hagi N. H. Butšašvili vastu.

V. I. Butšašvili esitas rahvakohtus hagi oma äia N. H. Butšašvili vastu talundi vara jagamise pärast.

Dušetki rajooni rahvakohus otsustas 30. septembril 1943. a. eraldada hagejale 3 osa ühisvarast, kaasa arvates ka hageja mehe osa, kes hukkus rindel; Tbilisi linnas asetseva maja otsustas kohus jätta kõigi talundipere liikmete ühiskasutamiseks.

Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium jättis 27. oktoobri 1943. a. määrusega rahvakohtu otsuse jõusse selle muudatusega, et kustutas kohtuotsusest hagejale tema mehele kuuluva osa väljamõistmise, andes selle osa hoiule kostja kätte kuni tema poja tagasitulekuni Punaarmee.

Kohtukolleegium leidis, et NSVL Ülemkohtu Esimehe protest, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja Gruusia NSV Ülemkohtu määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Asja läbivaatamisel ei võtnud rahvakohus ega Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium arvesse asjaolu, et Tbilisi linnas asetsev maja ei võinud kuuluda talundi jagatava vara hulka. Selle maja jagamisel oleks kohus pidanud juhinduma mitte Maakoodeksi, vaid Tsiviilkoodeksi normidest (Gruusia NSV TsK § 65).

Talundi vara jagamise suhtes oleks kohus pidanud juhenduma Maakoodeksi normidest (Gruusia NSV Maakoodeksi § 47—51) ja NSVL Ülemkohtu Pleenumi 29. juuli 1943. a. määrusest „Kolhoosi- ja üksiktalundite vara jagamise ja selle eraldamise asjade läbivaatamisest kohtute poolt neil juhtudel, kui talundi liige on Punaarmees või Sõjalaevastikus”.

Toimikus leiduvast Tegevarmee Kaotuste Isikliku Arvestuse Keskbüroo teatisest nähtub, et hageja meest ei loeta hukkunuks, seepärast tuleb tema osa varast, vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi mainitud määruse p-le 6 eraldada natuuras ja tagada selle puutumatus.

Vara hindamine toimus kohtu poolt andmete alusel, mida esitas hageja, kusjuures puudus selle kohta pädevate isikute arvamus. Asja uuel läbivaatamisel tuleb kohtul kindlaks teha jagamisele kuuluva vara tegelik väärtus.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukollegium 27. oktoobri 1944. a. istungil määras:

Gruusia NSV Dušetski rajooni rahvakohtu 30. septembri 1943. a. otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu 27. oktoobri 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus prokuröri osavõtul.

§ 2. Määrus nr. 85 — 1944. a. D. I. Izotova hagis M. G. Brõleva vastu.

Izotova esitas hagi Brõleva — oma mehe õe vastu, milles palus kohut tunnustada temale õigus talundi varale sel alusel, et ta elas majandis 23 aastat ja viibis seal eemal ainult 3 aastat, 1938. a. kuni 1941. a., kostja aga tuli külasse ja asus nende majja 1938. a., kuna enne seda aega elas majas tema ema (hageja ämm). Oma vara Brõleva kaasa ei toonud, kuid pärast ema surma võttis kogu talundi vara oma valdusse.

Verhovski rajooni rahvakohus, läbi vaadanud asja 7. jaanuaril 1943. a., tunnustas Izotova ja tema mehe ja laste õigust talundi varale. Orjoli oblastikohtu kohtukollegium 28. jaanuari 1943. a. määrusega tühistas rahvakohtu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks, et selgitada, kes on Izotovite talundi liikmed, milline vara võeti neilt ära ja anti kolhoosile „13 aastat TT Punaarmee“, samuti jagamisele kuuluva vara olemasolu täpsustamiseks nimekirja koostamise teel. Kohtukollegium osutas samuti, et vara jagamine peab toimuma Maa-koodeksi § 66 ja 67 alusel.

Asja uuesti läbivaatamisel Verhovskj rajooni rahvakohus 22. veebruari 1943. a. otsusega peatas asja menetluse Izotova mehe ja poja ja Brõleva mehe Punaarmees viibimise pärast ja samuti seepärast, et ei olnud kohal talundiperemees — G. S. Izotov, kes viibis vahi all.

Kohtukollegium, nõustudes NSVL Ülemkohtu Esimehe protestiga, leidis, et rahvakohtu määrus asja peatamise kohta kuulub tühistamisele järgmistel põhjustel:

Vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrusele „Kolhoosi- ja üksiktalundite vara jagamise ja selle eraldamise asjade läbivaatamisest kohtute poolt neil juhtudel, kui talundi liige on Punaarmees või Sõjalaevastikus” võivad kohtud lahendada vaidlusi vara eraldamise kohta talundi varast kohalejäänud talundiliikmete hagide alusel. Seepärast peatas kohus asja menetluse alusetult neil motiividel, et hageja mees ja poeg ja kostja mees on Punaarmees. Pealegi pole kostja mees Izotovite talundi liige.

Asja peatamine motiivil, et talundi peremees G. S. Izotov on vähi all, pole samuti õige, kuna TsPK § 113 ja 114 ei näe ette asja peatamist neil juhtudel.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 10. märtsi 1944. a. istungil määras:

Orjoli oblasti Verhovski rajooni rahvakohtu 22. veebruari 1943. a. määrus tühistada ja asi anda samasse kohtusse sisuliseks läbivaatamiseks vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi 29. juuli 1943. a. määrmuses antud juhutustele.

§ 3. Määrus nr. 566 — 1944. a. Nadežda Josseliani hagi Natalia Josseliani vastu.

Zemo-Svanetski rajooni Mestinski jaoskonna rahvakohus rahuldab 11.—12. novembri 1943. a. otsusega N. Josseliani hagi talundi vara jaotamise pärast tema, tema mehe Jefrem Josseliani ja laste vahel ühelt poolt ja Natalia Josseliani ja Gigani vahel teiselt poolt.

Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 24. veebruari 1944. a. määrusega jäeti tähendatud otsus jõusse.

Kohtukolleegium leidis, et NSVL Prokuröri protest, milles taotleti rahvakohtu otsuse ja Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määruse tühistamist, kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Nagu nähtub toimikus leiduvaist materjalidest ja kohtuotsusest, esitati hagi talundi jagamise pärast ja kohtu otsusega jagati mitte ainult talundi vara, vaid ka maa, mis oli talundi kasutada, mis tuleb tunnistada ebaõigeks, kuna seaduse järgi vaidlused maa jagamise pärast ei allu kohtuorganeile ja lahendatakse vastavate maaorganite poolt.

Ei saa õigeks tunnistada rahvakohtu otsust ka seepärast, et hageja mees on tegevas Punaarmees ja hagejal pole temalt volitust. Seepärast oleks kohus pidanud vara jagamise osas,

mis langeb mehele, asja peatama, vastavalt Gruusia NSV TsPK § 120 p-le „g” ja NSVL Ülemkohtu Pleenumi 29. juuli 1943. a. määrusele.

Isegi sel juhul, kui hageja N. Josseliani oleks nõudnud ainult vara eraldamist, oleksid nad nõudmised pidanud piirduma sellega, et ta oleks võinud esitada hagi ainult selle vara kohta, mis langeks temale ja tema lastele, mehe osa kohta aga ainult viimase poolt väljaantud volituse olemasolul.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 10. oktoobri 1944. a. istungil määras:

Rahvakohtu otsus ja Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus.

§ 4. Määrus nr. 517 — 1944. a. M. S. Šmaljukova hagi Sarkniadze jt. vastu.

Gruusia NSV Hašuri rajooni 1. jsk. rahvakohus, läbi vaadanud Šmaljukova hagi Šarkniadze jt. vastu pärandvara jagamise pärast, otsustas 8. aprillil 1944. a. hagi tagasi lükata, leides, et nemad on kaotanud seose surnud Maissurovi majandiga.

Gruusia NSV Ülemkohtu Kohtukolleegium, läbi vaadanud kostjate kassatsioonikaebuse, määras 10. mail 1944. a. muuta rahvakohtu otsus ja ühes Maria Šmaljukovaga tunnistada surnud Maissurovi talundipere liikmeiks Gvinerija, Šarkniadze ja nende kaks last, Roberti ja Demuri.

NSVL Prokurör, leides, et Gruusia NSV Ülemkohtu määrus ei ole õige, palus seda tühistada ja jõusse jätta rahvakohtu otsus põhjustel, et Gvinerija ja teised isikud, kes pretendeerivad pärandvara saamisele pärast Maissurovi surma, pole juba üle kolme aasta tööga osa võtnud surnu talundi majapidamisest, mispärast nad on Gruusia NSV TsK § 49 järgi kaotanud õiguse pärandvarale.

Kohtukolleegium ei nõustunud NSVL Prokuröri protestiga järgmistel põhjustel:

- 1) toimikus leiduvate materjalidega on tuvastatud Šarkniadze jt. tööseos surnud Maissurovi majandiga;
- 2) Gvinerija, Šarkniadze ja nende kaks last olid tõesti Maissurovi talundi liikmed ja olid registreeritud asula nimekirjas;
- 3) kuigi kostjad ajuti lahkusid Maissurovi talundist, pidasid nad alati Maissuroviga sidet ja osutasid talle ainelist abi;
- 4) seega vastab Gruusia NSV Ülemkohtu määrus toimikus leiduvaile materjalidele ja lahendab asja õieti.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 28. septembri 1944. a. istungil määras: NSVL Prokuröri protest tagasi lükata.

§ 5. Määrus nr. 618 — 1944. a. A. E. Spirina hagi T. M. Spirina vastu.

Mordva ANSV Romadanovski rajooni rahvakohtus, läbi vaadanud A. E. Spirina hagi tema ämma T. M. Spirina vastu vara eraldamise pärast talundi ühisvarast endale ja kahele lapsele, 27. novembri 1943. a. otsusega määras sisse nõuda T. M. Spirina ühisest majandist A. E. Spirina kasuks lehma ja sineli. Mordva ANSV Ülemkohtu Kohtukolleegium jättis 14. detsembril 1943. a. rahvakohtu otsuse jõusse.

Kohtukolleegium, läbi vaadanud NSVL Ülemkohtu Esimehe protesti, leidis, et rahvakohtu otsus ja Mordva ANSV Ülemkohtu määrus kuuluvad tühistamisele järgmistel põhjustel:

Oigus osale talundi varast on Maakoodeksi § 66 järgi talundi liikmeil. Seepärast oleks kohus pidanud kontrollima, kas hageja mees, kes hukkus rindel, tema ise ja tema lapsed olid T. M. Spirina talundi liikmed, kuna külanõukogu poolt väljaantud õiendist nähtub, et hageja mees A. N. Spirin, töötades miilitsajaoskonnas, 1938. a. alates ei elanud koos vanematega ja omas iseseisvat majapidamist.

Sel juhul, kui kohus asja uuel läbivaatamisel tuvastab, et hageja, tema mees ja lapsed ei olnud talundi liikmed, pole põhjust eraldada neile osa talundi ühisvarast. Sel juhul on hagejal ja tema lastel pärimisseaduste alusel õigus pärida ainult osasellest varast, mis kuulus isiklikult tema mehele, kui kostja juures on säärast vara.

Eeltoodud põhjustel NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegium 5. novembri 1944. a. istungil määras:

Romadanovski rajooni rahvakohtu 27. novembri 1943. a. otsus ja Mordva ANSV Ülemkohtu Kohtukolleegiumi 14. detsembril 1943. a. määrus tühistada ja asi anda uueks läbivaatamiseks samasse kohtusse teises koosseisus prokuröri osavõtul.

Sisukord.

VII (XIII) vihk.

NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrused.

	Lk.
1. Sotsialistliku omandi suurelatuslikku riisumist isiku poolt, kes kasutab oma teenistuslikku seisundit kuritegelikel eesmärkidel, tuleb kvalifitseerida 7. aug. 1932. a. seaduse järgi	3
2. 26. detsembri 1941. a. seadlus karistab nii omavolilist lahkumist kui ka omavolilist üleminekut ühest ettevõttest teise, kuigi riigikaitsetööstuse süsteemis	4
3. Seaduspäraselt teise ettevõttesse üleviimisele kuuluva ja õigeaegselt uuele kohale ilmunud isiku ennetähtaegset töölt lahkumist vanast töökohast ei või kvalifitseerida omavolilise töölt lahkumisena	5
4. Sõjaväeliste kuritegude määrustiku § 17 (VNFSV KrK § 193 ¹⁷) ei saa kohaldada sõjaväelaste suhtes, kes ei kuulu juhtivasse koosseisu	6
5. Kahe või mitme isiku käitumist, kes pole seotud omavahel eesmärgi ja kavatsuse ühtsusega, ei saa vaadelda kui tegutsemist grupiga	7
6. Lohakuses süüdistamine eeldab konkreetsete asjaolude olemasolu, millistes avalduks süüaluse kuritegelik suhtumine oma kohustesse ja mis oleksid äriseks süüdistusele	7
7. Teenistusliku seisundi kasutamise seotud kuritegude asjus on teenistuslik seisund süüastme määramisel kaasamõjuvaks asjaoluks	8
8. VNFSV KrK § 6 märkust ja § 8 ei või kohaldada süüdlastele raskest kuriteos	9
9. Kohaldades karistust, on kohus kohustatud ära näitama need konkreetsete asjaolud, mis tema arvates vähendavad kohtualuse ühiskonnaohtlikkuse määra	9
10. Küsimus meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise kohta otsustatakse kohtu poolt kohtuistungil ja vormistatakse kohtumäärusena. Meditsiinilise iseloomuga vahendeid ei saa vaadelda kui karistusvahendeid	10
11. Kohtumäärus VNFSV KrK § 28 märkus 2 kohaldamise kohta võib olla kassatsiooninstantsis arutamise aineks ainult sel juhul, kui selle määruse peale, kuigi see määrus oli võetud kohtuotsuse teksti, esitati seaduses ettenähtud korras, kohtuotsusest sõltumata, iseseisev kaebus või protest	14

NSVL Ülemkohtu Kriminaalasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. Omavolilist lahkumist ettevõttest, millele ulatub 26. detsembri 1941. a. seadluse kehtivus, tuleb kvalifitseerida selle seadluse järgi, olene-mata sellest, kas omavoliliselt lahkunu astus sellesse ettevõttesse tööle töölepingu alusel või mobilisatsiooni korras 15
2. Ametiisiku käitumist, mis pole seoses tema poolt oma teenistuslike volituste kasutamisega, ei või vaadelda kui teenistusliku seisundi kuritarvitust 16
3. Ametiisiku kuritegelikult lohakas suhtumine oma kohustesse annab aluse süüdistamiseks lohakuses, aga mitte teenistusliku seisundi kuri-tarvituses 17
4. Teenistusliikude volituste ületamine eeldab tegusid, mis on seotud oma teenistuskohuste täitmisega süüaluse poolt 18
5. Azerbaidžani NSV KrK § 146, VNFSV KrK § 111 ja teiste liidu-vabariikide KrK vastavaid paragrahve võidakse kohaldada ainult tun-nuste olemasolul, mis on tähendatud Azerbaidžani NSV KrK §-s 143, VNFSV KrK §-s 109 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavais para-grahvides 19
6. Puudujääk on aluseks süüdistamiseks raiskamises ainult sel juhul, kui asjas on tuvastatud, et puuduvad väärtused omastati isiku poolt, kellele need olid usaldatud 19
7. Altkäemaksu andmine väljapressimise tagajärjena altkäemaksu saaja poolt ei too kaasa altkäemaksu andja kriminaalvastutust 21
8. Kaalutlused kohtualuse isiku ja kahju suuruse kohta ei või olla alu-seks kvalifikatsiooni muutmiseks VNFSV KrK § 162 punktilt „g” punktile „a” 21
9. Süüdistus pordumaja pidamises eeldab tegusid, mis toime pandud äritsemisena kasusaamise sihil 22
10. Sõjaväelisest arvestusest kõrvalehoidmine eeldab tahtlikult toime-pandud tegusid 23
11. Süüalune ei või kanda vastutust tagajärgede eest, mis saabusid asjaolu tõttu, mida ta ei pidanud kõrvaldama ega saanud kõrvaldada 24
12. Süüalust võib tunnustada vastutavaks tema tegudega esile kutsutud tagajärgede eest ainult juhul, kui asjas on tuvastatud tema taht-lik või ettevaatamatu süü 25
13. Süüdistamine puudujäägis võib toimuda ainult juhul, kui puudujääk tekkis tahtliku või ettevaatamatu süü tagajärjel 26
14. Uurimisorganid ja kohus on kohustatud hoolikalt uurima kõiki asjaolusid, mis töid kaasa rasked tagajärjed, ja süüküsimuse lahend-dama sõltuvalt neist asjaoludest, aga mitte ainult isiku, kes on seo-tud operatsioonidega, mille tagajärjel esinesid ülaltähendatud taga-järjed, teenistusliku seisundi formaalsete tunnuste järgi 26
15. Hädaseisundis kordasaadetud teod ei too kaasa kriminaalvastutust 27
16. Kuriteo toimepanemisele või varjamisele kaasaaidanud isiku käitu-mist võib vaadelda osavõtuna ainult sel juhul, kui see isik oli teadlik kuriteo kordasaatja kuriteolisest käitumisest või kuriteo-lisest kavatsusest 28

	Lk.
17. Süüdistus varguses ei või põhjeneda ainult sellele, et süüaluse juurest leiti riisutud esemega samalaadilise eseme üksikosi	29
18. Riisumist võib lugeda tõendatuks ainult juhul, kui asjas on tuvastatud vara seadusvastase oma omandiks pööramise sihil äravõtmise fakt	30
19. Süüdistust riisumises ei saa lugeda tõendatuks, kui puuduvad andmed selle kohta, et süüaluse juures avastatud temale mittekuuluvad esemed on tema seadusvastaselt võtnud oma omandiks pööramise sihil	30
20. Tehtud kulude mittevormistamine või vormistamine mittevastaval kujul ei või olla vaidlematuks tõendiks süüdistamisel riisumises, kui puuduvad andmed, mis tuvastavad vara äravõtmise ja omastamise fakti	31
21. Isikute tunnistused, kes polnud inkrimineeritava kuriteo pealtnäijad, võivad olla süüdistuse aluseks ainult sel korral, kui on kontrollitud allikate põhjendatus, kust tunnistajad need andmed on saanud	33
22. Riisumise asjades kuulub aineiline kahju riisutud väärtuse näol sissenõudmisele ainult juhul, kui riisutud esemed pole tagastatud seaduslikele valdajaile	34
23. Kohtuotsus kuulub tingimata tühistamisele, kui asja arutamistest ja otsustamisest võtsid rahvakaasistujaina osa isikud, kes selleks seaduse järgi ei olnud	34
24. Tehes asja kohta otsuse, pole kohus õigustatud lähtuma eeldusest, et seadusjõusse astunud ja seatud korras tühistamata kohtuotsus või määrus teises asjas on ebaõige. Kohusetundlikult oma siseveende järgi tegutseva kohtuniku seisukoha erinevus kõrgemalseisva kohtu seisukohast, kel on õigus kohtuniku otsust tühistada, isegi juhul, kui see otsus tühistatakse, ei ole aluseks kohtuniku vastutuselevõtmiseks, vaid selline vastutuselevõtmine on seadusvastane ja rikub jämedalt kohtunike sõltumatuse printsiipi	35
25. Otsuse tühistamine motiividel, et asi ei ole küllaldaselt uuritud, võib toimuda ainult juhul, kui on jäänud selgitamata asjaolud, millel on oluline tähtsus süüdimõistetu süü või süütuse küsimuse lahendamisel	40

VIII (XIV) vihk.

NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. NSVL Riigipank ei vastuta raudtee ees veoste transportimise tasu eest aegunud limiteeritud tšekkide järgi, ja seepärast ei või teda neil juhtudel tsiiviilasjas kostjana kaasa tõmmata	43
2. Kohus ei kontrolli valitsuse poolt kinnitatud veoste transpordi riikliku plaani õigsust	44
3. Esimese kategooria veoste lähte- ja sihtkoha määramise õigus kuulub veosesaatjale, aga mitte laevandusele	46

4. Asjade lahendamisel NSVL RKN 5. augusti 1943. a. määruse alusel kohus peab nõudma andmete esitamist veose otsimise kohta, mille väärtuse tasumise pärast on esitatud hagi 47
5. Eluruumi kasutamise lepingu tühistamise nõuet korteriüüri mitte-tasumise pärast võib üürileandja esitada üürilevõtja hagi, mis käsitleb viimasele eluruumi kasutamiseõiguse ennistamist 48
6. Üürivõlg, mis on tekkinud vea tõttu selle suures, pole aluseks väljatõstmisele NSVL KTK ja RKN 17. oktoobri 1937. a. määruse § 30 p. „v” alusel (LSKK nr. 69, art. 314) 50
7. NSVL RKN 16. veebruari 1942. a. määrus nr 208 kehtib ainult isikute suhtes, kes söitsid ära seoses riiklike ettevõtete evakueerimisega 52
8. Hagid elamispinna tagastamise kohta majades, mida remonditi seoses vaenlase lennuväe rünnakute läbi tekitatud kahjustustega, lahendatakse TsK § 171 p. „i” alusel 54
9. Elamuorganid on õigustatud nõudma eluruumi kasutamislepingu lõpetamist, kui üüri- ja mõjuvate põhjusteta puudub eluruumist üle kuue kuu ja korter pole talle broneeritud; korteriüüri korralikul tasumisel pole sel juhul juriidilist tähtsust 55
10. Raha üleandmine sideorganile olgugi kättetoimetamata jäänud rahakaardi järgi on küllaladaseks aluseks, et tunnistada õigust elamispinna eest mitte kaotatuks, kuid see ei vabasta üürikuu saamatajäänud korteriüüri tasumisest 57
11. Eluaegse ülalpidamise lepingud, kui Tsiviilkoodeksis mitte ette nähtud, ei ole seadusjõulised 59
12. Lapsendada on lubatud ainult lapsealisi ja isikuid, kes pole saanud täisealiseks 30
13. Ühe abikaasa hagi arutamisel teise abikaasa asjas üleskirjutatud vara vabastamise pärast määratakse hageja õigus hagetavale varale olenevalt selle laadist, kas Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi § 10 või Maakoodeksi § 66 järgi 61
14. Tehingut võib tunnustada kehtetuks ainult seaduses tähendatud alustel 62
15. Testamentaarne korraldus isiku kasuks, kes pole elus, on kehtetu; sellisel juhul läheb vara seadusjärgseile pärijaile 65
16. Hulkuva karja kaotamisel vastutab hoidja ainult juhul, kui ta pole tarvitusele võtnud seaduses nõutud abinõusid hulkuvate loomadete alleshoidmiseks 66
17. Asjade lahendamisel NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määruse „Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkamises või riisumises süüdi olevate isikute ainelisest vastutusest” alusel ei kohaldata TsK § 411 67
18. Tarvitusele võetud tehnilise täiustuse autorluse tunnustamise juhul teeb kohus kostjale kohuseks anda leiutajale Leiutiste ja tehniliste täiustuste põhimääruse §-s 9 ettenähtud tunnistus 68
19. Orkestreerimine võib olla autoriõiguse iseseisvaks objektiks, kui selles leidub loomingulisi elemente 70

	Lk.
20. Teose mitteväljaandmine seadusega ja kirjastuslepinguga määratud tähtajaks annab autorile õiguse teost teise kirjastuse kaudu kirjastada	71
21. Kolhoosnikud, töölised ja teenistujad vabanevad rahatrahvist, kui noorkarja kontraktatsioonilepingute järgi võttis kolhoos enda peale nende eest sundnormide täitmise	73
22. Kontraktandi poolt allkirjutamata kontraktatsioonilepingul pole seaduslikku jõudu ja see ei anna vastaspoolele õigust nõuda selle täitmist	74
23. Vaidlused keskkoolide õpetajate vallandamise kohta alluvad kohtuorganeile	75
24. Lepingu tähtaja lõppemisel on üürija kohustatud tagastama üürileandjale üüritud vara	77
25. Kohtuorganeis asitõendite hoidmisega seoses olevais asjades on õigeks hagejaks Kohtu RK organid	78
26. Kahjude sissenõudmine riigiettevõttelt erasikute kasuks ei või toimuda turuhindade järgi	79
27. Tsviivaidluste lahendamisel on pretensioonikord kohustuslikuna rakendatav ainult seaduses otseselt ette nähtud juhtudel	80

IX (XV) vihk.

NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrused.

1. Võimuesindaja tapmine, mida raskendab rünne riigivõimu poolt sõjaaja tingimustes kehtestatud korra vastu, ületab tahtliku tapmise kui isikuvastase kuriteo tunnused ja seda tuleb käsitleda kui eriti ohtlikku valitsemiskorravastast kuritegu	83
2. Altkäemaksuvõtmine eeldab, et altkäemaksu saaja tegu või tegevusetus, mis oli tingitud altkäemaksust, oleks aset leidnud või peaks aset leidma mitte ainult altkäemaksu andja isiklikes huvides, vaid ka juhtudel, kui ta kaitseb teiste isikute või asutiste huvisid. Kohtuliku järelevalve instants ei ole asja otsustamisel seotud protestis tähendatud motiivide ja põhjendatustega	84
3. Hüljates süüdimõistetü süüdistuse kuriteos, mis tuvastatud kohtuotsusega asjas, pole kõrgemalseisval kohtul õigust tunnistada teda süüdi teises kuriteos, mis hõlmab tegusid, mis pole mingis seoses tegudega, mis inkrimineeriti süüdimõistetule kohtuotsuses	86
4. Juhul, kui tühistatakse ükskõik milline kohtu lahend, millega lõpetati asja läbivaatamine kohtus, ei või kohtunik, kes võttis osa otsuse tegemisest, osa võtta asja teiskordsest läbivaatamisest. Kohtualuselt, kes keeldus seletusi andmast, ei või võtta õigust osa võtta kohtuistungist. Raisatud summa täielik või osaline tasumine enne kohut ei ole kuriteo kvalifikatsiooni mõjutavaks asjaoluks	87
5. Kohtuotsust ei või jõusse jätta, kui asjas on jäänud selgitamata asjaolud, millel on oluline tähtsus kohtualuse süü või süütuse küsimuse lahendamisel	89

NSVL Ülemkohtu Kriminaalrajade Kohtukollegiumi määrused.

1. Analoogiat kohaldatakse ainult juhul, kui inkrimineeritavat tegu pole kriminaalkoodeksi vastavas paragrahvis otseselt ette nähtud 92
2. Avalik vargus eeldab võõra vara avalikku ebaseaduslikku äravõtmist selle vara seadusliku valdaja tahte vastu 92
3. 7. augusti 1932. a. seadus eeldab kas otsest riigivara riisumist või seesugust kuritegelikku käitumist, mis tõi kaasa sellise vara seadusvastase saamise. Seadusvastaselt saadud dokument, mis tõendab maksu tasumist, kuigi see on tegelikult tasumata, ei vabasta maksu maksjat maksu tasumisest 93
4. Süüaluse juures temale mittekuuluvate asjade avastamine võib olla aluseks süüdistusele riisumises ainult juhul, kui asjas on tuvastatud, et süüalune on need asjad ebaseaduslikult omastamise sihil ära võtnud 94
5. Süüüksimuse lahendamisel peab kohus arvestama asjaolusid, mis takistasid süüalust sooritada tegusid, mille mittetäitmist temale inkrimineeritakse 95
6. Kohus peab eriti kriitiliselt suhtuma ühe kohtualuse seletustesse, mis koormavad teist kohtualust, neil juhtudel, kui on põhjusi oletada, et need seletused on antud selleks, et vähendada enda kuriteo raskust või varjata selle jälgi 96
7. Kohtuotsus ei või jõusse jääda, kui asjas on andmeid kolmandate, asjasse mittekaasatõmmatud isikute osavõtu kohta kuriteost ja viimaste osa selgitamine võib mõjuda asjas süüdimõistetute süü või süüastme küsimuse lahendamisele 98
8. Tunnistaja ei või kohtus esineda tsiviilhageja esindajana 101

NSVL Ülemkohtu Tsviilrajade Kohtukollegiumi määrused.

1. Kohtul ei ole õigust meelevaldselt määrata rahatrahvi suurust riiklike kohuslike põllumajandussaaduste andamite tähtjaks mitte-täitmise eest 102
2. Asjade lahendamisel TsK § 409 põhjal tuleb silmas pidada kahju tekitaja vastutuse aluseid 103
3. Palgalise varaline vastutus Töökoodeksi § 83 ja 83¹ järgi piirdub neis paragrahvides sätitud piiridega 105
4. Seaduslike kitsenduste puudumisel on omanik õigustatud oma vara tagasi nõudma igalt kolmandalt isikult 106
5. Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkumise või riisumise läbi tekitatud kahjud määratakse kindlaks vastavalt NSVL RKN 9. jaanuari 1944. a. määrusele „Kolhoosidele ja sovhoosidele kuuluva karja hukkumises või riisumises süüdi olevate isikute ainelisest vastutusest” 108
6. Kolmandate isikute hagid vara arestist vabastamise pärast lahendatakse tsviilkohtu korras 109

7. Vastavalt Riigikaitse Komitee 30. mai 1944. a. määrusele on teaduslikel töötajail, kellele on seatud korras omistatud teaduslik kraad või kutse, eelistusõigus tagasi saada elamispinga, kus nad elasid enne evakueerimist 110
8. TsPK § 182 korras kohtuotsuse täitmise edasilükkamine on erakordne abinõu, mida kohtus võib kohaldada ainult äärmistel juhtudel 111
9. APEK § 15 kohaldamisel võib kohus endisele abikaasale elatise välja mõista mitte pikemaks tähtajaks kui üks aasta, arvates abielu lõppemise momendist 113
10. Vanemate olemasolul võib lapsendamine toimuda ainult nende nõusolekul. Vanemal on õigus nõuda ebaseaduslikult lapsendatud lapse neile tagasiandmist 114
11. Kodanike vahel sõlmitud hoiulepinguil põhjenvate hagide lahendamisel juhendub kohus TsK §-dest 130—151 115
12. Palgaliste nõudmised nende ainelis-olustikuliste tingimuste parendamiseks ei või olla kohtuliku arutamise aineks 120
13. Kostja lahkumine koos saksa sõjavägedega ei ole asja arutamise takistuseks, tingimusel, kui kohus rakendab TsPK § 72 122

X (XVI) vihk.

NSVL Ülemkohtu juhendavad määrused.

1. VNFSV KrK § 28 märkuse 2 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavate paragrahvide kohaldamise lubamatusest vahialuseile, kes on süüdi mõistetud karistuse kandmise ajal kordasaadetud kuritegude eest 125
2. Kohtupraktikast lihanormide maksuvõlgade sissenõudmise asjades kolhoosnikult, töölislalt ja teenistujailt, kes on andnud kolhoosile noorkarja kontraktatsioonilepingu alusel 126
3. Nõukogude kodanike poolt ajutiselt vaenlase poolt okupeeritud territooriumil viibimise ajal sõlmitud tehinguil põhinevate hagide läbivaatamise korrast kohtutes 127

NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrused üksikuis asjades.

1. Tööstuskaupade ülesostmist nende edasimüümise sihil tuleb kvalifitseerida kui spekulatsiooni katset 128
2. Altkäemaksu edasiandmist kui vahendust altkäemaksu võtmisel, mis on ette nähtud KrK eri paragrahvis, ei tule kvalifitseerida kaasaaitamisena altkäemaksu võtmisel 129
3. Kohtul tuleb hoolega uurida omavolilise lahkumise tahtlikkuse küsimust, kuna sellel on oluline tähtsus omavolilise lahkumise ja omavolilise töölt puudumise piiritlemise küsimuse lahendamisel 130
4. Valitsuse eri aktide alusel teatud tähtajaks transporditöödele mobiiliseeritud isikute omavolilist lahkumist transporditöödelt ei või kvalifitseerida sõjaväelise kuriteona 131

	Lk.
5. Riiklikes, kooperatiivseis ja ühiskondlikes asutistes, ettevõtetes ja organisatsioonides toimepandud riisumiste, puudujääkide ja kuritarvitustega tekitatud aineine kahju kuulub tasumisele füües ulatuses, olenemata süüaluse ainelisest seisundist	133
6. Kompetentse isiku arvamusel on ekspertiisi protsessuaalne tähendus ainult juhul, kui see on antud seaduses ettenähtud korras eeluurimise või kohtuliku uurimise käigus	136
7. Kõrgemalseisva prokuröri avaldust kassatsiooni tähtaja ennistamise kohta motiividel, et kaevatava kohtuotsuse kohta puudusid temal andmed enne asja saabumist kassatsiooniastmesse, ei saa tunnistada kaaluvaks	138
8. Põhjendamata keeldumised väljatõstmisest	141

NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegiumi määrused.

1. Teise tehingu varjamise sihil sõlmitud tehing ei loo mingisuguseid õigusi ega tekita mingisuguseid kohustusi	146
2. Novatsiooni puhul määratakse poolte õigussuhted ja asja kohtualluvus vastavalt uuele lepingule	147
3. Loomade valdajate hagide läbivaatamisel karjaste vastu juhendub kohus poolte vahel sõlmitud lepingust, ja kui sellist lepingut pole sõlmitud, siis tüüplepingust karjase ja karjaseabiga, mis kinnitatud ÜAÜKN poolt	149
4. Olenevalt sellest, kas elamispinna üürnik on asutise või ettevõtte töötaja, määratakse erinevalt tema õigus elamispinnale, kust ta lahkus koos töökohaga Itta evakueerimise tõttu	150
5. Tehase jooniseist ja spetsifikatsioonidest koostatud atlasid kaitstakse autoriõiguse seaduste järgi kui kogumikke	151
6. Taotlused laste ülalpidamiseks summade sissenõudmise peatamiseks sissenõudja asukoha teadmatuse pärast lahendatakse vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi 12. veebruari 1942. a. määrusele	154
7. Kahenaisepidamine kui kriminaalseaduse poolt keelatud ja karistatav tegu ei loo pooltele õigusi, mis säitud kehtivas seadusandluses abielu ja pärimise kohta	155
8. Pärimisõiguste suhtes lapsendatud võrdsustatakse pärandijätja alanevate veresugulastega	157
9. Hagid talundi jagamise pärast lahendatakse Maakoodeksi alusel, kooskõlas NSVL Ülemkohtu Pleenumi 29. juuli 1943. a. määrusega	158

Tõlkinud M. Tedre.

1. trükk.

Vastutav toimetaja
I. Rebane.

Tehniline toimetaja
H. Kohu.

Ladumisele antud 27. XI 46.
Trükkimisele antud 25. I 47.
Paberi kaust 61 X 86. 1/16. Trüki-
poognaid 10³/₄. Autoripoognaid
10,75. Arvestuspoognaid 11,38.
MB 01604. Laotihedus trpg.
45 800. Tiraaž 3200. Trükikoja
tellimus nr. 983. Trükikoda
„Noor-Eesti“, Tartu, Kastani 38.
Hind rbl. 12.—

Судебная практика Верховного
Суда СССР, 1944 г.
Вып. VII (XIII)—X (XVI)

На эстонском языке, Эгосиздат
„Научная Литература“, Тарту

RBL. 12.—

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00894962 2

RBL. 12.—

NSVL ÜLEMKOHTU PRAKTIKA 1944. A. VII—X. VIIIX

NSVL
ÜLEMKOHTU PRAKTIKA
1944. A.

VIHUD VII(XIII) — X(XVI)

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“